

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 469
Παρασκευή
28 Ιουνίου 1991
Δρχ. 250

αρικατούρα του Ζαχαριάδη

ΣΥΝ:
Το
τελευταίο
στοίχημα

Αποκλειστική συνέντευξη
του Βάτσλαβ Χάβελ στο ΑΝΤΙ

«Δεν
είμαστε
σαν
αυτούς,
ας
μην
είμαστε
σαν
αυτούς»

...ΤΟ ΑΚΟΥΣΑ
ΣΤΟΝ SKY!

IRRO ATHENS

ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙΤΕ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ*

Στο ραδιόφωνό σας θα βρείτε μέρα-νύχτα τους λόγους που έφεραν τον SKY 100,4 στην πρώτη θέση ακροαματικότητας.

ο καθαρός ήχος

* Σύμφωνα με τα τελευταία αποτελέσματα των εταιριών NIELSEN, FOCUS.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

• Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

• Διαφημίσεις:
Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

• Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

• Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

• Εκτύπωση:
Νέος Παρνασσός Α.Ε.
Παλλήνη Αττικής 15 344
160 Χιλ. Λεωφ. Μαραθώνος
Τηλ. 66.65.081

• Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
• Χειρόγραφα δεν
επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξαμ. 2.700 δρχ.
Ετήσια 5.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 4.800

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Ετήσια: δολ. 27
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
Ετήσια: δολ. 30
Ετήσια: δολ. 60

• Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΤΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

• Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:

Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240

• Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
546 22 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΤΣΛΑΒ ΧΑΒΕΛ: Αποκλειστική συνέντευξη

32-36

«Την πολιτική κουλτούρα δεν μπορούμε να την αποκτήσουμε με διατάγματα. Οι άνθρωποι οφείλουν να καταλάβουν ότι η ελευθερία που απέκτησαν συνεπάγεται αυξημένη υπευθυνότητα εκ μέρους τους»: Ο πρόεδρος της Τσεχοσλοβακίας μιλάει για πρώτη φορά στην Ελλάδα, στην Τέτα Παπαδοπούλου.

ΦΑΚΕΛΟΣ: Η ΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

12-29

Γιατί ο θυμόσοφος Χαρίλαος Φλωράκης είπε την πασιγνωστή πλέον παροιμία: «Όταν το κατσίκι τρώει το κλαρί, λύκος να φάει τη μάνα του»; Γράφουν οι: Χρήστος Κυριαζής, Κ. Βασιλείου, Στ. Κούλογλου, Τ. Μπάρλας και Ν. Χίος.

Οικονομία: Ώρα μηδέν;

42-45

Πού είναι η περιβόητη ανάκαμψη και το «νοικοκύρεμα» που είχε υποσχεθεί η ΝΔ όταν ανελάμβανε να κυβερνήσει; Γιατί συνεχίζουμε να είμαστε το «μαύρο πρόβατο» της ΕΟΚ; Γράφουν οι Κ. Τσαλούγλου, Α. Βυζάντιος.

«ΣΑΝ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ, κ. ΜΠΟΥΣ»

38-40

Αν και η Τουρκία πήρε άριστα στον πόλεμο του Κόλπου, κι εμείς δεν υπήρξαμε κακοί μαθητές. Κι ο κ. Μπους, ενώ κρατάει κάποιες επιφυλάξεις για την επιβράβευση της Τουρκίας, ετοιμάζεται να τραβήξει το αυτί της Ελλάδας —κι ο πρώτος που θα πονέσει είναι το Κυπριακό. Γράφει ο Β. Κορωνάκης.

Γράφουν ακόμη:

Ο Μ. Βικελίδης για τις εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ (σελ. 30), ο Τ. Γκουριώτης για τις μίζες στις Ένοπλες Δυνάμεις (σελ. 46), ο Ε. Αμπελουργός για την επιχειρούμενη τσιμεντοποίηση των Μεσογείων (σελ. 48).

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ _____ 5

Στάθης

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ _____ 6

Η αυθεντικότητα των
δογμάτων

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ _____ 8

ΔΙΑΛΟΓΟΣ _____ 50

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ _____

51

Αμερική 1991.
Αυτοκινητόδρομοι,
σπληνταρίσμα, μαζικές
ψυχώσεις και ...εθνική
υπερηφάνεια. Η Αμερική
νίκησε στον πόλεμο το Ιράκ
και οργανώνει μαζικές
παραλάσεις. Ο στρατηγός
Σβάρτσκοφ και άλλα γεράκια
ενορχηστρώνουν τον κιτς
ενθουσιασμό του πλήθους,
καυχώμενοι ότι, επιτέλους,
κατάφεραν να επουλώσουν τις
ανοιχτές πληγές του Βιετνάμ.
Και μέσα στη σύγχυση, να
σου την που παραλαύνει και
μία ελληνική σημαία. Ως
γνωστόν, και μεις ανήκουμε
στους νικητές.
Ο Κώστας Σφικτός σ' ένα
νευρικό οδοιπορικό στην
σύγχρονη Αμερική.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Το τελευταίο στοίχημα

Ο ΚΥΒΟΣ ερρίφθη. Οι εξελίξεις που δρομολογήθηκαν στο χώρο της Αριστεράς φαίνεται να έχουν ήδη φτάσει σε σημείο χωρίς επιστροφή. Και την ευθύνη φέρει ακέραια η ηγεσία του ΚΚΕ και προσωπικά ο κ. Φλωράκης.

ΕΠΑΝΕΡΧΕΤΑΙ τώρα το ΚΚΕ στη γωνιά του για να διατηρήσει την παράδοση την περιουσία του και τον μηχανισμό του· τα κεκτημένα. Συσπείρωση, πειθαρχία, μονολιθικότητα, κομματικότητα, αυταρέσκεια, αλαζονεία και αυταρχικότητα. Μαρξισμός - Λενινισμός. Δικαίωμά του.

ΑΛΛΑ και δικαίωμα του ΣΥΝ να προχωρήσει μόνος του. Είναι το τελευταίο στοίχημα. Η Αριστερά στην Ελλάδα, όπως την ονειρεύονται, τη θέλουν και την επιζητούν όχι μόνο οι εναπομείναντες οπαδοί της αλλά ένας ευρύτατος πολιτικός χώρος, παίζει τα τελευταία της χαρτιά, τα τελευταία της ατού.

ΚΑΙ ΕΧΕΙ αρκετές πιθανότητες να κερδίσει το στοίχημα αν ο ΣΥΝ επιλύσει ταχύτατα ορισμένα βασικά προβλήματα και κάνει τις σωστές πολιτικές επιλογές. Γιατί τα χρονικά περιθώρια είναι ασφυκτικά. Και κόμματα τα οποία δεν καταφέρνουν να αποκτήσουν αξιόλογη κοινοβουλευτική εκπροσώπηση παγιώνονται στην εκλογική συνείδηση ως μικρά και αργά ή γρήγορα μπαίνουν στο περιθώριο της πολιτικής ζωής.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ κατ' αρχήν να επιλυθούν ταχύτατα όλα τα οργανωτικά προβλήματα, ώστε να διασφαλιστεί η ενιαία του πολιτική καθοδήγηση και έκφραση. Ο ΣΥΝ κινδυνεύει να εκφυλιστεί και να διαλυθεί εις τα εξ' ων συνετέθη αν δεν κατανοήσει ότι χρειάζονται προσωπικές πολιτικές θυσίες.

Ο ΣΥΝ θα διέπραττε θανάσιμο λάθος αν έδινε τη μάχη για την «κομμουνιστική ανανέωση». Αυτή η σελίδα έχει κλείσει. Υπάρχει σήμερα ένας ευρύτερος χώρος που αναζητά πολιτική έκφραση πέρα από τους «δεινοσαύρους», τα αρχηγικά, λαϊκιστικά και αυριανικά πρότυπα. Κι εδώ πρέπει να γίνουν οι σωστές κοινωνικές και πολιτικές επιλογές ώστε σύντομα ο ΣΥΝ να καταγραφεί στη συνείδηση του εκλογικού σώματος σαν ένα σύγχρονο, λαϊκό, αριστερό σοσιαλιστικό κόμμα, ισχυρό πολιτικό ρεύμα, έτοιμο να αναλάβει κυβερνητικές ευθύνες και να προσφέρει λύσεις. Με θάρρος και παρρησία. Σοβαρά, υπεύθυνα, αξιόπιστα, πειστικά. ΕΙΝΑΙ ανάγκη ο ΣΥΝ σε όλα τα μέτωπα, μέσα κι έξω από την Βουλή, να έχει συνεχώς την πολιτική πρωτοβουλία, επί του συγκεκριμένου. Να δημιουργεί ρήγματα, αναγκάζοντας τις δειλές και άφωνες εκσυγχρονιστικές δυνάμεις με άλλ κομματική στέγη να τοποθετηθούν, να συγκρουστούν στο δικό τους χώρο. Άλλοι θα χρειάζεται να απολογούνται και να δικαιολογούνται για όλα, παρελθόντα, παρόντα και μέλλοντα.

Σ' ΑΥΤΗ την προοπτική είναι άκαιρη και άστοχη κάθε συζήτηση περί εκλογικών συμμαχιών. Το θέμα αυτό ας αφεθεί για την κατάλληλη στιγμή. Δεν πρέπει να υποθηκευθεί το μέλλον του ΣΥΝ ούτε να διακυβευθεί η ενότητά του.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι ο ΣΥΝ διαθέτει μια δημοφιλέστατη πρόεδρο και ότι έχει ευρύ πολιτικό χώρο για να κινηθεί, δημιουργεί κάποια αισιοδοξία για το μέλλον. Χρειάζεται ρεαλιστική πολιτική στόχευση, αλλά και το πάθος της Αριστεράς για μια αυτοδύναμη και αυτόνομη συμμετοχή στην πολιτική κονίστρα.

ΟΣΟΙ έβαλαν το στοίχημα δεν έχουν δικαίωμα να το χάσουν. Είναι ικανοί όλοι να το κερδίσουν; Διαθέτουν τη βούληση, τη φρόνηση, την ευθύνη και την ανιδιοτέλεια που απαιτεί η ιστορική αυτή ευκαιρία;

(6.5.: ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΚΑΘΑΙΡΕΘΗΚΑΝ...)

Η αυθεντικότητα των δογμάτων

ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ η Αριστερά; «Θα ενισχύσουμε την αυτοτελή μας παρουσία (ως ΚΚΕ), αλλά δεν θα εγκαταλείψουμε την πολιτική των συμμαχιών» —δήλωσε, την περασμένη Δευτέρα, η Αλέκα Παπαρήγα, μιλώντας σε συγκέντρωση του ΚΚΕ, στο Πεδίο του Άρεως. Και για να αποδείξει του «λόγου το αληθές», φρόντισε —αφού καρατόμησε τους Π. Λαφαζάνη, Μ. Ανδρουλάκη, Δ. Καραγκουλέ, Θ. Καρτερό, Τ. Δραβαλιάρη, Δ. Παπάζογλου...— να «προειδαποιήσει» τα μέλη και στελέχη του ΚΚΕ (η ποινή δεν καθορίστηκε εκ προοιμίου) «να μην πάρουν μέρος στην Πανελλαδική Συνέλευση και σε όποιες άλλες σχετικές διαδικασίες» του Συνασπισμού. Είπαμε: Είμεθα υπέρ των... «συμμαχιών», αλλά όχι και υπέρ του Συνασπισμού!

ΓΙΑΤΙ, όμως, η συντηρητική (και μονομερής από την περασμένη Κυριακή) ηγεσία του ΚΚΕ έκανε το παν για «να τα σπάσει» με τον Συνασπισμό; Γιατί το πραξικόπημα των καθαιρέσεων, ο χορός των φαντασμάτων, η αναβίωση παρωχημένων πρακτικών, η επανασύνδεση με τον σταλινισμό, αν υποθεθεί ότι η «η γραμμή επικοινωνίας» —φωνή εκ του τάφου— είχε διακοπεί... Γιατί οι μεθοδεύσεις τύπου Τασκένδης, η αιφνίδια ανακάλυψη «εχθρών», προς τι η αυτοσυρρίκνωση, η περιχαράκωση, η λαμπρή απομόνωση; Η συντηρητική ηγεσία του ΚΚΕ έχει απαντήσεις... Άρθρο πρώτον: Στο ΚΚΕ δεν συμβαίνει τίποτα το σοβαρό: Το κόμμα απλώς περνά κάποιες «δύσκολες ώρες». Ούτε διασπάστηκε, ούτε πρόκειται να διασπασθεί («Δεν διασπάται ένα κόμμα, αν κάποιος αποχωρήσουν —ή καθαιρεθούν— από αυτό»)... Άρθρο δεύτερο: Το ΚΚΕ ούτε υπονόμευε —ούτε υπονομεύει— τον Συνασπισμό... Αλλά δεν δέχεται να «διαχυθεί» σε ένα άλλο κόμμα ή σε μια άλλη παράταξη. Αν κάποιος «κακοί» («διαφωνούντες» ή «καιροσκόποι» ή «αναθεωρητές» ή «φιλόδοξοι»...) «θέλουν να φτιάξουν νέο κόμμα της Αριστεράς, ας το φτιάξουν». Αλλά αυτό δεν μπορεί να γίνει αναλώμασι του ΚΚΕ ή —όπως είπε ο σύντροφος Χαρίλαος Φλωράκης— «στην καμπούρα του ΚΚΕ». Άρθρο τρίτο: Το ΚΚΕ «δεν πρόκειται να απαρνηθεί την αυ-

τοτέλειά του» ή «να υποταχθεί σε ντε φάκτο διαδικασίες μετατροπής του ΣΥΝ σε ενιαίο κόμμα».

ΦΥΣΙΚΑ, κανείς στον ΣΥΝ δεν ζήτησε από το ΚΚΕ να απαρνηθεί την αυτοτέλειά του. Ή να «διαχυθεί» σε άλλο κόμμα... Του ζητήθηκε, όμως, να παύσει να βλέπει τον ΣΥΝ σαν τη «μετωπική οργάνωση» μέσα στην οποία κινείται και δρα το «πρωτοποριακό» κόμμα... Του ζητήθηκε να συμφωνήσει σε ένα πλαίσιο αρχών λειτουργίας του ΣΥΝ, όπου οι αντιπροσωπείες των διαφόρων κομμάτων εκλέγονται (και δεν διορίζονται) και όπου οι αποφάσεις —κατά πλειοψηφία, πάντοτε— παίρνονται στα όργανα του ΣΥΝ και όχι εκτός Συνασπισμού... Του ζητήθηκε να δει τον ΣΥΝ ως ένα «σταθερό συλλογικό πλαίσιο συνεργασίας» ευρύτερων, κατά το δυνατόν, κομμάτων, κινήσεων, ρευμάτων, τάσεων και προσωπών στον χώρο της Αριστεράς, κ.λπ.

ΑΛΛΑ ΓΙΑ τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ, όλα τα παραπάνω αυτά είναι πράγματα γνωστά. Και, από τη στιγμή που η ηγεσία του ΚΚΕ αποφάσισε την επιστροφή στην αυθεντικότητα των δογμάτων, ήταν φυσικό να ανακαλύψει «εχθρούς» και στο κόμμα, και στον Συνασπισμό. Με αναπόδραστη κατάληξη την αποχώρησή της από τον ΣΥΝ. Άλλωστε η αυθεντικότητα των δογμάτων πάει αντάμα και με κάποια άλλα πράγματα, όπως είναι οι μηχανισμοί, τα αρχεία του κόμματος, οι επιχειρήσεις του κόμματος και η ελπίδα —ποτέ δεν ξέ-

ΑΜΑ ΜΟΥ ΕΒΑΘΟΝΤΟΥΣΑΝ ΤΑ ΞΕΝΑ
ΕΓΩ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΘΑ 'ΤΡΩΓΑ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΥ!..

ρεις...— ότι αυτή όλη η ιστορία περί καταρρεύσαντος «υπαρκτού» ενδέχεται να είναι παροδική και, συνεπώς, η «μόδα» περί εσωκομματικής δημοκρατίας, πολυφωνίας, δικαιώματος διαφωνίας μέσα στο κόμμα μπορεί και να περάσει. Κάθε μόδα —το είπε πολύ καθαρά η Αλέκα Παπαρήγα, στο πεδίο του Άρεως— έρχεται και παύει.

ΚΑΙ Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ; Η πορεία τι δεν είναι στρωμένη με ρόδα, ασφαλώς. Κάποιοι —είτε λέγονται αυριανιστές, είτε Ανδρέας Παπανδρέου— δεν έπαυσαν να εχονται τη διάλυσή του, έστω και αν το «εδ και τώρα εκλογές» δεν είναι του παρόντος... Όμως ο Συνασπισμός «μπορεί να γίνει η Αριστερά του 2000». Το αναφέρει Προγραμματική Διακήρυξη του ΣΥΝ, πδόθηκε στη δημοσιότητα την Τρίτη, 48 ρες, δηλαδή, πριν από την έναρξη της Πανελλαδικής Συνέλευσης.

ΔΕΝ ΧΩΡΕΙ αμφιβολία ότι στη Συνέλευση αυτή πολλά θα κριθούν. Και από την έκβασή της πολλά θα εξαρτηθούν. Ωστόσο, παρά τις δυσχέρειες, δεν είναι λίγοι εκεί που πιστεύουν ότι ο ΣΥΝ, ανανεωμένος χωρίς αγκυλώσεις, μπορεί να δώσει απαντήσεις —τις δικές του απαντήσεις— στις ιστορικές αλλαγές που έγιναν και στην τριδα μας, και στην Ευρώπη.

★ ★ ★

ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ στην Αριστερά καταγράφονται ενώ πυκνώνουν τα αδιέξοδα της

βερνητικής πολιτικής και ενώ, στη γειτονική μας Γιουγκοσλαβία, η απειλή του εμφυλίου πολέμου διαγράφεται πλέον απτή. Και παραμένει γεγονός, βέβαια, ότι η Σλοβενία και η Κροατία αυτοανακηρύχθηκαν «ανεξάρτητες δημοκρατίες». Οι ηγέτες της, μάλιστα, έσπευσαν να διακηρύξουν ότι είναι τα δύο «νέα κράτη» που γεννήθηκαν στην Ευρώπη μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. (Ένα άλλο κράτος, η άλλοτε «Γερμανική Λαοκρατική Γερμανία» δεν υφίσταται πλέον). Όμως ούτε η Ευρώπη (ΕΟΚ), ούτε η ΕΣΣΔ, ούτε οι ΗΠΑ, ούτε η Ελλάδα πρόκειται να αναγνωρίσουν τα δύο αυτά «νέα ευρωπαϊκά κράτη». Και το ερώτημα που τίθεται είναι: Ποιο μπορεί να είναι το μέλλον των δύο αυτών κρατών, όταν κανείς δεν τα αναγνωρίζει, κανείς δεν προσφέρεται να τους δώσει οποιαδήποτε βοήθεια και θα πρέπει να αντιμετωπίσουν (εκτός των άλλων) την εναντίωση του ομοσπονδιακού γιουγκοσλαβικού στρατού; Η εθνικιστική έξαρση στη Γιουγκοσλαβία μπορεί να εξηγείται, αλλά λύσεις δεν προσφέρει.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ η Ελλάδα δεν έχει λόγους να χαιρέται για την απόφαση της Σλοβενίας και Κροατίας να αυτοανακηρυχθούν «ανεξάρτητα» κράτη. Πρώτον, γιατί το «προηγούμενο» του Ζάγκρεμπ και της Λουμπλιάνα, μπορεί να θελήσουν να μιμηθούν και οι μεγαλοϊδεάτες των Σκοπίων, οι οποίοι ακόμα ονειρεύονται τη «Μεγάλη Μακεδονία του Αιγαίου». Δεύτερο, γιατί διάλυση της Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας σημαίνει ευρύτερη αστάθεια στον βαλκανικό χώρο, οι κραδασμοί της οποίας θα φθάσουν, εκ των πραγμάτων, και στην Ελλάδα. Τρίτο, γιατί η διάλυση και ο κατατεμαχισμός της Ομοσπονδίας της Γιουγκοσλαβίας θα επιβραδύνει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τέταρτο... πέμπτο.

ΚΑΙ ΜΙΑ και βρισκόμαστε στον βαλκανικό χώρο, θα πρέπει να σημειώσει κανείς ως «θετική εξέλιξη» την προσέγγιση Αθήνας - Τιράνων, με πρακτική έκφραση τη δημιουργία ελληνικού προξενείου στο Αργυρόκαστρο και αλβανικού στα Γιάννενα.

★ ★ ★

ΜΕΣΑ στο δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, θα πρέπει να καταγράψει κανείς και την πρόσκληση του νέου Τούρκου πρωθυπουργού Μεσούτ Γιλμάζ προς τον Έλληνα συνάδελφό του Κ. Μητσοτάκη, να επισκεφθεί την Άγκυρα. Η πρόσκληση Γιλμάζ διατυπώνεται λίγες εβδομάδες πριν από την πραγματοποίηση της επίσκεψης Μπους στην Αθήνα και την Άγκυρα και ενώ διάχυτη είναι η αίσθηση στους Έλληνες και ξέ-

νους αναλυτές ότι «το Κυπριακό πράγματι κινείται» και ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ ετοιμάζεται να συναντηθεί ο ίδιος με τους πρωθυπουργούς Ελλάδας και Τουρκίας για τα περαιτέρω.

Η **ΑΠΟΔΟΧΗ** της πρόσκλησης Γιλμάζ από τον Έλληνα πρωθυπουργό —παρά τους αφορισμούς του προέδρου του ΠΑΣΟΚ και τις προσεκτικές διατυπώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου Β. Πολύδωρα— φαίνεται ότι δεν είναι υπόθεση του μακρινού μέλλοντος. Φτάνει να υπάρξει κάποια «στοιχειώδης πρόοδος» στο Κυπριακό και, ειδικότερα, στην πτυχή που λέγεται «εδαφικό - προσφυγικό». (Τελικά, φαίνεται ότι το εδαφικό θα ρυθμιστεί κάπου μεταξύ 28-31%, σε ό,τι αφορά την ελεγχόμενη από τους Τουρκοκυπρίους περιοχή). Όσο για την διαδικασία διαβουλεύσεων που θα προκριθεί, φαίνεται ότι οδεύουμε προς εννεαμερή (και όχι δεκαμερή) διάσκεψη, με τη συμμετοχή των πέντε μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, των κυβερνήσεων Ελλάδας και Τουρκίας και «εκπροσώπων των δύο κυπριακών κοινοτήτων». (Όπως είναι γνωστό, η πρόταση του κυπριακού Εθνικού Συμβουλίου, που πάρθηκε παρουσία του Έλληνα πρωθυπουργού, προέβλεπε *τριμερή εκπροσώπηση της Κύπρου*, διάβαζε κυπριακή κυβέρνηση συν εκπροσώπους των δύο κυπριακών κοινοτήτων).

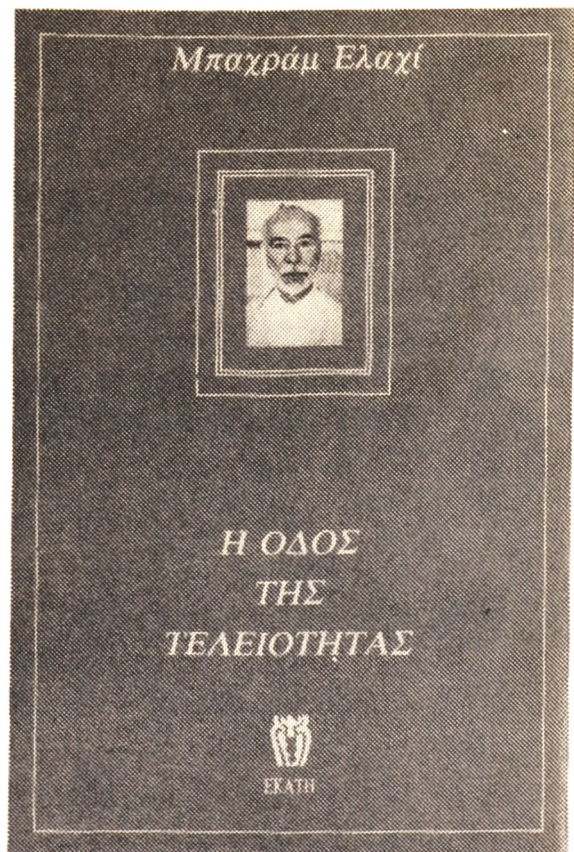
ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, θα πρέπει να σημειωθεί η διαφοροποίηση Οζάλ από τους «τεχνοκράτες» του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, οι οποίοι «επί 16 χρόνια δεν κατάφεραν να λύσουν το Κυπριακό» (η διατύπωση ανήκει στον ίδιο τον Οζάλ), υπό την αίρεση, φυσικά, ότι η «διαφοροποίηση» αυτή δεν εντάσσεται στα παιχνίδια τακτικής της Άγκυρας, με επωδό ο «καλός Οζάλ» ο «κακός Ντενκτάς» και η αδιαλλαξία τραβά την ανηφόρα...

ΑΥΤΑ ΟΛΑ συμβαίνουν ενώ οι «πτωχοί» δικηγόροι των Αθηνών συνεχίζουν την αποχή, με αίτημα τη ρύθμιση του θέματος της επαγγελματικής στέγης. Αποχή, όμως, σημαίνει αναβολή όλων των δικαστικών υποθέσεων, διακοπή της δικής Κοσκωτά, κίνδυνο παραγραφής αδικημάτων, δυσλειτουργία των συναλλαγών και άλλα πολλά. Και η κυβέρνηση; Ολοένα υπαναχωρεί, με εξαγγελίες μέτρων επί μέτρων που, όμως, δεν τολμά να θέσει σε εφαρμογή. Τελευταία εξέλιξη: Η κυβερνητική ανακοίνωση ότι η κυβέρνηση θα επιβάλει την «κατάρτιση και υπογραφή συμβολαίων χωρίς την παρουσία απεχόντων δικηγόρων», ανακοίνωση την οποία έσπευσε να αμβλύνει, λίγη ώρα αργότερα, ο ίδιος ο πρωθυπουργός...

ΠΟΙΟΣ είπε ότι η κυβέρνηση αυτή δεν έχει πολιτικό θάρρος να κάνει πράξη κάτι που η ίδια ανακοινώνει;

ΑΝΤΗΝΩΡ

Μόλις κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις «ΕΚΑΤΗ»

Εκδόσεις «ΕΚΑΤΗ»
Τηλ.: 88.37.343

Εμφύλιος προ των θυρών στην Γιουγκοσλαβία

Δύσκολες στιγμές περνάει η γειτονική Γιουγκοσλαβία. Δραματικές. Η στρατιωτική επέμβαση των «ομοσπονδιακών» δυνάμεων, μιας ανύπαρκτης ομοσπονδίας εναντίον της Σλοβενίας και της Κροατίας βρίσκει σε εξέλιξη και η πιθανότητα εμφύλιας σύρραξης έχει αυξηθεί. Με τις στρατιωτικές όμως επεμβάσεις δεν θα λυθούν τα προβλήματα. Αντίθετα θα ρίξουν τη χώρα στο διχασμό και στην αιματοχυσία με μακροχρόνιες, ανεξίτηλες επιπτώσεις. Εύχεται κανείς να επικρατήσουν λογικότερες φωνές και να εξευρεθεί μια λύση χαλαρής ομοσπονδίας ή συνομοσπονδίας η οποία και το ενιαίο του κράτους θα διατηρήσει κατά κάποιο τρόπο και την ειρηνική συμβίωση της πολυεθνικής αυτής χώρας θα διασφαλίσει. Οι γνήσιες εθνότητες στην Γιουγκοσλαβία εκδικούνται. Το πρόβλημα είναι η κρατική της υπόσταση είναι βιώσιμη οικονομικά, αμυν-

τικά και πολιτικά. Προς το παρόν, η ανεξαρτησία δεν αναγνωρίζεται από τα δυτικά κράτη (ΗΠΑ, ΕΟΚ κτλ.). Η διεθνής όμως πρακτική διδάσκει ότι αργά ή γρήγορα οι πραγματικότητες αναγνωρίζονται. Αλλά, αυτό που προέχει αυτή τη στιγμή, είναι η διαφύλαξη της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή. Να μην ανοίξουν οι ασκοί της στρατιωτικής βίας και του εμφύλιου σπαραγμού. Ενδιαφέρει άμεσα την Ελλάδα. Τα Βαλκάνια δεν πρέπει να περιπέσουν ξανά στην κατάσταση της «πυριτιδαποθήκης της Ευρώπης». Ας μην αφεθεί να στεγνώσει το μπαρούτι. **Τ.Μ.**

Δικηγόροι

Είναι τραγική εικόνα που παρουσιάζει η «συμπαθής» τάξη των δικηγόρων. Κανείς δεν έχει καταλάβει ποιους και σε ποιο ποσοστό θίγουν οι ρυθμίσεις για την επαγγελματική στέγη. Κανείς δεν αντιλαμβάνεται, πλην των ψηφοθηρικών κομμάτων,

γιατί οι δικηγόροι θα πρέπει να αποτελούν «ειδική περίπτωση» και να αντιστέκονται στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης που θα ελαφρύνει τους μισθούτους και τα λαϊκά στρώματα. Οι ίδιοι οι δικηγόροι, λαλίστατοι στα περί «δημοκρατίας» θέματα και άλλα συναφή «υψηλά ιδεώδη» για τα οποία κόπτονται, αρνούνται να κάνουν κάποια χειρονομία που να δείχνει ότι πράγματι νοιάζονται για τα ασθενέστερα στρώματα του πληθυσμού υπέρ των οποίων

εκφωνούν περισπούδαστους λόγους στα κόμμάτα τους, στη Βουλή και σε κάθε ευκαιρία. Αυτή η Ελλάδα των «μεσαιών» και «μικρο-μεσαιών» στέκεται εμπόδιο σε κάθε μέτρο κοινωνικής δικαιοσύνης και κρύβεται πίσω από συνθήματα του τύπου «να πληρώσουν και τα μονοπώλια». Δεν θα βρεθούν δικηγόροι να πουν ότι η «τάξη» τους αποτελεί ένα από τα εμπόδια για τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας; Μόνο να αγοράζουν ξέρουν; **Κ.Δ.**

Γραφικόητες εκ Τασκένδης

Παρά την αποστροφή που νοιώθουν ανέκαθεν οι λάτρεις των «εικονισμάτων» για τις διαδικασίες και τις μορφές έκφρασης και διαμόρφωσης απόψεων και συσχετισμών —βλέπεις, ενδιαφέρονται για εκείνη την «ταξική ουσία των πραγμάτων»— καλό είναι για να μη μας τρελλάνουν ολότελα η κ. Παπαρήγα και οι περί αυτήν, να δούμε από ποιους θέλουν να «ξεκαθαρίσουν» το κόμμα με ένα έκτακτο συνέδριο.

Στο 13ο Συνέδριο του ΚΚΕ ψήφισαν για τη νέα Κεντρική Επιτροπή του κόμματος 1259 άτομα. Παραθέτουμε τις ψήφους που συγκέντρωσαν ορισμένοι για να δούμε, τελικά, γιατί «δεν κάθεται καλά» στα μυαλά των «συντηρητικών» το 13ο Συνέδριο. (Παρενθετικά, αναφέρουμε ότι υπήρχαν πολλές ενστάσεις για το τι βρέθηκε μέσα σε μια από τις κάλπες — ενστάσεις εκ μέρους των ανανεωτικών). Υπενθυμίζουμε ότι οι σύνεδροι ψήφισαν για 111 μέλη της ΚΕ.

Έχουμε και λέμε λοιπόν:

● 3η σε ψήφους η Μαρία Δαμανάκη (655 σταυροί) και 4ος ο Γ. Δραγασάκης (652 σταυροί), δηλαδή ποσοστά άνω του 50%. Πρώτος εξελέγη ο κ. Φλωράκης (716 σταυροί), αλλά, σήμερα, μάλλον δεν θα συγκέντρωνε τις ίδιες προτιμήσεις: 2ος σε ψήφους ο «κεντριστής» κ. Χουρμουζιάδης, ο οποίος σήμερα κινείται σε πλαίσια συμβιβασμού των αντιτιθέμενων απόψεων. Η κ. Παπαρήγα είναι 6η, με 3 ψήφους διαφορά από αυτόν, που τον αποκαλεί τώρα «κύριο» και για τον οποίο στήνεται βιομηχανία καταδικαστικών επιστολών. Αντιθέτως, οι κ. Γόντικας και Κωτσαντής υπολείπονται τον κ. Ανδρουλάκη ο οποίος είναι 14ος και ο οποίος «καθαιρέθηκε».

Όπως, «καθαιρέθηκαν» και οι Καρτερός - Λαφαζάνης - Δραβαλιάρης - Καραγκουλής. Τους καθαίρεσε, μεταξύ άλλων και ο Τ. Τσίγκας μέλος του ΠΓ αλλά 45ος (!) στη σειρά προτίμησης, ενώ ο κ. Λαφαζάνης είναι 25ος με 615 σταυρούς. Οι κ.κ. Καραγκουλής και Δραβαλιάρης υπολείπονται 3 μόνον σταυρών του κ. Τσίγκα. Για να μη μιλήσουμε για τον κ. Παπάζογλου, Γραμματέα Θεσσαλονίκης του ΚΚΕ, που ισοψήφισε με τον κ. Τσολάκη (κάμποσες δεκαετίες στο Π.Γ. και κύριος του «μηχανισμού») σε ψήφους.

Όμως, η πλειοψηφία της ΚΕ προειδοποίησε και τις ηγεσίες της ΚΟΑ, της ΚΟΘ και της ΚΟΠ ότι, αν δεν συμμορφωθούν, θα καθαιρεθούν. Και στη θέση τους θα πάνε, διορισμένοι, όποιοι α-

ποφασίσουν τα μέλη της ομάδας Παπαρήγα - Φλωράκη. Βλέπετε, «έκτακτο Συνέδριο» ετοιμάζουν οι άνθρωποι...

«Αυτά δεν είναι τίποτα. Πού να δείτε στην Τασκένδη τι κάναμε» έλεγε στους «αγανακτισμένους κομμουνιστές» την Κυριακή 16/6, ο Χ. Φλωράκης.

Αστειευόταν, μήπως; Κάθε άλλο...

Χ.Κ.

Κακό πράγμα η νομιμότητα

Απορεί κανείς: γιατί κάνουν τέτοιες ασυνάρτητες και ανοήτες ενέργειες αφού ελέγχουν την πλειοψηφία της ΚΕ και του Π.Γ. Δεν μπορούσαν να τα έχουν τακτοποιήσει με «ομαλότερο» και νομιμότερο τρόπο; Έστω, με τη νομιμότητα που έχει ένα μονολιθικό τάγμα. Φαίνεται πως ούτε αυτό είναι δυνατόν.

Περί της «συντηρητικής» πλειοψηφίας του Περισού ο λόγος: έφυγε η Α. Παπαρήγα από την Ε.Ε. του ΣΥΝ χωρίς καμιά απόφαση από όργανο του κόμματός «της». Πώς θα μπορούσε εξάλλου να υπάρχει τέτοια απόφαση; Από άποψη πλειοψηφίας, τα κουκιά στους «συντηρητικούς» σίγουρα έφθαναν. Όμως δεν συνέφερε. Πώς ήταν δυνατόν να πάρει επίσημα απόφαση αποχώρησης το ΚΚΕ από τον ΣΥΝ, του είδους: «αν δεν συμφωνήσετε στην άποψή μας, εμείς τα σπάμε με τον ΣΥΝ»; Παραμονή μιας κρίσιμης διάσκεψης στην Ε.Ε. αυτό θα ήταν ό,τι χειρότερο για το ΚΚΕ, που εμφανίζει τους άλλους τέως εταίρους του στον ΣΥΝ ως αδιάλλακτους.

Δεν συνέφερε, λοιπόν, να εμφανισθεί ο Περισός ως κοινός εκβιαστής. Γι' αυτό και η Α. Παπαρήγα έκανε προσωπική δήλωση. Όμως, αυτή η δήλωση τελείωσε με τη διαβεβαίωση ότι «οι συνολικοί χειρισμοί θα απασχολήσουν την ΚΕ στη σύνοδο που έχει ήδη προγραμματιστεί». Αυτά λέει η Γ. Γραμματέας του κόμματος. Εννοεί την Ολομέλεια που θα γινόταν μετά την επιστροφή της από την Μόσχα. Ο «Ριζοσπάστης» όμως γράφει, την ίδια μέρα που φιλοξενεί αυτή τη δήλωση, ότι η Ολομέλεια «θα συνέλθει ίσως αύριο Κυριακή!». Φαίνεται ότι αυτά τα αλα-

λούμ είναι λεπτομέρειες για τους Κολοζώφ -Θεωνά που το βράδυ της Παρασκευής 14/6 εγκαταστάθηκαν στον Ριζοσπάστη «για να είναι σίγουρα τα πράγματα».

Έγινε λοιπόν συνεδρίαση Π.Γ. το Σάββατο το μεσημέρι και αποφάσισε να δώσει κομματική υπόσταση στην προσωπική αποχώρηση της Α. Παπαρήγα από την Ε.Ε., καθώς επίσης και να συγκληθεί έκτακτη ΚΕ για την Κυριακή.

Αυτά στη γλώσσα του «Χαρίλαου» λέγονται τουρλουμπούκι. Και να σκεφθείτε πως οι «ανανεωτικοί» τους είχαν ζητήσει να συνέλθει η ΚΕ πριν την Παρασκευή, πριν δηλαδή τη συνεδρίαση της Ε.Ε., από την οποία αποχώρησε η κ. Παπαρήγα, κοτζάμ Γραμματέας, χωρίς απόφαση του κόμματος (δηλαδή, σα να λέμε αποχώρησε σαν «Αλέκα»). Ύστερα τρέχανε και δεν προλαβαίνανε. Κακό πράγμα οι διαδικασίες, η δημοσιότητα και η νομιμότητα. Καλύτερα ήταν στην εξορία του «υπαρκτού σοσιαλισμού», εκεί στο Βουκουρέστι...

Χ.Κ.

Συνέδριο και τραμπούκοι: ένα συνώνυμο

Λέει η Α. Παπαρήγα στην Εισήγησή της στην «Ολομέλεια της διάσπασης» (Κυριακή 23 Ιουνίου) ότι «κάθε άλλη λύση (σ.σ. εκτός από τη διοργάνωση νέου Συνεδρίου που προτείνει η ομάδα της) θα έχει αμφισβήτηση του μεγαλύτερου μέρους των μελών του Κόμματος...».

Διαβάζουμε και στην Εισήγηση της πλειοψηφίας του Π.Γ. στην ίδια Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ, ότι σκοπός του νέου Συνεδρίου που προτείνουν είναι «και η εκλογή νέας Κεντρικής Επιτροπής που θα έχει την εμπιστοσύνη και την υποστήριξη όλου του Κόμματος».

Είπε και η Α. Παπαρήγα μία εβδομάδα πριν, το απόγευμα εκείνης της Κυριακής 16 Ιουνίου, για τους «αγανακτισμένους» που είχαν συγκεντρωθεί στον Περισό για να βιαιοπραγήσουν κατά των «Ανδρουλάχηδων»: «...να σας το πω καθαρά. Η ΚΕ δεν έχει την εμπιστοσύνη των μελών του Κόμματος» και «σε καμιά περίπτωση δεν αποδοκιμάζουμε την παρουσία μελών του Κόμματος στα γραφεία του Περισού σε μια τέτοια κρίσιμη στιγμή».

Τελικά, είτε με τραμπούκους, είτε με «Συνέδριο» πρέπει επιτέλους να μπει «τάξη»: το ένα χέρι νίβει το άλλο και τα δυο το πρόσωπο...

Χ.Κ.

Το μίasma της ανανέωσης

Καλύτερα με την Αλέκα και τον Φλωράκη παρά με τη Μαρία και τους ψευτο-ανανεωτές του ΣΥΝ. ΑΧΑΡΙΣΤΟΙ και ΑΓΝΩΜΟΝΕΣ οι «άκαπνοι ανανεωτές» του ΚΚΕ προς τον «βλάχο» που τους ανέδειξε. Ας προσέξουν οι υπεύθυνοι του ΠΑΣΟΚ να μην εξαπλωθεί το μίasma και στις γραμμές του κι έχουμε τα ίδια... Με αυτή τη λογική και εκτίμηση το συγκρότημα του ΤΑΥΡΟΥ παίρνει σαφή θέση στη διαμάχη εντός των κόλπων του ΚΚΕ και στη διαμάχη ΚΚΕ-ΣΥΝ. Δεν είναι βέβαια καθόλου περιεργό. Ένα ΚΚΕ γνωστό, μονολιθικό, εγκλωβισμένο στο μικρό του χώρο —παρά τις «προδοσίες» του— δεν αποτελεί κίνδυνο για το ΠΑΣΟΚ. Κάπου εκεί στις λαϊκές συνοικίες οι μάζες των πρώην κομμουνιστών ψηφοφόρων και νυν ΠΑΣΟΚ και οι σημερινοί ψηφοφόροι του ΚΚΕ συνηθίζουν να —παρά τις διαφορές και τα «λάθη» του κόμματος.

Κοινή η καταγωγή, οι προσ-

λαμβάνουσες, οι ιδεολογικές καταβολές, το αρχηγικό πρότυπο, το πρότυπο του κόμματος, η αντι-δεξιά παράδοση, η κομματική κουλτούρα, ο τρόπος ζωής, οι προσδοκίες. Αυτός ο κοινός παρονομαστής είναι επαρκής για να ερμηνεύσει τη στάση της εφημερίδας του Ανδρέα, που ουδέποτε φυσικά συμπάθησε τους Ευρω-κομμουνιστές ή τη σοσιαλδημοκρατία, στην οποία τώρα βεβαίως υποκλίνεται. Για να μην ξεχνάμε και το «ευρωπαϊκό», «εξσυγχρονιστικό» προφίλ.

Οι «άλλοι» αποτελούν τον κίνδυνο. Και για το ΠΑΣΟΚ.

Γιατί το μίasma μπορεί να διαδοθεί και να προκύψουν και μερικοί θερμοκέφαλοι «εξσυγχρονιστές» που θα τα βάλουν με τον Μεγάλο Ποιμένα. Ας προσέξουν. Σαφής η προειδοποίηση. Εδώ είναι Βαλκάνια. Για εξσυγχρονισμούς είμαστε τώρα; Γιατί ο κίνδυνος ήταν πάντα η δημιουργία μιας αξιόπιστης, σοβαρής, εξσυγχρονιστικής πολιτικής δύναμης με ευρεία εκλογική απήχηση μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ. Πρέπει λοιπόν να χτυπηθεί η κίνηση του ΣΥΝ εν τη γενέσει της. Πριν είναι αργά.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΟΥΚΑΛΙΔΗΣ

Έφυγε από τη ζωή ο μπάρμπα Βασίλης Τσουκαλίδης. Οι μέρες είναι σημαδιακές: ο Βασίλης Τσουκαλίδης, αγνός, τίμιος λαϊκός αγωνιστής, τίμησε τις ιδέες του: όλοι οι σύντροφοί του τον σέβονταν και ντρέπονταν που δεν έφταναν το ήθος του. Ο κομμουνιστής μπάρμπα-Βασίλης μας δίδαξε με το λόγο του, τα γραφτά του και τη ζωή του.

αρχή του 1991. Η μείωση των επιδοτήσεων σχετίζεται κατά κύριο λόγο με την εξάλειψη εθνικών επιδοτήσεων για την καλλιέργεια.

Θα ήθελα να τονίσω την απόφαση της κυβέρνησης να εφαρμόσει μέχρι τέλος τα προγράμματά της και να επιτύχει στους στόχους που έχει θέσει. Είναι αποφασισμένη να παρακολουθήσει προσεκτικά όλες τις εξελίξεις και να δρομολογήσει όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για να διατηρήσει το πρόγραμμα στην (σωστή) τροχιά του.

Εκείνο όμως που δεν είπε είναι ότι η αποφασιστικότητα έχει μείνει στα χαρτιά...

Για να σωθεί ο Ελαιώνας

Σταθερά η κοινή γνώμη δραστηριοποιείται για τη διάσωση του Ελαιώνα και έχει αρχίσει ένας αγώνας δρόμου μεταξύ εκκείνων που τον αντιμετωπίζουν σαν «οικόπεδο προς αξιοποίηση» και εκκείνων που επιδιώκουν να αποδοθεί στην πόλη ως ελεύθερος χώρος. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και το διήμερο που οργάνωσε στις 18 και 19 Ιουνίου το ΤΕΕ στο Ινστιτούτο Γκαίτε με θέμα «ΕΛΑΙΩΝΑΣ: Να γίνει πηγή ζωής!».

Το διήμερο του ΤΕΕ συνέπεσε με την γνωστοποίηση της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας που απέρριπτε τις ενστάσεις για την εφαρμογή του «σχεδίου Μάνου» για τον Ελαιώνα. Στο διήμερο —με εξαίρεση τον δήμαρχο Αγ. Ιωάννη Ρέντη και τους εκπροσώπους του ΥΠΕΧΩΔΕ και των κρατικών φορέων— όλοι εισηγήθηκαν σαν την πιο κατάλληλη λύση, την χρήση του Ελαιώνα σαν χώρου πρασίνου, προτείνοντας μάλιστα συγκεκριμένους τρόπους για την απόκτηση των ελεύθερων χώρων. Η πρόταση του ΤΕΕ να συσταθεί ταμείο για την συλλογή πόρων που θα χρειαστούν για τις απαλλοτριώσεις περιείχε και ένα άλλο στοιχείο που δεν τονίστηκε όσο άξιζε: η συμμετοχή των Αθηναίων —μέσω εισφορών— στο ταμείο του Ελαιώνα, τους κάνει

συμμέτοχους και συνυπεύθυνους για την τύχη της πόλης τους.

Ό,τι πρέπει να τονισθεί σήμερα, είναι η διαφορά ανάμεσα στις απόψεις που κινούνται στο «κλίμα Μάνου» και εκείνες που συντηρούν ακμαία την κοινωνική ευαισθησία για το περιβάλλον:

Ο κ. Μάνος και όσοι από τον Τύπο, τους δημόσιους λειτουργούς ή την αυτοδιοίκηση συντάσσονται με τις απόψεις που δεν έχουν, στην καλύτερη περίπτωση, την φαντασία και την θέληση για υπέρβαση των δυσκολιών προκειμένου να υλοποιηθεί ένα μεγάλο έργο όπως είναι το μητροπολιτικό πάρκο της Αθήνας. Και ας μην τους καταλογίσουμε συλλήβδην ιδιοτέλειες —είναι οι μοιραίοι και άβουλοι που δεν εμπιστεύονται τους πολίτες και δεν πιστεύουν ούτε οραματίζονται τίποτε καλύτερο για τον τόπο μας εκτός την μετατροπή του σε αξία ανταλλάξιμη σε ομόλογα και τοκοχρεωλύσια.

Όσοι έχουμε τη διαφορετική λογική και την άλλη γλώσσα για να επικοινωνούμε ας τολμήσουμε.

Υ.Γ. Ήταν δύο από τις χειρότερες ημέρες από την άποψη ατμοσφαιρικής ρύπανσης για την Αθήνα και όμως βρέθηκαν σύνεδροι που υποστήριξαν ότι δεν είναι δα και τόσο ανυπόφορη η ζωή στην πόλη, άρα μπορούμε να πορευτούμε και χωρίς τον Ελαιώνα, κ.ο.κ.

Πικρό φάρμακο

Ήρκησε το κλείσιμο των φαρμακείων για να υποχωρήσει πάραυτα η κυβέρνηση στο θέμα της λειτουργίας των φαρμακείων και το Σάββατο. Με τέτοια κυβέρνηση και φαρμακοποιούς οδεύουμε ολοταχώς προς την Ευρώπη και τον εξσυγχρονισμό. Και του χρόνου.

Κ.Δ.

Διακηρύξεις

«Και είπεν», ο εκπρόσωπος της Ελλάδας στο Δ.Ν.Τ.:

«...Το πρόγραμμα είναι ιδιαίτερα δυνατό. Οι κύριοι στόχοι του είναι να μειωθούν μεταξύ 1990 και 1993 α) οι ανάγκες δανειοδότησης του κράτους από 17,5% σε 1,5% του ΑΕΠ, β) ο πληθωρισμός από 23% σε 7% και γ) το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών από 6% σε 3,5% του ΑΕΠ.

...Για το 1991 οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων θα αυξηθούν μόνο κατά 6,2% και αυτή η πολιτική ακολουθείται από τον περιορισμό προσλήψεων που γίνεται για να επιτευχθεί ο στόχος που έχει συμφωνηθεί με την Κοινότητα δηλαδή η μείωση του δημοσίου τομέα κατά 10% μέχρι το 1993.

Από την άλλη, όμως, οι επιδοτήσεις θα μειωθούν από την

Η INTRAKOM ακάθεκτη

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ 844 σύμβαση μεταξύ INTRAKOM AE και ΟΤΕ, υπεγράφη προμήθεια ψηφιακών συστημάτων πολυπλεξίας (P.C.M.), σε επέκταση παλαιότερων συμβάσεων, «με τις ίδιες βασικές τιμές μονάδος».

Οι παλιότερες συμβάσεις είχαν υπογραφεί στις 17/7/87 και 6/4/88.

Τα ερωτήματα είναι πολλά. Επί του παρόντος —και επανέλθουμε— τα ακόλουθα για τον κ. Θεμελή:

- Είναι πράγματι συμφέροντες οι τιμές προμήθειας;
- Γίνονται βάσει συγκεκριμένου πλάνου του ΟΤΕ;
- Μπορούν να μετάσχουν καλύτερους ίσως όρους άλλων κατασκευαστικών ελληνικών εταιρειών;

Υπομνήσεις

1. Καλό θα ήταν, όσοι αναδμοσιεύουν από το ANTI να ανφέρουν την πηγή και, το κυριότερο ίσως, μην κάνουν συρραγές κατά το δοκούν.

2. Νερόπληκτο από τον κοσωνα τραωτικό εθίγη για την νακριβεία: είναι πέντε οι κατηγορίες που κοιτάζετε; Καλά, το πάτημα τι γίνεται;

Νέες Έκδόσεις

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ, Στή σκιά τοῦ βασιλέως (559-330 π.Χ.)
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗ, Ἱστορίες μιᾶς ἐλάχιστης ἐποχῆς
ΝΑΣΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ, Μέ ταχύτητα ἡλικίας
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ, Ἡ σκόνη τοῦ γαλαξία
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ, Ἡ μυθολογία τοῦ ἐνός, ἢ ἡ μυθολογία τοῦ ἄλλου
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ, *Objet sans valeur*
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ, "Ἐξεργα
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ, Ἡ συν-έν-τευξη, ἢ γιὰ νά ἐξηγούμεθα
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Ὁ ἀνιχνευτής (β' ἐκδοση, ἀναθεωρημένη)
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΡΝΗΣ, Ὁ κινηματίας
ΦΑΙΔΩΝ ΤΑΜΒΑΚΑΚΗΣ, Ἡ ὑστάτη καί τέσσερις σπουδές

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΜΑΡΓΚΑΡΕΤ ΑΤΓΟΥΝΤ, Ἀνάδυση, μτφ. Γιώργος Δανιήλ
ΦΡΑΝΤΣ ΒΕΡΦΕΛ, Οἱ σαράντα μέρες τοῦ Μουζά Ντάγκ (Α' καί Β' τόμοι)
μτφ. "Ἄγγελος Παρθένης
ΚΙΝΕΖΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ 1919-1929: Τό σιδερένιο σπίτι, ἐπιλογή
καί μτφ. ἀπό τά κινεζικά Καλλιόπη Καρούση
Τ.Ε. ΛΩΡΕΝΣ, Ἑπτὰ στύλοι τῆς σοφίας, μτφ. Εὐαγγελία Κιζήλου
ΝΤΟΝ ΝΤΕΛΙΑΛΟ, Λευκός Θόρυβος, μτφ. Πέτρος Ἀμπατζόγλου
ΚΛΩΝΤ ΣΙΜΟΝ, Ξενοδοχεῖον Πολυτελείας, μτφ. Τάνια Βελλιανίτη
ΒΙΛΛΥ ΣΥΡΚΛΟΥΝΤ, Ἐλπήνωρ, μτφ. Βασίλης Παπαγεωργίου
ΤΟΥΡ ΤΕΓΕΡΝΤΑΛ, ΚΟΝ-ΤΙΚΙ: Μιά περιπέτεια στίς Θάλασσες τοῦ Νότου,
μτφ. Κοσμᾶς Πολίτης

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ / ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΗΣ, Ἡ κρίση τοῦ Θεάτρου, (Β' τόμος)
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΝΙΗΛ, Ἀνακομιδή: Μικρά κριτικά
ΣΤΕΛΙΟΣ ΜΑΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, Νασρεττίν Χότζας
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ, Φιλολογικά σαλόνια καί καφενεῖα τῆς Ἀθήνας
(Β' ἐκδοση, συμπληρωμένη)
ΤΕΡΕΖΑ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, Τό ἥρωικό παραμύθι τῆς Π.Σ. Δέλτα

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Π.Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ, Ἀγαθουπόλεως 7
ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΡΑΤΑΚΟΣ, Στή φυλακή

ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΣΑΡΑΝΤΗ, Στή χαραυγή τῆς λευτεριάς: Οἱ μπαρουτόμυλοι τῆς Δημητσάνας
(Β' ἐκδοση)
ΚΩΣΤΑΣ ΤΖΑΜΑΛΗΣ, Στήν Αθήνα τοῦ Περικλή (Β' ἐκδοση)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Σόλωνος 60 • ΑΘΗΝΑ • τηλ. 3615077

Η αργοπορημένη διάζευξη

του Νίκου Χίου

Η οριστική ρήξη θα επέλθει πριν ή μετά το 14ο Συνέδριο; Ποιο θα είναι το πολιτικό κόστος ή και όφελος αυτής της μακρόσυρτης διάσπασης για την αριστερά; Ποιες είναι οι προοπτικές της νέας συνιστώσας των ανανεωτικών που διαμορφώνεται στον Συνασπισμό; Διλήμματα για τους άμεσα εμπλεκόμενους και ερωτήματα για τρίτους, τα οποία καθώς φαίνεται θα παραμείνουν στην επικαιρότητα καθ' όλη την διάρκεια του καλοκαιριού και παρά το γεγονός ότι ακόμη και μία στοιχειώδης συγκατοίκηση είναι αδύνατη.

Και όλα αυτά στο φόντο της μοιρασιάς που ακολουθεί κάθε πράξη διαζυγίου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η «μοιρασιά» δεν έχει σχέση με την όποια ιδεολογία και πολιτική (ποτέ αυτά τα δύο δεν έχουν μοιρασθεί), αλλά με την εκλογική βάση και την γνωστή και άγνωστη κομματική περιουσία. Διότι, πολιτική άνευ κόσμου και κυρίως άνευ χρήματος, ως γνωστόν, δεν γίνεται.

«**Κ**ερδίσαμε στο 13ο Συνέδριο την μάχη των ντοκουμέντων και χάσαμε την μάχη των ψηφοδελτίων» δήλωνε πριν από λίγες ημέρες γνωστό στέλεχος των ανανεωτικών, καταγράφοντας έτσι τα ατού της αντιπαράθεσης των δύο πλευρών στους κόλπους του ΚΚΕ — την πλειοψηφία επικαλούνται οι συντηρητικοί, τις αποφάσεις του 13ου Συνεδρίου προασπίζονται οι ανανεωτικοί.

Οι προσυνεδριακές διαδικασίες αλλά και τα όσα διαδραματίστηκαν στο Συνέδριο παγίωσαν το σχίσμα στο ΚΚΕ, τόσο σε επίπεδο στελεχών όσο και στο σύνολο της κομματικής βάσης. Η εκλογή της Αλ. Παπαρήγα σηματοδότησε την αντεπίθεση των «καταπιεσμένων» εντός του κόμματος, των «αφανών» αγωνιστών, πολλοί από τους οποίους είχαν συμμετάσχει συντεταγμένα από τις στήλες του Ριζοσπάστη στον προσυνεδριακό διάλογο όπου και διατύπωναν πανομοιότυπες απόψεις για την «σωτηρία του κόμματος» και την «προδοσία της περεστρόικα». Αυτός ο κόσμος, που στην πλειο-

ψηφία του προέρχεται από την γενιά της εθνικής αντίστασης, αποτελεί και την βάση για την υλοποίηση του εγχειρήματος του Χαρίλαου Φλωράκη να εκκαθαρίσει το κόμμα — ή τους «40 και κάτι λεβέντες». Είναι χαρακτηριστικός ο διάλογός του με μέλη και οπαδούς του κόμματος έξω από τον Περισσό την Κυριακή το βράδυ (16/6) όταν του ζητούσαν να απαλλάξει το κόμμα από τους «αναθεωρητές», την «αμερικανική βάση στον Περισσό» (σ.σ. όπως οι ίδιοι διευκρίνισαν εννοούσαν τον «Ρ» και τον «902») και να καταγγείλει επίσης τους «λακέδες του Γκορμπατσώφ» περιορίστηκε να διορθώσει ότι δεν πρόκειται για «αναθεωρητές» αλλά για «λικβινταριστές». Πολλοί από τους συνομιλητές του Χαρίλαου Φλωράκη είχαν συμμετάσχει από το πρωί σε προπηλακισμούς ανανεωτικών στελεχών.

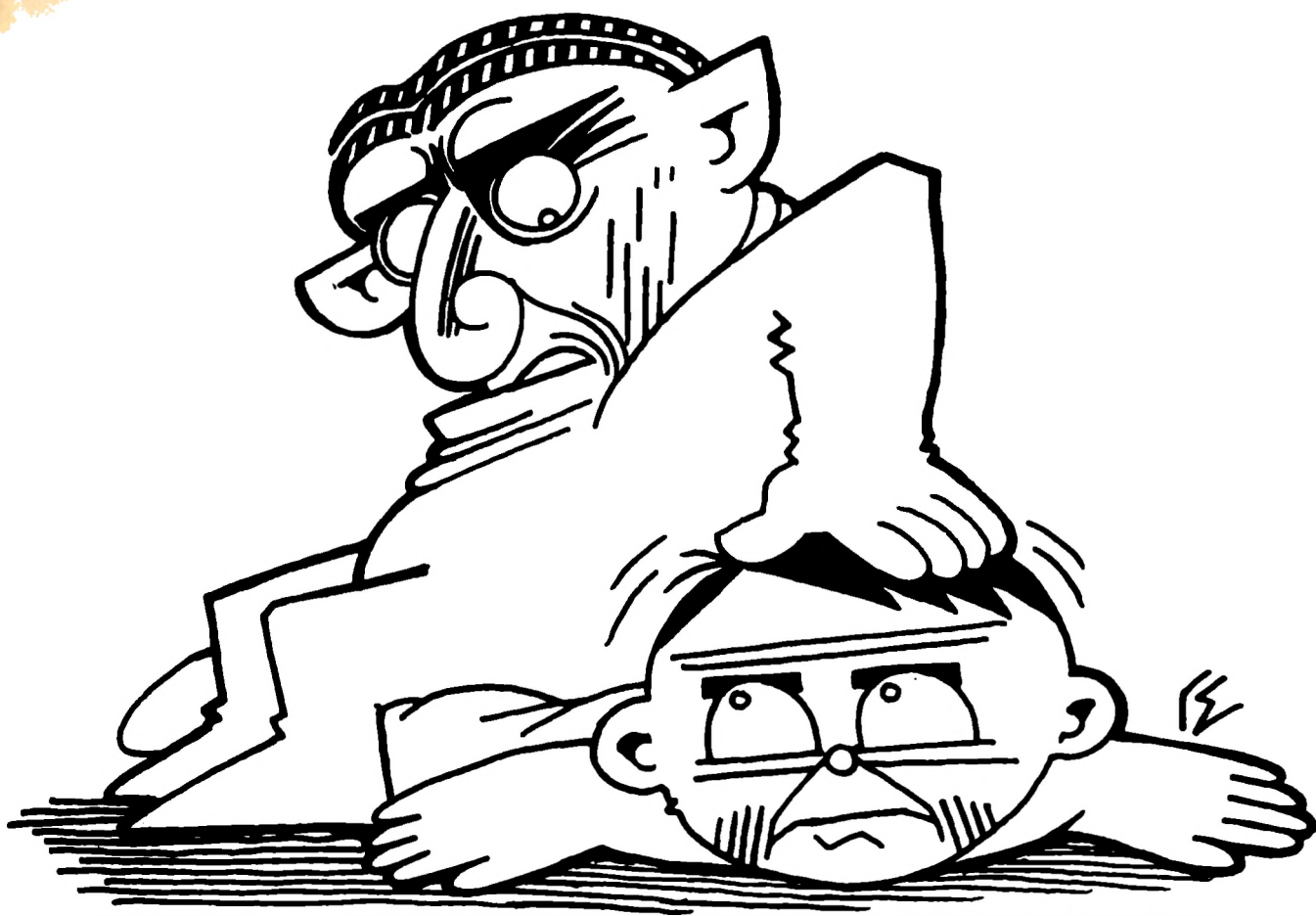
Και βέβαια, εάν είναι αδύνατη η συγκατοίκηση των δύο τάσεων στους εντός Περισσού χώρους, εξίσου επώδυνη είναι η επικοινωνία και στην κομματική βάση. Μπορεί η

κ. Παπαρήγα να καλούσε τους συγκεντρωθέντες στο Πεδίο του Άρεως να μην προυν σε ρεβανσιστικές εκδηλώσεις, όμως οι διαγραφές απλών μελών είναι πλέον γεγονός. Όπως είναι γεγονός ότι σημαντική μρίδα των κομματικών μελών ανταποκρίνται στο κάλεσμα της μειοψηφίας της κεντρικής επιτροπής και παίρνει μέρος στις διαδικασίες της Πανελλαδικής Συνέλευσης του Συνασπισμού. Μάλιστα, πολλοί από αυτούς, με την λήξη του Συνεδρίου, θεωρούν ότι η μάχη στο κόμμα χάθηκε και ως τούτου θα πρέπει να στραφούν αποκλειστικά στον Συνασπισμό.

Η ύστατη μάχη

«Παραμένω απλό μέλος του κόμματος» δήλωνε πριν την τελευταία ολομέλεια της κεντρικής επιτροπής η Μαρία Δαμανάκη, «παραμένω μέλος της Κ.Ε.» ανέφερε στην επιστολή παραίτησής του από το πολιτικό γραφείο ο Γιάννης Δραγασάκης «θα προσπαθήσω με όσες δυνάμεις έχω

ΔΙΑΣΠΑΣΤΗ !

μην ολοκληρωθεί το κομματικό πραξικόπημα» καθιστούσε σαφές ο Νίκος Χουντής αιτιολογώντας την παραίτησή του από το πολιτικό γραφείο, «πίστενα ότι η διάσπαση στο κόμμα μας δεν ήταν αναπόφευκτη, σε αντίθεση με την Αλέκα Παπαρήγα» υποστηρίζει ο Πάνος Τριγιάζης. Κοινό στοιχείο των δηλώσεων παραιτηθέντων, καθαιρεθέντων και εναπομεινάντων είναι η παρουσία στα κομματικά όργανα όσο αυτό είναι υποφερτό και δεν συναρτάται με πολιτικούς λόγους (συγκάλυψη των μεθοδεύσεων) αλλά και ψυχολογικούς. Και αυτό γιατί ο πρωτομάστορας του εγχειρήματος αφήνει την ρίγα του διδασκάλου και την γκλίτσα του τσοπάνη και καλεί τον λύκο να φάει την μάνα του κατσίκιου που τρώει το κλαρί. Αυτό λέγεται και ξερίζωμα.

Από την πλευρά τους τα μέλη της μειοψηφίας της κεντρικής επιτροπής προτείνουν με επιστολή τους «κοινή κομματική πρωτοβουλία ευθύνης» ώστε «να ελεγχθούν οι εξελίξεις στο κόμμα και να υπάρξει ενωτική και δημοκρατική διέξοδος». Σαν τέτοια μέτρα θεωρούν την άμεση ακύρωση των καθαιρέσεων και των παραιτήσεων, την παραιτήση όλου του πολιτικού γραφείου και συμφωνημένη ενωτική ανασύνθεσή του, τον σεβασμό των αποφάσεων της πλειοψηφίας γίνεται στη βάση των αποφάσεων του 13ου

Συνεδρίου και την αποφυγή της κατάχρησης εξουσίας από την οριακή πλειοψηφία, την αναζήτηση της μέγιστης δυνατής συναίνεσης στη λήψη των αποφάσεων και, τέλος, σεβασμό όλων των δικαιωμάτων της μειοψηφίας. Μάλλον είναι αδύνατον να δεχθεί κάτι τέτοιο ο «λύκος».

Τα απόκρυφα κίνητρα των εκκαθαρίσεων

Πολλοί υποστηρίζουν, χωρίς ωστόσο να είναι σε θέση ακόμη να το αποδείξουν, ότι οι κατηγορίες που αποδίδονται στην μειοψηφία της κεντρικής επιτροπής και στις υπόλοιπες συνιστώσες του Συνασπισμού αποτελούν μόνον προφάσεις με στόχο να περιορίσουν και τελικά να εμποδίσουν την διαφάνεια που είχε αρχίσει δειλά - δειλά να περνάει τα κάγκελα του Περισσού. Διαφάνεια που έχει σχέση με τα κομματικά αρχεία και πιθανόν να φώτιζε το ρόλο ανθρώπων που κινούνται στο άμεσο περιβάλλον του Χ. Φλωράκη σε κρίσιμες καμπές του κομμουνιστικού κινήματος. Διαφάνεια που έχει σχέση με τις κάθε είδους οικονομικές δραστηριότητες των ιδίων και πάλι ανθρώπων. Και τέλος, διαφάνεια που έχει σχέση με το εύρος της και την διαχείριση της κομματικής περιουσίας, πάλι από τους ίδιους ανθρώπους.

Και για όλα αυτά επιστρατεύτηκε ο κομματικός πατριωτισμός με τις άναρθρες κραυγές και τους προπηλακισμούς, η ΕΣΑΚ-ίτικη συνείδηση του Μήτσου Κωστόπουλου, οι απροκάλυπτες παρεμβάσεις και εκκαθαρίσεις στον «Ρίζοσπάστη» και τον «902» και τέλος, η «σαλαμοποίηση» του μειοψηφούντος ρεύματος στην κεντρική επιτροπή.

Σημαντικό μέρος των ανανεωτικών στελεχών αποτελεί η «γενιά του Πολυτεχνείου» στο ΚΚΕ και από την μεταπολίτευση έως σήμερα με πρωτοβουλία του Χαρίλαου Φλωράκη ανελήχθησαν σταδιακά σε τομείς - κλειδιά του κομματικού μηχανισμού. Άλλοι διακρίθηκαν στο οργανωτικό δίκτυο του ΚΚΕ όπως ο Δ. Καραγκουλής, ο Δ. Κοντοφάκας, ο Ν. Χουντής, άλλοι στην παραγωγή πολιτικής και ιδεολογίας όπως ο Μ. Ανδρουλάκης, ο Π. Λαφαζάνης, ο Αλ. Αλαβάνος και ο Γ. Δραγασάκης και τέλος η Μαρία Δαμανάκη στην Βουλή και στην προεδρία του Συνασπισμού.

Η αποστασιοποίηση από τον «υπαρκτό σοσιαλισμό» στις αρχές της δεκαετίας του '80, η σύλληψη της ιδέας για την συγκρότηση της κυβέρνησης Τζαννετάκη και τέλος η προσέγγιση με το ΠΑΣΟΚ μέσω του «κοινού πορίσματος», αλλά και της πρότασης για την επανεξέταση της παραπομπής του Α. Παπανδρέου, έχουν καταγραφεί ως πολιτικές πρωτοβουλίες του Μ. Ανδρουλάκη. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο εμπνευστής αυτών των ρηξικέλευθων αλλά και αντιφατικών πρωτοβουλιών —για τις οποίες έχει συχνά κατηγορηθεί από πολλές πλευρές του πολιτικού χώρου της Αριστεράς— καλείται σήμερα να αναζητήσει κοινά σημεία συνύπαρξης και ενιαίας πολιτικής συμπεριφοράς με δυνάμεις που παραμένουν στον Συνασπισμό και διαπνέονται από εντελώς διαφορετικές αντιλήψεις σε ό,τι αφορά τον χαρακτήρα και την πιθανή συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ.

Όλο λοιπόν αυτό το ρεύμα που σήμερα βρίσκεται υπό διωγμόν από το ΚΚΕ, καλείται να διατυπώσει έναν νέο πολιτικό λόγο, να σχεδιάσει και να αναλάβει πολιτικές πρωτοβουλίες, σε νέα πεδία, χωρίς το άγχος του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού και κυρίως χωρίς να κινείται στο περιβάλλον του Χαρίλαου Φλωράκη, επιχειρώντας μέσω αυτού να επηρεάσει την πολιτική του ΚΚΕ. □

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ: Μνήμες ενός οδοιπορικού

«...στο μεγάλο εργοστάσιο βαριάς βιομηχανίας που δούλεψα 17 χρόνια στο Σαράτοβο, πηγαίναμε να πάρουμε το χάλυβα από εργοστάσια που... δεν χτίστηκαν! Κι αυτό πολλές φορές. (...) Ο πρώτος διευθυντής ήταν πραγματικός τραμπούκος (...) ο δεύτερος διευθυντής, γραμματέας της Επιτροπής Πόλης του Σαράτοβο (1 εκατομμύριο πληθυσμός) καθαιρέθηκε για βαριές ποινικές πράξεις (...), ήταν και μέθυσος. Πολλές φορές ανεβαίνοντας στη σταλόβαγια (την αίθουσα εστιατορίου του εργοστασίου) έπεφτε στη σκάλα και κατέβαινε καταματωμένος, ...αυτά καμιά φορά γράφονταν στην "Πράβντα", αλλά και τα είδα με τα μάτια μου και τα δοκίμασα στο πετσί μου».

Χρήστος Κυριαζής

Αυτά γράφονται στην Αθήνα, δημοσιεύονται στον «ΡΙζοσπάστη»: 1η Φεβρουαρίου 1990. Δεν τα γράφει κάποιος ανώνυμος, «αναθεωρητής», αντικομμουνιστής, αντισοβιετικός και τα λοιπά επίθετα που αρχίζουν και κοσμούν πάλι, μετά από μικρό διάλειμμα, τα γραπτά των πιστών στην ορθοδοξία του «Περισσού». Ο άνθρωπος που καταθέτει αυτή την μικρή μαρτυρία, δεν έχει ανοίξει το στόμα του κοντά σαρανταπέντε χρόνια τώρα· κι όμως, έχει σφραγίσει την ιστορία του καθ' ημάς κομμουνισμού, την αντίσταση αλλά και τις χειρότερες σελίδες στην ιστορία του ΚΚΕ: είναι ο Βασίλης Μπαρτζιώτας, ο «Φάνης», ο Γραμματέας Αθήνας του ΚΚΕ το 1944 (την εποχή που το ΕΑΜ αριθμούσε εκατοντάδες χιλιάδες), το δεξί χέρι του Ζαχαριάδη, και ο υπεύθυνος πολλών από όσα έγιναν στη σκοτεινή περίοδο 1949-1955.

Οι «αγανακτισμένοι» και η Τασκένδη

Αυτά καταθέτει λοιπόν πέρυσι ο άνθρωπος που, όταν μεσουρανούσε το άστρο του στην περίοδο της επέκτασης της σφαίρας ε-

πιρροής του Στάλιν, οι Φλωράκης - Τσολάκης - Καλούδης και άλλοι ήσαν περίπου σχολιαρόπαιδα μέσα σε αυτό που λέγεται «ΚΚΕ». Τα σχολιαρόπαιδα μεγάλωσαν και φτάσανε στο σημείο να επιχειρήσουν την επανάληψη της «Τασκένδης του '55» σε μικρογραφία, φέτος, στον Περισσό: τι άλλο ήταν άραγε εκείνη η Κυριακή της 16ης Ιουνίου, όταν οι στυλοβάτες της ορθοδοξίας «κάλεσαν την εργατιά» για να δώσει ένα «αγανακτισμένο μάθημα» στους «Ανδρουλάκηδες» που προσέρχονταν στη «βιαστικά» οργανωμένη Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ; Βέβαια, με τα κομματικά αρχεία επτασφράγιστα στο φοβικό ιερατείο, ουδείς μπορεί να γνωρίζει τι ρόλο ακριβώς έπαιξε ο κ. Τσολάκης στην Τασκένδη, όμως σίγουρα δεν ήταν τότε στους «εκλεκτούς», με τους οποίους μοιράζεται σήμερα τις θέσεις στο Διευθυντήριο της «ορθοδοξίας». Ή, μήπως, δεν έφεραν στη μνήμη αποχρυσωμένες στιγμές από «δυναμικές εκκαθαρίσεις» στην ιστορία του ΚΚΕ, όσοι εμπνεύστηκαν «μιλίτσες» και στυγνές λογοκρισίες στον «902» και τον «ΡΙζοσπάστη» —σε τέτοια έκταση μάλιστα που ακόμα και στελέχη που

οι ίδιοι πρότειναν (βλ. το νέο διευθυντή του «ΡΙζοσπάστη»), μετά τις εκκαθαρίσεις, να αντιμετωπίζονται με δυσπιστία πλέον από τους ίδιους;

Πριν ενάμισυ χρόνο, στις 8 Ιανουαρίου 1990, ο Χαρ. Φλωράκης, ως Πρόεδρος του ΣΥΝ, διεκδικούσε τον τίτλο του άνευ ορίων «φιλελευθερισμού» δηλώνοντας στους δημοσιογράφους: «Εμείς είμαστε εκείνοι που επιμείναμε πάρα πολύ στο να μην υπάρχει περιορισμός στη χορήγηση αδειών λειτουργίας της ιδιωτικής τηλεόρασης. Γιατί υπάρχουν πολιτικές δυνάμεις που θέλουν αυτό να το περιορίσουν». Σήμερα, κάνοντας και τον «902» «όργανο της ΚΕ του ΚΚΕ», είναι ο ίδιος, και όχι κάποια «άλλη δύναμη», που δίνει την πολιτική εντολή στον διευθυντή του σταθμού να σταματήσει «στον αέρα» κυριολεκτικά, μια «αντικομματική» εκπομπή. Είναι ο τέως Πρόεδρος του ΣΥΝ αυτός που, συμπεριφερόμενος σαν αρχηγός ομάδας με μεθόδους θλιβερές, κάνει ολόκληρο ΠΓ και Γραφείο Τύπου της ΚΕ του ΚΚΕ να εξευτελίζονται σαν όργανα ασχολούμενα με το ποια ανταπόκριση απηύχεται τη Μόσχα για τη συνάντηση Παπαργήα

Γκορμπατσώφ είναι αυτή που βρίσκεται πιο κοντά στην «αλήθεια», δηλαδή στα συμφέροντα της ομάδας που κανοναρχεί ο κ. Φλωράκης. Και είναι και ανόητο το να ασχολείται αυτή η ομάδα με το αν ο Γκορμπατσώφ έδωσε τις «ευλογίες» του στην Αλέκα Παπαρήγα τη στιγμή που η «αγανακτισμένη» πελατεία που συγκέντρωσε ο «καπεταν-Γιώτης» στον Περισσό τον ρώταγε, «πότε θα βγει να τα πει στους λακέδες του Γκορμπατσώφ».

Πώς, όμως, φτάσαμε στη ρήξη του ΣΥΝ, σε εκείνη την αλήστου μνήμης αποχώρηση των τεσσάρων στελεχών του ΚΚΕ (υπό την κ. Παπαρήγα) από την Ε.Ε. του ΣΥΝ την Παρασκευή 14 Ιουνίου και στην απόφαση των 58 μελών της ΚΕ του ΚΚΕ να «παγώ-σει» κάθε διαδικασία στον ΣΥΝ και να ανακληθεί όλη η αντιπροσωπεία του; Πώς άρχισαν πάλι τα βιολιά του Περισσού να παίζουν τα βαλς της Τρίτης Διεθνούς και της «εργατιάς»; Πώς ξαναμπήκε σε λειτουργία το κασσετόφωνο με τους εξορκισμούς κατά των «αναθεωρητών», κατά της «Αυγής», κατά της ΕΑΡ; Γιατί αυτοί που διεκδικούν πάλι το μονοπώλιο στην αντιπροσώπευση της Αριστεράς, θυμίζουν θλιβερά και μονότονα όλα τα σύμβολα, τις έννοιες, τις πρακτικές και τη συνολικότερη «λογική» που χρόνια ολόκληρα δημιουργούσε μικρά και εφιαλτικά «γκουλάγκ» μέσα στην οργανωμένη κομμουνιστογενή αριστερά; Γιατί στοιχηματίζουν και πάλι πως μπορούν ανά πάσαν στιγμή να αποδείξουν ότι σοσιαλισμός = βαρβαρότητα, και πως είναι ικανοί πράγματι να δίνουν αποκρουστικά προεικασματα της εξουσίας που έχουν στο μυαλό τους όταν μιλάνε για «δικαιώματα του λαού» και «πλήρεια δημοκρατία»; Γιατί, τέλος, θέλουν να πείθουν πάντα ότι μπορούν να αναπαράγουν καταστάσεις σαν κι αυτές που περιγράφει ο «δικός τους Φάνης Μπαρτζιώτας» στο απόσπασμα που παραθέτουμε στην αρχή αυτού του άρθρου;

1988: η άρση του εμπόλεμου

Θα πρέπει κανείς να ανατρέξει στην τελευταία διετία για να δει σε ακτινογραφία πώς, ακόμα και ένα στοιχειωδώς αναγκαίο όσο και μετριοπαθές εγχείρημα σαν τον Συνασπισμό, καταστρέφεται, μέσα από την τακτική που υπαγορεύουν η λογική και η νοοτροπία του πάση θυσία ολοκληρωτικού ελέγχου στον μηχανισμό του Περισσού. Πριν δύο χρόνια και κάτι, η συγκυρία που διαμορφωνόταν στον αριστερό πόλο του πολιτικού φάσματος ήταν διαφορετική από την

21 Μαΐου 1988: Υπό τον Λένιν στον Περισσό, συναντώνται για πρώτη φορά οι «αντίπερα όχθες».

εικόνα της ριζικής κρίσης και του εμφυλίου που παρουσιάζεται σήμερα.

Το 1988 ήταν η χρονιά που τα δύο μέρη της ιστορικής κομμουνιστικής αριστεράς εμφανίσθηκαν να αναθεωρούν την κληρονομιά της διάσπασης του '68 και να κάνουν βήματα άρσης των καταστάσεων και συνεπειών του διχασμού τους. Στο ΚΚΕ, ήδη μετά τις εκλογές του Ιουνίου του 1985, έχουν πλέον διαμορφωθεί κυρίαρχα οι αντιλήψεις για την υπέρβαση του σχήματος δεξιά - αντιδεξιά και τον απογαλακτισμό από το ΠΑΣΟΚ που οδήγησαν στην ρήξη του 2ου γύρου των δημοτικών εκλογών, στις 19 Οκτωβρίου 1986· παράλληλα, τον Φεβρουάριο του 1987 ο τότε γραμματέας του κόμματος Χαρίλαος Φλωράκης θα προτείνει «ισότιμη συμπαράταξη» των δυνάμεων της Αριστεράς, θέση που θα επικυρωθεί τρεις μήνες αργότερα στο 12ο Συνέδριο του ΚΚΕ. Τον Ιανουάριο του 1988 ο Λ. Κύρκος προτείνει στην ΚΕ της ΕΑΡ συνεργασία με το ΚΚΕ, και το Φεβρουάριο η ΚΕ της ΕΑΡ απευθύνει πρόταση διαλόγου στις δυνάμεις της Αριστεράς που αποδέχονται τη σοσιαλιστική προοπτική.

Η πρώτη συνάντηση των «συντρόφων από τις αντίπερα όχθες» πραγματοποιείται με τη μετάβαση του Λ. Κύρκου στον Περισ-

σό στις 21 Μαΐου 1988· συζητά με τον Χαρ. Φλωράκη «για την αποκατάσταση φυσιολογικών σχέσεων μεταξύ των δύο κομμάτων». Οι φυσιολογικές σχέσεις όμως είναι δύσκολη υπόθεση και σίγουρα δεν σημαίνει ότι οδηγούν σε συμβίωση, μετά μάλιστα από μακρά περίοδο άγριου «χωρισμού από τραπέζης και κλίνης». Έτσι, στη συνάντηση αντιπροσωπειών του Ε.Γ. της ΕΑΡ και του ΠΓ του ΚΚΕ, στις 10 Ιουνίου 1988, όπου μετέχουν οι κ.κ. Μπριλλάκης, Παπαγιαννάκης, Γιάνναρος και Μανωλάκος και από το ΚΚΕ οι κ.κ. Ανδρουλάκης, Λαφαζάνης και Καλούδης, έγινε απλώς μια καταγραφή των δυσκολιών και των σημείων τριβής στην επιδιωκόμενη συνεργασία των δύο κομμάτων.

«Κοινό πόρισμα» της Αριστεράς και διαφωνίες

Το καλοκαίρι του '88, η βαρειά ατμόσφαιρα στο δημόσιο βίο της χώρας έγινε ακόμα βαρύτερη με τις εξελίξεις - χιονοστιβάδα στο σκάνδαλο Κοσκωτά, και αυτό ελήφθη υπόψη στους υπολογισμούς των ηγεσιών της Κουμουνδούρου και του Περισσού. Έτσι, στις 18 Οκτωβρίου 1988, αντιπροσωπείες του ΚΚΕ και της ΕΑΡ συναντώνται

ΠΡΟΛΕΙΨΑΡΙΟ: ΟΛΟΝ ΤΩΝ ΣΥΜΠΡΟΚΟΜΕΤΕΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΠΙΜΕΤΕΥΣΗ: ΓΡΕΟΡΗΣ ΦΑΡΑΚΗΣ

ΤΡΙΤΗ 21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1989 - ΑΡΘΡΟ 50

ΕΠΙΜΕΤΕΥΣΗ: ΓΡΕΟΡΗΣ ΦΑΡΑΚΗΣ

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Χ. ΦΛΩΡΑΚΗΣ

Α. ΚΥΡΚΟΣ

ΑΠ. ΛΑΖΑΡΗΣ

Αφετηρία
μιας
μεγάλης
εξόρμησης
στο λαό

Ραγδαία
ανερχόμενη
δύναμη
ο
Συνασπισμός

Φτιάχνουμε
πρόγραμμα
όχι
διαμαρτυρίας,
αλλά εξουσίας

**ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ
ΤΗΣ
ΝΙΚΗΣ**

Πρωτοφανής λαϊκή συγκέντρωση
με σύνθημα ΗΡΘΕ Η ΩΡΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Μέγα κέντρο, μέγα κούρσι! Επανάσταση για τη μεγάλη συνένωση της Αριστεράς με την κοινωνία, για τη δική της θέση στον αγώνα! Χιλιάδες, σπονδυλισμένοι, στην Αριστερά, και της προέλας ήταν στο στόν άριστερ... Γιάννη...

Μέγα κέντρο, μέγα κούρσι! Επανάσταση για τη μεγάλη συνένωση της Αριστεράς με την κοινωνία, για τη δική της θέση στον αγώνα! Χιλιάδες, σπονδυλισμένοι, στην Αριστερά, και της προέλας ήταν στο στόν άριστερ... Γιάννη...

20 Φεβρουαρίου 1989: Εν μέσω σκανδάλων κοσκιωτικών, η υπόσχεση της «μεγάλης αριστεράς» στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας.

με θέμα συζήτησης πλέον το προσχέδιο μιας συμφωνίας ανάμεσα στα δύο κόμματα· την επομένη, 19 Οκτωβρίου, ο Χαρ. Φλωράκης βάζει το πόδι του στο «άντρο των αναθεωρητών» της πλατείας Κουμουνδούρου, όπου συζητάει με τον Α. Κύρκο μία ώρα και σαράντα λεπτά και, σύμφωνα με το κοινό ανακοινωθέν, αποφασίζεται η σύσταση ομάδας εργασίας από τα δύο κόμματα για μία προγραμματική συμφωνία επί των σημείων σύγκλισης τους. Το ΚΚΕ στέλνει στην ομάδα εργασίας τους μετέπειτα «αναθεωρητές» του Δραγασάκη - Ανδρουλάκη, και η ΕΑΡ τους Γιάνναρο - Τούντα - Παπαδημούλη.

Η προγραμματική σύγκλιση των δύο κομμάτων έρχεται στη δημοσιότητα στις 7 Δεκεμβρίου 1988 με το «πόρισμα» της ομάδας εργασίας, το οποίο αποτελεί και πιστοποίηση των αλλαγών που συντελούνται στα δύο κόμματα. Το πόρισμα αυτό ακόμα και σήμερα αποτελεί επίμαχο ζήτημα στο εσωτερικό του ΚΚΕ αν ληφθούν υπόψη οι αιτιάσεις που εκφράστηκαν στην πορεία προς το 13ο Συνέδριο ως προς τις διαδικασίες αποδοχής του στο ΚΚΕ, αιτιάσεις από την πλευρά ηγετικών στελεχών της «συντηρητικής» άποψης. Ήδη, τότε, σε μία σχεδόν πρωτοφανή για τα δεδομένα του ΚΚΕ διαδικασία, η ΚΕ του Κόμματος, συνεδριάζοντας στα τέλη Δεκεμβρίου 1988, ψήφισε ονομαστικά για το αν είναι δεκτή ή όχι η διαδικασία προγραμματικής σύγκλισης με τους κληρονόμους της «αναθεωρητικής ομάδας». Από τα 121 τακτικά και αναπληρωματικά μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ που έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση τα 23 διαφώνησαν, τα

20 ψήφισαν υπέρ της συμφωνίας με επιμέρους αντιρρήσεις, ενώ 3 μέλη ψήφισαν λευκό. Αυτό το 40% περίπου των μελών του ανώτερου οργάνου του ΚΚΕ, είναι ένα ιστορικά ριζωμένο ρεύμα του «ορθόδοξου» κομμουνισμού ανιχνεύσιμο —παρά τις μετέπειτα αλλαγές στη σύνθεση των προσώπων της ΚΕ— και στις σημερινές φωνές των «συντηρητικών» του ΚΕ.

Στην ΕΑΡ, αντίστροφα, ένα άλλο ρεύμα, με εκπροσώπους τους Παπαγιαννάκη - Λουλούδη - Αθανασόπουλο - Πιζάνια κ.ά., που συνιστούν μία «κίνηση των 18» θα εκφράσουν την αντίρρησή τους στον «εναγκαλισμό» με το ΚΚΕ κατά τη διάρκεια του Διαρκούς Συνεδρίου του κόμματος (14-15 Ιανουαρίου 1989), το οποίο όμως ενέκρινε τη σύγκλιση.

Η «μεγάλη Αριστερά»

Η συμπράταξη ΚΚΕ-ΕΑΡ, επεκτείνεται όμως προς την κατεύθυνση ενός ευρύτερου σχήματος, που θα ονομαστεί «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου». Ήδη, λίγο μετά τα μέσα Ιανουαρίου 1989, μετά από συναντήσεις της ΕΑΡ και του ΚΚΕ με εκπροσώπους άλλων ομάδων του σοσιαλιστικού και αριστερού χώρου, αποφασίζεται η ίδρυση προσωρινής πολιτικής επιτροπής από τους Μ. Ανδρουλάκη, Μ. Δαμανάκη, Γρ. Γιάνναρο, Μ. Δρεττάκη, Στ. Γιώτα, Α. Λεντάκη και Σ. Νέστορα, με Πρόεδρο του Χ. Φλωράκη και Γραμματέα τον Α. Κύρκο.

Με αυτό το σχήμα, πραγματοποιείται στις 20 Φεβρουαρίου 1989 μια μαζική συγκέντρωση στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας.

Εκτός των Φλωράκη - Κύρκου, οι οποίοι συντελούν με τις ομιλίες τους στην επικύρωση του τέλους του αριστερού εμφυλίου σε μαζικό επίπεδο και στην όσμωση των αριστερών, ο τρίτος ομιλητής, ο Απ. Λάζαρης, αποτελεί το μεγάλο «ατού» της συμπράταξης για μια τελέσφορη διείσδυσή της στο «νουνεχές» ΠΑΣΟΚ· είναι ένα «ατού» όμως το οποίο δεν θα λειτουργήσει ολοκληρωμένα, αφού ο Απ. Λάζαρης, μετά από μία σύντομη παρουσία του «εντός - εκτός» του ΣΥΝ, θα απομακρυνθεί οριστικά από τις τάξεις του, διαφωνώντας με την «μετωπική τακτική» των αριστερών έναντι του ΠΑΣΟΚ και με το σχηματισμό της κυβέρνησης Τζαννετάκη, και κάνοντας αυτοκριτική ότι θα έπρεπε να είχε εργασθεί για την σύμπληξη μιας «κεντρώας» ομάδας στον ΣΥΝ.

Ο ΣΥΝ μπαίνει σε μια νέα φάση ανάπτυξης εν όψει και των εκλογών του Ιουνίου. Στις 5 Απριλίου 1989 δημοσιεύεται το Πρόγραμμά του, όπου έχουν συνεργαστεί, μεταξύ άλλων, οι Ανδρουλάκης, Δραγασάκης, Γιάνναρος και ο κ. Λάζαρης. Στο πρόγραμμα του ΣΥΝ, το οποίο κινείται στους άξονες και την αντίληψη του πορίσματος ΚΚΕ-ΕΑΡ, υπάρχουν προωθημένες θέσεις για την Ευρώπη, τον εκσυγχρονισμό των θεσμών, την ανάπτυξη της οικονομίας και τη δημοκρατία. Παράλληλα, ο ΣΥΝ αποκτά πλέον μια περισσότερο διαρθρωμένη οργανωτική δομή, που ενισχύει την παρουσία του ως ενός σχετικά αυτοδύναμου και λειτουργικού σχήματος, με τη συγκρότηση, στις 7 Απριλίου 1989, μιας 28μελούς Πολιτικής Επιτροπής με αποφασιστικές στρατηγικές αρμοδιότητες και μιας εκτελεστικού χαρακτήρα 8μελούς Γραμματείας. Πρόεδρος και Γραμματέας της Επιτροπής, με «ειδική πολιτική ευθύνη», είναι αντίστοιχα οι Χ. Φλωράκης και Α. Κύρκος, ενώ μετέχουν εκπρόσωποι από τη μετέπειτα κίνηση της «Ν. Πορείας» (Νέστωρ - Κωνσταντόπουλος - Βάσσης) της ΕΔΑ, και ανεξάρτητοι πολιτικοί όπως ο Τάσος Μήνης και ο Στ. Γιώτας.

Το «υπόδικο ΠΑΣΟΚ» και η κυβερνητική Αριστερά

Τις ημέρες της οργανωτικής και προγραμματικής συγκρότησης του ΣΥΝ, επίλεκτα στελέχη του δίνουν το στίγμα των σχέσεων του νέου σχήματος με το ΠΑΣΟΚ στην προεκλογική και μετεκλογική περίοδο· ο Γ. Δραγασάκης δηλώνει στον «9.84», στις 7/4/1989 ότι πρόσκληση για συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ θα έμοιαζε με «μια πρόσκληση

σε συνωμοσία για το κουκούλωμα των σκανδάλων. Έχουμε μια κυβέρνηση και έναν πρωθυπουργό ποινικά υπόλογο», ενώ δύο εβδομάδες μετά, ο Μ. Ανδρουλάκης, θα δηλώσει σε συνέντευξή του στην «Καθημερινή» ότι «δεν συνεργαζόμαστε με ενόχους σκανδάλων (...) βάζουμε επίσης θέμα ακαταλληλότητας του κ. Παπανδρέου ως πρωθυπουργού συμμαχικής κυβέρνησης».

Στις 18 Ιουνίου ο ΣΥΝ συγκεντρώνει 13,12% —ένα ποσοστό σαφώς κατώτερο των προσδοκιών επιτελών του, που το υπολόγιζαν τουλάχιστον σε 15-16%— και εκλέγει 28 βουλευτές. Απορρίπτοντας την περίπτωση κυβέρνησης μόνο με το ΠΑΣΟΚ καθώς και το ενδεχόμενο της πρωθυπουργίας Α.Γ. Παπανδρέου, ο ΣΥΝ επιμένει στην άποψη της οικουμενικής με πρωθυπουργό ακόμα και τον κ. Ράλλη ή τον κ. Στεφανόπουλο, χωρίς αποτέλεσμα. Με τους Κουβέλη - Κωνσταντόπουλο - Παπαμάργαρη και Μυλωνά θα μετάσχει με

την κυβέρνηση Τζαννετάκη —αλλά και έχοντας επίσης διαφοροποιηθεί και στο κοινό πόρισμα ΚΚΕ - ΕΑΡ— θέτουν εαυτών εκτός ΚΚΕ τα μέλη της ΚΕ του ΚΚΕ Κοτζιάς και Μπατίκας, τον Αύγουστο του 1989· ένα μήνα πριν, στις 12 Ιουλίου, ο Χαρ. Φλωράκης «παραχωρεί», μετά από 17 χρόνια, την ηγεσία του κόμματος στον Γρ. Φαράκο, διατηρώντας για τον εαυτόν του την ιδιότητα του Προέδρου του ΚΚΕ, και φυσικά την αντίστοιχη του ΣΥΝ.

Όμως και ο Γραμματέας της ΚΝΕ έχει αντιρρήσεις: ο κ. Γράψας, σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου της εποχής, κάνει «παράπονα» στον... Α' Γραμματέα της Κομσομολ για τη συνεργασία με τη ΝΔ και την «ενσωμάτωση» της αριστεράς στο «σύστημα». Όλα αυτά γίνονται στη... Β. Κορέα, στο Παγκόσμιο Φεστιβάλ των κομμουνιστικών νεολαίων. Η συνέχεια της «αριστερής» αντιπολίτευσης θα βρει το Κ.Σ. της ΚΝΕ να καθαιρείται από το κόμμα στα τέλη Σεπτεμβρίου 1989. Έχει προηγηθεί

του ως αρθρωμένου πολιτικού σχήματος: στις 2 Σεπτεμβρίου 1989 η Πολιτική Επιτροπή της παράταξης αποφασίζει τη σύσταση Εκτελεστικής Επιτροπής με 29 μέλη (9 ΚΚΕ, 6 ΕΑΡ, 14 ανεξάρτητοι), την αύξηση του αριθμού των προσώπων που μετέχουν στο «Κοινοβούλιο» του ΣΥΝ (δηλαδή την Πολιτική Επιτροπή) σε 100 άτομα (30 ΚΚΕ, 20 ΕΑΡ, 50 ανεξάρτητοι) και την διεύρυνση της Εκτελ. Γραμματείας με συμμετοχή 5 εκπροσώπων του ΚΚΕ, 4 της ΕΑΡ και 2 από τους ανεξάρτητους.

Το «καλοκαίρι της κάθαρσης» είναι για την Αριστερά ένα στοιχείο μακροπρόθεσμης εμβέλειας για την αλλαγή της ίδιας της ιστορίας της και τη διαφορετική προοπτική της ως τρίτου πόλου με αξιώσεις κυβερνητικής στόχευσης. Το «σπάσιμο» με το ΠΑΣΟΚ, που θα καταλήξει στην παραπομπή του Α. Παπανδρέου για τις υποκλοπές και για το σκάνδαλο Κοσκωτά, είναι το «σκληρό κέλυφος» της επιχειρούμενης αλλαγής, με επιπτώσεις στο επίπεδο της αριστερής εκλογικής βάσης. Σε επίπεδο τακτικής, ο ΣΥΝ αντιμετωπίζει τις εκλογές του Νοεμβρίου από τις ίδιες θέσεις με εκείνες του Ιουνίου. Σωρεία δηλώσεων ηγετικών στελεχών πιστοποιούν ότι «το ΠΑΣΟΚ δεν άλλαξε», άρα είναι ακόμα ζητούμενες κάποιες εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ από ανακατατάξεις στον ηγετικό πυρήνα, οι οποίες θα διευκολύνουν την πραγματοποίηση της συνεργασίας με την αριστερά — μιας συνεργασίας που ουδέποτε εγκαταλείφθηκε ως στρατηγικός στόχος από τον ΣΥΝ και τις δυνάμεις που τον συγκροτούσαν.

Ο ΣΥΝ κατέρχεται στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου 1989 με αίτημα την αύξηση της δύναμης του και την αποτροπή συντηρητικής αυτοδυναμίας. Κεντρικός του στόχος είναι μια κυβέρνηση προγραμματικής συμφωνίας με προοδευτική κατεύθυνση στη βάση προϋποθέσεων. Σημαντικότερη από αυτές τις προϋποθέσεις είναι αξιόπιστα πρόσωπα στην κοινοβουλευτική πλειοψηφία και στην υπουργική ομάδα μιας τέτοιας κυβέρνησης και φερέγγυα συμφωνία — όροι που απέκλειαν και ρητά την αποδοχή του Α. Παπανδρέου και όσων είχαν παραπεμφθεί ή ήσαν υπό εκκρεμοδικία. Κάποιες συνεννοήσεις για κοινούς υποψήφιους στις μονοεδρικές περιφέρειες διακόπηκαν όταν ο ΣΥΝ θεώρησε χοροΐδια τις υποψηφιότητες τύπου Αρσένη που του πρότεινε το ΠΑΣΟΚ. Ωστόσο, η εκλογή Λάζαρη στη Λευκάδα ενέγραφε κάποιες υποθήκες...

Το 10,97% και οι 21 βουλευτές του ΣΥΝ στη Βουλή του Νοεμβρίου δεν ήταν το

Νέα βήματα μπροστά
ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ
ΚΚΕ • Αποφασιστικές βελτιώσεις στην καθοδηγητική και οργανωτική δουλιά • Συζήτηση σ' όλο το Κόμμα για τις τελευταίες εξελίξεις • Ευρύτερη η απήχηση των εκτιμήσεων της ΚΕ και της αλλαγής στην ηγεσία

Αριστερά: Το ΚΚΕ, στην Ολομέλεια του Ιουλίου 1989 προχωρά στην «περεστρόικα». Δεξιά: «Κάτι ξέρουμε εμείς οι κομμουνιστές από τα διεθνή πρακτορεία», λείει ο Χαρ. Φλωράκης για τις ειδήσεις από τις σφαγές στην Τιμισάρα.

τη ΝΔ στην κυβέρνηση Τζαννετάκη. Μια κυβέρνηση «σχετικά περιορισμένη από άποψη πολιτικού φάσματος» στην οποία ο ΣΥΝ επιδίωξε τη συμμετοχή ευρύτερων προσωπικοτήτων, χωρίς να το κατορθώσει μπροστά στην άρνηση του Κ. Μητσοτάκη να είναι κυβέρνηση πολιτικών προσώπων (βλ. συν/ξη Μ. Ανδρουλάκη στην «Ελευθεροτυπία» της Κυριακής 22/10/1989).

Το «αριστερό ΚΚΕ»

Οι κριτικές στον ΣΥΝ για τη «συγκυβέρνηση» δεν περιορίζονται μόνο στο αυριανικό πλέγμα: στην ψηφοφορία της βουλής για την ψήφο εμπιστοσύνης στις 8/7/1989 ο Κ. Κάππος, η «ιστορική φωνή» του ΚΚΕ στη Βουλή, ψηφίζει λευκό, για να καθαιρεθεί έτσι από την ΚΕ του ΚΚΕ. Διαφωνώντας «από τα αριστερά» με το κόμμα τους για

Νέα βήματα μπροστά
ΜΑΧΕΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ
Τι συζητήσε η τελευταία Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής
Λαός και στρατός εναντίον των πραξικοπημάτων του Τσαουσέσκου. Εκατοντάδες νεκροί στις συντροφιές. Ανθρωπιστική βοήθεια αποφάσισε να στείλει η Σοβιετική Ένωση

Η κάθαρση και ο πικρός Νοέμβρης

Παράλληλα με την κρίση στο ΚΚΕ —η οποία θα κορυφωθεί με την αποχώρηση «από τα αριστερά» 8 μελών της ΚΕ του μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου 1989— ο ΣΥΝ, μέσα από τις τριβές με τη ΝΔ στην κυβέρνηση Τζαννετάκη (δικαστικοί κώδικες, κρίσεις στις Ένοπλες Δυνάμεις, οικονομική πολιτική) προχωρά στην περαιτέρω ενδυνάμωσή

καλύτερο που προσδοκούσαν οι ηγέτες της Αριστεράς. Αντίθετα, το «αναξιόπιστο και αφερέγγυο ΠΑΣΟΚ» —κατά την έκφραση του Προέδρου του ΣΥΝ Χ. Φλωράκη, στην Πανελλαδική Σύσκεψη της παράταξης ένα μήνα πριν τις εκλογές— αύξησε τη δύναμή του από τον Ιούνιο στο 40,67%, δημιουργώντας έτσι κάποια σαφή και κρίσιμα ρήγματα στους αριστερούς «εγκαλούντες» του. Δύο ημέρες μετά τις εκλογές, η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ βρίσκεται ενώπιον διαφορετικών προτάσεων —η μία βασιζόταν σε οικουμενική κυβέρνηση με άξονα το ΠΑΣΟΚ και η άλλη επίσης σε οικουμενική κυβέρνηση αλλά με άξονα την Νέα Δημοκρατία. Λίγες ημέρες μετά, η ΚΕ της ΕΑΡ αποφάσιζε με πλειοψηφία 2/3 να ταχθεί κατά

της όποιας συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ— κι αυτό, ελάχιστες ώρες πριν αρχίσουν οι επαφές των πολιτικών αρχηγών με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο σχηματισμός της οικουμενικής Ζωλώτα λύνει προσωρινά το πρόβλημα των φυγόκεντρων εκτιμήσεων και τάσεων στον ΣΥΝ, ο οποίος μετέχει με 4 υπουργούς στην κυβέρνηση, τους Δραγασάκη, Γιάνναρο, Κατριβάνο και Λιάσκα.

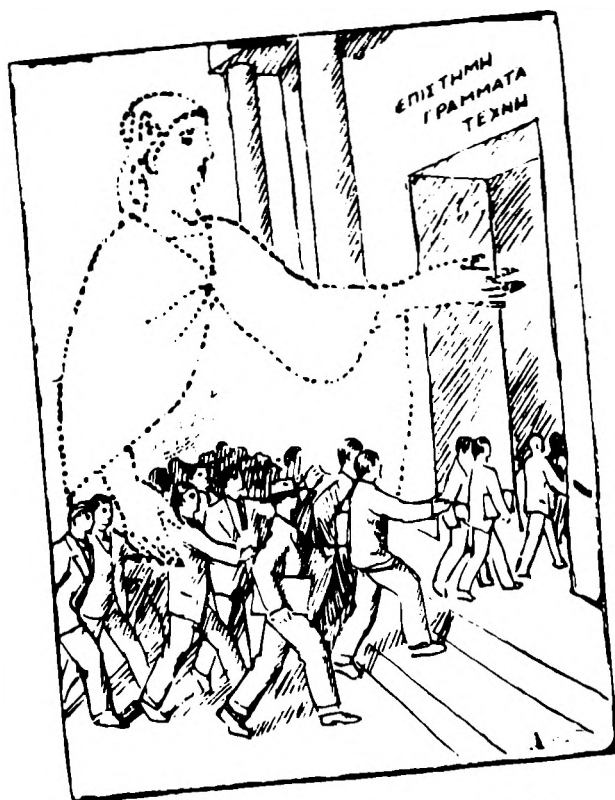
ΚΚΕ αντίστροφη μέτρηση για διάσπαση

Οι δοκιμασίες στον ΣΥΝ εντείνονται, όμως, και λόγω της κατάρρευσης των καθεστώτων της Αν. Ευρώπης. Μπορούμε να πούμε ότι αυτήν ακριβώς την περίοδο ξεκι-

νάνε επίσημα οι διαδικασίες στο εσωτερικό του ΚΚΕ που θα καταλήξουν στη σημερινή του διάσπαση και στη ρήξη στο εσωτερικό του ΣΥΝ. Η ΚΕ του Περισσού εγκρίνει στις 22/12/1989 τη σύνταξη δύο κειμένων για εσωκομματική συζήτηση: το ένα για τις «πολιτικές εξελίξεις στις σοσιαλιστικές χώρες» και το άλλο για την «αντικομματική ομάδα» (δηλαδή την ομάδα που αποχώρησε από το ΚΚΕ και που θα εμφανισθεί στο δεύτερο δεκαήμερο του Ιανουαρίου 1990 ως «Νέο Αριστερό Ρεύμα» με προγραμματική διακήρυξη). παράλληλα ορίζεται σύγκληση του 13ου Συνεδρίου για το φθινόπωρο του 1990.

Με την Αλέκα Παπαρήγα να δηλώνει τις ημέρες εκείνες ότι «ειλικρινά δεν έχω

Οι ρίζες του λαϊκισμού

Ποικίλουν οι ερμηνείες και οι απόψεις για τον χαρακτήρα και τις ρίζες του λαϊκισμού. Δεν πρέπει να αποσιωπάται ότι στο αριστερό κίνημα από πολύ παλιά έχουν καταγραφεί παρόμοια φαινόμενα. Οι εφημερίδες του ΚΚΕ και του ΕΑΜ σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιούν μια γλώσσα επιθετική και απλοϊκή —αλλά αυτά επιμελώς αποσιωπούνται. Από την άλλη πλευρά υπήρχε ένα έντονα αναζητητικό πνεύμα, νέες αντιλήψεις και προοπτικές αισιόδοξες. Με τον διχασμό αυτό διαπαιδαγωγήθηκε η Αριστερά.

Με πολλή ενάργεια εικονογραφούνται αυτές οι δύο διαφορετικές «γραμμές» και αντιλήψεις σε δύο διαφορετικά έντυπα από τα χρόνια της κατοχής: στο ένα φυλλάδιο υπάρχει μια ξυλογραφία —ίσως του Τάσσου— με αδρή σχεδια-

ση, με πειστικό και λιτό ύφος και στην άλλη περίπτωση, ο εικαστικός καλλιτέχνης σχεδιάζει με τον αφελέστερο τρόπο την Λαϊκή Δημοκρατία δίχην Παναγίας Οδηγητριάς που χειραγωγεί τον ελληνικό λαό στις λεωφόρους της Ευδαιμονίας. Προστατευτική, σχεδιασμένη με στικτή γραμμή αφού πρόκειται για μίαν ιδέα, η Λαϊκή Δημοκρατία προσφέρει σκέπη και καθοδηγεί. Μόνο το φωτοστέφανο των αγίων έχει παραληφθεί. Η αντίληψη αυτή αναπέμπει βεβαίως στην λαϊκή εικονογραφία της αγιοσύνης Της.

Αλλά ενδιαφέρον παρουσιάζει και το κείμενο του φυλλαδίου —η ιδεολογία του είναι η μικροαστική του «μικρομεσαίου» και όχι βέβαια η «λυτρωτική, επαναστατική ιδεολογία». Βαθειές είναι οι ρίζες...

Ο Έπαγγελματίας Ξαναγεννιέται.

Δέν νιώθει τὸ βραχνά τῶν φόρων νὰ τοῦ κόβει τὴν ἀνάσα.
Δέν ζεῖ μὲ τὸν ἐφιάλτη τοῦ φοροεισπράχτορα.
Δέν τὸν στραγγίζει ἡ Τράπεζα.
Δέν βυζαίνει τὸ σῆμα τοῦ ὁ μεγαλέμπορος, ὁ πλουσιοβιομήχανος.
Τὸ Κράτος τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας εἶναι καὶ δικό του.
Ἀνασαίνει, Ξαναγεννιέται καὶ μαζί μ' αὐτὸν ὅλη τοῦ ἡ οἰκογένεια.
Αὐτὸ τὸν ξελαφρώνει ἀπὸ τοὺς ἀβάσταχτους φόρους.
Τοῦ δίνει μακροπρόθεσμα δάνεια μὲ μικρὸ τόκο.
Τοῦ προμηθεύει τελειοποιημένα φτηνὰ ἐργαλεία.
Τὸν ἐφρδιάζει μὲ καλὲς πρῶτες ὁλες.
Τὸν βοηθάει νὰ ὀργανώσει μὲ τοὺς συντεχνίτες τοῦ ἐπαγγελματικῆς ἐνώσεις, προμηθευτικούς καὶ καταναλωτικούς συνεταιρισμούς. Ἔτσι μπορεῖ νὰ συναγωνιστεῖ μ' ἐπιτυχία τοὺς μεγάλους ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους.
Τὸν ἐξασφαλίζει ἀπὸ τὶς μεγάλες διακυμάνσεις τῆς ἀγορᾶς ποὺ κλονίζουν τὴν ὑπόστασή του.
Τὸ Κράτος τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας εἶναι καὶ δικό του Κράτος.

καταλήξει» για την καταδίκη ή όχι της ει-
σβολής στην Τσεχοσλοβακία, ξεκινά μια
συζήτηση στο ΚΚΕ μέσα από την οποία αρ-
θρώνονται συγκεκριμένα τα δύο κεντρικά
ρεύματα που το διαπερνούν σήμερα. Η «α-
νανεωτική» πτέρυγα ενισχύει τις θέσεις της
καθώς στην Ολομέλεια της ΚΕ της
22/12/1989 οι Γ. Δραγασάκης, Π. Λα-
φαζάνης και Θ. Καρτερός εκλέγονται α-
ναπληρωματικά μέλη του Π.Γ., ενώ ο
Γραμματέας κ. Φαράκος τάσσεται εμφανώς
υπέρ της «περεστρόικα» στο ΚΚΕ, προσπα-
θώντας να τηρήσει και τις ισορροπίες με
τους «συντηρητικούς» του μηχανισμού.

Το τέλος του 1989 βρίσκει τον ΣΥΝ σε
μια έντονη κινητικότητα: την Παρασκευή
29 Δεκεμβρίου, τα 33 μέλη της Εκτελεστι-
κής Επιτροπής του Συνασπισμού αποφάσι-
σαν την έναρξη της διαδικασίας για την δη-
μιουργία κάθετης οργανωτικής δομής στον
ΣΥΝ σε εθνικό επίπεδο. Προβλέπεται η δη-
μιουργία τοπικών και κλαδικών κινήσεων
με μέλη (στόχος ήταν τα 100.000 μέλη...)
που εκλέγουν τα πολιτικά τους όργανα, τα
οποία έχουν δικτύωση σε Νομαρχιακό Επί-
πεδο και αναγνωρίζονται ως «αυτοτελή».
Η συνεδρίαση άφησε άλυτο το κρίσιμο πρό-
βλημα της εκλογής των κεντρικών οργάνων
του ΣΥΝ και τονίζεται ότι για την εκπροσώ-
πηση των κομμάτων στις επιτροπές προη-
γείται συζήτηση της εκλογής, όπου οι γνώ-
μες έχουν «συμβουλευτικό χαρακτήρα».

Λίγες ημέρες νωρίτερα, ο Χ. Φλωράκης
έχει για πολλοστή φορά τονίσει ότι ο ΣΥΝ
«δεν είναι κόμμα» αλλά «Συνασπισμός»
όπου «η κατεύθυνση θα είναι να υπάρχει
συναίνεση», δεχόμενος όμως ότι «τα όργα-
να θα εκλέγονται» από «μέλη και οργα-
νώσεις του ΣΥΝ». Την ίδια ημέρα, στις 19
Δεκεμβρίου 1989 ο Χ. Φλωράκης μιλών-
τας για την αιματηρή καταστολή της εξέ-
γερσης στην Ρουμανία θύμισε το τι είχε πει
ο Κ. Κάππος όταν του ζητήθηκε η γνώμη
για τη σφαγή της Τιεν-Αν-Μεν: «έχουμε
πικρή πείρα εμείς οι κομμουνιστές από τα
διεθνή πρακτορεία... θα τα δούμε ψύχραι-
μα τα γεγονότα και θα καταλήξουμε».
Την άλλη ημέρα, ο Μ. Ανδρουλάκης δήλω-
νε για τον Τσαουσέσκου: «προσεύχομαι για
να μη φτάσει την Πρωτοχρονιά ο εφιάλτης
των Καρπαθίων».

Τριγμοί στον ΣΥΝ

από την... Ρουμανία

Η αρχή του 1990 βρίσκει την Αριστερά
σε μια εξαιρετικά ρευστή κατάσταση. Την
περίοδο που η Εκτελεστική Επιτροπή του
ΣΥΝ δίνει στη δημοσιότητα στις 20 Ιανουα-

ρίου, με απόφασή της, τη «Διακήρυξη του
Συνασπισμού» (: «Η Αριστερά στη δεκάε-
τία του '90»), στην οποία διακηρύσσεται ο
ευρωπαϊκός προσανατολισμός και η προσή-
λωση στην πολυκομματική δημοκρατία του
σοσιαλισμού, οι δυνάμεις του ΚΚΕ διαλέ-
γονται πάνω σε ένα κείμενο της ΚΕ για τις
«σοσιαλιστικές χώρες» που απέχει παρα-
σάγγας από την Διακήρυξη του ΣΥΝ. Φαί-
νεται πως οι «συμβιβάζομενοι» στον Περισ-
σό δεν υπολογίζουν πόση αντίφαση υπάρχει
με το να μετέχει την ίδια στιγμή το ΚΚΕ σε
ένα σχήμα, τον ΣΥΝ, στου οποίου τη Δια-
κήρυξη βεβαιώνεται, ότι αποτελεί «συνα-
σπισμό μακράς πνοής, εξουσίας», με προο-
πτική του το σοσιαλισμό...

Εξάλλου, το ίδιο διαβεβαίωνε για τον
ΣΥΝ λίγους μήνες νωρίτερα, στις 7 Οκτω-
βρίου '89 στην Πανελλαδική Σύσκεψη ο Χ.
Φλωράκης, «ο ΣΥΝ έχει προοπτικά στόχο
τον τη σοσιαλιστική αναγέννηση της χώ-
ρας μας». Τότε, δεν είχαν καταρρεύσει α-
κόμα τα «σοσιαλιστικά καθεστώτα», ενώ ο
Γχορμπατσώφ δεν αμφισβητούνταν από τον
όποιο Λιγκατσώφ... Όμως, δεν είναι μόνον
το ΚΚΕ που αντιμετωπίζει τη χιονοστιβά-
δα των εξελίξεων στην Α. Ευρώπη: στελέχη
της ΕΑΡ θέτουν θέμα αλλαγής της ηγεσίας
τόσο στο ΚΚΕ όσο και στην ΕΑΡ: στο πρώ-
το επειδή ο κ. Φλωράκης είπε όσα είπε για
τα «διεθνή πρακτορεία» στο ζήτημα της
Ρουμανίας, στη δεύτερη επειδή ο κ. Κύρκος
δεν μπορεί να δηλώνει κομμουνιστής και να
προϊσταται σχήματος το οποίο ευαγγελίζε-
ται την υπέρβαση του κομμουνισμού και του
«ιστορικού σχίσματος»... Όμως ο κ. Κύρ-
κος έχει και για άλλο λόγο προκαλέσει δυ-
σανασχέτηση: σε συνέντευξή του την τελευ-
ταία ημέρα του 1989 δηλώνει: «δεν είμαι
έτοιμος να απαντήσω αν ήταν πολιτικά
λάθος η παραπομπή του Παπανδρέου».
Παρ' όλα αυτά όμως, είναι σαφές ότι ουδείς
διαννοείται να διακυβεύσει τη συνοχή του
ΣΥΝ, η οποία στηρίζεται σε ρευστές εσω-
κομματικές ισορροπίες των δύο κεντρικών
συνιστωσών του, έστω και αν ο κ. Κύρκος ι-
σχυρίζεται ότι «δεν έχω να φοβηθώ τίποτα
από τη μετεξέλιξη του ΣΥΝ σε ενιαίο κόμ-
μα... (αλλά) δεν το θέλουν όλες οι δυνά-
μεις...».

Το ΚΚΕ «διχοτομείται»

Στο ΚΚΕ, ενώ η κατάσταση στην ΚΝΕ
τείνει σε κάποια ισορροπία με την ανάδειξη
«ανανεωτικής» ηγεσίας στο έκτακτο συνέ-
δριό της (28/1/1990), και η «περεστρόι-
κα» θίγει ήδη δειλά το ζήτημα του μηχανι-
σμού, με προτάσεις π.χ. για μείωση του α-

ριθμού των επαγγελματιών στελεχών,
πραγματοποιούνται Συνδιασκέψεις στο με-
σαίο επίπεδο της κομματικής δομής, (οργα-
νώσεις περιοχών και μεγάλων πόλεων), ό-
που εκλέγονται νέες ηγετικές ομάδες, που
είναι και συμπυκνώσεις του συσχετισμού δυ-
νάμεων και της «ισορροπίας» μεταξύ των
δύο ρευμάτων. Στις Συνδιασκέψεις αυτές οι
κριτικές έφτασαν στο σημείο να αμφισβη-
τούν ευθέως τον «σοσιαλισμό» της Α. Ευ-
ρώπης, τη στάση του ΚΚΕ απέναντι στον
«υπαρκτό σοσιαλισμό» και να θέτουν ζητή-
ματα πολιτικής «ανεπάρκειας» στην επίση-
μη ανάλυση των εξελίξεων καθώς και δημο-
κρατικού ελλείμματος στο ΚΚΕ.

Από τις Συνδιασκέψεις αυτές εκλέχθηκαν
οι σημερινές ηγεσίες των ενδιάμεσων οργά-
νων. Η ανανέωση στην σύνθεση αυτών των
ηγεσιών έγινε σε μεγάλη έκταση: στην
Κ.Ο. Αθήνας 36 στελέχη από την 50μελή
Επιτροπή Πόλης είναι νέα, ενώ στην Κ.Ο.
Θεσσαλονίκης το 1/3 των μελών της αντι-
στοιχης Επιτροπής εκλέγονται επίσης για
πρώτη φορά. Είναι ακριβώς με τη μεγάλη
πλειοψηφία... των μελών που αποτελούν
την ηγεσία στις κομματικές οργανώσεις του
ΚΚΕ των τριών μεγαλύτερων πόλεων, που
αντιμετωπίζει σήμερα προβλήματα η ομάδα
Παπαρήγα - Φλωράκη. Ο Δημ. Παπάζο-
γλου (Γραμματέας της Κ.Ο.Θ.), ο οποίος
καθαίρεται σήμερα ως μέλος της ΚΕ από
τους σταλινικούς του Περισσού, και η συν-
τριπτική πλειονότητα των μελών των Γρα-
φείων των Επιτροπών Πόλεων της ΚΟΑ
της ΚΟΘ και της Κ.Ο. Πειραιά που ήρθαν
με αποφάσεις τους σε άμεση σύγκρουση με
την «συντηρητική πτέρυγα» εκλέχθηκαν α-
κριβώς στις αρχές του 1990. Όσο για την
Α. Παπαρήγα, στις εκλογές που έγιναν
τότε για την ανάδειξη του καθοδηγητικού
οργάνου στην ΚΟΑ, ήρθε 44η σε σταυρούς
(επί 45 εκλεγόμενων τακτικών μελών της
Επ. Πόλης), αλλά τελικά αναδείχθηκε
Γραμματέας Αθήνας. Ας προσέχουν κά-
ποιοι, και ας μην ασχούν κριτική για τον
τρόπο και το αήθες της εκλογής της τον
Μάρτιο στη θέση της Γ. Γραμματέως του
ΚΚΕ.

Έχει σημασία να αναφέρουμε εδώ παρεν-
θεντικά ποια ήταν η ταυτότητα των Συνδια-
σκέψεων της Κ.Ο. Αθήνας και της Κ.Ο.
Πειραιά, που αθροίζουν κάτι παραπάνω από
το μισό της οργανωμένης δύναμης του
ΚΚΕ. Στην Αθήνα το 80% των 600 περί-
που αντιπροσώπων είχαν ηλικία έως 40 ε-
τών, και το 95% είχαν ενταχθεί στο ΚΚΕ
μετά το 1974, ενώ το 46% είχαν γνώσεις
ανώτατης εκπαίδευσης. Στον Πειραιά το

77% των αντιπροσώπων ήταν μέχρι 40 ετών, το 77% επίσης είχε ενταχθεί στο ΚΚΕ μετά το 1974-1975 και το 40% είχαν γνώσεις ανώτατης εκπαίδευσης. Αυτός ο κόσμος εξέλεξε την ηγεσία του ΚΚΕ στις δύο αυτές πόλεις με την οποία συγκρούεται τώρα η ομάδα Παπαρήγα - Φλωράκη και ζητά δηλώσεις νομιμοφροσύνης...

Το καλοκαίρι του «εικονολάτρη»

Η πορεία προς την σύγκρουση στο ΚΚΕ θα οξύνεται καθώς πλησιάζει η συνεδρίαση της «Πλατείας Ολομέλειας» της ΚΕ του. Ένα όργανο στο οποίο, εκτός των μελών της ΚΕ, μετείχαν και στελέχη από τις Περιφερειακές, τις Νομαρχιακές και τις Αχτιδικές Επιτροπές και στελέχη που ήταν ενταγμένα σε διάφορες επιτροπές του κεντρικού μηχανισμού. Επρόκειτο, δηλαδή, για ένα σώμα (700 περίπου μελών), όπου αντιπροσωπευόταν σε απόλυτη σχεδόν τάξη, ο κρίσιμος για ένα ΚΚ «μεσαιός μηχανισμός».

Στην τρίμηνη περίπου προπαρασκευή αυτής της Ολομέλειας (Μάρτιος - Ιούνιος 1990), οι αντιπαραθέσεις που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας από τον Τύπο (με εξαίρεση μία εφημερίδα του «δημοκρατικού χώρου» η οποία έχει καταχωρηθεί ως «προσωπική εφημερίδα του κ. Φλωράκη»)

έδιναν σαφώς την εικόνα της διαπάλης ανάμεσα σε δύο, ουσιαστικά, κόμματα. Η Ολομέλεια αυτή θα ενέκρινε το προσχέδιο θέσεων της ΚΕ για το 13ο Συνέδριο του ΚΚΕ το οποίο είχε, τότε, οριστεί για «το Νοέμβριο, μετά τις δημοτικές εκλογές» — σύμφωνα με σαφείς διατυπώσεις στην απόφαση της Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΕ, της 27ης Απριλίου 1990. Η 9μελής Επιτροπή του Προσχεδίου θέσεων όμως, ήταν «μονόπαντη», δηλαδή ανήκε στους «ανανεωτικούς». Το Προσχέδιό της, μέσα από συνεδριάσεις επί συνεδριάσεων του Π.Γ., δεν εγκρίθηκε από τα τακτικά μέλη του ανώτατου αυτού οργάνου· μόνον ο κ. Φαράκος, Γραμματέας του ΚΚΕ, τάχθηκε «υπέρ της λογικής» του κειμένου και 4 από τα 6 αναπληρωματικά μέλη του Π.Γ.

Ήταν σε αυτή την ευρεία Ολομέλεια που ο Χ. Φλωράκης άρχισε την «πορεία προς το λαό» με την προάσπιση των εικονισμάτων (του μαρξισμού - λενινισμού, του προλεταριακού διεθνισμού) του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού· και με την καταδίκη του Προσχεδίου θέσεων ως δείγματος «επιστημονικού σπυροδρέπανου». Μαζί του είχε την πλειοψηφία του Π.Γ. και της ΚΕ. Όμως, όταν τέθηκε σε ψηφοφορία το Προσχέδιο θέσεων στο σύνολο των στελεχών της Ευρείας Ολομέλειας και απέσπασε την έγκριση των 2/3 περίπου ο Κ. Τσολάκης,

μέλος τότε του Π.Γ., επανέφερε τα πράγματα «στην τάξη», αφού «δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο τα μέλη της Κ.Ε.». Είναι σε αυτήν ακριβώς την Ολομέλεια που το μέλος της ΚΕ Χρ. Λογαράς, αδελφός της Λούλας Λουγαρά, έθεσε «θέμα Φαράκου» για να εισπράξει την απάντηση από τον τελευταίο ότι δέχεται να τεθεί θέμα καθαιρέσής του, αλλά δεν παραιτείται από μόνος του!

Επειδή, λοιπόν ο Χ. Φλωράκης είπε ότι «δεν μπορούμε να αντικαταστήσουμε το σφυροδρέπανο με πυρηνικό εργοστάσιο»· ότι «αυτό μας έλειπε να φτάσουμε να ζητήσουμε συγγνώμη από τους Γιουγκοσλάβους»· ότι «στο τέλος θα μας πάρουν και το κτίριο» (σ.σ. το «Σπίτι του Λαού», εννοεί)· ότι «το κόμμα μπορεί και να διαλυθεί άμα καθένας λέει τις προσωπικές του απόψεις παραέξω» κ.λπ., κ.λπ., και επειδή προφανώς συμφώνησε με τον παλαιό φιλο του Α. Αμπατιέλο, που είπε ότι «έμεινε το γαλλικό ΚΚ, το πορτογαλικό, κι εμείς. Πρέπει να επωμιστούμε διεθνώς τις απόψεις του κομμουνισμού οι οποίες σήμερα κινδυνεύουν», γι' αυτό και αποφασίστηκε να ξεκινήσει το ταξίδι της «εκκαθάρισης των γραμμών» από τους «σοσιαλδημοκράτες» που είδε ο Μ. Κωστόπουλος πίσω από αυτό το ατυχέστατο Προσχέδιο θέσεων. Λίγες ημέρες μετά, το Π.Γ. αναλαμβάνει το ίδιο τη σύνταξη των ντοκουμέντων

● Η τραγωδία της Τασκένδης (1955-'56) επανελήφθη αυτές τις μέρες ως κωμωδία μάλλον στον Περισσό. Με την ευκαιρία αυτή δημοσιεύουμε ένα απόσπασμα από κείμενο - μαρτυρία του Δημήτρη Βύσιου, πολιτικού πρόσφυγα (1949-1988), ο οποίος έζησε τα γεγονότα και υπήρξε θύμα της εμφύλιας διαμάχης στην πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν.

1955: Βίαιη κατάληψη των γραφείων του ΚΚΕ:

«Παράλληλα, με τις προσπάθειες στην κύρια κατεύθυνση από τα τμήματα εφόδου (τάγματα εφόδου προπολεμικής περιόδου), άλλα «ειδικά» συνεργεία 3-5 ατόμων το καθένα, «ξεκαθαρίζουν» μικρότερες εχθρικές εστίες. Έσπαζαν τις πόρτες στα δωμάτια των προγραμμαμένων (Παπαϊωάννου, Κατεμή, Μπάρμπα, Καλιανέση κ.ά.) στην 7η πολιτεία. Στην 3η πολιτεία, την αποστολή αυτή την είχε αναλάβει το «επιλεκτό» τμήμα Σδράβου. Όλος αυτός ο συρφετός, με μαχαίρια, φαλτσέτες, σιδερολοστούς, κλπ. εκτελούσε με ιδιαίτερο ζήλο την αποστολή του εξασφαλίζοντας πελατεία στα ασθενοφόρα.

Η εξέλιξη των γεγονότων ήταν τραγική. Οι πολιορκούμενοι στα γραφεία της ΚΟΤ αμύνονταν με όλα τα μέσα. Οι πολιορκητές, απ' έξω, προσπαθούσαν να σπάσουν τις σιδεριές από τις ανλόπορτες και τα ισόγεια για να καταλάβουν το «φρούριο». Αυτοί τραυματίσαν με φαλτσέτες τον Ακριτιδή και άλλα μέλη της αντιπροσωπείας που επέστρεφαν ανύποπτοι αργά μετά τις συγκεντρώσεις στις πολιτείες, στις οποίες ανακοινώθηκε η απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ για την καθαιρέση της ομάδας Δημητρίου».

Παρωδία Δίκης

«Διάβαζε ο Ζότοφ και ο/η ψευδομάρτυρας συμφωνούσε απολύτως, χωρίς πολλές φορές και να πολυκαταλαβαίνει ό,τι διάβαζε ο Ζότοφ χωρίς διερμηνέα. Σε άλλες περιπτώσεις, τελείως ξετσίπωτα, ο κύριος αυτός, υπό τύπον ερωτήσεων ή υποδείξεων, υπαγόρευε στον μάρτυρα την κατάθεση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μάρτυρες κατηγορίας (Α. Καρατζάς, Γ. Φιλιππίδης κτλ.), με την άδεια του Ζότοφ μιλούσαν με τον υπόδικο ελληνικά, χωρίς

διερμηνέα, για να τον πείσουν με υποσχέσεις και εκβιασμούς "να καταλάβει το συμφέρον του". Υπήρξαν και περιπτώσεις μαρτύρων που άλλα έλεγαν στα ελληνικά μέσω του διερμηνέα, ενώ άλλα έγραφαν στα ρωσικά οι ανακριτές και οι εισαγγελείς». (...)

Στο Στρατόπεδο Συγκέντρωσης

«Το ειδικό στρατόπεδο όπου τους στρίμωξαν, φιλοξενούσε πολίτες από πολλές χώρες, οι οποίοι είχαν καταδικαστεί για εγκληματικές πράξεις του κοινού ποινικού δικαίου από σοβιετικά δικαστήρια. Ήταν ένα τμήμα ειδικού Γκουλάγκ που συνόρευε με στρατόπεδα συγκέντρωσης Γερμανών εγκληματιών πολέμου. (...)

Οι Γερμανοί θεωρούνταν αιχμάλωτοι πολέμου, δεν δούλευαν και έπαιρναν το συσσίτιο του σοβιετικού στρατιώτη και συμπληρωματικά κάθε δέκα μέρες δέματα με τρόφιμα και φάρμακα από τον Ερυθρό Σταυρό της Δυτικής Γερμανίας. Οι καταδικασμένοι πρόσφυγες τρέφονταν με τις σάπιες πατάτες και το μούχλιασμένο πλιγούρι του στρατοπέδου».

για το 13ο Συνέδριο, ενώ απόφαση της Ολομέλειας του ΚΚΕ, στις αρχές Ιουλίου, αναγνωρίζει ρητά την ύπαρξη αντιθέσεων σε όλη την κλίμακα του κόμματος αφού κάνει λόγο για λήψη αποφάσεων με πλειοψηφία, όπου η «σύνθεση των απόψεων» δεν είναι δυνατή.

ΣΥΝ: τελευταίες αναλαμπές...

Το 13ο Συνέδριο θα μετατεθεί κατά 3 μήνες —μέσα από μια συνεχή παρέλκυση των διαδικασιών έγκρισης των ντοκουμέντων— και κατά τη διάρκεια των εργασιών η σύγκρουση των δύο τάσεων θα εμφανισθεί με όλους τους τρόπους και σε όλη την έκταση· αυτό εκφράσθηκε και στη σύνθεση της νέας ΚΕ, όπου οι «συντηρητικοί» αθροίζουν 58 μέλη έναντι 53 των «ανανεωτικών» (αντίστοιχα στο ΠΓ η αναλογία είναι 8 προς 5). Σε αυτό το κόμμα που είναι «κομμένο στα δύο» υπάρχει η αντίφαση των ντοκουμέντων που χαρακτηρίζονται από αρκετά προωθημένες αντιλήψεις και που ψηφίστηκαν με πολύ μεγάλες πλειοψηφίες, και του καθοδηγητικού «κέντρου» που νοσταλγεί τον Ιωσήφ Βησσαριόνοβιτς Τσουχασβίλι...

Ένα μήνα πριν την ευρεία Ολομέλεια του ΚΚΕ, στις 14 Μαΐου 1990, η «Πολιτική Απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Συντακτικού» μετά από μια σταθμισμένη ανάλυση του ελάχιστου αισιόδοξου αποτελέσματος των εκλογών του Απριλίου, διαπιστώνει ότι ο ΣΥΝ «πρέπει να μετασχηματιστεί άμεσα και σε όλα τα επίπεδα σε ουσιαστικό κέντρο παραγωγής πολιτικής... με πλούσια και ουσιαστική εσωτερική δημοκρατική ζωή»· προσδιορίζει για τις αρχές του 1991 τη σύγκλιση «πανελλαδικού σώματος εκλεγμένων αντιπροσώπων για τον εκσυγχρονισμό του προγράμματος, τη διατύπωση των καταστατικών των αρχών και την εκλογική οργάνωση»· και διατυπώνει με σαφήνεια την αυτοτέλεια του ΣΥΝ ορίζοντας ότι «η πολιτική κατεύθυνση των μελών και στελεχών τους (σ.σ. των κομμάτων που μετέχουν στον ΣΥΝ) μέσα στο μαζικό κίνημα θα είναι στην ευθυγράμμιση των αντιτακτικών οργάνων του Συνασπισμού». Λίγους μήνες ωρίτερα ο Πρόεδρος του ΣΥΝ και του ΚΚΕ Χαρ. Φλωράκης, μιλώντας στους δημοσιογράφους, την Δευτέρα 15 Ιανουαρίου 1990, είχε πει κατά λέξη: «Πρέπει να καταλάβετε ότι και αυτό που αποφάσισε η Ελληνική Αριστερά, ή παλιότερα η Κ.Ε.

του ΚΚΕ, ή άλλη κίνηση, ή προσωπικότητες, έχουν το χαρακτήρα των προτάσεων που έρχονται στην Εκτελεστική Επιτροπή και στην Πολιτική Γραμματεία του ΣΥΝ και η γιγνονταί δεκτές ή απορρίπτονται».

Τι να τον πρωτορωτήσεις τώρα τον Χ. Φλωράκη; Ποιος «έκανε δεκτή ή απέρριψε» την ανάκληση της αντιπροσωπείας του ΚΚΕ από τον ΣΥΝ; (άσε που δεν υπήρχε ούτε επίσημη απόφαση κάποιου οργάνου του ΚΚΕ όταν η Α. Παπαρήγα σπρώχθηκε και έφυγε από την Ε.Ε. του ΣΥΝ στις 14/6). Να τον ρωτήσεις γιατί οι εκλεκτοί του βάζουν ξανά σε συζήτηση το θέμα «μέλος του ΣΥΝ»; Γιατί δεν πλήρωναν συνδρομές στον ΣΥΝ τα διατεταγμένα εκ Περισσού μέλη του ΚΚΕ; Γιατί αρνούνταν να πάρουν την κάρτα μέλους; Γιατί δεν δέχονται να ψηφιστεί Προγραμματική Διακήρυξη και εναλλακτική πολιτική πρόταση από την Πανελλαδική Συνέλευση, θέση που οι ίδιοι ψήφισαν στην Ε.Ε. του ΣΥΝ στις 14/5/90; Γιατί λέει τώρα ο Χ. Φλωράκης ότι «τα πράγματα άλλαξαν» και «το πάνε για ενιαίο κόμμα», όταν από πουθενά δεν προκύπτει

αυτό; Να ρωτήσεις τον Χ. Φλωράκη και την Α. Παπαρήγα γιατί σαμποτάρισε ο «εκλεκτός» τους Γ. Μαυρίκος την Παναθηναϊκή Συνδιάσκεψη του ΣΥΝ όταν το Γραφείο της ΚΟΑ του ΚΚΕ αποφάσισε κατά πλειοψηφία την ανεμπόδιστη διεξαγωγή της Συνδιάσκεψης;

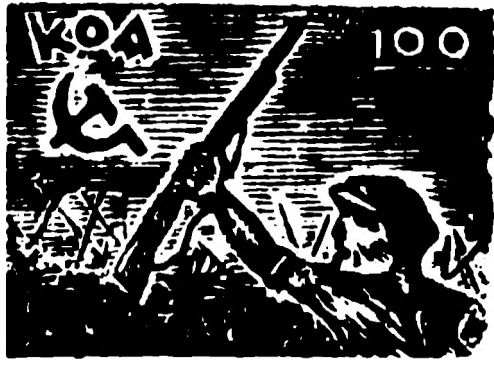
Είναι σα να ρωτάς αν ένας ολοκληρωτικός μηχανισμός και μια ολοκληρωτική συνειδηση έχει και ποια ακριβώς σχέση με τη...δημοκρατία, τους κανόνες, τη νομιμότητα, αυτή τούτη τη λογική. Είναι σα να τολμάς τον ισχυρισμό ότι ένα κόμμα σαν το ΚΚΕ μπορεί να ζήσει χωρίς εμφύλιο πόλεμο με τη δική του οικογένεια και τους εξ αίματος συγγενείς του.

Αν ρωτήσεις αυτά, και άλλα πολλά, είναι σα να διακινδυνεύεις την υπόθεση ότι μπορεί να συζητήσεις μαζί τους και να μην σου στείλουν τους τραμπούκους του «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού» να «ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς» —που έλεγε πολύ - πολύ πρόσφατα και η Αλέκα Παπαρήγα.

Ας ρωτήσει, όποιος θέλει, και τον «Φάνη» τον Μπαρτζιώτα. □

Τα κουπόνια και η χαμένη τιμή του Περισσού

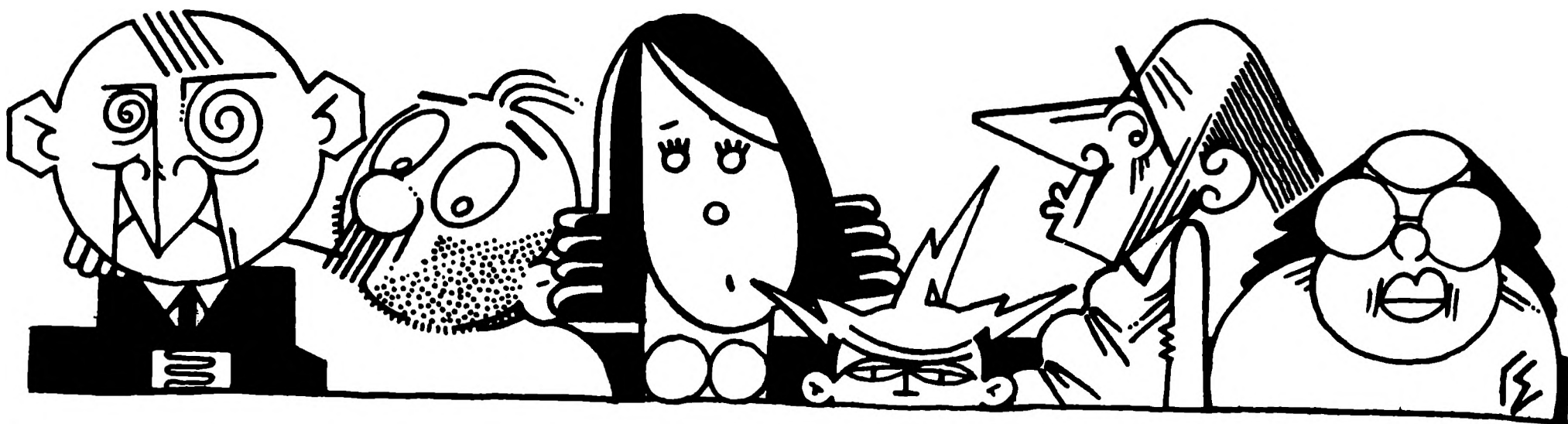
«Πολύς αχός» τις ημέρες αυτές για τα περιουσιακά στοιχεία του ΚΚΕ, για εταιρείες ανώνυμες, για επενδύσεις και για φαγωμάρα περί του ποιος θα είναι ο κληρονόμος της κομματικής προίκας.

Για όποιον είναι από μια παλιότερη γενιά, οι απεικονίσεις που δημοσιεύονται εδώ, τα περίφημα κουπόνια, θα σημαίνουν πολλά και, βέβαια, εποχές και αξίες διαφορετικές. Έτσι που η τιμή του κομματικού μέλους προσμετρούσε διαφορετικά. Για την ιστορία να θυμίσουμε ότι αυτά τα μικρού σχήματος χαρτάκια, σαν γραμματόσημα με διάφορες απεικονίσεις —και παραστάσεις «εικονισμάτων»— τυπώνονταν παράνομα και χρησιμοποιούνταν ως αποδείξεις για την είσπραξη οικονομικής ενίσχυσης. Τα κουπόνια α-

ποδείκνυαν την σχέση με το ΕΑΜ και το ΚΚΕ και ήταν τιμητικό να τα κατέχεις. Αλλά και εξίσου επικίνδυνο. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που πλήρωσαν με τη ζωή τους στα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου μόνο και μόνο γιατί βρέθηκαν πάνω τους κουπόνια των αντιστασιακών οργανώσεων.

Έτσι είχαν κάποτε τα πράγματα και το σύνολο των εσόδων για την κίνηση του στοιχειώδους μηχανισμού συλλέγονταν με τα κουπόνια... Έτσι εποχές και τέτοια σχέση του μέλους με την οργάνωση επικαλούνται σήμερα υποκριτικά οι άνθρωποι των «εικονισμάτων» φοβούμενοι ότι θα χάσουν τις καρέκλες τους στον Περισσό.

Το Προφίλ της Αριστεράς

Ποια είναι σήμερα η βάση της Αριστεράς; Ποιοι είναι οι Αριστεροί που ψηφίζουν τα κόμματα του ΣΥΝ; Ποια κοινωνικά στρώματα εκπροσωπεί ο ΣΥΝ; Ποιο είναι το κοινωνικό - πολιτικό πορτραίτο του αριστερού ψηφοφόρου; Τι πιστεύει ο αριστερός ψηφοφόρος; Ποια είναι η σύνθεση των μελών και στελεχών του ΚΚΕ; Ποια η εκλογική απήχηση της Αριστεράς και οι διακυμάνσεις της στις τρεις εκλογικές αναμετρήσεις (1989-90);

Το θέμα δεν μπορεί να εξαντληθεί σε μια μικρή παρουσίαση. Συγκεντρώσαμε όμως και παρουσιάζουμε ορισμένα στοιχεία τα οποία ίσως βοηθήσουν, σε αυτές τις χαλεπές στιγμές της κρίσης, στο σχηματισμό μιας πληρέστερης εικόνας για την σημερινή Αριστερά.

του Κ. Βασιλείου

ΚΚΕ: Κόμμα των Μεσαίων

α. Τα μέλη

Πόσα μέλη έχουν απομείνει στο άλλοτε πανίσχυρο οργανωτικά ΚΚΕ; Είναι δύσκολο να έχει κανείς ακριβή στοιχεία κι ακόμα πιο δύσκολο να διαπιστώσει πόσα από τα μέλη αυτά συμμετέχουν ενεργά στις κομματικές διαδικασίες.

Σύμφωνα με ορισμένα δημοσιεύματα (ΒΗΜΑ, 23/5/90) την εποχή του 12ου Συνεδρίου το 1987 το ΚΚΕ είχε 65.000 μέλη. Μέσα σε τρία χρόνια —στο 13ο Συνέδριο— έχασε 35.000 μέλη.

Άλλα δημοσιεύματα σε κομματικά έντυπα (ΚΟΜΕΠ τεύχος 3-4, 1991) υποστηρίζουν ότι το ΚΚΕ απώλεσε στη δεκαετία του '80 κάπου 100.000 μέλη, από τα οποία 12.000 μετά το 12ο Συνέδριο. Στο ίδιο δημοσίευμα γίνεται λόγος για «υποδιπλασιασμό μελών σήμερα» και τάση του ΚΚΕ να γίνει «κόμμα στελεχών». Πράγμα που σημαίνει ότι το κόμμα χάνει ραγδαία τη μαζι-

κή οργανωμένη βάση του και μετατρέπεται σε έναν οργανωτικό σκελετό. Η οργανωτική αυτή συρρίκνωση ασφαλώς οφείλεται σε συνδυασμό πολλών παραγόντων. Είναι πάντως γεγονός. Δεν θα ήταν εκτός πραγματικότητας να υποθέσουμε ότι το ΚΚΕ σήμερα δεν θα πρέπει να αριθμεί πάνω από 25.000 μέλη εκ των οποίων άγνωστο είναι πόσα είναι ενεργά.

β. Το στελεχικό δυναμικό

Τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα για τη σύνθεση της νέας ΚΕ του ΚΚΕ που προέκυψε από το 13ο Συνέδριο (Φεβρ. 1991) και τους συνέδρους μας δίνουν μια αρκετά πιστή εικόνα του στελεχικού δυναμικού του κόμματος (βλ. Πίνακες 1 και 2). Ας υπενθυμιστεί επίσης ότι σύμφωνα με ορισμένα στοιχεία που έχουν κατά καιρούς δει το φως της δημοσιότητας τα επαγγελματικά στελέχη του ΚΚΕ υπολογίζονται σε 2.000 με 2.500.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

● Κοινωνική σύνθεση των μελών της ΚΕ (13ο Συνέδριο) ΣΥΝΟΛΟ

ΦΥΛΟ	
— Άνδρες	90%
— Γυναίκες	10%

ΗΛΙΚΙΑ	
— 35-44 χρόνων	70%
— 45-54 χρόνων	15%
— 55-77 χρόνων	9%
— 27-34 χρόνων	6%

ΜΟΡΦΩΣΗ	
— Ανώτερη	70%
● ΑΕΙ/ΤΕΙ	(62%)
● Μεταπτυχιακές σπουδές	(8%)
— Μέση	26%
— Κατώτερη	4%

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	
— Επαγγελματικά στελέχη	53%
— Εργαζόμενοι στον Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα	33%
● Δ.Υ.	(13%)
● Ι.Υ.	(9%)
● Εργάτες	(5%)
● Επαγγελματίες	(4%)
● Αγρότες	(2%)
— Βουλευτές / Δήμαρχοι	14%

Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε τα εξής:

- Το ποσοστό που απασχολείται στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (33%).
- Το μηδαμινό ποσοστό εργατών (5%).
- Την απόλυτη κυριαρχία των ανδρών (90%).
- Την συντριπτική υπεροχή των ηλικιών 35-44 (70%).

- Το ποσοστό των επαγγελματιών στελεχών (53 %).
- Το μορφωτικό επίπεδο (70 % ανώτερη).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αντιπρόσωποι στο 13ο Συνέδριο (1990)

ΣΥΝΟΛΟ

ΦΥΛΟ

— Άνδρες	88,22 %
— Γυναίκες	11,78 %

ΗΛΙΚΙΑ

20-30	9,81 %
31-40	57,10 %
41-50	20,10 %
51 και άνω	12,99 %

Μέση κομματική ηλικία 16,4 χρ.

Πέρασαν από την ΚΝΕ 55,39 %

Μόρφωση

— Δημοτικού	11,15 %
— Γυμνασίου / Λυκείου	34,63 %
— ΑΕΙ/ΤΕΙ	54,32 %

Απασχόληση

— Εργάτες	20,36 %
— Αγρότες	5,01 %
— Επαγγελματίες	9,03 %
— Επιστήμονες	23,40 %
— Υπάλληλοι	41,87 %
— Νοικοκυρές	0,33 %
— Συνταξιούχοι	4,43 %

Η σύνθεση των συνέδρων από άποψη ηλικίας, μόρφωσης, επαγγέλματος. Κυριαρχούν και εδώ κοινωνιολογικά τα μεσαία και μικρομεσαία στρώματα (επιστήμονες -εργάτες 65,27 %), οι συνέδροι με ανώτατη μόρφωση (54,32 %) και οι μεσαίες ηλικίες 31-50 χρονών (77,20 %). Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό το ότι το 55,39 % των συνέδρων πέρασαν από την ΚΝΕ, που σημαίνει ότι η νεολαία του κόμματος αποτελούσε τη μεγαλύτερη δεξαμενή στρατολόγησης νέων μελών.

Το κομματικό δυναμικό

Η «εικόνα» αυτή επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό (βλ. Πίνακα 3) από στοιχεία τα οποία προέρχονται από εσωκομματική έρευνα με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου που έγινε το 1989 σε δείγμα 1.500 μελών και στελεχών του ΚΚΕ (βλ. Ντ. Ρουτζούνης), ΚΟΜΕΠ, Μάρτης - Απρίλης 1991).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΦΥΛΟ

	ΣΥΝΟΛΟ	ΜΕΛΗ	ΣΤΕΛΕΧΗ
— Άνδρες	71,67	69,98	77,42
— Γυναίκες	28,33	30,02	22,58

ΗΛΙΚΙΑ

— 18-25	4,39	5,49	0,65
— 26-40	60,39	57,11	71,62
— 41-50	16,18	15,91	17,10
— 51 και άνω	15,81	17,42	10,32
— Δεν απαντώ	3,22	4,07	0,32

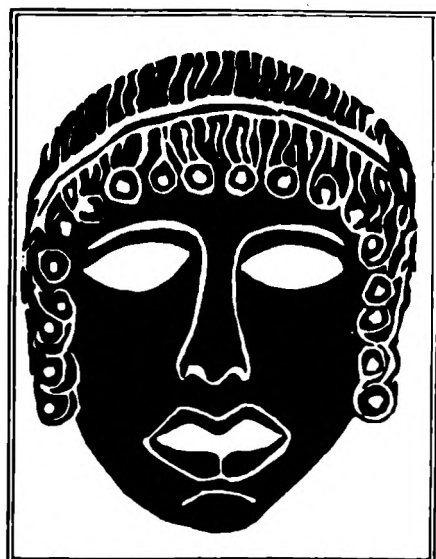
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

— Μισθωτός (Ιδ. τομ.)	34,19	33,43	36,37
— Μισθωτός (Δημ. Τομ.)	25,18	24,24	28,39
— Ελεύθερος Επαγγελματίας	20,57	20,27	21,61
— Ιδιοκτήτης επιχείρησης	5,34	4,37	7,42
— Δεν απαντώ	1,98	2,08	1,61

ΜΟΡΦΩΣΗ

— Δημοτικού	28,11	30,97	18,39
— Γυμνασίου	14,93	14,96	14,84
— Λυκείου / Μέσης Σχολής	26,94	26,52	28,39
— ΑΕΙ / ΤΕΙ	27,31	24,05	38,39
— Δεν απαντώ	2,71	3,50	0,00

ΜΑΙΡΗ ΠΕΝΩ

Η ΜΑΣΚΑ
ΤΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΑ

KALANTH

Οι Μοίρες, με δάκρυα επλέξαν
το υφάδι της ζωής της Εκάβης και των άλλων γυναικών απ' το Ίλιο,
την ώρα που γεννιόταν.
Για σένα όμως Δίων, τρανές ελπίδες τρέφαμε
για έργα μεγάλα και θριάμβους.
Μα οι θεοί τα γκρέμισαν όλα.
Και τώρα, της πατρίδας σου το χρώμα σε σκεπάζει,
τιμημένον απ' όλους.
Ω, πόσο σ' αγάπησα, Δίων!

ΠΛΑΤΩΝ

Εκδόσεις
ΚΑΛΕΝΤΗ

Μαυρομιχάλη 5 (Α' όροφος)
Τηλ. 36.23.553
106 79 ΑΘΗΝΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κοινωνική σύνθεση ψηφοφόρων

— ΝΔ
— ΠΑΣΟΚ
— ΣΥΝ

Ανώτερη %

Μέση %

Κατώτερη %

40,9 34,7 32,2
21,6 27,8 36,2
10,6 11,4 8,3

Το εκλογικό πορτραίτο

Σοβαρές αλλαγές έχουν σημειωθεί στη σύνθεση των ψηφοφόρων της Αριστεράς και από άποψη ηλικίας και από άποψη κοινωνικής σύνθεσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η εφ. ΠΡΩΤΗ (21-22/6/91) και που αναφέρονταν στην περιοδική έρευνα «Τάσεις» της εταιρείας *MRB Hellas*, τον Νοέμβριο του 1987, 1 στους 3 ψηφοφόρους ηλικίας 18-24 ετών υποστήριξε την Αριστερά (25,4% το ΚΚΕ και 6,8% το ΚΚΕ εσ.), τον Μάρτιο του '90 μόνο 1 στους 10 νέους της ίδιας ηλικίας δήλωσε ότι ψηφίζει τον ΣΥΝ. Ο πίνακας που ακολουθεί δίνει τη σύνθεση των ψηφοφόρων του ΣΥΝ από άποψη κοινωνικής τάξης.

Το πιστεύω του Αριστερού

Σύμφωνα με την έρευνα της *MRB* η μεγάλη πλειοψηφία των ψηφοφόρων του ΣΥΝ (56,1%) αυτοτοποθετείται στον «σοσιαλιστικό χώρο» —μαρξιστικό και μη μαρξιστικό— και μόνο 1 στους 4 (25,8%) στον χώρο των «μαρξιστών - λενινιστών», ενώ 1 στους 5 ψηφοφόρους δηλώνει «σοσιαλιστής μη μαρξιστής»... Οι «μαρξιστές - λενινιστές» χάνουν σημαντικό έδαφος μεταξύ 1987 και 1990. Οι τάσεις αυτές συμβαδίζουν κατά κάποιο τρόπο με τις τάσεις αλλαγής του πολιτικού χάρτη της χώρας. Στο Κέντρο π.χ. του πολιτικού φάσματος, αυτοτοποθετείται το 36,5% των ψηφοφόρων, η Δεξιά συγκεντρώνει 32,5%, ενώ η Αριστερά μόνο 24,5%, το χαμηλότερο ποσοστό της τελευταίας δεκαετίας. Όσο συμβατικοί κι αν είναι οι όροι αυτοί, δείχνουν τις τάσεις μετακίνησης.

Επανεκλεγμένες έρευνες έχουν διαπιστώσει ότι ο αριστερός ψηφοφόρος είναι πολύ πολιτικοποιημένος και εξαιρετικά ευαίσθητος απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα, επιθυμεί και τον προγραμματικό εκσυγχρονισμό (92%) και την αλλαγή της ηγεσίας (81%), ποσοστά πολύ υψηλότερα από όσα έχουν να δείξουν οι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ στον τομέα αυτό.

ΚΚΕ και ΣΥΝ

Ορισμένες έρευνες έδειξαν ότι από τους οπαδούς του ΣΥΝ στο ΚΚΕ πρόκειται να περάσει το 70%. Ο Πίνακας 6 έχει γίνει με βάση τα αποτελέσματα των εκλογών τον Απρίλιο του 1990.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΚΚΕ - Δύναμη στον ΣΥΝ

ΣΥΝΟΛΟ

— ΚΚΕ 70,0%
— Δεν εκφράζουν προτίμηση 11,0%
— ΕΑΡ 10,2%
— Ανένταχτοι 6,0%
— Νέα Πορεία 1,6%
— Άλλοι 1,2%

100,00%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Κοινωνική Τάξη Ψηφοφόρων Αριστεράς

NOEM.

'87

ΟΚΤ. '88

ΜΑΪΟΣ '89

ΜΑΡΤ. '90

ΚΚΕ ΚΚΕ εσ.

ΚΚΕ ΚΚΕ εσ.

ΣΥΝ

ΣΥΝ

A 11,3 28,1 19,1 28,3 14,5 +3,3 18,2
(12,0) (5,8) (17,2) (5,7) (15,8) (13,7)

M 40,5 50,0 30,5 52,8 52,0 -3,3 48,7
(16,4) (4,0) (13,6) (17,0) (17,0) (12,3)

K 48,2 21,9 50,4 18,9 33,1 — 33,1
(15,5) (1,4) (14,6) (1,2) (15,4) (10,5)

A=Ανώτερα, M=Μέση, K=Κατώτερα, (%)=Ποσοστό των ψηφοφόρων στο σύνολο της «τάξης».

Τα στοιχεία της έρευνας αφορούν μέλη και στελέχη σε επίπεδο ΚΟΒ, Αχτιδικής και Νομαρχιακής Επιτροπής. Όσο κι αν έχουν επέλθει αλλαγές ή διαρροές, εν τούτοις επιβεβαιώνουν την «εικόνα» του Συνεδρίου. Περίπου το 1/2 των μελών και στελεχών του ΚΚΕ απασχολείται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τα ελεύθερα επαγγέλματα ενώ και πάλι συντριπτική είναι η παρουσία των μεσαίων ηλικιών.

Τα στοιχεία του Πίνακα 4 δείχνουν ότι η κοινωνική σύνθεση των ψηφοφόρων του ΣΥΝ είναι κατά το 1/2 «μεσαίοι» με αρκετό ποσοστό από την ανώτατη τάξη και συρρικνούμενο από την κατώτατη. Για λόγους καλύτερων συγκρίσεων, ο Πίνακας 5 δείχνει συγκριτικά στοιχεία για όλα τα κόμματα. Όσον αφορά τον ΣΥΝ τα στοιχεία του Πίνακα 5 ελάχιστη απόκλιση έχουν από τα στοιχεία του Πίνακα 4.

Πρόσφατη δημοσκόπηση της εταιρείας ΔΗΜΕΛ που δημοσιεύτηκε στην εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ (4/6/91) επιβεβαιώνει τα στοιχεία αυτά. (Βλ. Πίνακα 7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Προτιμήσεις οπαδών ΣΥΝ	%
— Δεν απαντώ	7,32
— ΚΚΕ	69,92
— ΕΑΡ	17,07
— Νέα Πορεία	0,81
— ΕΔΑ	0,81
— ΚΟΔΗΣΟ	0,00
— Ανένταχτοι	3,25
— Άλλο	0,81

Τα στοιχεία μιλούν από μόνα τους. Το ΚΚΕ είναι η ισχυρότερη ομάδα στον ΣΥΝ. Παρά την τοποθέτηση της σημερινής ηγεσίας του ΚΚΕ, οι ψηφοφόροι του ΣΥΝ υποστηρίζουν κατά 57% την απ' ευθείας ανάδειξη της ηγεσίας του, ενώ κατά 83% περίπου οι ψηφοφόροι του ΣΥΝ εμφανίζονται μάλλον αισιόδοξοι ότι ο ΣΥΝ θα δικαιώσει τις ελπίδες της Αριστεράς.

Εκλογική απήχηση

Ο Πίνακας 8 δείχνει τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα του ΣΥΝ στις τρεις πρόσφατες εκλογικές αναμετρήσεις (1989-91).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

1989	ΣΥΝ 1989	1990
ΙΟΥΝΙΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΡΙΛ.
855.552	738.603	697.866
ή 13,11%	ή 11,02%	ή 10,6%

Η φθίνουσα εκλογική πορεία του ΣΥΝ είναι ολοφάνερη. Δεν θα αναφερθούμε στις αιτίες. Αρκούμεστε απλώς σε διαπιστώσεις.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ψηφοφόροι του ΣΥΝ παρουσιάζουν μικρότερο βαθμό συσπείρωσης σε σχέση με τους ψηφοφόρους των άλλων κομμάτων και δεν είναι πλέον τόσο συμπαγείς όσο πριν μερικά χρόνια. Οι καιροί άλλαξαν.

Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι στις ε-

κλογές του Απριλίου του 1990 ο ΣΥΝ υπέστη καθίζηση στα αστικά κέντρα.

Το Αύριο

Ποιος θα κληρονομήσει του ψηφοφόρους αυτούς του ΣΥΝ; Θα διαμοιραστούν σύμφωνα με τα δεδομένα αυτά, ή μια νέα πολιτική δυναμική, αρνητική για το ΚΚΕ και θετική για τον ΣΥΝ θα αναδιατάξει τις δυνάμεις στην Ελληνική Αριστερά;

Και τι θα γίνει από άποψη εδρών; Μπορεί ο ΣΥΝ από μόνος του, χωρίς το ΚΚΕ, να επιτύχει εκλογικό ποσοστό που θα του επιτρέψει μίαν αξιολογή παρουσία στη Βουλή στις επόμενες εκλογές; Θα τον διατηρήσουν δηλαδή ως τρίτο κόμμα, όπως σήμερα, εφόσον φαίνεται να προσελκύει το μεγαλύτερο μέρος της σημερινής κοινοβουλευτικής ομάδας του ΣΥΝ;

Ερωτήματα σοβαρά που απαιτούν ευρύτερη θεώρηση και μελέτη και διεξοδική συζήτηση. Θα πετύχει το 1991 εκεί όπου δεν πέτυχε το 1968;

Γεγονός πάντως είναι ότι το πιο οργανωμένο και ισχυρό κομμάτι του ΣΥΝ, το ΚΚΕ, βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία. Είναι «ελλειμματικό» σε εργάτες, νεολαία και γυναίκες. Ελάχιστα χαρακτηριστικά κόμματος της «εργατικής τάξης» έχει. Έλειψε από τις γραμμές του η κρίσιμη γενιά του '60. Πέρα από την περίοδο του '70, μετά την πτώση του στρατιωτικού καθεστώτος, στη δεκαετία του '80 συνεχώς φθίνει. Με εκλογικούς όρους έχασε και τη γενιά της Αντίστασης, και τη γενιά του 114 και τα χαμηλότερα στρώματα της εργατικής τάξης υπέρ του ΠΑΣΟΚ.

Η γενιά της Αντίστασης και του εμφυλίου πολέμου που ελέγχει ακόμα τους μηχανισμούς του κόμματος θα εξοντώσει και τη γενιά του Πολυτεχνείου, η οποία αφού υπηρέτησε πιστά το ΚΚΕ και πρωτοστάτησε στη λυσσαλέα πάλη κατά του «αναθεωρητισμού» ανακαλύπτει τώρα, μετά παρέλευση ορισμένων δεκαετιών ξανά την Αμερική. Η ίδια αυτή ομάδα των «ανανεωτικών» του ΚΚΕ εδραίωσε το «ένα είναι το κόμμα» και συνέβαλε στο να μειωθούν οι πιθανότητες επιτυχίας της «κομμουνιστικής ανανέωσης».

Να πιστεύει αυτή η γενιά σήμερα στην επανάληψη ενός πειράματος «κομμουνιστικής ανανέωσης», δημιουργίας του «σωστού» ΚΚΕ; Κι έχει πιθανότητες επιτυχίας δίνοντας τη μάχη σ' αυτό το πεδίο;

Πολύ γρήγορα όλοι θα κληθούν να ξεκαθαρίσουν τα πράγματα, τώρα μάλιστα που η κομματική «νομιμότητα» και «ενότητα» έχει σαφώς λιγότερους οπαδούς. □

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ
Το παραράδιασμα

MIEP GIES
with ALISON LESLIE GOLD
ANAMNΗΣΕΙΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ
ANNA
ΦΡΑΝΚ

MIEP GIES
Αναμνήσεις από
την Άννα Φρανκ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

902 παρεμβάσεις

του Τ. Μπάρλα

Καλοκαίρι του '88. Η Αριστερά έπειτα από 20 χρόνια οδυνηρής διάσπασης οδεύει προς τον Συνασπισμό. Και στα ερτζιανά κάνει την εμφάνισή του ένας σταθμός που μέσα στο πνεύμα αυτό της συμφιλίωσης, προσπαθεί να δώσει την έννοια της αριστεράς στο ραδιόφωνο. Είχε ξεκινήσει ένα χρόνο νωρίτερα —Μάιος '87— η άνοιξη του ραδιοφώνου στην Ελλάδα με την λειτουργία του ραδιοφωνικού σταθμού του Δήμου Αθηναίων, του 9,84, ο οποίος άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο κάνει, αλλά και με τον οποίο ακούει κανείς ραδιόφωνο.

Έχουν γραφτεί πάρα πολλά για τις αντιδράσεις της τότε κυβέρνησης για τον 9,84 καθώς επίσης και για την στελέχωσή του από την τότε αντιπολίτευση.

Ο «Αθήνα 9,84 FM STEREO» και ο «902 Αριστερά στα FM» έχουν διαχρονικά παράλληλες πορείες.

Ο «902» στεγάζεται μέσα στο «Σπίτι του Λαού», τα γραφεία δηλαδή του ΚΚΕ στον Περισσό. Ένα εκ γενετής αρνητικό στοιχείο, του οποίου η βαρύτητα φάνηκε σήμερα. Η χρηματοδότησή του γίνεται αποκλειστικά από το ΚΚΕ, κάτι το οποίο έπαιξε ρόλο σε όλες τις κρίσιμες στιγμές που πέρασε ο 902.

Ξεκίνησε να εκπέμπει λοιπόν το καλοκαίρι του '88 με στελέχη που ανήκαν μεν στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς αλλά που δεν ήταν όλοι ενταγμένοι στο ΚΚΕ. Το γεγονός αυτό δεν αρέσει σε πολλά πρόσωπα της ηγεσίας του Περισσού, αλλά στις μέρες του Συνασπισμού, η φωνή τους ήταν αδύνατη. Στη διαφήμιση που έκανε ο «902» παρουσιαζόταν σαν «ο άλλος σταθμός», και πραγματικά μέσα στους σταθμούς της ελεύθερης ραδιοφωνίας ήταν όαση, τόσο για το ήθος αλλά και για την ποιότητα μουσικής και λόγου που εξέπεμπε.

Αυτό ακριβώς το έφτασε στις πρώτες θέσεις της ακροαματικότητας, ειδικά το χρονικό διάστημα των εκλογικών αναμετρήσεων του '89.

Η μουσική ήταν η μεγάλη έκπληξη για τον κόσμο που άκουγε «902 Αριστερά στα FM». Rock, Blues, Jazz και καλή ελληνική μουσική, παραξένεψαν ένα ακροατήριο το ο-

Όταν το καλοκαίρι του '88 άρχισε να εκπέμπει στην αριστερή πλευρά της μπάντας των FM ο «902», τίποτα δεν προμήνυε ότι τρία χρόνια αργότερα, οικοδόμοι συνδικαλιστές, ασπρομάλληδες αντιστασιακοί και εργαζόμενοι της Τυποεκδοτικής θα απαγόρευαν στους δημοσιογράφους και στους παραγωγούς του σταθμού να μπουν σ' αυτόν για να εργαστούν.

ποίο είχε συνηθίσει να ακούει αντάρτικα, ρεμπέτικα και Θεοδωράκη, και να κατηγορεί συλλήβδην την ξένη μουσική σαν προϊόν του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Για την μουσική, χρειάστηκε πολλές φορές η διεύθυνση του σταθμού να δώσει από τα μικρόφωνα έμμεσες εξηγήσεις προς μία μειοψηφία θορυβώδη όμως, το ακροατήριό του, η οποία έπαιρνε τηλέφωνο και ζητούσε αντάρτικα.

Και πρέπει να τονιστεί εδώ, ότι το είδος της μουσικής που εξέπεμπε ο «902» ήταν η κύρια κατηγορία των αγανακτισμένων πολιτών —δηλαδή του κόμματος— στις τραγικές στιγμές που διεξήχθησαν το απόγευμα της Πέμπτης 20 Ιουνίου 1991 μπροστά στα κάγκελα του Περισσού.

Η ηγεσία του ΚΚΕ ποτέ δεν μπόρεσε να καταλάβει, πώς είναι δυνατόν ένας σταθμός που χρηματοδοτούσε να μην παίζει αυτά που αρέσουν σ' αυτήν —αντάρτικα, Μπακαλάχο— όπως δεν μπόρεσε να καταλάβει και πώς είναι δυνατόν να λέγονται και πράγματα που δεν της αρέσουν;

Για το τι θα ειπωθεί, καθώς και για το τι θα παιχθεί από τον «902», υπήρξε πάντα απόλυτη ελευθερία από την διεύθυνση του σταθμού προς τους δημοσιογράφους και τους παραγωγούς. Αλλά υπήρχε όμως πάντα το άγχος σε όλους ότι βρίσκονται μέσα α-

πό τα κάγκελα του Περισσού. Και αυτό μπορεί να φανεί στην καλοπροαίρετη, πραγματικά, σύσταση που έκανε τους πρώτους μήνες του '89, πολύ πριν την κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης, ο επικεφαλής της πρωινής ομάδας ειδήσεων, στους συνεργάτες της πρωινής ζώνης για τον περιορισμό της αναφοράς του ονόματος του Ιγμέρ Ποστγκάϊ από τα μικρόφωνα του «902».

Τέλος πάντων, αυτά είναι μέσα στο παιχνίδι. Ο «902 Αριστερά στα FM» κατάφερε να ξεπεράσει χωρίς τριγμούς και χωρίς καμιά αλλαγή στη φυσιογνωμία του και την αλλαγή του διευθυντή του —Παύλος Τσίμας ανέλαβε την Πρώτη και στην θέση του ήρθε ο Τριαντάφυλλος Δραβαλιάρης— αλλά και όποιο άλλο πρόβλημα παρουσιάστηκε ως το 13ο Συνέδριο. Ένα συνέδριο που πραγματικά περίμεναν όλοι στον σταθμό ότι το αποτέλεσμα του θα καταξιώσει τις προσπάθειες που είχαν γίνει σε αυτόν και θα του δώσει νέα ώθηση δημιουργικότητας.

Αλλά η επικράτηση των συντηρητικών οδήγησε λίγο πριν το Πάσχα στην πρώτη κρίση του «902», όταν τα στελέχη του των οποίων η συντριπτική πλειοψηφία ουδεμιά σχέση είχε με τα εικονίσματα του Φλωράκη, πληροφορήθηκαν ότι υπάρχει οικονομικό πρόβλημα, και θα γίνουν περικοπές της χρηματοδότησης. Οι περικοπές γίνονται, ο Τριαντάφυλλος Δραβαλιάρης παραιτείται και αναλαμβάνει ο ουδεμιά σχέση έχων με το δημοσιογραφικό επάγγελμα, Παύλος Αλέπης.

Και στις 14 Ιουνίου, όταν ο πολιτικός συντάκτης του σταθμού Β. Σκουρής μεταδίδει ότι τμήμα της αντιπροσωπείας του ΚΚΕ με επικεφαλής την Αλέκα Παπαρήγα αποχωρεί από τον Συνασπισμό απολύεται, και ο διευθυντής αναλαμβάνει τη σύνταξη των δελτίων. Παίρνει συνέντευξη αυτός από τη γ.γ. του ΚΚΕ, αλλά αρνείται να βγάλει στον αέρα δηλώσεις άλλων στελεχών του Συνασπισμού.

Την Κυριακή 16 Ιουνίου και κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης της Κ.Ε. του σταθμού τον περιφρουρούν οι σκληροί το Περισσού, και το πρωί της Δευτέρας ο Παύ-

λος Αλέπης λογοκρίνει τις ειδήσεις κόβοντας την δήλωση των ανενωτικών στελεχών για την νομιμότητα των αποφάσεων της συντηρητικής πλειοψηφίας της Κ.Ε.

Οι δημοσιογράφοι αρνούνται να μεταδώσουν λογοκριμένα κείμενα και η ανάγνωσή τους ανατίθεται σε ηθοποιούς. Στις συνελεύσεις που ακολουθούν οι εργαζόμενοι ζητούν με συντριπτική πλειοψηφία (70 προς 5) την αντικατάσταση του διευθυντή.

Και ενώ η ανταπόκριση του Π. Λυπημένου από την Μόσχα για την συνάντηση της κ. Παπαρήγα με τον Μ. Γχορμπατσώφ χαρακτηρίζεται από το Γ. Τύπου του ΚΚΕ ανακριβής, στον «902» συμβαίνουν πρωτοφανή γεγονότα.

Ο διευθυντής απολύει με μοναδικό γνώμονα τα πολιτικά κριτήρια, κατηγορεί συλλήβδην τους εργαζόμενους ότι «εξυπηρετούν αλλότρια συμφέροντα» στον αέρα πατώντας απλά το STOP του μαγνητοφώνου και ο υπεύθυνος του Γ. Τύπου του ΚΚΕ κάνει μαθήματα δημοσιογραφικής δεοντολογίας σε δημοσιογράφο στον αέρα.

Και πλέον η κρίση φτάνει στο μέγιστο όταν ο διευθυντής αποφασίζει μόνος του να «κλείσει» το σταθμό. Και ενώ αυτά συμβαίνουν μέσα στο σταθμό, στον περίβολο του

Περισσού αναπτύσσονται σιγά - σιγά εργαζόμενοι της Τυποεκδοτικής με επικεφαλής τον αδελφό του Δημ. Γόντικα. Βρίζουν τον Παύλο Τσίμα και τον Τριαντάφυλλο Δραβαλιάρη, ο οποίος καταφέρει να μπει μέσα σαν μέλος της Κ.Ε. και αποκαλούν τους συνεργάτες του «902» αμερικανάκια και προδότες.

Τα γεγονότα αυτά, τα οποία μόνο σαν αυριανικά φαινόμενα μπορούν να χαρακτηριστούν, θύμισαν σε πολλούς τα γεγονότα του Βουκουρεστίου και της Τασκένδης, εποχές ντροπής για την ελληνική Αριστερά.

Οι δημοσιογράφοι του «902» έχουν ξεκαθαρίσει την θέση τους. Αρνούνται να γίνουν «κομποράπτες» κειμένων κατά πώς το θέλει ο διευθυντής του σταθμού. Θέλουν να δουλεύουν σεβόμενοι την δημοσιογραφική δεοντολογία χωρίς παρέμβαση στην εργασία τους. Δεν μπορούν να ακολουθήσουν την λογική της Αλ. Παπαρήγα, η οποία επικαλούμενη την δημοσιογραφική δεοντολογία κατηγόρησε ψευδώς τους εργαζόμενους του σταθμού ότι για ιδεολογικούς λόγους δεν μετέδωσαν στο δελτίο ειδήσεων τις δηλώσεις της μετά την αποχώρησή της από την Ε.Ε. του ΣΥΝ. Δηλαδή απλά και ξάστερα, πρέπει να μεταδίδονται μόνο αυτά που συμ-

φέρουν το ιερατείο του Περισσού. Πρέπει να μεταδίδονται μόνο τα λεγόμενα της γραμματέως χωρίς δηλώσεις κανενός άλλου.

Με όλα αυτά όμως ο «902» χάνει πλέον την έξωθεν καλή μαρτυρία. Οι ενημερωτικές εκπομπές δεν βρίσκουν κόσμο για να μιλήσει στον σταθμό. Και το ποσοστό ακροαματικότητας πέφτει.

Για πρώτη φορά από την ίδρυσή του πριν από τρία χρόνια, δεν είναι στους δέκα πρώτους σε ακροαματικότητα σταθμούς.

Αυτό είναι το επίτευγμα της συντηρητικής ηγεσίας του ΚΚΕ. Να έχει η Αριστερά έναν ραδιοφωνικό σταθμό με κύρος και ακροαματικότητα, ο οποίος με τα προσκόματά που φέρνει την λειτουργία του, τις παραβιάσεις της δημοσιογραφικής δεοντολογίας από τον διευθυντή, να καταλήξει να ακούγεται μόνο από τα γηραιά συντηρητικά στελέχη του Περισσού.

Το στοίχημα όμως, κερδήθηκε για τρία χρόνια από τους δημιουργούς και τους εργαζόμενους του «902 Αριστερά στα FM» και χάθηκε για την κ. Παπαρήγα και τους ομοϊδεάτες της. Για να αποδειχθεί ακόμα μια φορά ότι η Αριστερά για να ακουστεί χρειάζεται ελευθερία και δημοκρατία. □

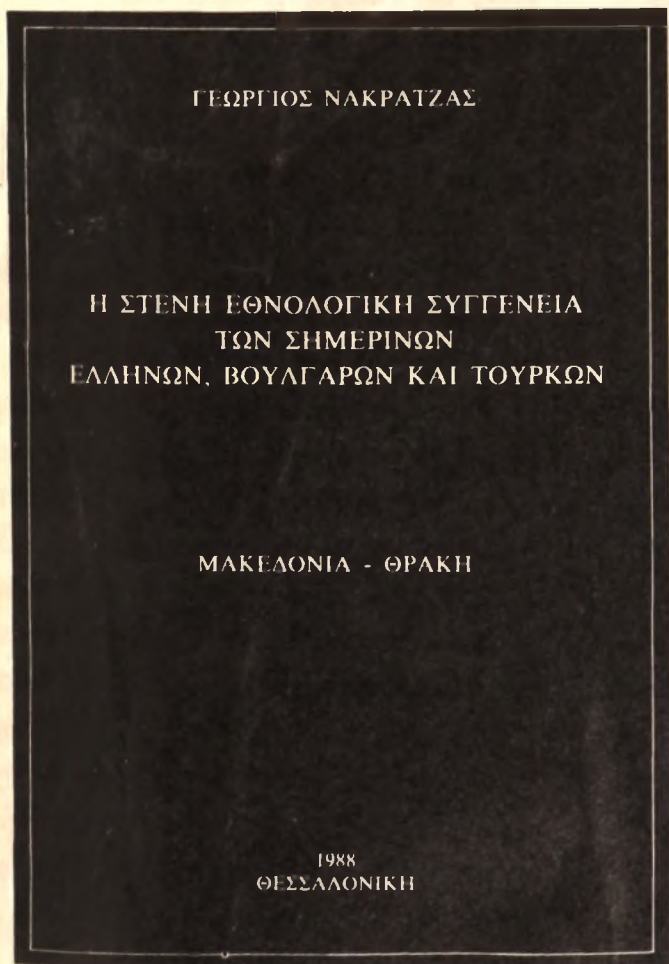
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΚΡΑΤΖΑΣ

Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ

Το βιβλίο αυτό διατυπώνει την
αντίθεση του συγγραφέα στον
αυξανόμενο φυλετικό σωβινισμό του
βαλκανικού χώρου.

Διατίθεται στα κεντρικά
βιβλιοπωλεία της Αθήνας και της
Θεσσαλονίκης

Κεντρική διάθεση: Αθήνα τηλ. 3644284, Θεσσαλονίκη τηλ. 237463

Η Αλέκα στην Μόσχα των θαυμάτων

του Στέλιου Κούλογλου

ΝΚΑΝΟΚΑΝΣ'ΥΙ

Τι γύρευε η Αλέκα στο ...μοσχοβίτικο παζάρι, την στιγμή που στην Αθήνα το ΚΚΕ περνάει μία από τις σοβαρότερες κρίσεις της ιστορίας του; Η γραμματέας του ΚΚΕ προτίμησε να μην αναβάλει το ταξίδι της στην Μόσχα γιατί ήθελε να πετύχει έναν βασικό στόχο: να αναγνωρισθεί ως η ηγέτης του ΚΚΕ.

Δεν επιδιώχθηκε κάποια αναγνώριση «παλιού τύπου» από την άλλοτε σοσιαλιστική Μέκκα, ούτε ένας κλασικός «ακολουθητισμός» του ΚΚΕ απέναντι στο ΚΚΣΕ. Είναι τέτοια η κρίση στο διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, ώστε οι καιροί αυτοί έχουν περάσει οριστικά. Οι σοβιετικοί κομμουνιστές παλεύουν να μην χάσουν την εξουσία στην χώρα τους και όχι να διατηρήσουν την ηγεμονία τους στο παγκόσμιο κίνημα. Από την πλευρά της, η πλειοψηφούσα ομάδα της ΚΕ του ΚΚΕ ξέρει καλά ότι οι απόψεις της δεν συμπίπτουν με τις απόψεις του Γχορμπατσώφ, παρά μόνο με αυτές της

πιο συντηρητικής πτέρυγας του ΚΚΣΕ. Επομένως η επιδίωξη μίας ομοφωνίας θα οδηγούσε αναγκαστικά στην ανοικτή διατύπωση βαθιών διαφωνιών.

Πριν αποφασίσει οριστικά την διάσπαση του ΚΚΕ, η κυρία Παπαρήγα ήθελε να αναγνωρισθεί από την σοβιετική ηγεσία ως ηγέτης για δύο λόγους. Μετά την διάσπαση κάποιος πρέπει να πάρει την περιουσία, που περιλαμβάνει μεταξύ των άλλων και τις κοινές επιχειρήσεις με το σοβιετικό ΚΚ και το σοβιετικό κράτος... Δεν είναι τυχαίο ότι στις συναντήσεις υψηλού επιπέδου συμμετείχε και ο κ. Μαυρομάτης, υπεύθυνος για τις οικονομικές δοσοληψίες του Περισσού με την Μόσχα. Πριν από μερικούς μήνες, ο κ. Μαυρομάτης είχε άλλωστε αποτελέσει την πέτρα ενός σκανδάλου, όταν ριζοσπάστες κατέλαβαν το διαμέρισμά του στην σοβιετική πρωτεύουσα, υποστηρίζοντας ότι έπρεπε να περάσει από το σοβιετικό ΚΚ στον λαό.

Δεύτερον, απέναντι στους βετεράνους μέλη του ΚΚΕ που εξακολουθούν να κοιτούν προς τον Βορρά και απέναντι στα ταλαντευόμενα μέλη του κόμματος η «αναγνώριση» της κυρίας Παπαρήγα της δίνει ένα σημαντικό πλεονέκτημα, ανεξάρτητα από τις επιφυλάξεις που υπάρχουν για τα συμβαίνοντα στην Σοβιετική Ένωση. Από κει και μετά αν σε κάποιο σημείο υπήρχε και συμφωνία με τον Γχορμπατσώφ ή τους άλλους κομμουνιστές ηγέτες, τόσο το καλύτερο.

Στην αρχή, οι σοβιετικοί κομμουνιστές προσπάθησαν να υποβαθμίσουν την επίσημη σε μια συνάντηση γνωριμίας με την νέα γραμματέα. Η Κεντρική Επιτροπή δεν φάνηκε στο αεροδρόμιο και οι επαφές που πραγματοποιήθηκαν για την κυρία Παπαρήγα είχαν περισσότερο γυναικείο χαρακτήρα.

Όλα άλλαξαν όταν ο πρόεδρος του Κιζακσταν που βρισκονταν τυχαία στην Μόσχα συναντήθηκε με την ελληνική αντιπροσωπεία. Ο κ. Ναζαρμπάεφ ο οποίος είναι συγχρόνως και γραμματέας του καζακικού ΚΚ είχε φιλοξενηθεί λίγο καιρό πριν από το ΚΚΕ στην Ελλάδα, και ενδιαφέρεται στη δημοκρατία του να γίνουν επενδύσεις από τις επιχειρήσεις του ΚΚΕ. Αυτό ήταν ένα από τα θέματα που έθιξε στην συνέντευξη

με την ελληνική αντιπροσωπεία. Επιπλέον, ο κ. Ναζαρμπάεφ είναι ένα από τα λίγα στηρίγματα του Γκορμπατσώφ. Έτσι το τηλεφώνημά του στον σοβιετικό πρόεδρο, με τον οποίο ζήτησε να γίνει η συνάντηση, ήταν επιτυχές. Εν όψει της επίσκεψης του κ. Μητσοτάκη, ο σοβιετικός πρόεδρος είχε έναν παραπάνω λόγο να συναντήσει μία από τις λίγες γυναικες γραμματείς «αδελφών» ή ή σε όλον τον κόσμο.

Παρά τις διαμαρτυρίες και τις διαφωνίες —που υπήρξαν— οι σοβιετικοί κομμουνιστές έδειξαν να μην καταλαβαίνουν ότι η κυρία Παπαρήγα ευνοείται από την συνάντηση με τον Γκορμπατσώφ στο εσωτερικό παιχνίδι που παίζεται στο ΚΚΕ. Ζήτησαν απλώς, αντί να συναντηθεί τετ-α-τετ η κυρία Παπαρήγα με τον σοβιετικό πρόεδρο και γραμματέα του ΚΚ, να συνοδεύεται και από τα άλλα μέλη της αντιπροσωπείας ώστε να ακουστούν όλες τις απόψεις και να μην «παρερμηνευθούν» ορισμένα από τα λεγόμενά τους. Μόνον όταν άκουσαν τον υπεύθυνο των διεθνών σχέσεων του ΚΚΕ κ. Τριγάζη να λέει τελείως άλλα πράγματα από την κυρία Παπαρήγα ή τον κ. Κολοζώφ, συνειδητοποίησαν πόσο μεγάλες διαφορές χωρίζουν τα δύο στρατόπεδα.

Η όλη στάση των σοβιετικών συνοφίσθηκε από και μετά στην προσπάθεια να πεισθούν οι σύντροφοι ότι έπρεπε να εκσυγχρονισθούν ριζικά. Ο Γκορμπατσώφ διέκοψε την κ. Παπαρήγα λέγοντας ότι «δεν χρειάζεται να μιλάμε για ενότητα αλλά θα πρέπει να την επιδιώξουμε διαμορφώνοντας το κατάλληλο πλαίσιο συνύπαρξης των διαφορετικών απόψεων». Ο Ιβάσκο προσέθεσε ότι «είναι λάθος να θεωρούμε εχθρούς τους συντρόφους με τις αντίθετες απόψεις και ότι την στιγμή που μιλάμε για τους χριστιανοδημοκράτες και τους σοσιαλιστές θα πρέπει να κάτσουμε και να τα βρούμε μεταξύ μας».

Ο σοβιετικός πρόεδρος επέμεινε στην συνεργασία κομμουνιστών - σοσιαλιστών. Σε παρατήρηση του κ. Τριγάζη ότι «ο Συνασπισμός είναι το σημαντικότερο επίτευγμα της αριστεράς τα τελευταία χρόνια», πλειοδότησε προσθέτοντας ότι «πρέπει να διατηρήσετε τον Συνασπισμό πάση θυσία».

Όμως σε ένα κρίσιμο σημείο των συζητήσεων, η γραμματέας του ΚΚΕ υπογράμμισε ότι «η μία από τις δύο τάσεις του ΚΚΕ θέλει να μετατρέψει τον Συνασπισμό σε κόμμα, γεγονός που θα οδηγήσει στην διά-

λυση του ΚΚΕ». Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ απάντησε ότι «τα ΚΚ δεν πρέπει να διαλύονται». Και τι διαφορετικό μπορούσε να πει, από την στιγμή που παλεύει για να μην διαλύσει —ακόμη— το κόμμα στο οποίο εξακολουθεί να είναι γραμματέας; Όμως η κυρία Παπαρήγα είχε πάρει αυτό που ήθελε. «Επιβεβαιωθήκαμε», απαντούσε όταν ρωτήθηκε μήπως οι επαφές της με τους σοβιετικούς ηγέτες επηρέασαν τις απόψεις της για τον Συνασπισμό, παρ' ό,τι η όλη συλλογιστική και επιχειρηματολογία των σοβιετικών ήταν τελείως διαφορετική από τις δικές της απόψεις. Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα από το ταξίδι της, η γραμματέας του ΚΚΕ δήλωνε ότι η επίσκεψή της «ξεπέρασε κάθε προσδοκία». Η κυρία Παπαρήγα είδε βέβαια τις ατελείωτες ουρές στους δρόμους, την αποτυχία και την αφάνταστη μιζέρια του υπαρκτού σοσιαλισμού, άκουσε για την κρίση του ΚΚ, τα 2,4 εκατ. μέλη που παρέδωσαν τις κομματικές τους κάρτες μέσα στο 1990, για το 15% που πήραν στις πρόσφατες εκλογές οι υποψήφιοι του κόμματος. Τελικά όμως δεν είχε άδικο ότι το ταξίδι της πέτυχε. Αν υπήρχε ακόμη ένα εμπόδιο για την διάσπαση του ΚΚΕ, είχε και αυτό ξεπεραστεί. □

Κυκλοφορεί

SIR JAMES GEORGE FRAZER
F.R.S., F.B.A.

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΚΛΩΝΟΣ

Μελέτη για τη Μαγεία
και τη Θρησκεία

Τόμος Α'

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΜΠΟΝΤΑ ΜΠΙΚΛΗ
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΡΜΑΤΖΟΣ

Εκδόσεις Εκάτη
1990

Το κλασικό βιβλίο της
Εθνολογίας σε μια άψογη
μετάφραση και επιμέλεια.
Εκδόσεις «ΕΚΑΤΗ»,
τηλ.: 88.37.343

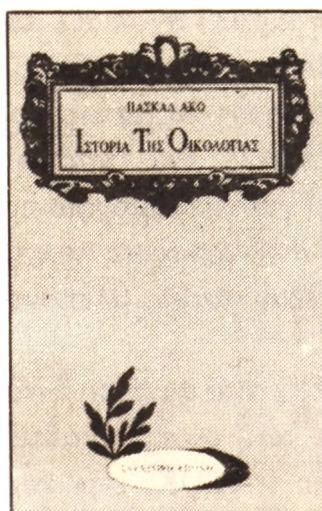

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Κυκλοφόρησε

ΠΑΣΚΑΛ ΑΚΟ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Μια ιστορική μελέτη που παρουσιάζει τα μεγάλα στάδια συγκρότησης της επιστήμης της οικολογίας.

Μπορούν να αλλάξουν οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων;

Υπάρχει απάντηση

Στα βιβλιοπωλεία Σύγχρονη Εποχή τηλ. 36.40.713, 36.29.835
και ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΠΑΣΟΚ:

Τώρα στην «ταυτότητα δεκαετίας»...

του Μ. Βικελίδη

Μετά τη συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στην Πάτρα όπου ο Α. Παπανδρέου ζήτησε εκλογές, ήρθε και το Εθνικό Συμβούλιο του Κινήματος όπου και πάλι ο Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έκανε λόγο για εκλογές.

Τώρα δεν ζήτησε εκλογές «εδώ και τώρα». Είχε προηγηθεί η συνάντηση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή και ο Α. Παπανδρέου διατύπωσε την πρόβλεψη ότι «ο λαός θα υποχρεώσει τον Μητσοτάκη σε εκλογές» επιμηχύνοντας όμως τον χρόνο από εντός του '91, που έλεγε στην Κέρκυρα και την Πάτρα, στο '92, δηλαδή ολίγον πριν εξαντλήσει η ΝΔ την ουσιαστική κυβερνητική θητεία της.

Κάποτε, βέβαια, λίγο πριν, στην τριετία, ή με την λήξη της τετραετίας, θα γίνουν εκλογές οπότε και η πρόβλεψη περί εκλογών ασφαλώς και θα δικαιωθεί...

Το σύνθημα των εκλογών όμως ως αιχμή της αντιπολιτευτικής τακτικής του ΠΑΣΟΚ περισσότερο στοχεύει στην περί τον Α. Παπανδρέου συσπείρωση του Κινήματος παρά υπηρετεί μια στρατηγική προγραμματικού εκσυγχρονισμού του.

Είναι επίσης χαρακτηριστικό της προσφιλούς εσωκομματικής τακτικής του προέδρου του ΠΑΣΟΚ όταν και όποτε αντιμετωπίζει εστίες που αμφισβητούν όχι τον ίδιο αλλά ορισμένες πάγιες σταθερές του Κινήματος και θέτουν ζητήματα επαναδιατύπωσης προγραμματικών και άλλων στόχων του όπως και δεσμεύσεων.

Έτσι απέναντι στην κριτική περί «Αβερωφικού στυλ» αντιπολίτευσης που διατυπώθηκε στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ και στην ανάγκη διαμόρφωσης εναλλακτικών προτάσεων και λύσεων, η κίνηση του Α. Παπανδρέου ήταν η εξ «αριστερών» υπέρβαση των αιτιάσεων με το αίτημα του «εδώ και τώρα εκλογές».

Το ίδιο συνέβη και με τις προτάσεις του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ εν όψει του Εθνικού Συμβουλίου. Ουσιαστικά αγνοήθηκαν με μία πάλι εξ «αριστερών» υπέρβασή τους. «Φτιάξαμε», είπε ο κ. Παπανδρέου, αναφερόμενος στις εργασίες του Εθνικού Συμβουλίου στην Θεσσαλονίκη, «τους βασικούς ά-

ξονες της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, άρα την ταυτότητα του ΠΑΣΟΚ της δεκαετίας του '90. Αυτό είναι ένα άλλο πράγμα από το συγκεκριμένο 4ετές κυβερνητικό πρόγραμμα. Αυτό έχει την εξής ιδιομορφία: πρέπει να ρίξει άγκυρα, να ξεκινήσει από την συγχυρία του τι περιλαμβάνει».

Κοντολογίς δηλαδή πρόγραμμα τετραετίας με εναλλακτικές προτάσεις, λύσεις και δεσμεύσεις, για τα οποία θεωρητικά ψηφίζει ο πολίτης, δεν υπάρχουν. Απλώς υπάρχει ένα περίγραμμα, μια «ταυτότητα δεκαετίας» την οποία θα διαχειρίζεται ανάλογα των συγκυριών, κατά το δοκούν δηλαδή, ο Πρόεδρος.

Βέβαια σ' αυτό το περίγραμμα χωρούν τα πάντα. Από τη θέση για σταθεροποίηση της οικονομίας που επεξεργάστηκαν οι Γ. Γεννηματάς και Γ. Αρσένης, η οποία περιλαμβάνει μέχρι και πάγωμα μισθών και τιμών για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα έως και την αύξηση των δαπανών π.χ. για την Υγεία, την Παιδεία κτλ. χωρίς δέσμευση όμως, από πού, πώς και πότε θα βρεθούν τα αναγκαία έσοδα. Όλα συζητούνται, τα πάντα υπόσχονται, όλες οι επιθυμίες κοινοποιούνται. Απλώς το 4ετές πρόγραμμα —το εναλλακτικό απέναντι στον νεοφιλελευθερισμό και τη συντήρηση— θα αντλεί και θα στηρίζεται από την μυστηριώδη «ταυτότητα της δεκαετίας του '90»!...

Ποιο πρόγραμμα; σχολίαζε μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ. Φτιάχτηκε ένα είδος προγράμματος το οποίο θα μπορεί να αποτελεί ένα «χαρτί» στα χέρια του προέδρου για να διαμορφώνει αναλόγως καταστάσεις στην κεντρική πολιτική σκηνή. Αυτό και πέραν αυτού, βλέποντας και κάνοντας...

Βέβαια μέσα από αυτή τη διαδικασία καταγράφονται και οι προσπάθειες πολλών στελεχών του ΠΑΣΟΚ, είτε κορυφαίων όπως π.χ. οι Γ. Γεννηματάς, Κ. Σημίτης, κ.ά. είτε άλλων, διατύπωσης προγραμματικών θέσεων με συνοχή και διάρκεια. Όμως αυτές οι προσπάθειες ή αναιρούνται ή απλώς μένουν ως υποθήκη για το παιχνίδι των εσωκομματικών συσχετισμών.

Αν όμως η κυβέρνηση παραπαίει και όσο περνά ο καιρός αποδεικνύεται όλο και περισσότερο ότι δεν έχει στόχους και πολιτική και για τα μεγάλα και για τα μικρά προβλήματα του τόπου ή ότι αυτή η πολιτική είναι, όταν υπάρχει, αντιφατική και δέσμια συμφερόντων και όταν στην Αριστερά συμβαίνουν όσα συμβαίνουν γιατί ο Α. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ να κάνουν πολιτική επί της ουσίας; Κάνοντας οι άλλοι κακή πολιτική ή μη πολιτική ένας που δεν κάνει ή «παίζει» με την πολιτική μπορεί και εμφανίζεται ως ο πλέον «πολιτικός»...

Είναι και αυτό —το ένα βήμα πριν το κατάντημα δηλαδή— ένα από τα δείγματα της πολλαπλής κρίσης και της πολιτικής και των κομμάτων.

ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ
ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ
ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΕΥΜΕΝΗ
ΤΕΧΝΗ

Ως ποιο σημείο η στράτευση είναι θεμιτή, με την έννοια ότι η τέχνη διασώζεται και λειτουργεί ως τέχνη, και πότε είναι αποτυχημένη γιατί σκοτώνει την τέχνη και καταντά φτηνό κήρυγμα;

ΔΩΡΙΚΟΣ
Μαυρομιχάλη 64
Τηλ.: 3629675 ΑΘΗΝΑ

ΝΕΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Επιλεγμένα βιβλία για παιδιά και νέους

ΔΙΑΛΕΞΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Βιβλία για παιδιά από 10 ετών και άνω

1. Έλλη Αλεξίου Ρωτώ και μαθαίνω	1200	141. Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Ο άντρας με το σπιλέτο	1000
94. Ιούλιος Βερν Οι πειρατές του Αιγαίου	800	142. Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Το άλογο-φάντασμα	1000
112. Ιούλιος Βερν Ο πύργος των Καρπαθίων	900	143. Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Ο αόρατος εγκληματίας	1000
25. Νικολάι Βορόνοβ Το κυνήγι των περιστεριών	700	144. Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Τα πιστόλια	1000
119. Άλκη Γουλιμή Η αόρατη σελίδα	1000	110. Λεονάρντο Ντα Βίντσι Μύθοι και ιστορίες	700
103. Ντίνος Δημόπουλος Τα δελφινάκια του Αμβρακικού	900	88. Λεονάρ Ντε Βρις Το βιβλίο των πειραμάτων	800
31. Αλέξανδρος Δουμάς Η μαύρη τουλίπα	1200	89. Λεονάρ Ντε Βρις Το δεύτερο βιβλίο των πειραμάτων	800
121. Τιερύ Ζονκέ Καταδίωξη στο μετρό	600	90. Λεονάρ Ντε Βρις Το τρίτο βιβλίο των πειραμάτων	800
42. Ι.Δ. Ιωαννίδης Το άσπρο άλογο	700	33. Κάρολος Ντίκενς Χριστουγεννιάτικη ιστορία	800
44. Ι.Δ. Ιωαννίδης Η ιστορία με το γαλάζιο μολύβι	700	82. Ντοντάρ Ντουμπάντζε Εγώ, η γιαγιά, ο ήλικος και ο ήλιος	1000
85. Ι.Δ. Ιωαννίδης Καβάλα στο χρονοδιαβήτη	700	133. Γιολάντα Πατεράκη Οι ατρόμητοι Α' Τόμος	700
104. Ι.Δ. Ιωαννίδης Το παράξενο δώρο	600	134. Γιολάντα Πατεράκη Οι ατρόμητοι Β' Τόμος	700
118. Ι.Δ. Ιωαννίδης Ο γύρος του κόσμου χωρίς λεφτά	600	135. Γιολάντα Πατεράκη Οι ατρόμητοι Γ' Τόμος	700
23. Ράντγιαντ Κίπλινγκ Απίθανες ιστορίες	800	136. Γιολάντα Πατεράκη Οι ατρόμητοι Δ' Τόμος	700
46. Μαίρη Κιτσκοπούλου Ιστορίες των δερβισάδων	900	137. Γιολάντα Πατεράκη Οι ατρόμητοι Ε' Τόμος	700
120. Σέλμα Λάγκερλεφ Τα χριστουγεννιάτικα τριαντάφυλλα	700	138. Γιολάντα Πατεράκη Οι ατρόμητοι ΣΤ' Τόμος	700
127. Φούλα Λαμπελέ Η λαίδη κι ο κροκόδειλος	800	56. Ευγενία Πετρώνδα-Παλαιολόγου Στη χώρα των Φαραώ	600
128. Φούλα Λαμπελέ Το φαθάκι	800	69. Μαρία Πυλίου Τα δέντρα που τρέχουν	800
129. Φούλα Λαμπελέ Το βατραχάκι	800	54. Χάρης Σακελλαρίου Διηγήματα των Χριστουγέννων	1200
130. Φούλα Λαμπελέ Ο μαύρος βασιλιάς	800	111. Χάρης Σακελλαρίου Ομήρου Βατραχομουσική	600
131. Φούλα Λαμπελέ Η γλάστρα με την μπιγκόνια	800	95. Μ.Ε. Σαλτικόβ-Στσέντριν Πατέρας και γιος	800
132. Φούλα Λαμπελέ Το κλεμμένο γκαρσόνι	800	5. Ε. Σαραντίτη-Παναγιώτου Ιόλη, ή Τη νύχτα που ξεχείλισε το ποτάμι	800
139. Άστριντ Λίντγκρεν Ο αρχιτετέκτις Μπλόμκβιστ	1200	123. Κίρα Σίνου Ο τελευταίος βασιλιάς της Ατλαντίδας	1200
140. Άστριντ Λίντγκρεν Αδελφοί Λεοντόκαρδοι	1200	4. Τζων Στάινμπεκ Το κόκκινο αλογάκι	700
52. Ειρήνη Μάρρα Μια ιστορία για δύο	800	30. Ρόμπερτ Στήβενσον Το νησί των θησαυρών	1200
8. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής Τόμος Α'	800	117. Ευγένιος Σύι Κέρνοκ, ο πειρατής	600
9. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής Τόμος Β'	800	12. Νίτσα Τζώρτζογλου Ο χρυσός δαρεϊκός	700
10. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής Τόμος Γ'	900	29. Νίτσα Τζώρτζογλου Το τσίρκο της Ίρμας	800
32. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης	900	68. Νίτσα Τζώρτζογλου Περπατώντας στους αιώνες	1000
106. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Άλκηστη	800	102. Νίτσα Τζώρτζογλου Τα Τρία Σίγμα	700
114. Προσπέρ Μεριμέ Κολόμπα	1000	124. Νίτσα Τζώρτζογλου Ο Καράμπαλος ο Απεργίας	1000
101. Γιάννης Μπάρτζης Αργεῖος Εσπερινός	700	78. Ανν Τουέιτ Επιχείρηση «Κόκκινη Άμμος»	1000
122. Γιάννης Μπάρτζης UFO στα Διγελιώτικα	1000	50. Άντον Τσέχωφ Αστείες ιστορίες	600
116. Τζων Μπιούκαν Τα 39 σκαλοπάτια	800	53. Σοφία Φίλντισον Ορέστης	800
		67. Σοφία Φίλντισον Το Ρηνάκι και άλλα διηγήματα	600
		84. Λούκας Χάρτμαν Άννα-αννα	1200
		80. Πέτερ Χέρτλινγκ Ο Μπεν αγαπάει την Άννα	700

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, ☎ 360.32.34 — 360.13.31 — FAX 362.25.30

Václav
Havel

Δεν είμαστε

ΦΩΤ.: ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟΝ ΠΥΡΓΟ

Στα τσέχικα ο Πύργος λέγεται *Hrad*. Χωρίς αυτόν ασφαλώς η Πράγα δεν θα ήταν η Πράγα. Ο Βάτσλαβ Χάβελ δεν εγκαταστάθηκε εκεί. Μένει πάντα στο διαμέρισμά του στην προκυμαία του Μολδάβα, Ραζίνοβο (μέχρι τον Νοέμβριο του '89 λεγόταν Ένγκελς). Όμως όλη την ημέρα βρίσκεται στον Πύργο, σ' αυτό το μυθικό σύμπλεγμα κτιρίων που εποπτεύει της πόλης και που τώρα καθημερινά πολιορκείται από μυριάδες τουριστών.

Όταν «έφθασε» στον Πύργο ο Βάτσλαβ Χάβελ παρατήρησε ότι πουθενά δεν υπήρχαν ρολόγια. Θεώρησε την απουσία τους συμβολική αφού «επί δεκαετίες οι ένοικοί του δεν

χρειάστηκε να ξέρουν τι ώρα είναι, διότι ο χρόνος είχε σταματήσει, η ιστορία είχε διακοπεί, όχι μόνον στην Πράγα αλλά σε όλη τη χώρα μας».

Τα μέτρα ασφαλείας στον Πύργο, αν κρίνουμε από τον έλεγχο που έγινε σε μάς, είναι εξαιρετικά διακριτικά. Αν και οι πάντες πνίγονται στη δουλειά και τρέχουν για να προλάβουν, επικρατεί ατμόσφαιρα άνεσης και όχι άγχους. Μέχρι να φθάσουμε στο γραφείο του Βάτσλαβ Χάβελ διανύσαμε τους θρυλικούς απέραντους διαδρόμους του Πύργου. Παντού λουλούδια. Παντού νέοι, στην ηλικία και ιδίως στην εμφάνιση, σύμβουλοι και συνεργάτες του προέδρου.

Η εικόνα που μας δημιούργησε ο Βάτσλαβ Χάβελ είναι αυτή ενός βαθύτατα ευγενικού, συνεσταλμένου και ταυτοχρόνως πολύ δυναμικού ανθρώπου, που εμπνέει εμπιστοσύνη ευθύς αμέσως, που δεν προβάλλει τον εαυτό του αλλά, απεναντίας, μειώνει τη σημασία όσων κάνει.

Η Έντα Κριζέοβα, συγγραφέας, φίλη και σύμβουλος του Χάβελ, συγκρίνοντας τη ζωή του με εκείνη του Κάφκα βρίσκει πολλές ομοιότητες, αλλά και μία μεγάλη διαφορά: «του Κάφκα πραγματοποιήθηκε ο εφιάλτης, του Χάβελ πραγματοποιείται το όνειρο».

Τ.Π.

ΒΑΤΣΛΑΒ ΧΑΒΕΛ: Πριν αρχίσουμε, θα ήθελα να πω ότι δεν έχω δώσει καμιά συνέντευξη σε οποιοδήποτε ελληνικό μέσο ενημέρωσης κατά τον ενάμισυ χρόνο που είμαι Πρόεδρος, ενώ έχω δώσει σε πολλά άλλα ευρωπαϊκά. Θεωρώ λοιπόν χρέος μου στο ελληνικό κοινό τη συνέντευξη αυτή.

ΕΡ: Η Τσεχοσλοβακία φαίνεται ότι ξεπερνά το κομμουνιστικό παρελθόν της με λιγότερες δυσκολίες από τις υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ποια είναι η κατάσταση και ποιες οι προτεραιότητες της χώρας σήμερα, ένα χρόνο μετά τις εκλογές, ενάμισυ χρόνο μετά την Βελούδινη Επανάσταση;

Β.Χ.: Είναι αλήθεια ότι, για διάφορους λόγους, η Τσεχοσλοβακία ξεπερνά κάπως ευκολότερα από τις άλλες χώρες την κληρονομιά του κομμουνισμού. Παρά ταύτα η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε είναι πολύ περίπλοκη. Έχουμε μπροστά μας ένα σύνολο αλληλοσυνδεμένων προβλημάτων από το οποίο δύσκολα μπορούμε να αποσπάσουμε κάποια και να πούμε ότι αυτά πρέπει να λυθούν πρώτα και εκείνα στη συνέχεια.

Αν ωστόσο θεωρούσα ότι υπάρχουν ορισμένες προτεραιότητες, θα τις κατέτασσα σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη περιλαμβάνεται η εκπόνηση των νέων συνταγμάτων, δηλαδή η δημιουργία των θεσμικών και νομικών πλαισίων του κράτους και του πολιτικού μας συστήματος. Το έργο αυτό θα έχει ολοκληρωθεί μέσα σε ένα χρόνο, δηλαδή πριν τις επόμενες εκλογές. Η άλλη προτεραιότητα είναι το πέρασμα στην οικονομία της αγοράς και η αναγκαία, προς αυτή την κατεύθυνση, αναδιάρθρωση της οικονομίας μας. Βεβαίως η γενική σύλληψη υπάρχει. Η αρχή έχει ήδη γίνει. Όμως τα βασικά στάδια προς την οικονομία της αγοράς ακόμη δεν τα έχουμε διανύσει. Επιπλέον γνωρίζουμε ότι η πορεία αυτή είναι περίπλοκη, απαιτητική, επίμονη.

ΕΡ: Έχετε πει ότι «η καλύτερη κυβέρνηση, ή καλύτερη βουλή, ο καλύτερος πρόεδρος, δεν μπορούν να κάνουν μόνοι τους πολλά πράγματα. Θα ήταν άδικο να περιμένουμε τη λύση μόνον από αυτούς. Η ελευθερία και η

δημοκρατία σημαίνουν συμμετοχή και υπευθυνότητα όλων των πολιτών». Θα ήθελα να σας ρωτήσω σε ποιο βαθμό υπάρχει υπευθυνότητα και συμμετοχή σε μια κοινωνία όπως η δική σας όπου αρκετές γενιές Τσέχων και Σλοβάκων δεν είχαν την παραμικρή εμπειρία πολιτικής ζωής;

Β.Χ.: Πολύ σωστά το επισημάνετε. Πράγματι η συμμετοχή, η υπευθυνότητα, η πολιτική κουλτούρα, μετά τη διακυβέρνηση της χώρας επί σαράντα χρόνια από τους κομμουνιστές, δεν είναι και τόσο άξιες λόγου... Πρόκειται για ακόμη ένα μεγάλο πρόβλημα, το οποίο θα χρειασθεί πολύ χρόνο για να λυθεί.

Την πολιτική κουλτούρα δεν μπορούμε να την αποκτήσουμε με διατάγματα ούτε με αποφάσεις της κυβέρνησης. Είναι θέμα διαπαιδαγώγησης, συνειδητοποίησης των πολιτών, επαφών με τον έξω από τη χώρα μας κόσμο. Οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν να είναι πολίτες με αυτοπεποίθηση, πολίτες με ανεξάρτητη σκέψη. Πρέπει επίσης να καταλάβουν ότι η ελευθερία την οποία απέκτησαν συνεπάγεται αυξημένη υπευθυνότητα εκ μέρους τους.

Με οποιοδήποτε πρόβλημα καταπιανόμαστε και προσπαθούμε να λύσουμε, θα βρισκόμαστε συνεχώς αντιμέτωποι με το μεγάλο πρόβλημα της πολιτικής κουλτούρας, της στάσης των πολιτών. Και είναι παράξενο, διότι το πρόβλημα αυτό δεν είναι τόσο πολιτικό και νομικό, όσο είναι ανθρώπινο, υπαρξιακό, ηθικό. Γι' αυτό ακριβώς πιστεύω ότι θα το ξεπεράσουμε με τη διαπαιδαγώγηση, με τη συνεχή υπόμνηση και επισημάνση ορισμένων αξιών και αρχών.

ΕΡ: Είναι έντονη η εντύπωση ότι οι μετακομμουνιστικές κοινωνίες της Ανατολικής Ευρώπης επιθυμούν απλώς και μόνον να γίνουν τυπικές δυτικές κοινωνίες. Είναι λανθασμένη η εντύπωση αυτή; Το δυτικό πρότυπο υπόκειται σε κριτική στην Τσεχοσλοβακία σήμερα;

Β.Χ.: Προσωπικά πιστεύω ότι είναι αρκετά απλοϊκό να υποστηρίζουμε ότι η Τσεχοσλοβακία, η οποία σε όλους τους τομείς επί σαράντα χρόνια εμμείτο την Σοβιετική Ένω-

ση, ετοιμάζεται τώρα να μιμηθεί κάποιον άλλον. Εμείς θέλουμε να αντλήσουμε από παντού, από όλες τις χώρες.

Πρώτα απ' όλα θα θέλαμε να διδαχθούμε από την οικονομία της αγοράς των προηγμένων χωρών της Δύσης, η οποία αποδεδειγμένα οδηγεί στην οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία. Σας επαναλαμβάνω ωστόσο ότι πρέπει να διδαχθούμε από πολλές πλευρές.

Πάντως κατά τα άλλα θέλουμε να οικοδομήσουμε το δικό μας τσεχοσλοβακικό κράτος, τη δική μας Τσεχοσλοβακία η οποία θα τροφοδοτείται από τις παραδόσεις μας, από τις παραδοσιακές μας αξίες.

Ξέρετε, προτιμώ να μιλώ για το ποιο θα έπρεπε να είναι το κράτος μας παρά να το κατατάξω σε κάποια κατηγορία ή μοντέλο. Αποφεύγω, επίσης, να λέω ότι περνάμε από τον κομμουνισμό στον καπιταλισμό, διότι αυτές είναι κατηγορίες εντελώς ιδεολογικές. Τις επινόησε ο Μαρξ και από εκείνον τις πήραν όλοι οι άλλοι. Είναι κατηγορίες απλοϊκές και μπορούν να μας αποπροσανατολίσουν.

Ο κανόνας είναι: ποτέ ψέμματα

ΕΡ: «Υποθέτω ότι δεν με προτείνετε σε αυτή θέση για να σας λέω κι εγώ με τη σειρά μου ψέμματα όπως οι προκάτοχοί μου επί σαράντα χρόνια». Είναι απόσπασμα από την πρώτη προεδρική ομιλία σας. Τώρα που είστε πρόεδρος μπορείτε να λέτε πάντοτε την αλήθεια; Είναι δυνατόν;

Β.Χ.: Ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας ποτέ δεν είπα ψέμματα και ούτε σκοπεύω να πω. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να παραμείνω πιστός στο λόγο που εκφώνησα μόλις ανέλαβα τα καθήκοντά μου. Αλλά όμως η πολιτική μου εμπειρία με διδάξε ότι δεν χρειάζεται πάντα να τα λέμε όλα αμέσως. Με τις πληροφορίες πρέπει να είναι κανείς φειδωλός. Πρέπει να σταθμίζει, να εντοπίζει ποια είναι η κατάλληλη στιγμή για να ειπωθεί κάτι. Προσέχω πολύ να μην πω ποτέ κάτι ούτε πρόωρα ούτε καθυστερημένα. Μεγάλη σημασία έχει επίσης ο τρόπος με τον οποίο

**Αποφεύγω να λέω
ότι περνάμε από τον
κομμουνισμό στον
καπιταλισμό, διότι αυτές είναι
κατηγορίες εντελώς
ιδεολογικές, απλοϊκές
και μπορούν να μάς
αποπροσανατολίσουν**

ανακοινώνεται κάτι ιδίως όταν είναι δυσάρεστο. Χρειάζεται επομένως κάποια στρατηγική. Ο κανόνας όμως είναι: ποτέ ψέμματα.

ΕΡ: Το γεγονός ότι βρίσκεσθε στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας αλλά δεν είστε επαγγελματίας πολιτικός το θεωρείτε προσόν ή ενδεχομένως αδυναμία σας;

Β.Χ.: Ισχύουν και τα δύο. Άλλοτε είναι μεγάλο πλεονέκτημα, άλλοτε είναι μειονέκτημα.

ΕΡ: Την ερώτηση αυτή δεν θα μπορούσα να τη θέσω σε έναν επαγγελματία πολιτικό. Σε εσάς όμως υπάρχουν όλα τα περιθώρια. Πιστεύετε ότι η πολιτική είναι ή πρέπει να είναι ένα επάγγελμα;

Β.Χ.: Η πολιτική είναι μία ανθρώπινη δραστηριότητα, μία εργασία που διαφέρει από τις άλλες, διότι αφορά τα πάντα. Όλα είναι με κάποιον τρόπο πολιτική. Η πολιτική είναι ένα συμπυκνωμένο παν, μία ιδιαίτερης μορφής ενασχόληση.

Φυσικά μπορούμε να δεχθούμε ότι ορισμένοι είναι καλύτερα προετοιμασμένοι γι' αυτή την ενασχόληση από όσο άλλοι. Φυσικά κάποιος που έχει σπουδάσει πολιτικές επιστήμες, οικονομία, που έχει κάνει διπλωματικές σπουδές, που γνωρίζει την Ιστορία, που ξέρει ξένες γλώσσες είναι, μάλλον, επαγγελματικά καλύτερα καταρτισμένος από εκείνον που όλα αυτά δεν τα κατέχει.

Ωστόσο οι εμπειρίες μου με έχουν οδηγήσει στο εξής συμπέρασμα: η εξειδικευμένη, η επαγγελματική ως το πω κατάρτιση δεν είναι το Α και το Ω στην πολιτική. Δεν είναι ούτε καν το σπουδαιότερο προσόν. Συνεχώς επιβεβαιώνεται η πεποίθησή μου ότι για την ενασχόληση με την πολιτική αυτό που έχει μεγάλη σημασία είναι τα ατομικά χαρίσματα της προσωπικότητας.

ΕΡ: Δηλαδή;

Β.Χ.: Εννοώ, π.χ. την ικανότητα να μπορείς να καταλαβαίνεις τον άλλον, να συνεννοείσαι με τους ανθρώπους, να έχεις τακτ, να έχεις καλό γούστο. Να έχεις την ικανότητα να λες με ευγενικό τρόπο ακόμη και τα πιο σκληρά πράγματα, να μην προσβάλλεις τον συνομιλητή σου κλπ.

Ο πολιτικός οφείλει να είναι μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα, με ποιότητες, ακριβώς διότι έχει εκλεγεί από άλλους πολίτες και εκπροσωπεί ένα μέρος των δικαιωμάτων τους. Για το λόγο αυτό οφείλει να είναι ο κατ' εξοχήν πολίτης.

Η Κεντρική Ευρώπη και το ευρωπαϊκό όραμα

ΕΡ: Η Κεντρική Ευρώπη βρίσκεται ξανά στο προσκήνιο μετά από μισό αιώνα λήθης. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η Κεντρική Ευρώπη είναι μόνο η νοσταλγία ενός κάποιου παρελθόντος. Άλλοι θεωρούν ότι αποτελεί μια υπό διαμόρφωση νέα πολιτική πραγματικότητα. Ποια είναι η δική σας γνώμη;

Β.Χ.: Η Κεντρική Ευρώπη έχει αναμφισβήτητα δύο «όψεις». Η μία είναι η γεωγραφική και ως προς αυτό δεν έχει αλλάξει τίποτα στη διάρκεια των αιώνων. Βρισκόμαστε δίπλα δίπλα σε τούτο το τμήμα της υδρογείου οι ίδιες χώρες, τα ίδια έθνη, οι ίδιες εθνότητες. Η γεωγραφική ταυτότητα της Κεντρικής Ευρώπης είναι προφανής.

Η δεύτερη «όψη» είναι η πνευματική. Υπάρχει ασφαλώς στην Κεντρική Ευρώπη ένα αμετάβλητο πνευματικό κλίμα. Υπάρχουν παραδόσεις, πρότυπα συμπεριφοράς, τρόποι σκέψης, αντιλήψεις, που διαμορφώθηκαν μέσα από μακροχρόνιες διαδικασίες.

Όλα αυτά είναι συγκεκριμένα, μπορούν να περιγραφούν. Είμαστε σε θέση να πούμε σε τι διαφέρει, π.χ., η κεντροευρωπαϊκή από την αγγλοσαξωνική στάση και αντίληψη για τον κόσμο.

Ως προς το αν η Κεντρική Ευρώπη αποτελεί ένα σύνολο με πολιτικά καθορισμένη ταυτότητα, ώστε να ξεχωρίζει από τις άλλες περιοχές της Ευρώπης και του κόσμου, νομίζω ότι το θέμα αυτό είναι ανοικτό. Πιστεύω όμως ότι έχουμε μπροστά μας μια ιστορική ευκαιρία. Η Κεντρική Ευρώπη —εκτός από γεωγραφική, ιστορική, πνευματική πραγματικότητα— μπορεί να γίνει και πολιτική πραγματικότητα. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι σήμερα οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης είναι ελεύθερες. Έχουν απαλλαγεί από την ηγεμονία του ολοκληρωτισμού και από τις ίδιες εξαρτάται ποια μορφή θα λάβει η μεταξύ τους συνεργασία και σε ποιο βαθμό θα συντονίσουν την πολιτική τους.

ΕΡ: Τώρα όλοι μιλούν για την Ευρώπη για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, για το περίφημο 1992, για την Ευρώπη από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια. Ποια είναι η Ευρώπη που εσείς οραματίζεστε;

Β.Χ.: Έχω κάποια ιδανικά, κάποιο όραμα για την Ευρώπη. Μπορεί να πραγματοποιηθεί, μπορεί και όχι, και πάντως κανείς δεν ξέρει με ποιον τρόπο θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Πρόκειται μάλλον για ένα ιδεώδες, παρά για κάτι χειροπιαστό. Μη νομίσετε όμως ότι η Ευρώπη που οραματίζομαι είναι μια πρωτότυπη δική μου σύλληψη. Απεναντίας είναι κάτι πολύ απλό που το συμμερίζονται και αρκετοί άλλοι Ευρωπαίοι πολιτικοί.

Η Ευρώπη θα έπρεπε να είναι μια φιλική κοινότητα ελεύθερων εθνών, δημοκρατικών κρατών, η οποία θα εδράζεται στον απόλυτο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων· μια Ευρώπη σταθερή και σίγουρη για τον εαυτό της, μια Ευρώπη που θα διαθέτει το δικό της σύστημα ασφαλείας. Οι χώρες που θα την απαρτίζουν θα συνεργάζονται στενά μεταξύ τους, θα είναι κατά κάποιον τρόπο ενοποιημένες.

Αυτή η Ευρώπη θα εκπέμπει προς στον υπόλοιπο κόσμο τις αξίες της ειρήνης, της συνεργασίας, της ανεκτικότητας. Θα βοηθά, επίσης, ουσιαστικά, τις υπό ανάπτυξη χώρες και περιοχές του κόσμου και θα το κάνει αυτό χωρίς να διστάζει, χωρίς να ταλαντεύεται.

Η Ευρώπη για την οποία μιλώ θα έχει πλήρη συνείδηση των αξιών με τις οποίες έχει σφυρηλατηθεί η ταυτότητά της και σε

περίπτωση που θα χρειαζόταν να τις υπερασπισθεί, θα είναι σε θέση να το κάνει.

Θα ήθελα τέλος να προσθέσω κάτι ακόμη. Η Ευρώπη αποτελεί μια ενότητα των αντιθέτων. Είναι μια ήπειρος στην οποία ζουν διάφορα έθνη, στην οποία συνυφαινονται διάφορες παραδόσεις —πνευματικές, πολιτιστικές. Όλα τα έθνη έχουν κάποια κοινά στοιχεία μεταξύ τους, αλλά ταυτοχρόνως διαφέρουν σε πολλά. Το ιδανικό λοιπόν θα ήταν να ενωθούν τα έθνη της Ευρώπης διατηρώντας όμως τη διαφορετικότητά τους.

Η Τσεχοσλοβακία επιστρέφει στην Ευρώπη. Κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν ώστε η Ευρώπη να μπορέσει να μας δεχθεί, να ανοίξει σε μας και να μεταμορφώσει τις δομές της που τυπικά είναι ευρωπαϊκές, αλλά *de facto* είναι δυτικο-ευρωπαϊκές.

Η ανεπανάληπτη εμπειρία του ολοκληρωτισμού

ΕΡ: Η Ευρώπη δεν είναι πλέον χωρισμένη στα δύο. Ο διάλογος έχει αρχίσει. Συνέχεια ακούμε για την βοήθεια των Δυτικών προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Ποτέ, όμως, καμιά αναφορά για ό,τι ενδεχομένως έχουν να δώσουν και οι χώρες αυτές. Ο Άνταμ Μίχνικ υποστηρίζει ότι από μίαν άποψη «εμείς οι άνθρωποι της μετακομμουνιστικής Ευρώπης θα προσφέρουμε περισσότερα από όσα θα πάρουμε. Διότι προσφέρουν σημαντικά εκείνοι που με τη γλώσσα του Γιάσπερς μιλούν για την εμπειρία της ύπαρξης σε καταστάσεις οριακές»¹. Θα θέλατε να σχολιάσετε την άποψη αυτή;

Β.Χ.: Την συμμερίζομαι απολύτως. Και πρέπει να πω ότι οδηγήθηκα στο ίδιο συμπέρασμα ανεξάρτητα από τον Άνταμ. Έχω επανειλημμένως μιλήσει γι' αυτό το θέμα. Το έθιξα επίσης κατά την επίσκεψή μου στις ΗΠΑ στην ομιλία που έκανα στο Κονγκρέσο.

Πιστεύω ότι παρά και πέραν της οικονομικής υπανάπτυξής μας, παρά το χάος και την εξαθλίωση που επικρατεί στις χώρες μας εν συγκρίσει με τις προηγμένες δυτικές χώρες, έχουμε και εμείς να δώσουμε κάτι που εκείνες δεν έχουν. Είναι η υπαρκτή εμπειρία από τα σαράντα χρόνια ζωής σε ολοκληρωτικό καθεστώς. Πρόκειται για ανε-

πανάληπτη εμπειρία που αγγίζει τη σφαίρα της μεταφυσικής.

Ο στοχασμός στον οποίο οδηγηθήκαμε και οι γνώσεις που αποκομίσαμε από την εμπειρία του ολοκληρωτισμού έχουν μεγάλο ενδιαφέρον, θα το χαρακτηρίζα διδακτικό, για τις χώρες που όλα αυτά τα χρόνια απολαμβάνουν τα αγαθά της καταναλωτικής κοινωνίας και ζουν σε συνθήκες ευημερίας, ειρήνης, σταθερότητας.

Από το Βλαδιβοστόκ ως το Βερολίνο

ΕΡ: Πώς εξηγείτε την εθνικιστική κρίση που έχει εξαπλωθεί σχεδόν σε όλες τις χώρες της μετακομμουνιστικής Ευρώπης, της δικής σας συμπεριλαμβανομένης; Γιατί οι Σλοβάκοι δεν θέλουν ή δεν μπορούν να συνυπάρχουν με τους Τσέχους;

Β.Χ.: Η έκρηξη του εθνικισμού σε αυτό το τμήμα της Ευρώπης είναι περισσότερο από κατανοητή. Πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν ότι τα έθνη που βρέθηκαν υπό τον κομμουνισμό, έζησαν επί δεκαετίες σε ένα καθεστώς που ισοπέδωνε τα πάντα. Από το Βλαδιβοστόκ έως το Βερολίνο όλα ήταν ίδια. Τα ίδια κόκκινα αστέρια στις προσόψεις των κτιρίων, η ίδια δομή στη διοίκηση του κράτους, η ίδια χειραγώγηση του κράτους από το κόμμα, η ίδια μυστική αστυνομία η οποία διείσδυε παντού.

Στην Τσεχοσλοβακία πριν από τον κομμουνισμό είχαμε τον Χίτλερ. Πριν από αυτόν ζήσαμε μια σύντομη περίοδο αναζητήσεων και πριν από αυτήν περάσαμε εκατονταετίες εντός της αυστρουγγρικής μοναρχίας.

Η Ευρώπη θα έπρεπε να είναι μια φιλική κοινότητα ελεύθερων εθνών, δημοκρατικών κρατών, που θα εδράζεται στον απόλυτο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων· μια Ευρώπη σταθερή, μια Ευρώπη που θα διαθέτει το δικό της σύστημα ασφαλείας

Οι Τσέχοι και οι Σλοβάκοι δεν είχαν ποτέ αρκετό χρόνο για να βρουν κάποια μορφή κρατικής αυθυπαρξίας.

Σήμερα για πρώτη φορά προβάλλει η ελευθερία και δίνεται η δυνατότητα στα έθνη, τις εθνότητες, τις μειονότητες, να αναζητήσουν την ταυτότητά τους. Οι διαφορές δεν δημιουργήθηκαν τώρα. Υπήρχαν, αλλά είχαν αποσιωπηθεί, αποτελούσαν ταμπού. Τώρα όμως αυτό που τόσα χρόνια, τόσους αιώνες ήταν ταμπού βρίσκει την ευκαιρία να εκφραστεί. Και παίρνει, πράγματι, εκρηκτικές μορφές.

Η κρίση που περνάμε είναι ιστορικά ενόνη. Πρέπει όμως να την ξεπεράσουμε γρήγορα και να βρούμε το νομικό πλαίσιο της συνύπαρξής μας, ώστε να μπορέσουμε σύντομα να ενταχθούμε στην οικογένεια των σταθερών δημοκρατιών που τέτοιες καταστάσεις τις έχουν υπερβεί.

Ως προς το δεύτερο μέρος της ερώτησής σας, θα ήθελα να τονίσω ότι είναι κάπως απλοϊκό να πούμε πως οι Σλοβάκοι γενικά θέλουν να αποσχισθούν από τους Τσέχους. Η κατάσταση είναι περισσότερο περίπλοκη. Φυσικά στην Σλοβακία υπάρχει μεγάλη επιθυμία για μια καινούρια, δικαιότερη έκφραση της ταυτότητάς της και της κρατικής της υπόστασης. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι όλοι στην Σλοβακία επιθυμούν να αποσχισθούν. Η απόσχιση και η δημιουργία ανεξάρτητου σλοβακικού κράτους είναι επιθυμία ορισμένων μικρών πολιτικών δυνάμεων.

ΕΡ: Ζήσατε σαράντα χρόνια σε κομμουνιστικό καθεστώς. Τι έχετε να

1. Από ομιλία του Α. Μίχνικ στο Στρασβούργο στο συνέδριο που οργάνωσε το Συμβούλιο της Ευρώπης με θέμα *Ευρώπη, Ο δρόμος της δημοκρατίας* (Σεπτέμβριος '90). Εχτεταμένο απόσπασμα δημοσιεύθηκε στο ANTI, τχ. 452.

πείτε σε εκείνους που εξακολουθούν και σήμερα ζώντας σε δυτικές χώρες, δηλαδή σε χώρες που δεν γνώρισαν τέτοιο καθεστώς, να ακολουθούν τα κομμουνιστικά κόμματα;

Β.Χ.: Θα τους πρότεινα να πάνε να δουλέψουν δύο χρόνια στην Κούβα και νομίζω ότι κατόπιν αυτού θα συνέλθουν, θα τους ...περάσει (γέλια).

ΕΡ: Θεωρείτε ότι τα σαράντα χρόνια κομμουνισμού στην Τσεχοσλοβακία ήταν εντελώς χαμένα χρόνια; Οι κομμουνιστές δεν έκαναν, δεν άφησαν τίποτε καλό;

Β.Χ.: Θα πω κάτι που ενδεχομένως να μην αρέσει στον κόσμο. Είναι ωστόσο ευνόητο ότι τα σαράντα χρόνια κομμουνισμού είχαν ως αποτέλεσμα τον γενικό αντικομμουνισμό (γέλια). Μετά από όσα έζησαν οι άνθρωποι, δεν θέλουν να ακούν ούτε τη λέξη κομμουνισμός. Μου φαίνεται πάντως ότι ο κομμουνισμός είναι και κάτι θετικό...

Το σύστημα αυτό αν και δημιούργησε καινούριες κοινωνικές ανισότητες, καινούριους «ευγενείς», καινούρια κυβερνητική νομενκλατούρα, ωστόσο διαφοροποίησε κάπως την αντίληψη που υπήρχε για την κοινωνική δικαιοσύνη και την ισότητα. Όμως αυτή τη διαφοροποίηση πρέπει να πούμε ότι δεν την επεδίωξαν οι κομμουνιστές· μάλλον άθελά τους έγινε.

ΕΡ: Τι εννοείτε ακριβώς;

Β.Χ.: Και σήμερα υπάρχουν άνθρωποι που έχουν υπηρέτες στα σπίτια τους και στο μέλλον θα είναι ενδεχομένως περισσότεροι. Όμως πιστεύω ότι τα κοινωνικά τείχη που υπήρχαν στο προκομμουνιστικό παρελθόν, δεν είναι πλέον τόσο ισχυρά, τόσο εμφανή. Και αυτό αποτελεί παράγωγο της εποχής του κομμουνισμού.

Ήταν μια εποχή σκληρή, ανελέητη, που οδήγησε στην οικονομική καθυστέρηση και είχε χιλιάδες άλλες αρνητικές επιπτώσεις. Είχε όμως και μια θετική πλευρά. Το παραδοσιακό κοινωνικό χάσμα ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς και τους πολύ φτωχούς —κάτι που ήταν εγγεγραμμένο στην κοινωνία και διακρινόταν— αυτό, φυσικά, ο κομμουνισμός το διάβρωσε.

ΕΡ: Έχετε επισκεφθεί, ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Πριν λίγες μέρες έγινε γνωστό ότι λάβατε πρόσκληση από τον Έλληνα Πρόεδρο. Πότε θα έρθετε στην Ελλάδα;

Β.Χ.: Με μεγάλη χαρά θα ερχόμουν στην Ελλάδα ανταποκρινόμενος στην πρόσκληση του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Καραμανλή. Δυστυχώς δεν είμαι σε θέση να προσδιορίσω το πότε. Το πρόγραμμά μου

Την πολιτική κουλτούρα δεν μπορούμε να την αποκτήσουμε με διατάγματα. Είναι θέμα συνειδητοποίησης των πολιτών. Οι άνθρωποι οφείλουν να καταλάβουν ότι η ελευθερία την οποία απέκτησαν συνεπάγεται αυξημένη υπευθυνότητα εκ μέρους τους

είναι φορτωμένο. Έχω τόσες πολιτικές φροντίδες μέσα στη χώρα. Όμως, όταν γίνει το ταξίδι αυτό, θα έχει την ίδια σημασία με όλα τα άλλα που έχω κάνει στις ευρωπαϊκές χώρες. Η σημερινή Τσεχοσλοβακία επιθυμεί να αναβαθμισθούν οι σχέσεις με την Ελλάδα και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια ουσιαστική διμερή συνεργασία.

ΕΡ: Η Τσεχοσλοβακία και η Ελλάδα έχουν, αν μπορώ να πω, δύο κοινά σημεία. Είναι μικρές χώρες και έχουν μικρές γλώσσες. Ο παράγων «μικρή γλώσσα» είναι συχνά περισσότερο καθοριστικός από τον παράγοντα «μικρή χώρα».

Β.Χ.: Πράγματι κάποτε η ζωή μας γίνεται δύσκολη επειδή ακριβώς μιλάμε διαφορετικές γλώσσες. Αυτό όμως εμπεριέχει και κάτι ωραίο, διότι δημιουργεί την πολυχρωμία της ζωής, την ποικιλομορφία των λογοτεχνιών. Κάθε γλώσσα έχει τις δικές της ιδιαίτερες εκφραστικές δυνατότητες που δεν έχουν οι άλλες.

Φυσικά στη σύγχρονη εποχή διερευνώνται τρόποι διευκόλυνσης της επικοινωνίας. Φαίνεται επίσης ότι στην εποχή των υπολογιστών κυρίαρχη γλώσσα γίνεται η αγγλική. Πάντως εγώ είμαι αντίθετος με εκείνους που θα ήθελαν να καταργήσουν τις εθνικές γλώσσες και να εδραιώσουν την παγκόσμια εσπεράντο. Θα ήταν μία χωρίς νόημα επιθεση κατά της ίδιας της ζωής.

ΕΡ: Εκτός από το τεράστιο έργο και τις ευθύνες που έχετε αναλάβει για την αναμόρφωση της χώρας σας, τονίζετε συνεχώς τη σημασία των ηθικών αρχών και αξιών. Με κάθε ευκαιρία, στους λόγους σας, αναφέρεστε στην αλήθεια, την αγάπη, την φιλία, την

ανεκτικότητα, την συνείδηση. Η πολιτική για σας πρέπει απαραίτητως να έχει ηθική διάσταση;

Β.Χ.: Πιστεύω ότι οι ιδέες που έχουν την παράδοσή τους στο χώρο μας —θα μνημονεύσω τις ιδέες του καθηγητή Μάζαρυκ του πρώτου Προέδρου Δημοκρατίας, επίσης του Χελτσίτσκι, του Γιαν Χους, του Κομένιου και των άλλων μεγάλων της ιστορίας μας — βρήκαν απήχηση και συνέχεια στην ιδέα της μη-βίας της Χάρτας '77. Μετά εκφράστηκαν στην επανάστασή μας η οποία στηριζόταν ακριβώς στο πνεύμα αυτών των ιδεών. Ένα από τα συνθήματα που ακούστηκαν στις πλατείες τον Νοέμβριο του '89 ήταν: «Δεν είμαστε σαν αυτούς, ας μην είμαστε σαν αυτούς».

Τώρα στην καθημερινή πολιτική πρακτική μπορεί να δίνεται η εντύπωση ότι οι ιδέες αυτές χάνουν τη σημασία τους, ότι ανήκουν στο παρελθόν, ότι δεν είναι επίκαιρες. Όμως δεν είναι καθόλου έτσι.

Αντιθέτως, σήμερα ακριβώς που είμαστε μάρτυρες της έκφρασης μεμονωμένων, ατομικών συμφερόντων και φιλοδοξιών —πράγμα που βεβαίως έχει σχέση με την έλλειψη πολιτικής κουλτούρας— είναι ανάγκη να υπενθυμίζουμε συνέχεια αυτές τις ηθικές αρχές. Αυτό θεωρώ ότι είναι ένα από τα καθήκοντα του προέδρου και αυτό προσπαθώ να κάνω. Δεν είμαι ηθικολόγος. Δεν θεωρώ τον εαυτό μου καλύτερο από τους άλλους. Ξέρω όμως ότι πρέπει να εμμένουμε σ' αυτές τις ηθικές αρχές.

ΕΡ: Ο καθηγητής φιλοσοφίας και ιδρυτικό μέλος της Χάρτας '77, Γιαν Πατότσκα², έλεγε ότι «η πολιτική δεν θέτει ηθικά προβλήματα· όμως στην πολιτική πρέπει κανείς να φθάνει από την οδό της ηθικής». Πιστεύετε ότι θα ήταν ικανοποιημένος, αν ζούσε σήμερα, από την πορεία της Τσεχοσλοβακίας;

Β.Χ.: Αν ο καθηγητής Γιαν Πατότσκα μας βλέπει από κάπου θα αισθάνεται πολύ ευτυχής. Πρώτον, διότι είμαστε ελεύθεροι. Δεύτερον, διότι αποκτήσαμε την ελευθερία μας με αυτό τον ειρηνικό τρόπο. Τρίτον, διότι οι ιδέες του ζουν. Από την άλλη πλευρά όμως θα ανησυχεί πολύ, διότι πολλοί άνθρωποι στην καθημερινή τους πρακτική καπηλεύονται αυτές τις ιδέες.

2. Φαινομενολόγος, μαθητής του Χούσερλ, ο Γιαν Πατότσκα (1907-1977) πέθανε από καρδιακή προσβολή κατά τη διάρκεια ανακρίσεων στην Ασφάλεια.

Τη μετάφραση από τα τσέχικα έκανε ο κ. Λευτέρης Μπούμπαρης

ΝΕΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Επιλεγμένα βιβλία για παιδιά και νέους

ΔΙΑΛΕΞΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Βιβλία για παιδιά από 8 ετών και άνω

35. Έλλη Αλεξίου Μύθοι του Αισώπου	800	91. Σοφία Μιχαλοπούλου Ο Μήτσης και η Μίτση	700
21. Ιφιγένεια Αλμπανοπούλου Χόπιτι-Χοπ	600	20. Αλφόνς Ντωντέ Ο Ταρταρέν της Ταρσκόν	700
87. Χανς Κρίστιαν Άντερσεν Διαλεχτά παραμύθια	700	7. Όσκαρ Ουάιλντ Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας	700
86. Άδελφοί Γκριμ Διαλεχτά παραμύθια	600	65. Όσκαρ Ουάιλντ Ο εγωιστής γίγαντας	600
40. Ντίνος Δημόπουλος Ο μαστρο-Πολύξενος κι η παλιοπαρέα του	800	14. Αθηνά Παπαδάκη Παλιές ιστορίες του Κόσμου (Ευρώπη)	700
62. Ντίνος Δημόπουλος Αν όλα τα πιτσιρίκια του κόσμου	900	15. Αθηνά Παπαδάκη Παλιές ιστορίες του Κόσμου (Ασία)	700
19. Αλέξανδρος Δουμάς Ιστορία ενός καρυοθραύστη	800	73. Λάμπρος Πετσίνης Ρωσικά λαϊκά παραμύθια	1000
66. Νίνα Θεοχαρίδου Ασημένιος ελέφαντας	600	45. Ότφριντ Πρόισλερ Ο Νερουλίνος, το πνεύμα της λίμνης	700
41. Ι.Δ. Ιωαννίδης Τα τρία παιδιά	800	61. Χάρης Σακελλαρίου Ο Σπιθοβολάκης	600
43. Ι.Δ. Ιωαννίδης Ένα καράβι στη βιτρίνα	700	2. Ζωρζ Σαντ Ιστορία ενός αγαθούλη	600
83. Γιάννης Καλατζόπουλος Τα ρούχα του βασιλιά	600	51. Ελένη Σαραντίτη-Παναγιώτου Ο κήπος με τ' αγάλματα	600
11. Μάνος Κοντολέων Ο Εέ από τ' άστρα	700	125. Κάθριν Στορ Το αγόρι και ο κύκνος	700
3. Φώντας Λάδης ΑΛΚΗΣ Ο ΨΕΥΤΗΣ. Ο γάιδαρος που νίκησε το σκυλόψαρο και άλλες ιστορίες	600	77. Φιλίσα Χατζηχάνα Η Ντιντόν, ο Παβελάκης μου κι εγώ	1000
79. Α.Α. Μιλν Το σπίτι στη γωνιά του Πουφ	800		
34. Μαρία Μιχαήλ-Δέδε Θρύλοι των ιθαγενών της Αυστραλίας	800		
16. Μαρία Μιχαήλ-Δέδε Ινδιάνικοι θρύλοι	600		

Βιβλία για παιδιά από 12 ετών και άνω

38. Ανατόλι Αλέξιν Η τρελή Ευδοκία	800	98. Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Γ' Τόμος	1200
47. Ανατόλι Αλέξιν Τηλεφωνήστε κι ελάτε	800	99. Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Δ' Τόμος	1200
13. Χέντρικ Βαν Λουν Η ιστορία της ανθρωπότητας	1500	100. Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Ε' Τόμος	1200
27. Άννα Γκρέτα Βίνμπεργκ Μια Πέμπτη του Οκτώβρη	900	115. Αλεξάντρ Πούσκιν Ντάμα Πίκα	600
28. Νικολάι Βορόνοβ Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι	800	36. Χάρης Σακελλαρίου Η φωτιά που δε σβήνει	700
24. Κατερίνα Γλυκοφρύδη Μελήσιππος	1100	75. Τζακ Σέφερ Σέιν, ο άνθρωπος της χαμένης κοιλιάδας	800
37. Ράντγιαντ Κίπλινγκ Το ωραιότερο διήγημα του κόσμου	800	93. Κίρα Σίνου Το πάρτι της Μιράντας	700
48. Ράντγιαντ Κίπλινγκ Η εταιρεία Στάλκι & Σία	1100	57. Κίρα Σίνου - Ελένη Χουκ-Αποστολοπούλου Το χέρι στο βυθό	800
74. Ράντγιαντ Κίπλινγκ Δαίμονες των κυμάτων	1000	63. Αιμέ Σόμερφελτ Το χαμένο όνειρο	700
113. Μάνος Κοντολέων Το ταξίδι που σκοτώνει	700	39. Νίτσα Τζώρτζογλου ΣΟΣ — Κίνδυνος	700
64. Μανόλης Κορνήλιος Πολύ ωραίο τ' όνομά σου, Ελευθερία!	700	71. Λέων Τολστόι Ιστορίες	1000
58. Άλμπερτ Λιχάνοφ Η έκλειψη του ήλιου	800	60. Μαρκ Τουέιν Οι περιπέτειες του Χακ Φιν	1200
18. Τζακ Λόντον Αγάπη για τη ζωή	800	81. Μαρκ Τουέιν Οι περιπέτειες του Τομ Σόγιερ	1200
22. Τζακ Λόντον Πειρατικές ιστορίες	700	105. Μαρκ Τουέιν Ο πρίγκιπας και ο φτωχός	1200
92. Τζακ Λόντον Ο Ασπροδόντης	1100	59. Ιβάν Τουργκένιεφ Οι αφηγήσεις ενός κυνηγού	800
108. Τζακ Λόντον Μια Οδύσσεια στο Βορρά	800	55. Τζ. Μιντ Φόκνερ Μούνφλιτ (Το μυστήριο του θρυλικού διαμαντιού)	1200
109. Τζακ Λόντον Το κάλεσμα της άγριας φύσης	800	70. Γιώτα Φωτιάδου-Μπαλαφούτη Ποτέ ξανά	600
72. Γκούντρουν Μεμπε Το παιδί της Κυριακής	600	107. Τάκης Χατζηαναγνώστου Η μαγεία του κόσμου (Από τα ταξίδια του Μάρκο Πόλο)	1000
17. Όσκαρ Ουάιλντ Το φάντασμα του Κάντερβιλ	800	49. Έρνεστ Χεμινγκουέι Ο γέρος και η θάλασσα	600
6. Βίκτωρ Ουγκώ Απ' όσα έχω δει	800	26. Λίτσα Ψαραύτη Στα βήματα του Σαμοθήριου	800
96. Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Α' Τόμος	1200		
97. Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι Β' Τόμος	1200		

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, ☎ 360.32.34 — 360.13.31 — FAX 362.25.30

Welcome Mr. Bush....

ή απλοελληνιστί: «Σαν στο σπίτι

του Βασίλη Α. Κορωνάκη

Συνήθως, όταν κάποιος αρχηγός κράτους επισκέπτεται μια ξένη χώρα δεν το κάνει για να διαπραγματευθεί θέματα και εκκρεμότητες. Αυτά είθισται να έχουν διευθετηθεί προηγουμένως διά της διπλωματικής οδού. Κατά κανόνα, στην διάρκεια της επίσκεψης μπαίνουν μόνο οι υπογραφές και εκδίδονται κάποιες κοινές ανακοινώσεις οι οποίες και αυτές έχουν προηγουμένως συμφωνηθεί από τους διπλωμάτες. Υπάρχουν πάλι περιπτώσεις όπου ο επισκέπτης, είτε νομίζει πως στα θέματα έχει υπάρξει προσέγγιση χωρίς αυτό να έχει γίνει, οπότε η υπόθεση καταλήγει σε «φιάσκο», είτε νομίζει πως οι αμφιτρώνες δεν θα τολμήσουν να εναντιωθούν στις προτάσεις του, οπότε η επίσκεψη καταλήγει ή σε εθνική διαπόμπευση αν ο επισκέπτης σωστά διέβλεψε, ή πάλι σε «φιάσκο» αν ζητηθεί ευγενικά από τον επισκέπτη να αφιππεύσει τον κάλαμο και δεν το πράξει. Στην περίπτωση της αναμενόμενης επίσκεψης στη χώρα μας του αμερικανού προέδρου κ. *George Bush* «όλα τα χαρτιά παίζουν», εκτός ίσως από το πρώτο. Πράγματι, ο αμερικανός πρόεδρος έρχεται στην Ελλάδα με σαφείς και συγκεκριμένες ιδέες οι οποίες, κατά τα φαινόμενα, δεν είναι ταυτόσημες με εκείνες της Ελληνικής κυβέρνησης.

Η ιστορία μας ξεκινάει αρκετά πίσω, με την κατάρρευση των καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης, όπου ουσιαστικά εξέλειπαν οι λόγοι υπάρξεως του ΝΑΤΟ και συνεχίζεται με τον πόλεμο του Κόλπου ο οποίος «φώτισε» την Δύση να ανακαλύψει νέα ερείσματα για την διακίωση της Συμμαχίας. Καταργήθηκε η απειλή του Συμφώνου της Βαρσοβίας και έκανε την εμφάνισή του ο κίνδυνος στην Μέση Ανατολή και την πετρελαιοειδή Αραβία όπου τα πετρέλαια. Ειδικότερα η Βορειο-Ατλαντική Συμμαχία, δηλαδή η Αμερική, διαπίστωσε ότι το κέντρο βάρους του ΝΑΤΟ, από την Γερμανία που ήταν τα τελευταία 40 χρόνια, θα έπρεπε να μετατοπισθεί πλησίον του νέου θεάτρου των αντιπαραθέσεων που είναι η Μέση Ανατολή. Έτσι, με δεδομένο ότι τις «εξετάσεις» που έδωσε η Τουρκία στον πόλεμο του Κόλπου τις πέρασε με άριστα, η τελευταία επελέγη από το ΝΑΤΟ, δηλαδή τις ΗΠΑ, να παίξει το ρόλο της νέας ΝΑΤΟϊκής δύναμης

πέραν του Ατλαντικού και να αποτελέσει το κέντρο στάθμευσης των δυνάμεων ταχείας ανάπτυξης της Συμμαχίας.

Το γιατί η Τουρκία πέρασε τις εξετάσεις της με άριστα είναι απλό. Μόλις ξέσπασε ο πόλεμος, η Τουρκία φρόντισε να τρέξει μια σημαντική διαφημιστική εκστρατεία στο τηλεοπτικό δίκτυο CNN με αποτέλεσμα, όπως ήταν φυσικό, να τύχει κάποιας ιδιαίτερης μεταχείρισης από το κανάλι με την πρώτη θεαματικότητα σε όλο τον κόσμο. Έτσι την εποχή του πολέμου, ο πλέον συχνά εμφανιζόμενος μη Αμερικανός ηγέτης με συνεχείς φιλικές συνεντεύξεις στο CNN ήταν ο Τούρκος Πρόεδρος κ. *Turgut Ozal*. Προς την κατεύθυνση αυτή η Τουρκία τότε έκανε ένα ακόμη βήμα.

Φρόντισε να εμφανίζεται στο CNN ως ειδικός αναλυτής για τις πολιτικοστρατιωτικές υποθέσεις της Μέσης Ανατολής ο κ. *Richard Perle*, ευρύτερα γνωστός ως ειδικός για το θέμα μια και διετέλεσε υφυπουργός Άμυνας των ΗΠΑ αρμόδιος για τον γνωστό πόλεμο των άστρων (*Strategic Defense Initiative*). Εκείνο που δεν είναι γνωστό στο ευρύ κοινό παρ' όλο που ο ίδιος το ομολογεί δημοσίως, είναι ότι ο κ. *Perle* είναι από δύο χρόνια τώρα έμμισθος υπάλληλος της τουρκικής κυβέρνησης για θέματα προβολής και δημοσίων σχέσεων. Οι καθημερινές «αναλύσεις» τις οποίες το κύρος του τέως αμερικανού υφυπουργού αναβάθμιζε ενεφάνιζαν μονίμως την Τουρκία σαν τον σημαντικότερο παράγοντα στην περιοχή, την δε στάση της καθοριστική ως προς την έκβαση του πολέμου. Αξίζει να υπενθυμίσουμε πως το CNN ήταν εκείνο το κανάλι το οποίο κατά την διάρκεια του πολέμου, και όχι μόνον, όλοι οι ηγέτες του κόσμου, είχαν (και εξακολουθούν να έχουν) μονίμως ανοικτό δίπλα τους. Ήταν λογικό, την στιγμή κατά την οποία η μόνη ελληνική εμφάνιση στο CNN κατά την διάρκεια του πολέμου ήταν ο Δήμαρχος της Αθήνας κ. Αντώνης Τρίτσης να ανεμίζει τη λευκή σημαία του πρώτου Δήμου της χώρας στους δρόμους της Βαγδάτης, η Τουρκία να περάσει τις εξετάσεις της με άριστα και φυσικά όχι μόνον στα μάτια των Αμερικανών. Εδώ θα πρέπει να ανοίξουμε μία παρένθεση. Και η Ελλάδα θα μπορούσε να διεκδικήσει εύσημα για την

συμπεριφορά της κατά την διάρκεια της κρίσης διότι και τα αεροδρόμιά της χρησιμοποιήθηκαν στο έπακρο για την τόσο αναγκαία αερογέφυρα των Συμμάχων, και έγινε μεγιστοποίηση από τους Αμερικανούς των τηλεπικοινωνιακών εγκαταστάσεων που διαθέτει η χώρα και πολλές άλλες διευκολύνσεις παρασχέθηκαν. Αυτό όμως που η κυβέρνηση φρόντισε να πληροφορηθεί η διεθνής κοινή γνώμη ήταν για τον ναύτη που λιποθύμησε μπρος στα μάτια του υπουργού Άμυνας όταν το Λήμνος επρόκειτο να αναχωρήσει για την περιοχή των επιχειρήσεων. Δεν φθάνει δηλαδή που τα δώσαμε όλα, αλλά φροντίσαμε την παράσταση να την κλέψει η Τουρκία με πολύ λιγότερα.

Πόλεμος για το νερό;

Νέο ρόλο λοιπόν ετοιμάζει για την Τουρκία η Αμερική αλλά παρά τις επιτυχείς εξετάσεις, τα πράγματα δεν είναι καθόλου εύκολα. Ο νέος ρόλος αποβλέπει στο να αποτελέσει η χώρα αυτή το επίκεντρο ενός αμυντικού άξονα που θα αποτελείται από το Ισραήλ, την Αίγυπτο, την Ιορδανία και τη Σαουδική Αραβία προκειμένου να αντιμετωπισθεί η Συρία που εξελίσσεται στην ανερχόμενη δύναμη της περιοχής. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι πολύ πιθανό, ο επόμενος πόλεμος στη Μέση Ανατολή να μην γίνει για το πετρέλαιο αλλά για το νερό το οποίο στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής σπανίζει όλο και περισσότερο και όλο το υπάρχον πηγάζει από την Τουρκία.

Για να μπορέσουν όμως οι γείτονες να ανταποκριθούν στον νέο ρόλο τους, θα πρέπει να αποδυναμωθεί τελείως το μουσουλμανικό στοιχείο, δηλαδή να ισχυροποιηθούν οι στρατιωτικοί οι οποίοι είναι κεμαλιστές και θέλουν τη χώρα να εξευρωπαϊσθεί σε βάρος των ιμάμηδων από τον χώρο των οποίων όμως το κόμμα της Μητέρας Πατρίδας αντλεί μεγάλο αριθμό ψήφων. Αυτά, τα βλέπει και η Ευρώπη η οποία αντιδρά παρά τις όποιες κατά καιρούς φιλοτουρκικές κορώνες σκοπιμότητας· πιστεύει ότι η Τουρκία δεν είναι πολιτιστικά αφομοιώσιμη και κατά συνέπεια δεν τίθεται θέμα εισόδου της στην Κοινότητα*.

Εδώ κάπου αρχίζει και μπαίνει στο παι-

σας, κύριε

Μπους...»

ΝΚαηλοκάσως '91

χνίδι η Ελλάδα η οποία με το να κάνει την εξωτερική της πολιτική αντικείμενο ψηφοθηρίας και άσκησης πολιτικής αντιπαράθεσης, κατάφερε να τις επιρίπτουν διεθνώς τις ευθύνες για το ότι εξαιτίας της κρατείται η Τουρκία μακριά από την ΕΟΚ, παρ' όλο που στην ουσία κανένας δεν την θέλει. Πράγματι, γιατί να επιζητήσει η Γερμανία την ένταξη της Τουρκίας στην Κοινότητα,

για να δώσει δικαίωμα ψήφου στα δύο εκατομμύρια Τούρκων μεταναστών; Ή, μπορεί να ξεχάσουν η Γαλλία και η Αγγλία τις διαδηλώσεις και τα έκτροπα των φανατικών μουσουλμάνων όταν οι Αγιατολάχ καταδικάσαν σε θάνατο το συγγραφέα Ρούσντι;

Ένα από τα στοιχεία που κρατάει την Τουρκία μακριά από την Ευρώπη είναι το Κυπριακό. Έτσι, παρά την προσπάθεια των Ευρωπαίων πολιτικών να υποβαθμίσουν το θέμα για να μην αναγκασθούν να πάρουν θέσεις που θα έβλαπταν την Συμμαχία, το Κυπριακό, για ένα μεγάλο κομμάτι της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης, είναι θέμα ηθικής τάξης. Εξάλλου, είναι αδύνατο να ανατεθούν από την Δύση καθήκοντα «χωροφύλακα» σε μια χώρα η οποία έχει ανοικτές υποθέσεις που θυμίζουν άλλες καταστάσεις. Κατά συνέπεια, το πρώτο θέμα που ο κ. Bush κατά την εδώ επίσκεψή του θα ζητήσει να κλείσει είναι το Κυπριακό που θα αποτελέσει ένα από τα δύο βασικά σημεία τριβής της ελληνικής κυβέρνησης με τον αμερικανό πρόεδρο. Κλείσιμο του Κυπριακού με υπογραφή, ανεξάρτητα από ό,τι ήθελε συμφωνηθεί, σημαίνει νομιμοποίηση της τουρκικής

εισβολής στην Κύπρο, εκτός αν οι Τούρκοι υπαναχωρήσουν στο *status quo ante*, πράγμα που δεν υπάρχει περίπτωση να γίνει ποτέ. Περιττεύει να αναλύσουμε το ότι νομιμοποίηση της εισβολής από την Ελλάδα σημαίνει ότι ο επόμενος τουρκικός στόχος θα είναι εισβολή στην ελληνική Θράκη ή την Βουλγαρία με σκοπό την διαπραγμάτευση και υπογραφή νέας συμφωνίας βάσει τετελεσμένων, κατά την συνταγή που προσπαθεί να επιβάλει τώρα στην Κύπρο. Φυσικά, το να μην υπογράψει η Ελλάς σημαίνει ότι δεν θα υπογράψει ούτε ο πρόεδρος της Κύπρου κ. Γιώργος Βασιλείου. Άρα, όπως δείχνουν τα πράγματα, το πρώτο αίτημα του κ. Bush από πλευράς ουσίας θα πρέπει να πέσει στο νερό.

Αναμφίβολα, την υπογραφή συμφωνίας ο αμερικανός πρόεδρος θα προσπαθήσει να εκμαιεύσει προσφέροντας ως αντάλλαγμα την υπογραφή ενός Συμφώνου μη επιθέσεως Ελλάδας-Τουρκίας αλλά κάτι τέτοιο δεν φθάνει. Ίσως πάλι εναλλακτικά προταθεί κάποια συμφωνία με ΗΠΑ η οποία θα διασφαλίζει το άβατο των ελληνικών συνόρων αλλά πώς να γίνει κάτι τέτοιο όταν οι παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου είναι καθημερινή πρακτική;

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα δεν μπορεί να αρνηθεί κάποιες ρυθμίσεις του Κυπριακού ειδικότερα αν οι προτάσεις για το εδαφικό και το θέμα των προσφύγων είναι δελεαστικές. Έτσι, με γνώμονα ότι πρέπει να υπάρξει λύση αλλά χωρίς υπογραφή και εκείνο που επιζητούμε από τους συμμάχους είναι εξοπλισμούς για να μπορούμε να αντιμετωπίσουμε οποιαδήποτε κατάσταση και εγγύηση των συνόρων μας τόσο από ΗΠΑ όσο και από ΕΟΚ, η ελληνική πλευρά θα πρέπει να αναζητήσει μια υπέρβαση με την οποία θα προσφέρονται κάποια αντισταθμίσιμα που δεν μας αφορούν άμεσα. Ένα από αυτά είναι η συνηγορία να απελευθερωθούν τα χέρια της Τουρκίας να στραφεί προς ανατολάς.

Η επανάληψη της ιστορίας

Το δεύτερο σημείο τριβής με τον αμερικανό πρόεδρο θα είναι η θεαματική εξέλιξη των σχέσεών μας με τους βόρειους γείτονες

* Εδώ αξίζει να σημειωθεί η πρόσφατη καταγγελία του Ινστιτούτου Simon Wiesenthal σχετικά με ορισμένα παιχνίδια ηλεκτρονικών υπολογιστών που κυκλοφορούν στις ΗΠΑ και την Γερμανία και αναφέρονται σε ναζιστικά στρατόπεδα συγκεντρώσεων όπου οι παίκτες διαπραγματεύονται τα «προϊόντα» της παραγωγής των φούρνων και των χρεματορίων του στρατοπέδου. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως τα παιχνίδια αυτά στην αρχή δίνουν στους παίκτες την δυνατότητα να επιλέξουν τους αιχμαλώτους του στρατοπέδου ανάμεσα σε Εβραίους ή Τούρκους. Είναι προφανές λοιπόν, ότι η Αμερική, όσο και αν προσπαθεί να πείσει την Τουρκία ότι θα την βάλει στην Ευρώπη, γνωρίζει πολύ καλά ότι αυτό δεν γίνεται.

μας και ιδίως με την υπό εκχόλαψη Δημοκρατία της Σερβίας που διαφαίνεται ότι θα είναι η νέα ισχυρή κατάσταση που θα αναδυθεί από την επερχόμενη κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας και με την οποία φαίνεται ότι «τα έχουμε βρει» τόσο σε επίπεδο κυβέρνησης, όσο και σε επίπεδο αντιπολίτευσης. Η προοπτική ενός αμυντικού δόγματος Ελλάδας-Σερβίας έχει προκαλέσει μεγάλες ανησυχίες στην Τουρκία η οποία γνωρίζει πολύ καλά πως στην ιστορία της, μόνο οι Έλληνες μαζί με τους Σέρβους, έστω και συγκυριακά και ασυντόνιστα, εισέβαλαν δύο φορές κατά τους Βαλκανικούς πολέμους στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Αν σκεφθεί κανείς πως στις μέρες μας ζούμε την επανάληψη της ιστορίας των αρχών του αιώνα, αντιλαμβάνεται κανείς την φορτικότητα με την οποία ο αμερικανός πρόεδρος θα ζητήσει την περιθωριοποίησή μας. Εδώ έχουμε να αντιπροτείνουμε δύο πράγματα. Το ότι οι σχέσεις μας με την περιοχή, αντί να αποτελέσουν εμπόδιο στα ελληνοαμερικανικά, θα πρέπει να χρησιμεύσουν για να γεφυρωθεί το χάσμα τόσο της Αμερικής όσο και της Ευρώπης με την ευαίσθητη αυτή περιοχή που αν μη τι άλλο αποτέλεσε και την αφετηρία δύο παγκοσμίων πολέμων.

Ακόμη, στον κ. *Bush* μπορούμε να επισημάνουμε το ότι όλη η Ανατολική Ευρώπη έ-

χει κοινό παρονομαστή την ορθοδοξία η οποία είναι σημαντικά ισχυρή και εξακολουθεί να ασκεί επιρροή σε όλες αυτές τις χώρες. Έτσι, η Ελλάδα με την κατάλληλη στήριξη και την αναβάθμιση του Οικουμενικού Πατριαρχείου μπορεί να προσφέρει μία ακόμη γέφυρα ανάμεσα σε Ανατολική και Δυτική Ευρώπη. Βέβαια, με κάποιες παραλλαγές, την ίδια γέφυρα προσφέρει στον κ. *Bush* και ο Αρχιεπίσκοπος Βορείου και Νοτίου Αμερικής κ. Ιάκωβος αντί της εκλογής του σε Οικουμενικό Πατριάρχη, αλλά η γέφυρα αυτή παρουσιάζει αδυναμίες. Πρώτον, με μόνο κέντρο επικοινωνίας το Φανάρι οποιαδήποτε κίνηση θα τελεί πάντα υπό τον έλεγχο των Τούρκων οι οποίοι στα θρησκευτικά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι και επιρρεπείς σε καταστάσεις και, δεύτερον, υπάρχει μια υποβόσκουσα έλλειψη εμπιστοσύνης προς τον Αρχιεπίσκοπο από πλευράς αμερικανού προέδρου ο οποίος θα πρέπει να τον βλέπει περίπου όπως βλέπει ο κ. Μητσοτάκης τον ...Μουφτή της Κομοτηνής μια και στις προηγούμενες εκλογές στήριξε εκ των πραγμάτων τον αντίπαλο του κ. *Bush* κ. Μιχάλη Δουκάκη και αν στις επόμενες αντίπαλός του αμερικανού προέδρου είναι ο κ. Παύλος Τσόγκας, η ιστορία θα επαναληφθεί.

Αναμφίβολα σήμερα η Αμερική πιστεύει

ότι είναι ο κυρίαρχος του παιχνιδιού και με γνώμονα αυτή την αντίληψη κινεί τις εξωτερικές της σχέσεις. Κατά πάσαν πιθανότητα, με αυτόν τον γνώμονα αποφάσισε και ο αμερικανός πρόεδρος να επισκεφθεί την Ελλάδα. Αν κάτι τέτοιο συμβαίνει, πρόκειται για μια υπεραπλουστευμένη και σχετικά αφελή εκδοχή. Η Αμερική διατρέχει σήμερα τον κίνδυνο να ξεσηκώσει σε βάρος της ένα πρωτοφανές κύμα αντιαμερικανισμού σε όλον τον κόσμο, παρά την «μονοκρατορία» της, το οποίο θα την οδηγήσει στην διεθνή απομόνωση για πολλά χρόνια. Και αυτό, γιατί στις μέρες μας, οι σχέσεις ανάμεσα στις χώρες και τους λαούς είναι άμεσες και σαφώς διάφορες από ό,τι ήταν 20 ή 50 χρόνια πριν. Πράγματι, αν ο κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης θέλει να προσφέρει φιλική υπηρεσία στον κ. *Bush* θα πρέπει να τον κάνει να αντιληφθεί πως η σημερινή υπεροπλία της χώρας του είναι μια καθαρά θεωρητική και περιστασιακή υπόθεση και έχει πρακτική εφαρμογή μόνο σε ακραίες και γενικότερα αδιαμφισβήτητες περιπτώσεις κατάρτησης της διεθνούς νομιμότητας όπως η πρόσφατη εισβολή στο Κουβέιτ ή η λιγότερη πρόσφατη στην Κύπρο. Δηλαδή, ότι η υπεροπλία των ΗΠΑ στην ουσία είναι δώρον άδωρον μια και έχει εφαρμογή μόνον όπου υπάρχουν ηθικά ερείσματα.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 1991 - 1992

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: Εισαγωγή στην Ομαδική Ψυχοθεραπεία
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ & ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ: Εισαγωγή στη Δυναμική της Οικογένειας
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχιατρική
ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ: Εισαγωγή στη Δυναμική Ψυχιατρική
ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ: Εισαγωγή στις Αξιολογήσεις

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΩΝ ΟΜΑΔΑΣ (Group Analysts)
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ & ΖΕΥΓΑΡΙΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΑΣΙΕΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 151, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 644.5140 - 644.7532
Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ ΓΩΝΙΑ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 644.7533 - 643.5980

Gaston Deschamps στους δρόμους της Μικρασίας

(ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ 1890 - ΧΙΟΣ -
ΣΜΥΡΝΗ - ΑΪΔΙΝΙ -
ΕΦΕΣΟΣ - ΚΑΡΙΑ - ΠΙΣΙΔΙΑ)

- Μια συναρπαστική περιήγηση σε χώρους μαγικούς, φορτισμένους με ιστορία χιλιετηρίδων, όταν ακόμη έσφυζαν από τη δημιουργικότητα του ελληνισμού.
- Ο ελληνιστής και αρχαιολόγος Deschamps δεν «περιηγείται» αλλά η ελληνο-

μάθειά του και η πολυετής παραμονή του στην Ελλάδα και στη Μικρασία του επιτρέπουν την ακριβή περιγραφή, τη διεισδυτική ανάλυση και τέλος την εξαγωγή συμπερασμάτων για την Οθωμανική Τουρκία, το ρόλο του ελληνισμού, τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες των Ελλήνων και των Αρμενίων. Έτσι λοιπόν, οι γοητευτικές περιγραφές τόπων, τοπίων και ανθρώπων συμπληρώνονται από σκέψεις και παρατηρήσεις εξαιρετικής σημασίας. Σελ. 344, 79 έγχρωμες & ασπρόμαυρες φωτογραφίες και εκτός κειμένου δυο πανοράματα πολύπτυχα της Σμύρνης, ένα της Αττάλειας, ένας τοπογραφικός χάρτης της Σμύρνης και πέντε έγχρωμες κάρτες, 3.500 δρχ.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΡΟΧΑΛΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γριβαίων 5 (Πάροδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα, Τηλ. 36.46.426

**Σταθμός στην ελληνική
μαθηματική
βιβλιογραφία!**

Michael Spivak
**ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΣ
&
ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΟΣ
ΛΟΓΙΣΜΟΣ**
ΜΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ
ΑΝΑΛΥΣΗ

Μετάφραση:

Απόστολος Γιαννόπουλος

Επιστημονική Επιμέλεια:

Δημήτρης Καραγιαννάκης,

Διδάκτωρ των Μαθηματικών,

Μιχάλης Λάμπρου,

Καθηγητής Μαθηματικών Παν/μίου

Κρήτης.

Ένα καταπληκτικό βιβλίο -
από τα λαμπρότερα της διεθνούς
βιβλιογραφίας - κυκλοφορεί τώρα
και σε ελληνική μετάφραση.

Με πλήθος παραδειγμάτων,
ασκήσεων, προβλημάτων, υποδείξε-
ων και σχημάτων, ο "Λογισμός"
του Michael Spivak συνιστά ένα
σύγγραμμα μεγάλου θεματικού
εύρους, στο οποίο μπορούν να
προστρέχουν όσοι θέλουν να
γνωρίσουν και να κατανοήσουν ένα
ευρύ φάσμα εννοιών που άμεσα ή
έμμεσα συνδέονται με την
Ανάλυση. Εξάλλου, η αμεσότητα
και ζωντάνια της γλώσσας του
συγγραφέα αλλά και η πολύ
προσεγμένη ελληνική μετάφραση,
καθιστούν την έκδοση ιδανική για
κάθε μαθηματικό που ενδιαφέρεται
για την επιστήμη του και μπορεί
να εκτιμά τα καλά βιβλία.

(ΔΡΧ. 4.800)

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ**

Κεντρική διάθεση: ΤΡΟΧΑΛΙΑ,

Γριβαίων 6 (πάρ. Σκουφά 64)

ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3646426

Για την Κρήτη: Βιβλιοπωλείο

Κυριάκη, Έβανς 67, Ηράκλειο.

Για προσωπικές παραγγελίες με

αντικαταβολή:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΚΡΗΤΗΣ

Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Χάουαρντ Φάστ

Ο Πολίτης Πάιν

KALANTH

Ο Πολίτης Πάιν

Υπάρχουν κάποιες στιγμές, πολύ σπάνιες, που η
λογοτεχνία, η πολιτική και η ιστορία συνδυάζονται υ-
πέροχα σ' ένα μυθιστόρημα. Και τότε έχουμε ένα έρ-
γο που αποδεικνύει τη δύναμη του γραπτού λόγου.

Ένα έργο που μπορεί να συγκινήσει, ν' ανάψει φω-
τίες στην ψυχή και στη σκέψη, να βάλει ερωτήματα
και να δώσει απαντήσεις.

Ένα τέτοιο έργο είναι ο «Πολίτης Πάιν» του Χά-
ουαρντ Φάστ. Ο ήρωας του βιβλίου, ο Τομ Πάιν, εί-
ναι πραγματικό πρόσωπο. Επαγγελματίας επαναστά-
της, αγωνίστηκε με νύχια και με δόντια για να προσ-
δώσει ένα βαθύ κοινωνικό νόημα στον αγώνα της α-
μερικανικής ανεξαρτησίας. Και αφού έκαμε τη μαμή
στη γέννηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής,
βαλθηκε να ονειρευτεί τις Ηνωμένες Πολιτείες της
Ευρώπης - κι ύστερα την πανανθρώπινη Δημοκρατική
Αδελφότητα.

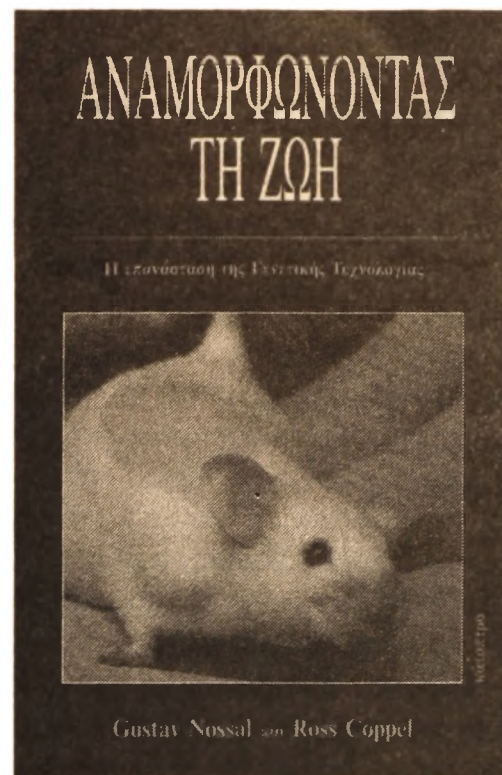
Αλλά οι συντηρητικοί της Αμερικής του γύρισαν τις
πλάτες, η επαναστατική Γαλλία τον έριξε στις φυλα-
κές, η αριστοκρατική Αγγλία έσπασε μιαν αγχόνη που
έγραφε τ' όνομά του.

Αυτός ωστόσο δεν έπαψε ούτε στιγμή ν' αγωνιζε-
ται για την αγνή, την καθαρή κι ανόθευτη δημοκρα-
τία, τη χωρίς μισαλλοδοξίες, καπηλείες και ακρότη-
τες.

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ
Μαυρομιχάλη 5 (1ος Όροφος)
Τηλ. 36.23.553 ΑΘΗΝΑ 106 79

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

G. Nossal και R. Coppel

**ANAMORΦΩΝΟΝΤΑΣ
ΤΗ ΖΩΗ**

Η επανάσταση
της γενετικής τεχνολογίας

- «Το συνιστώ ανεπιφύλακτα στο ευρύ κοινό...
αλλά και στους νομοθέτες μας...»

The Biologist

- «Αυτό το βιβλίο πρέπει να το διαβάσουν υ-
ποχρεωτικά οι πολιτικοί μας και όσοι μετέ-
χουν στη χρηματοδότηση των θετικών επι-
στημών. Είμαστε τυχεροί που ένας επιστή-
μονας της αξίας του Nossal βρήκε το χρόνο
και μπήκε στον κόπο να το γράψει.»

The New Scientist

- «Το ιδιαίτερο κατόρθωμα του Nossal σε τού-
το το βιβλίο είναι ότι επιτυγχάνει να είναι
ταυτόχρονα και λογικός και οραματιστής.»

Nature

Ένα βιβλίο για τη γενετική μηχανική,
τον κλάδο της βιολογίας με την εκρη-
κτικότερη ανάπτυξη στον αιώνα μας και
τις πιθανολογούμενες δραματικότερες
επιδράσεις στη ζωή μας, γραμμένο από
έναν μεγάλο επιστήμονα με τρόπο και
όρους κατανοητούς από τον μη ειδικό.

σελ. 296, 14,5×21 εκ., 2600 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ *κάτοπτρο*

Ισαύρων 10 και Λαφνομήλη
114 71 Αθήνα, τηλ. 3643272, fax 3641864

Και πάλι η ώρα της αλήθειας

του Κ. Τσαλόγλου

Η κυβέρνηση επιμένει ότι το σταθεροποιητικό της πρόγραμμα αποδίδει. Εφαρμόζεται με επιτυχία, άρα, η οικονομική της πολιτική. Η αντιπολίτευση υποστηρίζει —επικαλούμενη, μάλιστα, και στατιστικούς αριθμούς— ότι τα πράγματα πάνε από το κακό στο χειρότερο. Δεν συμφωνούν, βέβαια, οι οικονομικοί αναλυτές αυτής της αντιπολίτευσης μεταξύ τους για τις αιτίες της επιδείνωσης. Άλλοι, με επικεφαλής τους τον... δύνοντα ηγέτη κ. Α. Παπανδρέου, εξηγούν ότι τίποτε διαφορετικό δεν μπορούσε να συμβεί αφού η Νέα Δημοκρατία, πέρα από τις ρητορείες περί φιλελευθερισμού, δεν διαθέτει οικονομική πολιτική. Υπάρχουν, όμως, και οι αντιπολιτευόμενοι «ειδικοί» οι οποίοι κατηγορούν την κυβέρνηση επειδή παλινδρομεί στην εφαρμογή της πολιτικής της. Σύγχυση. Αναπόφευκτη.

Η Νέα Δημοκρατία πράγματι δεν επεξεργάστηκε, όταν ετοιμαζόταν για την ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών, οικονομική πολιτική ικανή να αντιμετωπίσει, με ριζικές αλλαγές στη λειτουργία του συστήματος, τις συνέπειες των πολιτικο-ιδεολογικών ακροβασιών της πασοκικής οκταετίας. Ενώ, η αντιπολίτευση, παγιδευμένη από το κυβερνητικό ή το παρακυβερνητικό παρελθόν της, ούτε να το αποκηρύξει μπορεί, διατυπώνοντας εκσυγχρονισμένη οικονομική πρόταση, ούτε —όπως συμβαίνει με την αριστερά— να ασχοληθεί με τα εθνικά προβλήματα, ακινητοποιημένη από την «διεθνιστική εντολή» προς το ΚΚΕ να... αναπαλαιώσει τον μαρξιστικό - λενινιστικό του δογματισμό!

Η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, όταν ως αντιπολίτευση καταπιάστηκε με την κατάστροψη κυβερνητικού οικονομικού προγράμματος, ξεκινούσε από την υπόθεση ότι αυτό το πρόγραμμα δεν υποχρεωνόταν σε τίποτε άλλο, παρά στην πραγματοποίηση λειτουργικών μεταβολών στον υπάρχοντα παραγωγικό μηχανισμό, και στην καλύτερη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, στα πλαίσια μιας ευθύγραμμα εξελισσόμενης οικονομίας. Ήταν, τούτο, το χρισμότερο σφάλμα της προετοιμασίας της για την άσκηση κυβερνητικού έργου. Έργο το οποίο

θα επιβεβαίωνε την ιστορική υπεροχή της έναντι του «σοσιαλιστικού» ΠΑΣΟΚ —όπως ήλπιζε το κόμμα.

Έθεσε, η Νέα Δημοκρατία, ως καθήκον πρώτης προτεραιότητας, την εκλογίκευση των διαστάσεων του σπάταλου και αντιπαραγωγικού δημόσιου τομέα, προς όφελος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, της οικονομίας της αγοράς. Με την επέμβαση και των κομματικών σκοπιμοτήτων —του περιήμου, όσο και απαράδεκτου «πολιτικού κόστους»— το περί ου ο λόγος καθήκον έχασε την ...προτεραιότητά του. Η απαλλαγή του κράτους από την απασχόληση πλεονάζοντος προσωπικού, το οποίο ευθύνεται και για την χαμηλή παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα, αναβλήθηκε έως ότου νέες επενδύσεις απορροφήσουν τους απολυόμενους.

Η ασυνέπεια περιεβλήθη τον μανδύα της «κοινωνικής μέριμνας», με αποτέλεσμα, το κληροδοτημένο από ψηφοθηρικές ανάγκες πλήθος δημοσιούπαλληλικού προσωπικού, να ματαιώνει, μαζί με τα υπέρογκα χρεώλια, την ικανότητα του κρατικού προϋπολογισμού να συμβάλει θετικά στη λειτουργία της εθνικής οικονομίας.

Ο φαύλος κύκλος που έτσι άνοιξε, υπονομεύει και την οικονομία και το κόμμα.

Η απορρόφηση από το Δημόσιο ανέργων ήταν ένα από τα μέτρα στα οποία κατέφυγε ο κ. Α. Παπανδρέου για να προωθήσει τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» της ελληνικής κοινωνίας, καλλιεργώντας ταυτόχρονα την «ταξική» αντιπαράθεση εργαζομένων - εργοδοτών. Με τα τότε πρόσφορα δεδομένα η πολιτική αυτή μπόρεσε να στηριχθεί στον υπέρογκο εσωτερικό και εξωτερικό δανεισμό, ο οποίος επέτρεψε να εκτραφεί και κλίμα εισοδηματικής ευφορίας στους μισθωτούς.

Η συνέχιση ισχύος του παραπάνω μέτρου οδηγεί, τώρα, σε διαμετρικά αντίθετα, εμφανώς αρνητικά, αποτελέσματα. Οι ανάγκες του κράτους για συντήρηση του διαμορφωμένου εκτός των δυνατοτήτων της οικονομίας δημόσιου τομέα και πληρωμής των χρεών του, συνιστούν πλέον το αποκλειστικό κριτήριο της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής. Τα δημόσια οικονομικά, δηλαδή, αντί να διαμορφώνονται βάσει των αναγκών

και επιδιώξεων οικονομίας και κοινωνίας, υποχρεώνουν την εθνική οικονομία και την κοινωνία να συμμορφώνουν τα αιτήματά τους προς τις απαιτήσεις του υπουργείου των Οικονομικών.

Μέγιστη, αρνητική συνέπεια αυτής της αντιστροφής ρόλων, το διαθέσιμο χρήμα για εκσυγχρονισμούς και επενδύσεις έγινε πανάκριβο και σπάνιο, απομακρύνοντας την πιθανότητα δημιουργίας θέσεων εργασίας στον παραγωγικό ιδιωτικό τομέα, που θα απορροφούσε το απολυόμενο από το δημόσιο προσωπικό. Ταυτόχρονα, το διατηρούμενο, για λόγους «κοινωνικής μέριμνας», προσωπικό στο δημόσιο, καλείται σε αλληπάλληλες περικοπές του πραγματικού του εισοδήματος, που προκαλούν δικαιολογημένες αντικυβερνητικές αντιδράσεις. Εξαιτίας αυτής της αντι-αναπτυξιακής, τέλος, λειτουργίας της οικονομίας, οι εισροές κεφαλαίων από την ΕΟΚ διευκολύνουν, κατά το μέγιστο ποσοστό τους, την κατανάλωση —και μάλιστα εισαγομένων— αντί να υποβοηθούν την ανάπτυξη της εθνικής παραγωγής. Η δημιουργία του απαραίτητου για την απο-κρατικοποίηση αισιόδοξου επιχειρηματικού ορίζοντα, ματαιώνεται.

Η έκδηλη αμηχανία της κυβέρνησης για τις εξελίξεις είναι ευεξήγητη. Όπως είναι ευεξήγητη και η αποτυχία —μικρότερη ή μεγαλύτερη, κατά περίπτωση— των κυβερνητικών ή διοικητικών παραγόντων να χειριστούν αποτελεσματικά τα προβλήματα του τομέα τους. Δεν είχαν προετοιμαστεί για την εκτέλεση τόσο δύσκολου έργου. Δεν είχαν επιλεγεί για την αντιμετώπιση προβλημάτων αυτού του επιπέδου.

Τι θα γίνει;

Διόλου εύκολη η απάντηση στο ερώτημα.

Από την αντιπολίτευση, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, δεν μπορεί να περιμένει κανείς τίποτε. Η ίδια η κυβέρνηση δεν δείχνει να αντιλαμβάνεται τα αδιέξοδα που αναπαράγει η πολιτική της. Επικαλείται, π.χ., προς επαλήθευση των ισχυρισμών της για επιτυχή εκτέλεση του σταθεροποιητικού προγράμματος, την κάμψη του πληθωρισμού και του συναλλαγματικού ελλείμματος. Αλλά η κάμψη του πληθωρισμού και του εμπορικού ελλείμματος —αν, τελικά,

επιβεβαιωθούν οι εξελίξεις— αν κάτι επαληθεύουν είναι, ακριβώς, η αποτυχία του σταθεροποιητικού προγράμματος, όπως διαμορφώθηκε, μάλιστα, και με τη «βοήθεια» των Βρυξελλών.

Υποστηριζόταν από όλους όσους ασχολούνται με τα οικονομικά πράγματα ότι ο πληθωρισμός ήταν γέννημα των ελλειμμάτων του κρατικού προϋπολογισμού. Αν περιορίζονταν, συνεπώς, αυτά τα ελλείμματα, ο πληθωρισμός θα υποχωρούσε και η οικονομία θα μπορούσε να ικανοποιήσει τις «προδιαγραφές», οι οποίες θα της επέτρεπαν να γίνει μέλος της ευρωπαϊκής νομισματικής ένωσης. Αλλά είμαστε, τώρα, μάρτυρες του φαινομένου να υποχωρεί ο πληθωρισμός ενώ τα δημοσιονομικά ελλείμματα, αντί να περιορίζονται, διογκώνονται.

Δεν ευθύνονται, λοιπόν, τα ελλείμματα για τον πληθωρισμό; Και αν δεν ευθύνονται, αλλά ο αποκλειστικά υπεύθυνος ήταν η αγοραστική δύναμη των μισθωτών και των συνταξιούχων, πόσο ακόμα πρέπει να περιοχούν αυτά τα εισοδήματα ώστε να φτάσουν τα επίπεδα του πληθωρισμού σε εκείνα των κοινοτικών μας εταίρων; Και για να μειωθεί το συναλλαγματικό έλλειμμα, έτσι ώστε να αποφεύγουμε τον «καθαρό» δανεισμό, για πόσο καιρό, εκτός από την υποχώρηση των εισαγωγών καταναλωτικών αγα-

θών, θα αποθαρρύνονται και οι εισαγωγές κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, όπως γίνεται ως τώρα με την εσκεμμένη διατήρηση επιχειρηματικού κλίματος που αποθαρρύνει τους επενδυτές;

Για τα ερωτήματα τούτα δεν υπάρχει απάντηση που να ανασκευάζει τη λογική τους. Αυτό σημαίνει ότι η εθνική παραγωγική δραστηριότητα θα χάνει συνεχώς έδαφος έναντι των ξένων οικονομιών, τα έσοδα του κράτους, κατά συνέπεια, θα λιγοστεύουν, τα ελλείμματα θα διευρύνονται, το «σταθεροποιητικό» πρόγραμμα θα μετουσιώνεται σε πρόγραμμα «νανοποίησης» της ελληνικής οικονομίας, απομακρυνόμενης όλο και πιο πολύ από την οικονομία της Κοινότητας. Τόσο, ώστε, σε λίγο, θα πάψει να έχει ουσιαστικό περιεχόμενο ο όρος «εταίρος» της Ελλάδας μαζί της!

Για να μη συμβούν όλα τούτα πρέπει να κινητοποιηθεί η ελληνική κοινωνία. Αλλά για να κινητοποιηθεί, πρέπει να πληροφορηθεί, χωρίς εξωραϊστικές, κομματικής σκοπιμότητας παραμορφώσεις, την αλήθεια. Για να λεχθεί η αλήθεια, όμως, πρέπει η κυβέρνηση, το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, να ξεκινήσουν από «μηδενική βάση» την «αναφήλαψη» της οικονομικής τους πολιτικής. Δεν εξυπηρετούν τίποτε οι ρητορείες, που θυμίζουν το σφύριγμα του τρομοκρατημέ-

νου, όταν περνούσε έξω από το νεκροταφείο, για να δώσει κουράγιο στον εαυτό του.

Και η αλήθεια πρέπει να τεθεί, χωρίς αποσιωπήσεις και ψιμμύθια, μπροστά στην Κοινότητα. Είναι αποφασιστικός ο ρόλος της στη διαμόρφωση του εθνικού μας μέλλοντος. Δεν ωφελεί να μας μεταχειρίζονται οι Βρυξέλλες με γραφειοκρατικά κριτήρια, με ηθελημένο παραμερισμό των πραγματικών μας χαρακτηριστικών, των πραγματικών μας δυνατοτήτων, των προτεραιοτήτων που πρέπει να ισχύσουν, για να αναπτυχθούμε ως το αιτούμενο κοινοτικό επίπεδο. Δεν είναι δυνατόν να αξιώνεται η διαμόρφωση των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την «εμπρόθεσμη» ένταξή μας στο ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα με συρρίκνωση, ως τα όρια της φτώχειας, του εισοδήματος των εργαζομένων. Η «σύγκλιση» της οικονομίας μας με τις οικονομίες των πιο προηγμένων εταίρων θα γίνει με ανάπτυξη της. Προς αυτή την κατεύθυνση, άρα, πρέπει να λειτουργήσει η κοινοτική συμπαραράσταση. Προς την κατεύθυνση, δηλαδή, της άρσεως των αντι-κινήτρων για ανάπτυξη, και όχι, όπως συμβαίνει τώρα, της παγίωσης της υπανάπτυξης. Αλλά για να τα αξιώσουμε αυτά από τους τρίτους, πρέπει να τα αναγάγουμε σε εθνική συμπεριφορά εμείς οι ίδιοι. Περίπου αδύνατο. □

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΕΙΡΑ: ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ 1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΤΑΧΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΑΣΤΙΚ-ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ

ΘΥΕΛΛΑ ΣΤΟΝ ΚΟΛΠΟ

Αυτά που δεν έδειξε το CNN για τα αίτια και τις επιπτώσεις του πολέμου

Μια συγκλονιστική αποκάλυψη των παρασκηνίων του άγνωστου διπλωματικού και πολιτικού πολέμου, που προηγήθηκε της έναρξης των πολεμικών επιχειρήσεων.

Μια τεκμηριωμένη εντυπωσιακή ανάλυση του τι σημαίνει για την παγκόσμια οικονομία το γεγονός ότι οι ΗΠΑ απέκτησαν τον έλεγχο των πετρελαίων του Κόλπου.

Μια συναρπαστική πολιτική ιστορία όλων των χωρών της περιοχής, που ερμηνεύει τις αιτίες της μόνιμης κρίσης στη Μέση Ανατολή.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΡΟΟΔΟΣ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 5- ΑΘΗΝΑ 106 81
ΤΗΛ. 3621001-3630889
FAX: 3629207

Θα φθάσουμε τους άλλους αν εκείνοι... αποτύχουν

του Α. Βυζάντιου

Πίσω από τις πρόσφατες εκθέσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως (Ο.Ο.Σ.Α.) αναζητήσατε «χείρα Γερμίδης», λένε οι κακές γλώσσες στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, υπονοώντας ότι ο πρώην διοικητής της εθνικής Τράπεζας κ. Γερμίδης επηρεάζει τους αρμόδιους του διεθνούς οργανισμού για να «εκδίδονται κείμενα ευνοϊκού περιεχομένου για την ελληνική οικονομία».

Αλλά επειδή η πορεία της ελληνικής οικονομίας δεν εξαρτάται από «οποιαδήποτε χείρα» αλλά από τα μέτρα που εφαρμόζονται ή που δεν εφαρμόζονται, ας δούμε τι πραγματικά αναφέρει η έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α. μην τυχόν και αντιληφθούμε πού στηρίζει την ευφορία της και την αισιοδοξία της η κυβέρνηση.

Κατ' αρχήν πρέπει να σημειωθεί ότι η Κυβέρνηση ενθουσιάστηκε κυριολεκτικά με το περιεχόμενο της περικοπής της έκθεσης που αναφέρει ότι «*Η Ελλάδα μπορεί να καλύψει τη διαφορά που την χωρίζει από τις οικονομίες των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αλλά υπό τον όρο ότι θα τηρήσει αυστηρά το τριετές πρόγραμμα ανάκαμψης που εφαρμόζει η κυβέρνηση*».

Πρέπει να σημειώσουμε ότι η περικοπή αυτή δεν αναφέρει τίποτα το καινούριο που να δικαιολογεί την ευφορία της κυβέρνησης. Η αναγκαιότητα αυστηρής εφαρμογής του τριετούς προγράμματος ανάκαμψης, όπως χαρακτηρίζει τα φορομπηχτικά και φοροεισπρακτικά μέτρα η κυβέρνηση, έχει τονισθεί κατ' επανάληψη από όλους τους οικονομικούς οργανισμούς, τον διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος, τον κυβερνητικό εκπρόσωπο και τον πρωθυπουργό.

Κατά συνέπεια, δεν υπάρχει τίποτα το καινούριο στην έκθεση από την άποψη αυτή. Αντίθετα, μάλιστα, αν θελήσουμε να «προχωρήσουμε πιο βαθιά το νυστέρι» θα διαπι-

στώσουμε ότι και στην έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α. επαναλαμβάνεται το ίδιο λάθος της κυβέρνησης. Δηλαδή η εμμονή στο «πρόγραμμα ανάκαμψης» που στην πραγματικότητα είναι ένα πρόγραμμα περιοριστικής πολιτικής, αποθάρρυνσης των επενδυτικών πρωτοβουλιών και εφαρμογής εισπρακτικών μέτρων εις βάρος των λαϊκών στρωμάτων.

Το ίδιο λοιπόν πρόγραμμα που υποστηρίζεται με τόση θερμότητα από την κυβέρνηση περιέχει το σπέρμα της αποτυχίας της οικονομικής πολιτικής και των στόχων της που υποτίθεται ότι είναι η οικονομική ανάκαμψη.

Ένα λοιπόν το κρατούμενο. Η έκθεση ΟΟΣΑ κάνει ένα σοβαρό λάθος. Το πρόγραμμα αυτό όχι μόνο δεν πρέπει να τηρηθεί αυστηρά, αλλά δεν πρέπει να τηρηθεί καθόλου. Στη θέση του θα έπρεπε να υπήρχε άλλο πρόγραμμα, ας πούμε εκείνο της επιτροπής Αγγελόπουλου.

Η πιο τρανή απόδειξη ότι το πρόγραμμα δεν πρέπει να τηρηθεί είναι ότι ήδη δεν τηρείται... γιατί δεν ήταν δυνατόν να τηρηθεί. Ο ρυθμός ανόδου των εσόδων υπολείπεται κατά 20% του αρχικού στόχου, τα κτηματικά ομόλογα δεν προχωρούν, τα δημόσια έξοδα δεν περιορίζονται κυρίως λόγω των κομματικών πιέσεων για προσλήψεις, η φορολογία των αγροτών «δεν περπατά», η πώληση των προβληματικών έγινε προβληματική και προκαλεί πλέον ενδοκυβερνητικές τριβές και ο υπουργός Εμπορίου αναγκάζεται να φεύδει ασύστολα για τις τιμές που ανεβαίνουν στα ύψη και τινάζουν στον αέρα τον τιμάρημο.

Το δεύτερο κρατούμενο σχετικά με το κείμενο της έκθεσης του ΟΟΣΑ είναι ότι στην πραγματικότητα δεν αναφέρει τίποτα που να πρέπει να ικανοποιεί την κυβέρνηση. Όσοι υποστηρίζουν το αντίθετο ή διαστρεβλώνουν την αλήθεια ή δεν γνωρίζουν να «διαβάζουν πίσω από τις γραμμές».

Προς τι η αγαλλίαση;

Αναφέρει για παράδειγμα η έκθεση ότι «*οι βραχυπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές περικλείουν περισσότερη αβεβαιότητα από ό,τι συνήθως*». Υπάρχει τάχα κανείς που να θεωρεί θετική την παραπάνω αναφορά; Αλλά και παρακάτω, η έκθεση για τον πληθωρισμό, αναφέρει ότι «*η μείωση του πληθωρισμού θα είναι μάλλον μικρής σημασίας το 1991 αν ληφθούν υπόψη οι αυξήσεις των λογαριασμών των οργανισμών κοινής ωφέλειας*».

Για τις εισαγωγές τονίζεται ότι θα συκρατηθούν σε μέτρια επίπεδα λόγω της ασθενούς εσωτερικής ζήτησης ενώ για τις εξαγωγές αναφέρεται ότι η αύξησή τους είναι πιθανή!

Τι είναι λοιπόν αυτό που χαροποιεί τη κυβέρνηση; Το γεγονός ότι οι «προοπτικές περικλείουν αβεβαιότητα»; ή ότι «η μείωση του πληθωρισμού θα είναι μικρής σημασίας»; ή ότι «είναι πιθανή (!) μια αύξηση των εξαγωγών»;.

Άγνωστον. Άλλωστε αυτό δεν έχει κατόση σημασία. Εκείνο που έχει σημασία είναι ότι κακώς ο ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι η Ελλάδα μπορεί να καλύψει τη διαφορά που την χωρίζει από τις οικονομίες των άλλων χωρών της ΕΟΚ υπό τον όρο να τηρηθεί αυστηρά το «πρόγραμμα ανάκαμψης». Το πρόγραμμα δεν πρέπει να τηρηθεί (άλλωστε δεν τηρείται) στη θέση του έπρεπε να εφαρμοστεί άλλο και όσο για την κάλυψη της διαφοράς με τις άλλες χώρες μόνον αφελείς την υποστηρίζουν. Η τοποθέτηση αυτή στηρίζεται στην αφαιρετική, διότι όσοι την υποστηρίζουν είναι σα να θεωρούν ότι ενώ με κάποιο πρόγραμμα η ελληνική οικονομία θα σταθεροποιείται... οι οικονομίες των άλλων χωρών θα παραμένουν στάσιμες... περιμένοντας να τις προσεγγίσει η ελληνική οικονομία.

«Κύριοι, δυστυχώς επτωχεύσαμε»... [

Το προβληματικό σκάνδαλο

Ένα από τα αξιοπερίεργα της «υπόθεσης Γιαννόπουλου» είναι ότι ο κοπτόμενος υπέρ του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη και της πολιτικής του για την αποκρατικοποίηση τέως πρόεδρος του Ο.Α.Ε., βρήκε τους θερμότερους υποστηρικτές του στο ΠΑΣΟΚ, το οποίο αναζητεί τώρα σκάνδαλο ύψους 50 δισ. δρχ. Εξίσου αξιοπερίεργο είναι το γεγονός ότι ο μέχρι τώρα «κολλητός υπερ-υπουργός» του κ. Μητσοτάκη μετατράπηκε σε φαντασιόπληκτο από την κυβερνητική παράταξη.

Αν θελήσουμε από τώρα να αποδώσουμε ευθύνες για την «υπόθεση Γιαννόπουλου» ή να αποφανθούμε για το «τις πταίει», τότε αναμφίβολα δεν θα έχουμε κατορθώσει να διατηρήσουμε την αντικειμενικότητά μας. Άλλωστε, η απόδοση ευθυνών θα ήταν κάτι το πρόωρο, δεδομένου ότι κάθε μέρα έρχονται στο φως της δημοσιότητας και νέα στοιχεία που περιπλέκουν αντί να απλουστεύουν και να αποσαφηνίζουν την όλη υπόθεση.

Εξάλλου, μετά τη σχετική μηνυτήρια αναφορά που κατέθεσαν στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Αθηνών οι τρεις βουλευτές του ΠΑΣΟΚ θα πρέπει να περιμένουμε ότι οι απαντήσεις στα ερωτήματα γύρω από την «υπόθεση Γιαννόπουλου» θα δοθούν σωστά.

Και τα ερωτήματα φυσικά δεν είναι λίγα, στα λίγο - πολύ γνωστά σε όλους μας γεγονότα. Για παράδειγμα, «υπάρχει συνωμοσία για την ανατροπή του Πρωθυπουργού της χώρας», όπως υποστηρίζει ο εμφανιζόμενος τώρα «Μητσοταχιώτερος του Μητσοτάκη» κ. Γιαννόπουλος για τον οποίον «ψιθυρίζεται» ότι ανήκε το πάλαι ποτέ στο ΠΑΣΟΚ; ή όχι;

Υπήρξε επιτυχής παρέμβαση στην ανάθεση πώλησης της ΑΓΕΤ Ηρακλής του αναπληρωτή υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Ευθ. Χριστοδούλου ώστε να εξοικονομηθούν για το ελληνικό δημόσιο εκατοντάδες

χιλιάδες δολάρια (1,3 εκατ. δολ.) ή όχι;

Ποιος ήταν ο ρόλος του υφυπουργού Βιομηχανίας κ. Μαντζώρη και του γενικού γραμματέα της διυπουργικής επιτροπής αποκρατικοποίησης κ. Πιπέρογλου;

Πώς και μέχρι ποίου σημείου εμπλέκεται στην πώληση της ΑΓΕΤ η Εθνική Τράπεζα και ειδικότερα ο διοικητής της κ. Βρανόπουλος για τον οποίον υπάρχουν καταγγελίες ότι οδηγεί σε ξεπούλημα της ΑΓΕΤ Ηρακλής μέσω της πτώσης της τιμής των μετοχών της;

Οι δηλώσεις του κ. Γιαννόπουλου αποτελούν φαντασιώσεις, και τι στην πραγματικότητα συμβαίνει με την «OLYMPIC MARINE» τα «Πλαστικά Καβάλας» και την ΜΕΛ;

Αλλά ας μη συνεχίσουμε με τα ερωτήματα και ας επιχειρήσουμε καλύτερα να προσεγγίσουμε την «υπόθεση Γιαννόπουλου» από άλλη σκοπιά. Την κοινωνικοοικονομική... και όχι την οικονομικοκοινωνική.

Έχουμε και λέμε λοιπόν. Η κυβέρνηση ρίχνει το βάρος της, από τις πρώτες εβδομάδες που ανέλαβε την εξουσία η ΝΔ, στην αποκρατικοποίηση... σε βαθμό πώλησης όχι μόνο των ζημιολόγων αλλά και των κερδοφόρων επιχειρήσεων, μικρών και μεγάλων, στρατηγικής και όχι σημασίας για την εθνική οικονομία. Η αποκρατικοποίηση ή καλύτερα οι προσπάθειες εφαρμογής της προσλαμβάνουν τον χαρακτήρα αυτοσκοπού και όχι μέσου για την ανάπτυξη της οικονομίας.

Τα συμφέροντα είναι τόσο μεγάλα, όσο μεγάλες είναι και οι επιχειρήσεις και άρα μεγάλοι και οι πειρασμοί...

Έτσι και αλλιώς στην κυβέρνηση δεν βλέπουν όλοι με καλό μάτι την αποκρατικοποίηση «πάση θυσία» ιδιαίτερα όταν μερικές προβληματικές επιστρέφουν «καθαρές» σε αυτούς που τις οδήγησαν στον κατάλογο των προβληματικών.

Οι αντιθέσεις (ενδοκυβερνητικές σε ένα βαθμό, διαπαραταξιακές σε έναν άλλο) συσσωρεύονται και ξεσπάνε μόνον όταν αποκαλύπτεται ότι η MORGAN STANLEY κάνει έκπτωση 1,8 εκατ. δολ. για τη διαμεσολάβησή της στην πώληση της ΑΓΕΤ.

Η κοινωνία στο μεταξύ εθισμένη τα τελευταία χρόνια σε σκάνδαλα και «σκάνδαλα» και σε σκανδαλοθηρία, δέχεται πρόθυμα τις υπόνοιες για «κομπίνα», μίζες, ατασθαλίες κ.λπ. Οι καταγγελίες και μόνον του κ. Γιαννόπουλου αρκούν για να πεισθεί η συντριπτική πλειοψηφία των ψηφο-

φόρων ότι βρισκόμαστε προ των θυρών και άλλου σκανδάλου. Διστάζουν βέβαια να πιστέψουν ότι πίσω από αυτό βρίσκεται ο κ. Χριστοδούλου, ο οποίος έχει την εικόνα του έντιμου και αξιόπιστου, αλλά σκέπτονται «ποιος ξέρει;».

Και εδώ ακριβώς υπάρχει το μεγάλο πρόβλημα. Είτε υπάρχει, είτε δεν υπάρχει σκάνδαλο, η αποκρατικοποίηση υπέστη σοβαρό πλήγμα όπως και η αξιοπιστία της κυβέρνησης. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η αποκρατικοποίηση, στην οποία ως ένα μεγάλο βαθμό στηρίζει το οικονομικό της πρόγραμμα αλλά και τη φιλοσοφία της οικονομικής πολιτικής της η κυβέρνηση, θα «παγώσει» μέχρι να ξεχαστεί η «υπόθεση Γιαννόπουλου».

Θα ξεχαστεί όμως η υπόθεση αυτή έστω και αν λένε από τώρα ότι δεν θα φθάσει ούτε στο προανακριτικό στάδιο; Δ.Σ.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΤΕΥΧΟΣ 45
ΙΟΥΝΙΟΣ 1991

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΠΕΑ ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ
Γράφουν οι Γιάννης Βουλγαρης, Μαρία Κουταλιερη, Θανάσης Βαλαβονίδης

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΤΥΠΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
Επιμέλεια ΣΑΒΒΑΣ ΤΣΙΛΕΝΗΣ · ΚΩΣΤΗΣ ΚΑΤΖΗΜΙΚΑΛΗΣ
JOHN HOLMES · Οργάνωση και γεωγραφική διαρθρωση των υπεργολαβικών παραγωγών
ALAN J. SCOTT · Ευελκία συστήματα παραγωγής και περιφερειακή ανάπτυξη · Η αναδυσση νέων βιομηχανικών χώρων στη Βόρεια Αμερική και τη Δυτική Ευρώπη
ΛΙΝΑΛΙΣ ΒΑΛΑΒΟΝΙΔΗΣ · Ανάπτυξη βασισμένη στη μικρή βιομηχανία · Η περίπτωση της «Τρίτης Ιταλίας»
ΓΑΡΑΝΤΙΣ ΛΑΛΙΩΣ · Εννοιολογική ταξινόμηση της ανεπάρκειας οικονομίας
ΝΤΙΝΑ ΒΑΙΟΥ · ΜΑΡΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΑΚΗ · ΖΩΓΙΑ ΧΡΟΝΑΚΗ · Αμειβομένη εργασία στο σπίτι · μια γυναικεία δουλειά και μια ιδεολογία
ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ · «Βιομηχανικές συνεισίες» γύρω από την Αθήνα · Αναδιάρθρωτική εμπειρία, προβλήματα και προοπτικές
ΠΟΠΗ ΣΑΠΟΥΝΤΖΑΚΗ · Μεταποιητική δραστηριότητα και αστικός χώρος · Μια εμπειρική έρευνα στο κέντρο της Αθήνας
ΝΤΙΝΑ ΒΑΙΟΥ · ΛΟΗΣ ΛΑΜΠΡΙΑΝΙΔΗΣ · ΚΩΣΤΗΣ ΚΑΤΖΗΜΙΚΑΛΗΣ · ΖΩΓΙΑ ΧΡΟΝΑΚΗ · Διαχυτή εκβιομηχανισή στη Θεσσαλονίκη

ΓΙΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΥΡΝΙΚΙΩΤΗΣ · Ο ήλιος του Πλάτωνα · Για την ιδεολογική παρουσία του παρελθόντος στη σύγχρονη Αθήνα
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΡΑΚΑΣ · Περιφερειακή ανάπτυξη και τοπικές κοινωνίες (Περί επικουρικότητας, εταιρικών σχέσεων, ενδογενούς ανάπτυξης και άλλων...)
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΒΛΑΧΟΥΤΣΙΚΟΥ · σε συνεργασία με την ANNA ΜΠΑΧΑΡΟ-ΠΟΥΛΟΥ ΚΟΥΛΗ · «Na χωρώ κι εγώ το σπίτι μου και το κλειδί απ' τα μέσα» · Γυναίκες και καταναλωση σ' ένα χωριό της Βοιωτίας
ΒΑΝΑ ΤΕΝΤΟΚΛΑΗ · Η κοινωνική δομή της ταυτότητας των δυο φύλων
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΣΑΜΟΥΡΓΚΕΛΗΣ · Η απομυθοποίηση του οικονομικού «θαύματος» της κας Θάτσερ στη γλώσσα των αριθμών · Μια εισαγωγή στη θαύσερική περιπέτεια της ελληνικής οικονομίας

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ
Γρηγόρης Ποταμιανός

• ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ Βαλαωρίτου 12, 10671 ΑΘΗΝΑ τηλ 36 28 501 •

Ασύρματες μίζες: Συνέχεια χωρίς τέλος

- Μέχρι πότε θα εξακολουθεί να δρα ο μηχανισμός που αναπαράγει σκάνδαλα στο χώρο των προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων;
- Ποιες αδυναμίες του συστήματος απέρριψαν άλλες φθηνότερες λύσεις, και μάλιστα ελληνικής συμμετοχής;
- Τι εμποδίζει το ΥΕΘΑ να εκδόσει απόφαση ώστε στο εξής σε όλες τις προμήθειες μέσω FMS ή Γερμανικών μεριδίων να υπάρχει ρήτρα μη αναγνώρισεως προμήθειας παντός είδους;

Το *promotion*, η προβολή ενός προϊόντος, είναι το μυστικό της επιτυχίας του στην αγορά. Καλό *promotion*, σημαίνει μεγάλες πωλήσεις. Αυτό επιτυγχάνεται σχεδόν πάντα, με τη διαφήμιση, όταν αναφερόμαστε σε προϊόντα που απευθύνονται στο καταναλωτικό κοινό. Όταν όμως αναφερόμαστε σε ασυρμάτους τεθωρακισμένων ή μονάδων πεζικού, όπως είναι τα συστήματα της *ALCATEL-SEL*, αντιπρόσωπος της οποίας είναι ο κ. Αθανάσιος Τσούκας, τον οποίο γνωρίσαμε στο προηγούμενο τεύχος τότε η λέξη «*promotion*», αποκτά ειδικό βάρος. Γιατί οι «ενδιαφερόμενοι» είναι οι υπεύθυνοι αξιωματικοί του σχετικού προγράμματος αλλά και αυτοί που θα μπορούσαν να δώσουν εντολή στους αξιωματικούς για να αγοράσουν οι συγκεκριμένοι ασύρματοι.

Έτσι, σε επιστολή του κ. Α. Τσούκα, προς την γερμανική εταιρεία, με ημερομηνία 16 Νοεμβρίου 1988 διαβάζουμε τα εξής: «Σας πληροφορούμε ότι δαπανήσαμε 134.511 μάρκα προσπαθώντας να προβά- λουμε το προϊόν σας στην Ελλάδα». Και

κλείνει την επιστολή ζητώντας να του επιστραφούν αυτά τα χρήματα.

Το ερώτημα που μοιραία ακολουθεί, είναι ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκαν αυτά τα λεφτά —περίπου 15.000.000 δραχμές. Πού και πώς έγινε το *promotion* για τους ασυρμάτους *SEM 180/190* και *SEM 192*; Μήπως την απάντηση —έστω έμμεση— δίνει το απόσπασμα του υπομνήματος του ΓΕΣ, που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος και σύμφωνα με το οποίο «τα τελευταία χρόνια ακολουθείται μια σκανδαλώδεις εύνοια προς την γερμανική εταιρεία *SEL*»;

Αλλά αυτό δεν είναι το μοναδικό σκοτεινό σημείο της υπόθεσης. Μια σειρά εγγράφων που έχουμε στην κατοχή μας και φέρνουμε σήμερα στη δημοσιότητα, αποδεικνύουν ότι: στην περίπτωση της προμήθειας 1.744 συστημάτων επικοινωνίας της *ALCATEL - SEL* από τον Ελληνικό Στρατό, μέσω του 9ου, του 11ου και του 12ου μεριδίου γερμανικής βοήθειας προς τη χώρα μας, παραβιάστηκε κατάφωρα η νομιμότητα με την καταβολή και εισπραξη μίζας, αφού πρόκειται για δωρεάν βοήθεια και έγινε χωρίς διαγωνισμό και το κυριότερο ο Ελληνικός Στρατός προμηθεύτηκε προβληματικά και ακατάλληλα συστήματα. Αυτά δεν είναι δικά μας συμπεράσματα, αναφέρονται με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες σε έγγραφα του Γενικού Επιτελείου.

Η καταβολή μίζας προκύπτει πέρα από κάθε αμφισβήτηση τόσο από τα συμβόλαια του κ. Α. Τσούκα με την *ALCATEL - SEL* όσο και από τις τραπεζικές αποδείξεις που βεβαιώνουν την καταβολή των ποσών. Μία από αυτές είχαμε φέρει στη δημοσιότητα στο περασμένο τεύχος.

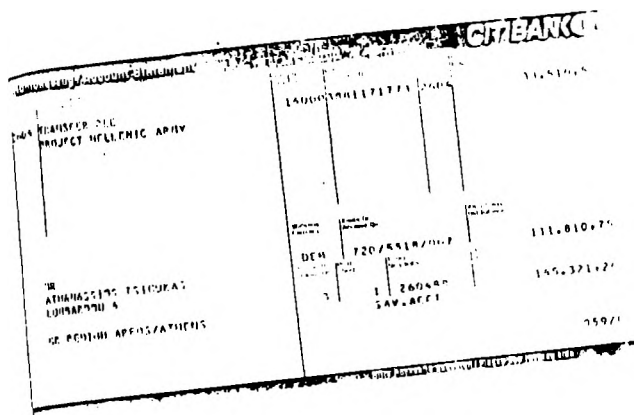
Η επιχείρηση της προμήθειας αναξιόπιστων, προβληματικών και πανάκριβων συστημάτων επικοινωνίας για τον Στρατό, άρχισε το 1987 και συνεχίστηκε μέχρι και τις 2 Νοεμβρίου 1989. Άλλη μία προμήθεια για 363 συστήματα *SEM 180/190* επρόκειτο να γίνει στο τέλος του περασμένου Ιανουαρίου, αλλά γι' αυτά θα επανέλθουμε στο επόμενο τεύχος.

Ο κίνδυνος να μείνουν χωρίς επικοινωνία τα «Λεωνίδα» —σ' αυτά τοποθετήθηκαν οι *SEM 180/190*— ή και μονάδες πεζικού που χρησιμοποιούν τους *SEM 192*, είναι υπαρκτός. Ιδού τι αναφέρει για το θέμα σχετική αναφορά επιθεωρητών του ΓΕΣ: «Η Ε.Σ. βαθμιαία εξαρτάται όλο και περισσότερο από μία και μοναδική εταιρεία αφο- η *SEL* είναι ο μοναδικός κατασκευαστής της σειράς *SEM*. Σε συνδυασμό με το ότι *SEL* αποφεύγει να δώσει τον Α/Ο των υλ- κών της, αντί δε κωδικού κατασκευαστι- όπως ορίζουν οι κανονισμοί του ΝΑΤΟ δίνει έναν ψευδοαριθμό (!) τα ανταλλα- κτικά της δεν είναι δυνατόν να εξασφα- στούν με διεθνή διαγωνισμό γιατί δεν ε- ναι αναγνωρίσιμα. Έτσι η *SEL* έχει ι- δυνατότητα να διαμορφώνει τις τιμές τι- κατά το δοκούν, αφού ο Ε.Σ. δεν έχει ι- δυνατότητα να κάνει έλεγχο. Σε περίπτω- ση που σταματήσει η γερμανική βοήθε- που είναι πολύ πιθανόν μετά την επαν- νωση των δύο Γερμανιών, η πολυδάπα- συντήρηση των συστημάτων θα βαρύνει ναπόφευκτα τον εθνικό προϋπολογισμό».

Οι τιμές στις οποίες προσφέρονται τα λικά δεν είναι καθόλου συμφέρουσες. υλικό της *SEL* δεν είναι απόλυτα αξιό- στο, όπως απαιτείται σε τέτοιου είδους

Στο προηγούμενο τεύχος, σημειώναμε ότι ο κ. Α. Τσούκας, στις 21 Απριλίου 1967, ως υπολοχαγός στην Β' Μοίρα Καταδρομών στον Διόνυσο, ήταν υπασπιστής του χουντι- κού Γιώργου Κωνσταντόπουλου που πρό- σφατα αποφυλακίστηκε. Όμως, σήμερα, α- ποκαλύπτουμε τον ειδικό ρόλο που είχε στ- πραξικόπημα ο κ. Α. Τσούκας: ήταν ο άν- θρωπος που συνέλαβε στο Καστρί, τον Αν- δρέα Παπανδρέου και στη συνέχεια τον μετέ- φερε στο ξενοδοχείο «Πικέρμι». Ο κ. Α. Τσούκας ήταν επικεφαλής, του αποσπάσ- ματος που είχε εισβάλει στη βίλλα «Γαλήνη».

Η μετέπειτα προνομιακή μεταχείρησή του από το ΓΕΣ, επί πρωθυπουργίας κ. Α. Πα- πανδρέου, οφείλεται σύμφωνα με πληροφ- ρίες, σε μια ιδιότυπη σχέση φιλίας και αλλη- λοεκτίμησης, που αναπτύχθηκε μεταξύ των δύο ανδρών εκείνες τις δύσκολες ώρες.

VALPAK LTD.
14, KENOPONTOS STR.
GR-105 57 ATHENS

TO: FALN AG
Postfach 8
D-8500 Lauf d. Pegnitz 1
West Germany

ATTN: Mr. Lohman
Mr. Oetter

ATHENS: 15/11/88
OUR REF: 291

Dear Sirs,

This letter is to inform you that during the time period since the last clearance between us, we spent the amount of 96/87-30224- 134.511,00 DM trying to promote your products in Greece.

Since this amount has been spent on your behalf, we would appreciate your nearest payment.

Thanking in advance we remain

Sincerely Yours

THOMAS

Ξοδεύτηκε ο κ. Α. Τσούκας, προσπαθώντας να «προβάλει» τα προϊόντα της SEL. Σχεδόν 135.000 μάρκα. Πάντως ούτε στην τηλεόραση ούτε στα περιοδικά είδαμε διαφημίσεις των ασυρμάτων του «Λεωνίδα». Βέβαια τα «έξοδα κίνησης» είναι όλα πληρωμένα. Και η μίζα παχυλή: 145.321 μάρκα στην Σίτιμπανκ η επιβράβευση βάσει του συμβολαίου, για προώθηση πωλήσεων της εταιρείας στον Ελληνικό Στρατό.

λικά. Από τις σοβαρές διαφορές που έχουν διαπιστωθεί στη δομή υλικών της εταιρείας του ίδιου τύπου, αποδεικνύεται πως σε πολλές περιπτώσεις έχει δώσει υλικό που δεν είναι πρόσφατης σχεδιάσεως και ήταν αποθηκευμένο.»

Κι όμως τα συστήματα αυτά αγοράστηκαν. Πώς; Μετά από ένα όργιο παράνομων μεθοδεύσεων και καταπάτησης κάθε νόμιμης διαδικασίας.

Δύο διαγωνισμοί έγιναν για την προμήθεια ασυρμάτων, ο Νο 284 τον Φεβρουάριο του 1988 και ο Νο 20 τον Μάρτιο του 1989. Οι SEM απορρίφθηκαν και στους δύο διαγωνισμούς από την τεχνική επιτροπή για τέσσερις λόγους που σχετίζονται με τις επιχειρησιακές δυνατότητες του συστήματος.

Όλα τα παραπάνω αναφέρονται σε απόρρητα έγγραφα του ΓΕΣ. Τελείως ανεξήγητα όμως, οι διαγωνισμοί ακυρώθηκαν. Και αυτά τα ακατάλληλα και εκτός προδιαγραφών συστήματα αγοράστηκαν τελικά. Σχετική αναφορά του ΓΕΣ για το θέμα: «Παρά το ότι ο SEM 192 απερρίφθη, γιατί δεν πληρούσε τις τεχνικές προδιαγραφές του Ε.Σ. και χωρίς καν να ληφθεί υπ' όψιν εάν η τιμή του ήταν συμφέρουσα μόλις ακυρώθηκε και ο δεύτερος διαγωνισμός, με ταχύτατες διαδικασίες μεθοδεύτηκε η προμήθεια 259 Σ/Α SEM 192 μέσω του 12ου μεριδίου και στις 2 Νοεμβρίου 1989 (σ.σ. τρεις ημέρες πριν από τις εκλογές, με υπηρεσιακή κυβέρνηση!) υπεγράφη η Q/F 21H/KOO46/1 7277, σύμβαση αξίας 19.628.000 μάρκων, που σημαίνει ότι η τιμή ανά Σ/Α είναι 75.783 μάρκα».

Όμως, την ίδια ημέρα, όπως αναφέρει ένα άλλο έγγραφο, «έπεσαν» οι υπογραφές και στην υπ' αριθ. Q/F21H/U0045/17276/2-11-'89, σύμβαση για τους 347 ασυρμάτους και συστήματα ενδοεπικοινωνίας SEM 180/190 για τα «Λεωνίδα».

Αξία: 21.362.641 μάρκα!

Τη στιγμή που για τον πρώτο τύπο υπήρχαν πολύ φθηνότερα συστήματα (το AN/AM7239 της ITT, προς 17.577 δολάρια το ένα, το AN/94AV-4 MOTCA της HARRIS προς 16.470 δολάρια, που θα μπορούσαν να αγορασθούν μέσω FMS, με υψηλό βαθμό τυποποίησης τόσο στον αμερικανικό όσο και στον ελληνικό στρατό. Αλλά το παράδοξο είναι ότι υπήρχε για τα συστήματα των «Λεωνίδας» και προσφορά ελληνικής εταιρείας, επίσης με υψηλό βαθμό τυποποίησης και στη μισή τιμή!

Αλλά η απόφαση που είχε ληφθεί στις 21/3/1988 σε σύσκεψη ΥΠΟΒΙ, όπου συμμετείχαν οι ταξίαρχος Δημητριάδης, Λεονταρίτης από ΥΠΟΒΙ, ο πρόεδρος του Δ.Σ. της ΕΛΒΟ Ταμβακάκης και ενδιαφερόμενες ελληνικές βιομηχανίες, ανακοινώθηκε στους εκπροσώπους των τελευταίων, ότι είχε επιλεγεί ο SEM-180/190 για τα «Λεωνίδα».

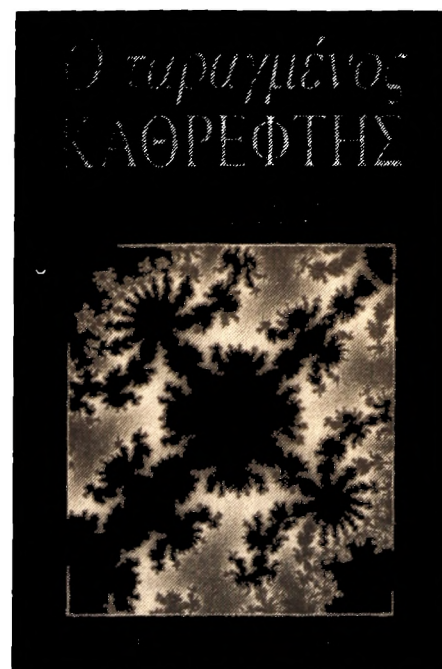
Τα αποτελέσματα της επιλογής τα είδαμε πιο πάνω. Απλώς συμπληρώνουμε ότι σε εμπιστευτικό έγγραφο της 30ής Μαΐου '90 του 806 ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΒΑΣΕΩΣ ΤΗΛ/ΝΙΑΣ, που είχε αναλάβει τη συντήρηση των SEM αναφέρονται τα συστήματα της SEL ως αναξιόπιστα, παλαιάς σχεδιάσεως και κατασκευής και η εταιρεία αδιάφορη για την επίλυση των διαφόρων προβλημάτων.

Αυτά όμως δεν έχουν σημασία για τον κ. Α. Τσούκα, ο οποίος βάσει του υπ' αριθ. 231 T 1131 συμβολαίου που υπέγραψε στις 27 Νοεμβρίου 1987, πήρε προμήθεια 13,5% για την πώληση των SEM 180/190, ενώ για πώληση ανταλλακτικών και άλλων συστημάτων η μίζα του περιορίστηκε στο 5%.

Το promotion πέτυχε, τα λεφτά της μίζας μοιράστηκαν, τα «Λεωνίδα» θα ζήσουν;

Τάσος Γκουριώτης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

J. Briggs και D. Peat

Ο ΤΑΡΑΓΜΕΝΟΣ ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

Μια περιήγηση στη θεωρία του χάους και την επιστήμη της ολότητας

Το βιβλίο εξερευνά με σαφήνεια και μεθοδικότητα το πολυπρόσωπο χάος, παρουσιάζοντας τους νόμους που διέπουν οικείες διαδικασίες της καθημερινής ζωής,

- από τους χτύπους της καρδιάς και τη νόσηση ως το σχηματισμό των νεφών και των καταιγίδων,
- από τη σύνθεση ενός ποιήματος ως την εξάπλωση μιας πυρκαγιάς στο δάσος,
- από τον έλεγχο της οδικής κυκλοφορίας και την τεχνητή νοημοσύνη ως το έμφραγμα και τη σχιζοφρένεια,
- από τις διακυμάνσεις του χρηματιστηρίου ως την ανάπτυξη ενός πληθυσμού εντόμων.

Ο περίφημος αφορισμός του χάους ότι το τίναγμα των φτερών μιας πεταλούδας στο Πεκίνο επηρεάζει τον καιρό της Νέας Υόρκης δείχνει δραματικά αυτό που οι Briggs και Peat περιγράφουν ως «αναδυόμενη επιστήμη της ολότητας», μια συνεχώς αυξανόμενη επιστημονική αναγνώριση ότι τα πάντα στο Σύμπαν αλληλοσυνδέονται.

Το βιβλίο είναι απλό, κατανοητό, άριστα εικονογραφημένο, Αποτελεί την καλύτερη εισαγωγή στο θέμα αυτό που σε λίγο θα ενδιαφέρει τον καθένα μας.

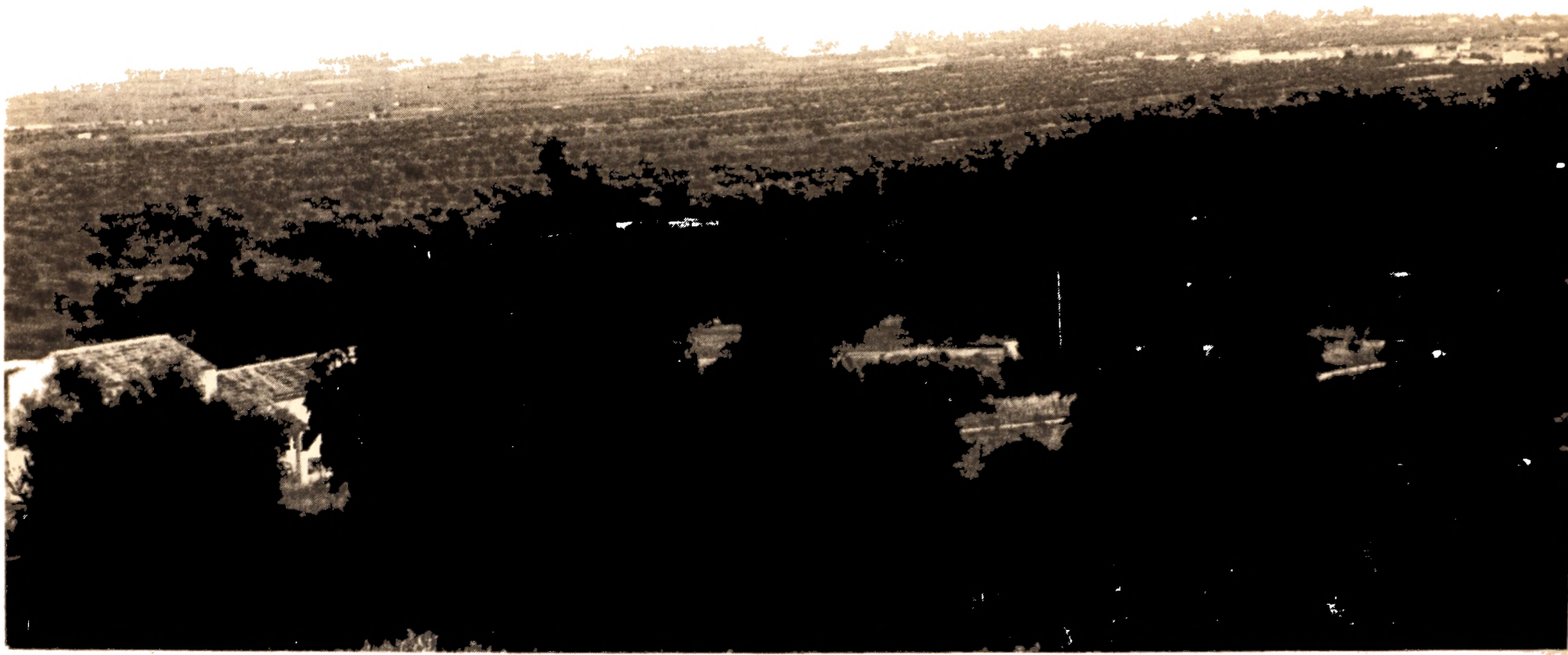
σελ. 232, 14,5 x 25 εκ., 2900 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
114 71 Αθήνα, τηλ. 3643272, fax 3641864

ΜΕΣΟΓΕΙΑ:

Μια νέα τσιμεντούπολη;

του Ε. Αμπελουργού

Ανάμεσα στα μεγάλα συγκοινωνιακά έργα που έχει εξαγγείλει η Κυβέρνηση για την Πρωτεύουσα είναι και η πολυσυζητημένη ελεύθερη Λεωφόρος Ελευσίνας – Σταυρού – Σπάτων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που είδαν το φως της δημοσιότητας στην «Καθημερινή» της Κυριακής 12 Μαΐου 1991, η λεωφόρος αυτή θα διαθέτει τρεις λωρίδες κυκλοφορίας σε κάθε κατεύθυνση με ενδιάμεση ζώνη για την κίνηση προαστιακού σιδηροδρόμου, αλλά και παράπλευρους δρόμους με δύο λωρίδες κυκλοφορίας καθένας, έτσι που το συνολικό πλάτος της θα ανέρχεται σε 70 μ. περίπου.

Σύμφωνα πάντα με τα δημοσιευμένα στοιχεία, η λεωφόρος θα ξεκινά από την δυτική πλευρά του Αεροδρομίου Ελευσίνας, θα περνά στα βορειοανατολικά του χώρου του Ολυμπιακού Σταδίου και του Σταυρού και, μετά τη διασταύρωσή της με τη λεωφόρο Μαραθώνος, θα κάμπτεται προς τα νότια, ακολουθώντας την κατεύθυνση της λεωφόρου Λαυρίου με την οποία και τελικά θα συμπέσει στο σημείο

συνάντησής της με το νέο δρόμο της σήραγγας του Υμηττού που θα ξεκινά από το αεροδρόμιο του Ελληνικού. Τρία χιλιόμετρα περίπου νοτιότερα, η λεωφόρος θα κάμπτεται προς τα βορειοανατολικά για να φτάσει στη νότια πύλη του νέου Διεθνούς Αερολιμένα των Σπάτων. Φυσικά, σε όλες τις διασταυρώσεις των νέων αυτών δρόμων μεταξύ τους ή με υφιστάμενους που προφανώς θα αναβαθμιστούν προβλέπονται ανισόπεδοι κόμβοι.

Πρόκειται, βέβαια, για έργα τεράστιας κλίμακας και τεράστιας δαπάνης, που ξεπερνούν κατά πολύ τα μέτρα στα οποία έχουμε συνηθίσει.

Και το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο αυτά τα έργα είναι πράγματι αναγκαία στην έκταση και τη μορφή που προβλέπονται, ιδιαίτερα μάλιστα όταν προγραμματίζονται να κατασκευαστούν έξω από τον πυκνό αστικό ιστό, σε, υποτίθεται, προστατευόμενη γεωργική γή.

Ότι το σημερινό οδικό δίκτυο δεν μπορεί να εξυπηρετήσει τις κυκλοφοριακές ανάγκες είναι γνωστό. Ωστόσο, το άλμα από δρόμους με μία μόνο λωρίδα κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, όπως η σημερινή λεωφόρος Λαυρίου, σε ελεύθερες λεωφόρους με τρεις λωρίδες ανά κατεύθυνση, με παράπλευρους δρόμους και με γραμμή προαστι-

ακού σιδηροδρόμου επιπλέον μοιάζει τολάχιστον υπερβολικό. Επιβάλλεται άρα από την πρόσθετη κίνηση που θα δημιουργήσει ο νέος αερολιμένας στα Σπάτα, πρόκειται να καλύψει και ανάγκες που προκύψουν από μία αναμενόμενη, πλ όμως μη ομολογούμενη, έντονη αστικοποίηση της περιοχής;

Τα Μεσόγεια γνώρισαν τις τελευταίες δεκαετίες μια σημαντική οικιστική ανάπτυξη. Ωστόσο, κατόρθωσαν να διασώσουν βασικά χαρακτηριστικά μιας γεωργικής περιοχής, με εκτεταμένους ελαιώνες και αμπελώνες, με οικισμούς που όσο και υπέστησαν τις συνέπειες μιας κάποιας «πολυκατοικιοποίησης» διατηρούν ακόμα μια ανθρώπινη κλίμακα και αξιόλογους παραδοσιακού περιβάλλοντος, με μια διάσπαρτη εκτός σχεδίου δόμη που συγκρατείται ακόμη σε ανεκτά επίπεδα. Έτσι, το τοπίο των Μεσογείων, με τη καλλιεργημένη πεδιάδα, τα γύρω βουνά τους θαυμάσιους λόφους του, όσο κι έχει υποστεί κάποιες δυσάρεστες αλλαγές, παραμένει ακόμη φυσικό και απαμίλλα όμορφο.

Την ανάγκη προστασίας του γεωργικού χαρακτήρα και του φυσικού τοπίου της περιοχής έχει αναγνωρίσει η ίδια η Πολιτεία από τη μία μεριά με όσα προβλέπει σχετι-

το ισχύον Ρυθμιστικό Σχέδιο και από την άλλη με συγκεκριμένα μέτρα που έχει λάβει, π.χ. για τον περιορισμό των βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων σε συγκεκριμένες ζώνες και, προπάντων, για την αποτροπή της κατάτμησης της γης σε εκτός σχεδίου περιοχές. Όλη όμως αυτή η προσπάθεια κινδυνεύει να ανατραπεί άρδην με τα νέα συγκοινωνιακά έργα.

Ο νέος διεθνής αερολιμένας στα Σπάτα, εφόσον τελικά πραγματοποιηθεί, θα έχει μοιραία δυσμενέστατες επιπτώσεις. Αλλά και τα προγραμματισμένα νέα οδικά έργα όχι μόνο θα τραυματίσουν καθεαυτά με την κλίμακά τους το ευαίσθητο τοπίο των Μεσογείων, αλλά και θα δώσουν το έναυσμα για μια ραγδαία και ανεξέλεγκτη οικιστική ανάπτυξη, όσα μέτρα και αν ληφθούν για τον έλεγχο των χρήσεων γης. Και το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο οι αρμόδιοι έχουν λάβει σοβαρά υπόψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις αυτών των έργων. Έχουν άραγε αναλογιστεί τον κίνδυνο αναπαραγωγής και στα Μεσόγεια των συνθηκών που επικρατούν σήμερα στο λεκανοπέδιο; Ή, εν ονόματι ενός συγκοινωνιακού εκσυγχρονισμού, προγραμματισμένου με στενά τεχνοκρατικά κριτήρια, είναι διατεθειμένοι να αποδεχτούν ως αναπόφευκτο το τίμημα της μετατροπής του μόνου διατηρούμενου ακόμη σε φυσική κατάσταση χώρου κοντά στο λεκανοπέδιο σε μια νέα τσιμεντούπολη πάνω από την οποία θα εγκατασταθεί μοιραία και το γνωστό μας «νέφος»;

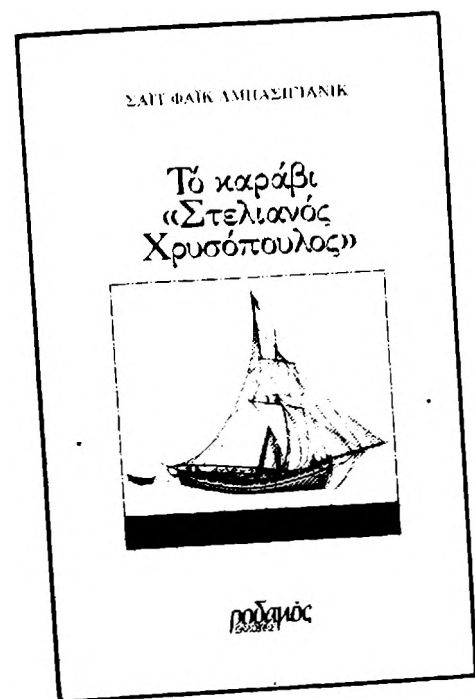
Πρόκειται βέβαια για μια προοπτική, που έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση όχι μόνο με τη φιλοσοφία του Ρυθμιστικού Σχεδίου για την Αθήνα, αλλά και με τους όποιους κατά καιρούς διακηρυγμένους στόχους της εθνικής χωροταξικής πολιτικής. Μήπως μπροστά στον κίνδυνο να υλοποιηθεί μια τέτοια εφιαλτική προοπτική θα έπρεπε να μετριάσουν ο εκσυγχρονιστικός οίστρος και τα τεχνοκρατικά οράματα των αρμοδίων;

Οι ανησυχίες για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των νέων έργων επαυξάνονται όταν γνωρίζεις κανείς το πώς αντιμετωπίζονται στην Ελλάδα ορισμένα κρίσιμα ζητήματα. Ήδη έχουμε, δυστυχώς, ένα πρώτο παράδειγμα από τον σχεδιασμό αυτών των έργων. Στον χάρτη που συνόδευε το δημοσίευμα της «Καθημερινής» για τα νέα έργα, η χάραξη της νέας λεωφόρου Σταυρού - Σπάτων περνά στα δυτικά ενός λόφου που βρίσκεται ανάμεσα στην Παιανία και τα Σπάτα, αρκετά κοντά στην υφιστάμενη λεωφόρο Λαυρίου με την οποία άλλωστε ταυτίζεται νοτιότερα. Ανεξάρτητα από τις επιφυλάξεις για την κλίμακα της νέας λεωφόρου, η χάραξη αυτή παρουσιάζει το σοβαρότατο πλεονέκτημα ότι βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τη δομημένη ήδη κατά

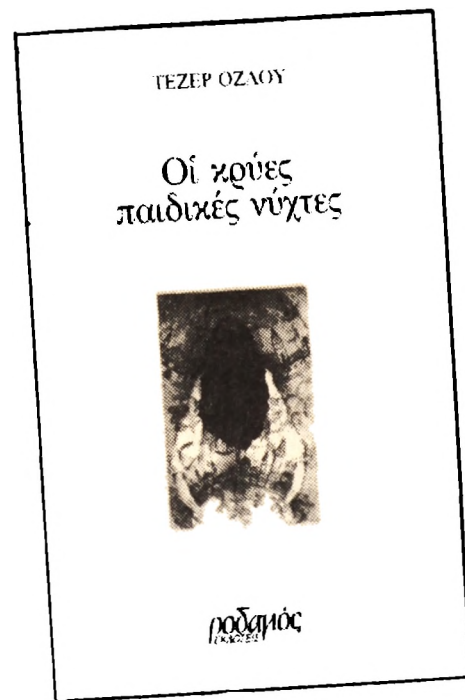
μήκος της λεωφόρου Λαυρίου ζώνη και, επομένως, δεν δημιουργεί τον κίνδυνο μιας εντελώς νέας γραμμικής ανάπτυξης. Επιπλέον, ο ανισόπεδος κόμβος στη διασταύρωση της νέας λεωφόρου με την υφιστάμενη οδό Παιανίας - Σπάτων βρίσκεται αρκετά κοντά στην Παιανία, η οποία θα μπορούσε άνετα να εξυπηρετηθεί από τον προβλεπόμενο στη θέση αυτή σταθμό του προαστιακού σιδηροδρόμου (στην περίπτωση που δεν ενεργοποιηθεί η παλαιά γραμμή που διερχόταν μέσα από τον οικισμό). Πιθανώς είναι οι σκέψεις αυτές που οδήγησαν και στην επιλογή αυτής της χάραξης, η οποία έχει ήδη μελετηθεί, έναντι μιας παλαιότερης που προβλεπόταν στα ανατολικά του λόφου.

Ήδη όμως πληροφορούμαστε ότι, έπειτα από πίεση που άσκησε στο ΥΠΕΧΩΔΕ ο Δήμος Παιανίας και προσωπικά ο Δήμαρχος κ. Βορρές μελετάται η επαναφορά της χάραξης στα ανατολικά του λόφου, σε μία περιοχή όπου το φυσικό τοπίο είναι εξαιρετικά ευαίσθητο και διατηρείται ακόμη αναλλοίωτο. Δεν έχει κανείς παρά να επισκεφθεί την περιοχή για να διαπιστώσει τη μεγάλη ζημιά που θα προκληθεί στο περιβάλλον αν εφαρμοστεί αυτή η χάραξη. Η νέα λεωφόρος με το υπέρμετρο πλάτος θα δημιουργήσει από μόνη της μια ισχυρή τομή σ' ένα τοπίο όπου κυριαρχούν σήμερα οι ελαιοκαλλιέργειες και οι αμπελοκαλλιέργειες, ενώ ο ανισόπεδος κόμβος στη διασταύρωση με την οδό Παιανίας - Σπάτων, ένα τεράστιο δηλ. τεχνικό έργο, θα πραγματοποιηθεί στο στενό πέρασμα ανάμεσα στο λόφο που προαναφέρθηκε και σ' έναν άλλο μικρότερο που βρίσκεται στα ανατολικά του, τραυματίζοντας έτσι ανεπανόρθωτα μία από τις θελκτικότερες τοποθεσίες της περιοχής. Φυσικά, η καταστροφή θα συμπληρωθεί αργότερα με την εντατική ανάπτυξη που είναι φυσικό να προκαλέσουν η λεωφόρος και ο προβλεπόμενος στον κόμβο σταθμός του σιδηροδρόμου. Ο σταθμός αυτός, εξάλλου, καθώς θα βρίσκεται πια ανάμεσα στους οικισμούς Παιανίας και Σπάτων, σε απόσταση δύο και πλέον χιλιομέτρων από τον καθένα, θα είναι ουσιαστικά άχρηστος.

Ήδη έχει αρχίσει να δημιουργείται ένα κίνημα διαμαρτυρίας από κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι εκτός των άλλων θέτουν και το ερώτημα εάν έχουν εκπονηθεί για τα έργα αυτά οι προβλεπόμενες από το Νόμο μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Έχουν ακουστεί αυτές τις μέρες τόσα και τόσα για την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και μάλιστα από επισημότατα χείλη, ώστε οι διακηρύξεις αυτές θα ηχούν ως ένας ακόμα εμπαιγμός, αν τα αρμόδια κρατικά όργανα, από τον νόμο ταγμένα για τη διαφύλαξή του, τις αγνοήσουν. □

«...Ο Σαΐτ Φαϊκ είναι ο μόνος τούρκος πεζογράφος που περιέγραψε τους ρωμιούς των χρόνων του με τις σωστές τους διαστάσεις... Η Αλεξάνδρα, ο Γιαννάκης, η Μαρικούλα, ο Ιακωβάκης, ο Σταύρος απ' το Γεντί Κουλέ κι ακόμη πόσοι άλλοι σύντροφοί του αγαπημένοι ξεπετιούνται μέσα απ' τα διηγήματά του ολοζώντανοι και αναβιώνουν εκείνη τη μαγική ατμόσφαιρα της Πόλης... Τότε που οι ανθρώπινες σχέσεις ήταν πιο ειλικρινείς, τα παλιά σπίτια ζωντανά, οι συναντήσεις τρυφερές κι οι υπαρξιακές συζητήσεις ανεξάντλητες...»

«...Η Τεζέρ Οζλου, εδώ, με ενάργεια και ρεαλιστική ευαισθησία, μας ταξιδεύει μέσα από τα δικά της παιδικά χρόνια, στη μικροαστική ασφυξία της μεταπολεμικής Τουρκίας, με τρόπο που το προσωπικό της χρέος να ανοίγεται τελικά σε διεθνή μαρτυρία. Οι δύο δεκαετίες, έτσι, αυτή του '50 κι εκείνη του '60, ερμηνεύονται επί της ουσίας, ως προς την καινούργια Τουρκία, και το έργο λειτουργεί πολύ πέρα από τη θεματολογική του αφετηρία...»

Εκδόσεις: Ροδανός - Αθήνα

Κεντρική διάθεση: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Σόλωνος 133, Αθήνα, τηλ. 36.06.305

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΗΛΘΕ Ο ΠΑΒΑΡΟΤΤΙ

● Ο καλλιτεχνικός πράκτωρ Θεόδωρος Κρίτας με επιστολή του διευκρινίζει τη σχέση του με τον Παβαρόττι και το φεστιβάλ Αθηνών.

Αγαπητό ANTI,

Θα παρατήρησες, ίσως, ότι παρ' όλο που αναμείχθηκε το όνομά μου σε πάρα πολλά δημοσιεύματα για την υπόθεση Παβαρόττι, απέφυγα να βγω και να δώσω το δικό μου «στιγμά». Ύστερα, όμως, από το δημοσίευσμά σου, θεωρώ σκόπιμο να λύσω τη σιωπή μου, με σκοπό την αποκατάσταση της αλήθειας.

1) Εδώ και 2 χρόνια περίπου, το Φεστιβάλ Αθηνών, μέσω του Αυστριακού Καλλιτεχνικού Γραφείου AUSTROKONCERT, μετεκάλεσε τον κ. Παβαρόττι για μια συναυλία στην Αθήνα. Το κόστος μετάκλησης —όπως ήταν φυσικό— ήταν αρκετά υψηλό διότι, πέρα από την αμοιβή του διάσημου καλλιτέχνη, έπρεπε να μετακληθεί και μια μεγάλη Ορχήστρα της επιλογής του, μαέστρος, σολίστες κλπ.

2) Για την κάλυψη του κόστους, προσφέρθηκε ο Έλληνας εφοπλιστής του Λονδίνου κ. Βασίλης Παπαχρηστίδης, γνωστός φιλότεχνος που, όμως, δεν επιδιώκει την προσωπική του προβολή. Σαν προϋπόθεση της χορηγίας, ο κ. Παπαχρηστίδης ζήτησε να διατεθούν οι εισπράξεις της συναυλίας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και, συγκεκριμένα, για την βοήθεια προς τους Έλληνες πρόσφυγες της Βορείου Ηπείρου.

Για την διεκπεραίωση όλων των σχετικών θεμάτων και προβλημάτων, όρισε σαν εκπρόσωπό του εμένα, επειδή με συνδέει μαζί του παλιά φιλία. Από το σημείο αυτό, αρχίζει η δική μου ανάμιξη, όχι με την επαγγελματική μου ιδιότητα, αλλά με την επαγγελματική μου πείρα.

3) Αρχισα, λοιπόν, να ενεργώ αποκλειστικά σαν εκπρόσωπος

του Χορηγού, και όχι σαν Καλλιτεχνικό Γραφείο και, φυσικά, χωρίς κανένα απολύτως οικονομικό συμφέρον. Έτσι, ξεκίνησα τις επαφές μου με το AUSTROKONCERT, τον κ. Παβαρόττι και την Ορχήστρα (LONDON PHILARMONIA) που είχε επιλέξει ο κ. Παβαρόττι. Για κάθε μου ενέργεια ενημέρωνα αμέσως τον ΕΟΤ και τον Χορηγό.

4) Την εποχή εκείνη, το συνολικό κόστος της μετάκλησης είχε υπολογισθεί ότι θα έφθανε τα 55 έως 60 εκατομμύρια δραχμές. Ο υπολογισμός αυτός δεν ήταν αυθαίρετος, αλλά έγινε με δεδομένα την αμοιβή του Παβαρόττι, των σολίστ και του μαέστρου, και την αμοιβή της Ορχήστρας με βάση προηγούμενη (1989 νομίζω) συμμετοχή της στο Φεστιβάλ Αθηνών, αυξημένη —φυσικά— με ένα ποσοστό, λόγω παρέλευσης διετίας.

5) Από δω και πέρα αρχίζει η εμπλοκή γιατί:

— Η Ορχήστρα ζήτησε υπέρμετρη αμοιβή, εκμεταλλευόμενη —προφανώς— το γεγονός ότι δεν είχαμε εναλλακτική λύση, ύστερα από κατηγορηματική δήλωση του Παβαρόττι ότι μόνον αυτή την ορχήστρα θέλει (ίσως γιατί μαζί της θα έδινε το ίδιο πρόγραμμα στο Λονδίνο πριν την Αθήνα).

— Πέρα από το ύψος της αμοιβής, ζήτησε να γίνει η διαδικασία της αεροπορικής μεταφοράς μέσω δικού της πράκτορα ταξιδιών και, φυσικά, το κόστος μετάκλησης θα επιβαρυνόταν με την προμήθεια του πράκτορά της, ενώ, την ίδια περίοδο, γίνονται συζητήσεις για να διαθέσει η ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ τα ναύλα, σαν συμμετοχή της για το σκοπό της συναυλίας (Ανθρώπινα Δικαιώματα).

— Εζήτησαν τριήμερη διαμονή στην Αθήνα (ενώ υπεραρκούσαν 2 ημέρες), χωρίς να δέχονται καμιά συζήτηση επ' αυτού.

6) Πέραν, όμως, από τις παραπάνω αξιώσεις της Ορχήστρας, το Αυστριακό Καλλιτεχνικό Γραφείο, ζήτησε σαν αμοιβή

του το ποσόν των 425.000 σελινίων, ήτοι 6.800.000 δραχμές. Την αξίωση αυτή απέρριψε το Φεστιβάλ Αθηνών. Παρενέβη όμως ο καλλιτεχνικός πράκτορας κ. Ανδρέας Σαμούχος, και τους προτείνει εγγράφως ότι, εφόσον αναθέσουν σε κείνον την εκπροσώπησή τους, θα τους εξασφαλίσει όλες τις απαιτήσεις τους. Ήταν, λοιπόν, φυσικό να δεχθούν «μετά χαράς» την πρόταση και να τον εξουσιοδοτήσουν. Αλλά, το πιο σημαντικό για μας είναι ότι δεν δέχονται τον χαρακτηρισμό της συναυλίας (ότι δίνεται για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα), παρά το γεγονός ότι από μηνών γνώριζαν το θέμα και δεν είχαν καν αντιδράσει.

8) Ύστερα από τις παραπάνω εξελίξεις, ο Χορηγός κ. Βασίλης Παπαχρηστίδης, απέσυρε την χορηγία, και τα γεγονότα πήραν τον γνωστό δρόμο με τις επίσης γνωστές εξελίξεις στις οποίες, όμως, εγώ δεν είχα πια κανέναν λόγο να συμπράττω.

Αυτή είναι η αλήθεια. Υπάρχουν στη διάθεσή σας όλα τα γραπτά ντοκουμέντα που την θεμελιώνουν.

Πολύ φιλικά
Θεόδωρος Κρίτας

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΜΠΑΙΔΕΣ

● Από το Άγιον Όρος, ένα ορμητικό «κατηγορώ» για όσους επαίνεσαν τον «Μέγα Ανατολικό» του Ανδρέα Εμπειρίκου:

Άξιότιμε κ. Διευθυντά
Μετά τήν εξαφάνισιν τῆς πρωτογόνου μαρξιστικῆς σκέψεως ἐν Ἑλλάδι νέοι ἀστέρες καί δυστυχῆ γερόντια ἀνέτειλαν καί καταυγάζουν τό νεοελληνικόν στερέωμα. Ἡ πορνογραφία ἤδη περιβάλλεται τήν ἀκαδημαϊκὴν τήβεννον, καί οἱ λογοτεχνίζοντες πορνοβοσκοὶ νέμουν τά ποί-

μνιά των εἰς τόπους ἀποβλακώσεως.

Ἐξάρχει βεβαίως ὁ πολὺς κ. Ἐλύτης ἀκολουθεῖ ὁ ἡμιμαθὴς ὁ κ. Γιατρομανωλάκης καί συνοδεύει θριαμβικῶς ὁ κ. Σταματίου. Δοῦλοι οὗτοι ἐνός ἀπαισίου κομπορμισμοῦ ἐπῆνεσαν τὸν «Μεγάλον Ἀνατολικόν» τοῦ Ἐμπειρίκου! Βεβαίως εἰ «φασίστας» Pound θά τοὺς ἐξετέλει, διότι καταδικάζουν μέρος τοῦ λαοῦ εἰς κοινοτοπίας Ἀλλ' ἔχομεν δημοκρατίαν!

Ἀνησυχούμεν διὰ τίς βλέπει τῆς Ἀγκύρας καί διὰ τὰς ἐκθέσεις τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ ἀλλά σπεύδομεν νά ἐγκωμιάσωμεν οἰανδήποτε διαστροφή πρὸς δόξαν τῆς τέχνης. Ἄλλωτε οἱ ὁμοφυλόφιλοι τοῦ κ. Βαλιανάτου θά προτάξουν τά στήθη των εἰς τὰς τουρκικὰς ὁρδὰς καί οὕτω καθυύδομεν μακάριοι Ποῦ εἶσαι καημένη γερο-Μακρυγιάννη καί σύ μαρμπο Ἀλέξανδρε νά καμαρώσης τ' ὀπόμενα τῆς Εὐρωπαϊκῆς ὑπικουλτούρας;

Μετά πλείστης τιμῆς
Γέρων Σίλβεστρος μοναχέ

ΛΑΚΩΝΙΚΑ

● Για ανάγνωση της
επιστολῆς σας παραπέμπουμε
στις σελίδες 14-17 του τχ. 4

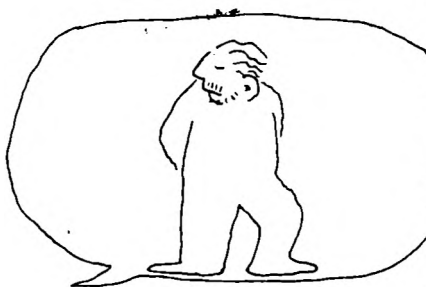
Αγαπητό «ANTI»!

Σήφης, Φαληράκης, «Γουαδ
λαχάρα».

Στα γερμανικά ο Ιωσήφ δι-
κεχομμένως ονομάζεται Γιού-
ο χοντρός (JUPP DER DICK-
ὁμως Σήφης ο χονδρούλης έχ-
με (JUPP DAS DICKERCHEN

Φιλικό(σκά)τα

Τάσος Ανα. Γούλι

Όχι. Δεν τα κατάφεραν η κ. Πάλλη - Πετραλιά, ο επικείμενος «μπασκετάρχης» προστατευόμενός της, η κυβέρνηση, τα κόμματα, οι εφημερίδες να διαπομπεύσουν το ελληνικό μπάσκετ και το κύρος του —τον μόνο ίσως τομέα της κοινωνικής μας ζωής όπου αντικατοπτριζόταν με θετικό τρόπο το συλλογικό μας φαντασιακό. Τα παιδιά της Εθνικής του μπάσκετ έπαιξαν με πάθος —κάτι που λείπει από τους «δημοσιούπαλλήλους» της πολιτικοκοινωνικής μας ζωής και από όσους φτιάχνουν το image τους μέσω αυτής— και κατάφεραν να αποδείξουν ότι πέρα από την επικράτηση ή μη, σημασία έχει η προσπάθεια της αξιοπρέπειας. Έχει κι η ήττα τη δική της ομορφιά —κι ας είναι κάτι παραπάνω από βέβαιο ότι τα «κοράκια» της πολιτικής καριέρας θα αγνοήσουν αυτή την ομορφιά επιπίπτοντα με βουλιμία στο θήραμά τους: το ελληνικό μπάσκετ που, λέει, θα «εξυγιάνουν» πάση θυσία. Κάτω τα χέρια...

ΓΡΑΦΟΥΝ:
Β. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ
Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
ΑΛ. ΞΥΔΗΣ
Κ. ΣΦΙΚΤΟΣ
ΔΗΜ. ΤΡΑΥΛΟΣ
ΧΡ. ΤΣΑΝΑΚΑΣ
ΔΗΜ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ
Β. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΜΕΡΙΚΗ 1991

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΚΤΗ

Ένα οδοιπορικό από την βόρεια Καλιφόρνια και το Σαν Φρανσίσκο ως, 750 χιλιόμετρα νότια, το Λος Άντζελες και την άλλη πλευρά της χώρας, τη Νέα Υόρκη, βλέπει τις σημερινές Ηνωμένες Πολιτείες με ένα διαφορετικό τρόπο. Στη φωτογραφία, στιγμιότυπο από την παρέλαση - καλωσόρισμα στους στρατιώτες του Περσικού που έγινε στη Νέα Υόρκη, στις 10 Ιουνίου. Γράφει ο Κώστας Σφικτός.

ΣΕΛ. 53-55

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ:

- 3 ΣΕΛΙΔΕΣ ΒΙΒΛΙΟ
- ΝΕΟΙ: ΦΕΝΙΑ ΠΑΠΑΔΟΔΗΜΑ.
- ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ: ΤΕΛΟΣ ΕΠΟΧΗΣ
- ΜΟΥΣΙΚΗ: ΛΥΡΙΚΑ ΚΑΙ ...ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ξαφνικά —κεραυνός εν αιθρία— ανακοινώθηκε στη διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης, κατά τεκμήριον επιτυχημένη, ότι παύεται από τα καθήκοντά της. Για το κομματικό παρασκήνιο της κυβερνητικής απόφασης γράφει η Πέγκυ Κουνενάκη.

ΣΕΛ. 52

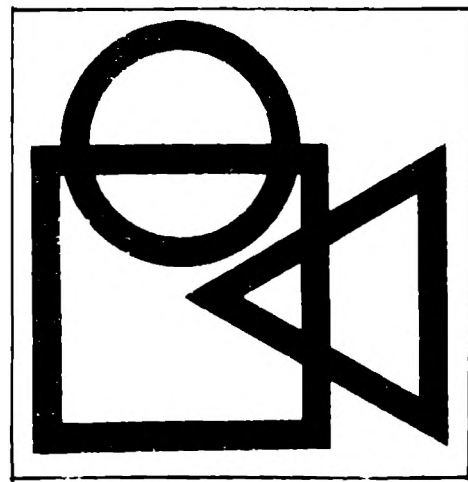
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Μουσείο Αρχιτεκτονικής στον Κεραμεικό; Γιατί όχι! Οι αρχιτέκτονες Δημήτρης Τραυλός και Δημήτρης Φιλιππίδης θεωρούν πολύ ενδιαφέρουσα αυτή την προοπτική και εκθέτουν τις σκέψεις τους για αυτήν.

ΣΕΛ. 56-57

ΠΕΖΑΡΟ '91

Ένα μικρό φεστιβάλ, εκείνο του Πέζαρο της Ιταλίας, φιλοξενεί δυναμικές και άγνωστες νέες κινηματογραφίες. Φέτος παρουσιάστηκαν οι νέοι ανεξάρτητοι Αμερικανοί και ο κινηματογράφος των Βαλτικών χωρών. Γράφει ο Β. Αποστολάκης.

ΣΕΛ. 58

Στο μάτι του (κομματικού) κυκλώνα

της Πέγκυ Κουνενάκη

Με απόφαση της αναπληρώτριας υπουργού Πολιτισμού κ. Ψαρούδα - Μπενάκη παύθηκε από τα καθήκοντά της η διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης κ. Μαίρη Μιχαηλίδου. Ήταν ένα από τα τελευταία φρούρια της οικουμενικής κυβέρνησης που έπεσε και αυτό. Αν και είχαν υπάρξει πολλές αντιδράσεις για τον διορισμό της κ. Μιχαηλίδου στη θέση αυτή, η απομάκρυνσή της είναι φανερό ότι έχει να κάνει με ξεκαθάρισμα λογαριασμών φατριών της Νέας Δημοκρατίας. Ωστόσο, τα κομματικά παιχνίδια που θα παιχτούν από τώρα και στο εξής, θα είναι αυτά που θα καθορίσουν όχι μόνο το προφίλ του νέου διευθυντή της Πινακοθήκης, αλλά και αυτή καθεαυτή την φυσιογνωμία του ιδρύματος.

Ξαφνικά, ως κεραυνός εν αιθρία, παύθηκε από τα καθήκοντά της η διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης, κ. Μαίρη Μιχαηλίδου. Είχε διοριστεί, πάλι εντελώς ξαφνικά, πριν είκοσι περίπου μήνες από την Οικουμενική κυβέρνηση, με απώτερο σκοπό να «τακτοποιήσει» τα της Πινακοθήκης, που εκείνη την εποχή κυριολεκτικά βρισχόντουσαν στο σημείο μηδέν.

Πριν από δύο περίπου εβδομάδες, με απόφαση της αναπληρωτούς υπουργού κ. Ψαρούδα - Μπενάκη, η κ. Μιχαηλίδου παύθηκε ουσιαστικά από τη θέση της με βάση το νόμο περί δημόσιας διοίκησης, ο οποίος επιτρέπει στην κυβέρνηση να αντικαταστήσει τους διευθυντές των διαφόρων οργανισμών μέχρι τις 30 Ιουνίου 1991. Ας σημειωθεί ότι στην επιστολή της η υπουργός αναφέρει πως η κ. Μιχαηλίδου ανακαλείται στο υπουργείο Πολιτισμού «λόγω υπηρεσιακών αναγκών», αφού, πριν διοριστεί στην Εθνική Πινακοθήκη εκτελούσε διευθυντικά καθήκοντα στον τομέα Λαϊκού Πολιτισμού, θέση η οποία έχει στο μεταξύ καλυφθεί. Έτσι, παρ' ό,τι υπάρχει ανάκληση στο ΥΠΠΟ, δεν έχει ακόμα διευκρινιστεί σε ποια θέση θα εργαστεί!

Συνοπτικά, έτσι έχουν τα γεγονότα, που στην κυριολεξία ξάφνιασαν τον εικαστικό κόσμο, ο οποίος αν και δεν ενέκρινε απόλυτα την κ. Μιχαηλίδου ως το λαμπερό εκείνο πρόσωπο που θα μπορούσε να διευθύνει ένα τέτοιο ίδρυμα, ωστόσο αναγνώριζε ότι στο διάστημα της θητείας της είχε λειτουργήσει άφθογα, τηρούσε με σχολαστικότητα τους τύπους, επέμενε στην τακτική σύγκληση του διοικητικού συμβουλίου ώστε να μην υπάρ-

χουν αδικαιολόγητες αποφάσεις, έκανε δουλειά υποδομής στην Πινακοθήκη, ξεκαθάριζε λογαριασμούς —γεγονός που δεν... βόλεψε πολλούς— προγραμματίζε πράγματα που θα άρχιζαν να φαίνονται από τώρα και στο εξής...

Αντιδράσεις

Από εκεί και πέρα όμως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι αυτός καθεαυτός ο διορισμός της κ. Μιχαηλίδου είχε ενοχλήσει πολλούς, με πρώτη και καλύτερη την ανιψιά του πρωθυπουργού κ. Μητσοτάκη κ. Μαριλένα Κασιμάτη —σύζυγο του επίσημου βιογράφου του πρωθυπουργού, η οποία τώρα έχει τοποθετηθεί στην αντιπροσωπεία της ΟΥΝΕΣΚΟ στο Παρίσι— ιστορικό τέχνης, η οποία είχε αντιδράσει από την πρώτη στιγμή και είχε κάνει προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας, πολλούς επιμελητές οι οποίοι αρνούνταν να συνεργαστούν μαζί της για την διοργάνωση εκθέσεων. Παρ' όλες όμως τις αντιδράσεις, εκείνο που πρέπει να θεωρηθεί σίγουρο είναι πως η απομάκρυνση της κ. Μιχαηλίδου από την Πινακοθήκη θα πρέπει να θεωρηθεί εσωκομματικό ξεκαθάρισμα λογαριασμών ανάμεσα στις διάφορες φατρίες της Νέας Δημοκρατίας.

Πάντως, στο τέλος της προηγούμενης εβδομάδας τοποθετήθηκε προσωρινή διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης η κ. Νέλλη Μισιρλή, δρ. της Ιστορίας της Τέχνης, (μόνιμη υπάλληλος στο ίδρυμα επί είκοσι περίπου χρόνια, στην οποία μάλιστα η κ. Μιχαηλίδου είχε αναθέσει τελευταία μέρος διοικητικών αρμοδιοτήτων), μετά από σύγ-

κληση του διοικητικού συμβουλίου, το οποίο την θεώρησε ως την πλέον αρμόζουσα γι' αυτήν την θέση.

Ποιος όμως θα είναι ο επόμενος διευθυντής της Πινακοθήκης; Από το υπουργείο Πολιτισμού είχε εκφραστεί η πρόθεση για την προκήρυξη διαγωνισμού, ο οποίος θα φέρει τον πλέον κατάλληλο άνθρωπο σε αυτή τη θέση. Και ποιος αλήθεια θα μπορούσε να είναι αυτός ο οποίος θα δύναται να ανταπεξέλθει όχι μόνο στις επιταγές της σύγχρονης νεοελληνικής πραγματικότητας, αλλά και στην πανευρωπαϊκή αν όχι στην παγκόσμια πρόκληση, από την οποία η Ελλάδα δείχνει να απέχει;

Πιθανότητες

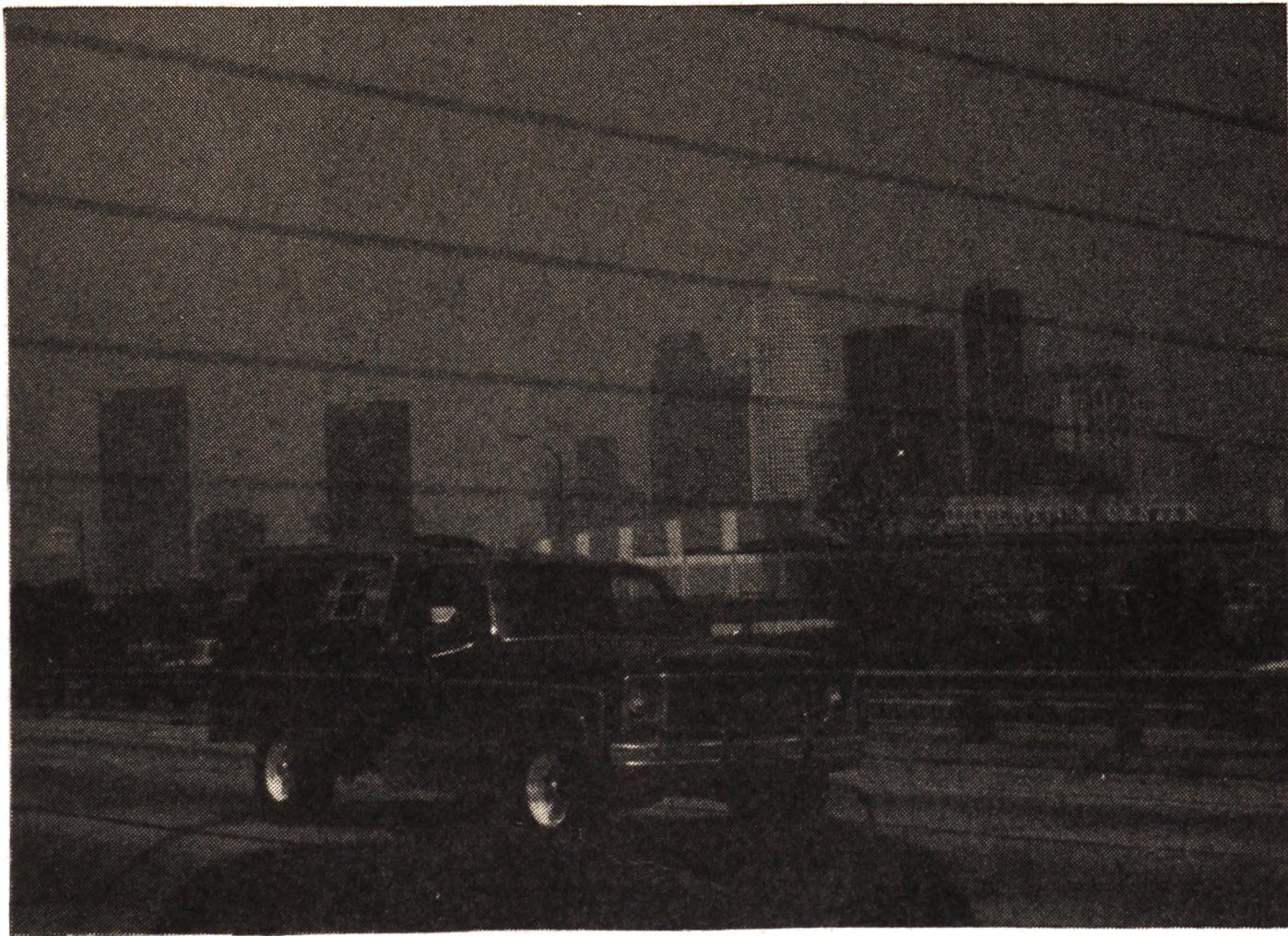
Αν ληφθεί σοβαρά υπόψη αυτό που συζητείται από καλά πληροφορημένες εικαστικές πηγές, ότι δηλαδή όλων αυτών των γεγονότων δεν είναι άμοιρος ο πρώην διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης κ. Παπαστάμος, ο οποίος έχει στενές σχέσεις με το κόμμα της Ν. Δημοκρατίας, το γεγονός θα σημαίνει στασιμότητα αν όχι οπισθοχώρηση. Αιμην ξεχνάμε ότι ο κ. Παπαστάμος παραμένει επίτροπος της κληρονομιάς Κουτλίδη είναι πίσω από τον κ. Ράλλη ο οποίος ήθελε να μεταφέρει την συλλογή Κουτλίδη στην εκλογική του περιφέρεια, την Κέρκυρα (γεγονός που είχε προκαλέσει τεράστιες αντιδράσεις, οι οποίες ανέστειλαν —προς το παρόν τουλάχιστον— τις ορέξεις του). Απ' τώρα και στο εξής όμως, ποιος θα μπορούσε να φέρει αντιρρήσεις; Αν η κ. Ψαρούδα Μπενάκη αποφασίσει να αλλάξει το διοικητικό συμβούλιο της Πινακοθήκης, πράγμα πολύ πιθανόν, αντικαθιστώντας μάλιστα τους κ.κ. Κεσανλή, Νικολαΐδη και Χρίσανθο Χρήστου —τρεις ανθρώπους της τέχνης— ποιος θα την εμποδίσει; Οπότε, δρόμος είναι πλέον ανοικτός για την πλήρη κομματικοποίηση της Πινακοθήκης...

Ακόμα όμως κι αν δεν σκεφτεί τόσο μροκομματικά η κυβέρνηση, αυτό το διάστημα θα είναι το πλέον κατάλληλο για να αποφασίσει αν θα παραμείνει η Πινακοθήκη ο θεματοφύλακας της ελληνικής εικαστικής παράδοσης ή θα παίζει και τον ρόλο του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης, το οποίο καβέβαια δεν διαθέτουμε. Αν ξεκαθαριστούν λοιπόν ο ρόλος του ιδρύματος, θα είναι εύκολο να προσδιοριστεί και το προφίλ του μελλοντικού διευθυντή, ο οποίος —κακά τα ψέμματα— δεν θα πρέπει να είναι γραφειοκράτης, θα πρέπει να είναι γνώστης των εικαστικών μας πραγμάτων, θα πρέπει να είναι καλός μάνατζερ με δυνατότητα να συνάπτει σχέσεις με τα ξένα αντίστοιχα ιδρύματα για την ανταλλαγή και οργάνωση εκθέσεων. Προσόντα δυσεύρετα, αλλά απαραίτητα για την καλή λειτουργία της Εθνικής Πινακοθήκης.

Μύθος, όνειρα και αντιφάσεις

Πολλά συνηγορούν στο γεγονός ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ο σύγχρονος μύθος. Ένας μύθος κτισμένος από την οικονομία τους, τα *media*, το τοπίο και το μέγεθός τους. Ένας μύθος γοητευτικός, σκληρός για ορισμένους και, πάντως, άξιος κριτικής.

του Κώστα Σφικτού

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, Ιούνιος

Αμερικανική Ακτή: Καλιφόρνια, η «χρυσή» πολιτεία: η ιδιαιτερότητα και ο δυναμισμός της Καλιφόρνιας βρίσκονται στο μέγεθός της, στην ιστορία της, στο υψηλό επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων της, στην γεωγραφική της θέση, στην γερή οικονομία της (η όγδοη σε όλο τον κόσμο). Επίσης στην βιομηχανία της που τις τελευταίες δεκαετίες βασίζεται στην στρατιω-

τική παραγωγή, υποπροϊόν της οποίας είναι ο κλάδος της υψηλής τεχνολογίας. Πρωτεύουσα της πολιτείας είναι το Σακραμέντο, όμως οι πόλεις που ξεχωρίζουν είναι βέβαια το Σαν Φρανσίσκο και το Λος Άντζελες.

Από το κόσμημα της Καλιφόρνιας, το Σαν Φρανσίσκο...

Το Σαν Φρανσίσκο λένε πως είναι από τις πιο όμορφες πόλεις της Αμερικής. Στην άκρη μιας χερσονήσου, κτισμένο πάνω σε λόφους δίπλα στον παγωμένο Ειρηνικό. Και ποιος δεν έχει μιλήσει ή τραγουδήσει για το Φρίσκο: Από τον Χίτσκοκ στον «Δεσμώτη του Ιλίγγου» ως το σύγχρονο «Πασίφικ Χαϊτς», από τον Κέρουακ και τον Σταϊνμπεκ ως τον δικό μας Βενέζη, από τον Σκοτ Μακέντζι ως τον Ότις Ρέν-

τινγκ και τον Έρικ Μπάρτον. Δέκα χιλιάδες χιλιόμετρα από τις ακτές της Ευρώπης, η πόλη του Αγίου Φραγκίσκου της Ασιζής είναι το πιο μακρινό σημείο της Αμερικής για μας. Αλλά, όπως λέει κι ο Βενέζης «τόσο κοντά». Ένας αέρας ζεστασιάς και οικειότητας κυκλοφορεί στην πόλη. Τον αναγνωρίζεις στα πρόσωπα των κατοίκων, στα χαμηλά διώροφα σπίτια, στους δρόμους. Τον βλέπεις ακόμα και στο οικονομικό κέντρο της πόλης, τη Γουώλ Στρητ της Δύσης, όπου είναι και όλοι οι ουρανοξύστες. Εκεί είναι και η Τσαϊνατάουν, η μεγαλύτερη σε όλη την Αμερική, με τα εκατοντάδες κινέζικα εστιατόριά της. Από κάποια ανηφοριά διακρίνεις και το νησί του Αλκατράζ. Οι φυλακές δεν λειτουργούν πια αλλά το νησί είναι ανοιχτό στους... τουρίστες!

Αλλά γιατί το Σαν Φρανσίσκο είναι η «χρυσή» πόλη της Δυτικής Ακτής; Ασφαλώς το χρωστάει στη γεωγραφική του θέση, στις ατελείωτες ανηφοριές του, που δεν πτοούν τους πάρα πολλούς ποδηλάτες, στην αρχιτεκτονική του που είναι ένα μίγμα μεσογειακών, αφρικάνικων και μοντέρνων επιρροών. Το χρωστάει επίσης στον μικρό αριθμό των κατοίκων του (γύρω στο εκατομμύριο) και στην οικονομική τους ευρωστία. Στη συνοικία Χέιτ-Άσμπουρου όπου η ριζοσπαστική νεολαία του κρατάει ζωντανά στοιχεία από περασμένες δεκαετίες. Στο δυνατό beat κίνημα που γνώρισε, στο αντιπολεμικό του κίνημα, στην μεγάλη κοινότητα ομοφυλοφίλων. Αλλά ίσως πάνω απ' όλα να είναι η ικανότητα της πόλης να δεχτεί στην κοινωνία της τόσες άλλες εθνότητες: Κινέζους, Κορεάτες, Μεξικάνους, Νοτιοαμερικάνους, Ρώσους, Ιταλούς, Έλληνες. Κάποιοι Έλληνες συναντιώνται κάθε Σάββατο για να παίξουν ποδόσφαιρο. Είναι εντυπωσιακό, το πώς όλο το άγχος και η αγωνία τους βγαίνει στο παιχνίδι. Μετά, τα ξεχνάνε όλα.

Αλλά δεν είναι μόνον έτσι. Στην πλατεία του δημαρχείου (ο δήμαρχος είναι ελληνικής καταγωγής) και στην κεντρική οδό της πόλης, την Μάρκετ, συνάντησα και τις αντιθέσεις που έφαχνα. Αυτές που δίνουν την ολοκληρωμένη εικόνα της σύγχρονης Αμερικής: μαύροι, λευκοί ή και χίτρινοι, δεν έχει σημασία, άποροι, άστεγοι να σέρνουν το... «σπίτι» τους (ένα καρότσι του σουπερμάρκετ) αλλά κι αυτοί που η Αμερική της ευημερίας, των ανέσεων και της ανεξέλεγκτης τεχνολογικής εξέλιξης, τους τρέλλανε. Στο Μπέρκλεϊ, στην απέναντι του Σαν Φρανσίσκο πλευρά του κόλπου συμβαίνουν ακόμη πολλά. Μπάντες στους δρόμους γύρω από το πανεπιστήμιο αυτοσχεδιάζουν

Το μαγαζί του Σπάικ Λη στο Μπρούκλιν, Νέα Υόρκη

ρυθμούς, ξεχασμένα φρικιά του '60, ράστας, πανκς, αριστεροί επαναστάτες, καφενεία, εστιατόρια, βιβλιοπωλεία με χαμηλές τιμές και ευκαιρίες. Υπάρχει ζωή. Και κίνηση. Στο διπλανό Όκλαντ τα πράγματα είναι πιο δύσκολα. Φτώχεια και μαύρα γκέτο. Μπορείς όμως να φας στην ταβέρνα που ο Τζακ Λόντον πήγαινε, αλλά και στα ονομαστά μπλουζ κλάμπς της πόλης.

...και τη Νότια Δυτική Ακτή

Αφήνοντας το Σαν Φρανσίσκο και κατεβαίνοντας προς Νότον συναντάς την Κοιλάδα της Σιλικόνης. Το σπίτι της αμερικανικής και παγκόσμιας υψηλής τεχνολογίας. Υπολογιστές και τηλεπικοινωνίες. Όλα επινοούνται και φτιάχνονται εδώ. Λίγο πριν το Μοντερέυ στρατιές Μεξικάνων μαζεύουν αγκινάρες από τα χωράφια. Ο αέρας μυρίζει έντονα. Μετά είναι το Σαλίνας, εδώ μεγάλωσε ο Στάνμπεκ. Στο Μοντερέυ μπορείς να επισκεφθείς το περίφημο ενυδρείο της πόλης, μια αναπαράσταση του κόσμου του βυθού του ομώνυμου κόλπου. Δύτες εξερευνούν τους χώρους του ενυδρείου και μας χαμογελούν πίσω από τα τζάμια, παρέα με τους καρχαρίες. Ένα παράξενο και όμορφο θέαμα. Επόμενη στάση το Μπινγκ Σερ Παρκ όπου ο Κέρουακ πέρασε κάμποσο καιρό κάνοντας τον δασοφύλακα. Λίγο αργότερα και κατεβαίνοντας πιο νότια παράλληλα πάντα στον Ωκεανό,

το κάστρο του Χήρστ, άλλοτε μεγιστά του τύπου. Παίρνοντας τη μεσογειακή κατεύθυνση πια, την πιο σύντομη για το Λος Άντζελες είναι το Πάσο Ρόμπλες. Μπλάκα σου υπενθυμίζει πως εδώ σκοτώθηκε ο Τζέιμς Ντην. Όλη η Καλιφόρνια είναι μύθος. Ένας γοητευτικός μύθος.

...750 χιλιόμετρα νότια, στο Λος Άντζελες

Το Λος Άντζελες ιδρύθηκε το 1781 από τον τότε κυβερνήτη της Καλιφόρνιας πόλη των Αγγέλων. Μια υπερμετروπό του δυτικού κόσμου. Η δεύτερη σε πληθυσμό μετά τη Νέα Υόρκη, η πρώτη σε επένδυση. Καταλαμβάνει μια έκταση από την θάλασσα ως και λίγο μετά την Λαμιά! Όλη η πόλη είναι ένα απίστευτο σύμπλεγμα λεωφόρων, συνεχώς επεκτεινόμενο. Και καθώς οι συγκοινωνίες δεν υπάρχουν η μετακίνηση γίνεται με αυτοκίνητο. Μια θάλασσα αυτοκινήτων. Το Λος Άντζελες, ένας άλλος μύθος. Εδώ είναι το Μπέμπερλυ Χιλς, οι Χόλλυγουντ, το Λονγκ Μπριτζ, Ντίσνεϋλαντ, εδώ είναι η έδρα των Λαίμπερτς, των κινηματογραφικών στούντιο, οι μαύρες συμμορίες και η ραπ σκηνή της δυτικής ακτής. Να πώς περιγράφει την πόλη ο Βενέζης, 35 χρόνια πίσω: «Μαγαζιά, κραυγαλέα με μεγάλες βιτρίνες, επιχειματίες λαχανιασμένοι, μπαρ σε κάθε λ

μέτρα του δρόμου, και ιεραπόστολοι με σανδάλια κηρύττοντας μια νέα θρησκεία, βασίλισσες της οθόνης και κορίτσια με blue jeans, λεωφόροι με φοινικόδεντρα και φάμπρικες που βγάζουν αεροπλάνα και κονσέρβες...». Άρρητα πιστή περιγραφή και για το Λος Άντζελες του 1991. Ο Κέρουακ συμπληρώνει «Το Λος Άντζελες είναι η πιο μοναχική και η πιο κτηνώδης πόλη της Αμερικής. Είναι μια ζούγκλα». Είναι πράγματι μια συγκλονιστική πόλη. Με φημισμένο όνομα. Που απαιτεί γερά νεύρα. Με νέφος χειρότερο από της Αθήνας, με πετρελαιοπηγές διάσπαρτες στην πόλη. Η παγκόσμια πρωτεύουσα του θεάματος, απρόσωπη όμως, και μαζική.

...και στο σταυροδρόμι των ηπείρων: Νέα Υόρκη

Έφτασα στη Νέα Υόρκη κουβαλώντας την αξέχαστη εμπειρία του Λος Άντζελες.

Η Νέα Υόρκη φαντάζει παιχνιδάκι. Από το αεροδρόμιο Τζων Φιτζέραλντ Κέννεντυ κάνω την πρώτη μου γνωριμία με τους ουρανοξύστες του Μανχάτταν. Μια τόσο γνωριμη εικόνα σε όλους μας. Ιούνης μήνας, θερμοκρασία γύρω στους 30 βαθμούς, αφόρητη υγρασία, η ζέστη να παγιδεύεται από τους ουρανοξύστες, σωροί από σκουπίδια. Οι οδηγοί απρόσεκτοι και επικίνδυνοι. Το ίδιο και οι ...ποδηλάτες! Η πόλη είναι ένα σύμπλεγμα πέντε διαμερισμάτων: Μανχάτταν, Μπρούκλιν, Κουήνς, Μπρόνξ και Στάτεν Άϊλαντ; Στο Μανχάτταν βρίσκεται και το Michael's pub. Κάθε Δευτέρα βράδυ ο Γούντυ Άλλεν συνοδεύει, για μια ώρα περίπου, με το κλαρινέτο του μια τζαζ ορχήστρα. Συμπαθέστατος και νευρωτικός, όπως και στις ταινίες του.

Στο Μπρούκλιν μαύροι με κασσετόφωνα στους ώμους ακούνε τη ραπ της ανατολικής Ακτής. Εδώ είναι και το μαγαζί του

Σπάϊκ Λη, ο οποίος αφού γύρισε την τελευταία του ταινία, τον «Πυρετό της ζούγκλας», ετοιμάζει ήδη τη νέα του ταινία, για τον Malcolm X. Στην Αστόρια, μέρος του Κουήνς, μπορείς να τα σπάσεις στη «Σπηλιά», να αγοράσεις ελληνικές εφημερίδες, να δεις ελληνόφατσες, να ακούσεις περίεργα ελληνικά άλλα και πολλά «...ρε μαλάκα...».

Η Νέα Υόρκη είναι το αρχέτυπο της σύγχρονης πόλης: μεγάλη, πυκνοκατοικημένη (20 εκατομμύρια πληθυσμός μαζί με τις γύρω αστικές περιοχές) ψηλή και πάντα ζωντανή. Ένα διεθνές σημείο συνάντησης ιδεών, επιχειρήσεων, πολιτισμών. Οι Νεο-ϋορκέζοι, αγχωτικοί, κουρασμένοι από τον αποπνικτικό υπόγειο, παραμένουν όμως πιστοί στην πόλη τους. Εδώ όλες οι γλώσσες μιλούνται, όλες οι διεθνείς κουζίνες υπάρχουν, όλες οι θρησκείες λατρεύονται. Μια πόλη με τόσο κραυγαλέες αντιθέσεις, τόσο έντονους ρυθμούς, η μητρόπολη του σύγχρονου καπιταλισμού, είναι όμως, ένα μεγάλο σχολείο. Η Νέα Υόρκη είναι πιο κοντά στην Αθήνα παρά το απέραντο Λος Άντζελες: το κέντρο της Αθήνας είναι μια μικρογραφία του Μανχάτταν. Μια πόλη που, όπως λέει κι ο Κέρουακ, «σε μερικούς δρόμους της νοιώθει κανείς κάτι σαν αναθυμιάσεις συντροφικότητας».

Ποια είναι η Αμερική του σήμερα;

Είναι μια χώρα απέραντη. Ένα τοπίο καταπληκτικό. Οι Αμερικάνοι, ευγενής και χαλοσυνάτος λαός. Και αφελής. Με άλλη κουλτούρα και νοοτροπία από την ευρωπαϊκή και την ελληνική. Τα κριτικά μυαλά πραγματικά σπανίζουν και όπου υπάρχουν είναι στιγματισμένα: «εξτρεμιστές», «κομμουνιστές» ή «προβληματικοί». Τα πάντα είναι χρήμα (μετρητά ή πλαστικό, δεν έχει σημασία), θέαμα, μπίζνες και αντίστροφα. Είναι η πατρίδα του σημερινού μεταβιομηχανικού καπιταλισμού, του παγκόσμιου εμπορίου των media (παλιών ή νέων), της τεχνολογικής επανάστασης. Η χώρα της ευκαιρίας ή της καταπίεσης για ένα σωρό φυλές και εθνικές κοινότητες, η χώρα της «πραγμάτωσης» ονείρων. Αυτά στις μεγαλουπόλεις. Γιατί στην επαρχία τα πράγματα, λένε, είναι διαφορετικά. Εκεί ίσως είναι ακόμη η παλιά Αμερική, αυτή που δεν ξέρουμε. Αυτή που ξέρουμε, είναι ένας σύγχρονος μύθος που σε προκαλεί να τον γνωρίσεις, να τον αγαπήσεις και να τον μισήσεις, να τον κριτικάρεις να μάθεις για τον εαυτό σου και όλον τον κόσμο. □

Υ.Γ. Αφιερώνω στους Λία και Σπύρο Νικολαΐδη που έκαναν το ταξίδι μου αυτό πραγματικότητα και στον Παύλο Συμεών που με βοήθησε να καταλάβω και να γνωρίσω καλύτερα τη σύγχρονη Αμερική.

Στις 10 Ιουνίου έγινε στη Ν. Υόρκη η μεγαλύτερη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο παρέλαση. Στην οδό Μπρόντγουαι. Ένα εκατομμύριο Νεοϋορκέζοι επευφήμησαν τη στρατιωτική ηγεσία - στρατηγός Σβάρτσκοφ και σία - και τους στρατιώτες που γυρίσανε από τον Κόλπο. Οι γιάπες της Γουόλ Στρητ πετούσαν, κρατώντας το έθιμο, μηχανογραφικά χαρτιά από τα γραφεία τους στους ουρανοξύστες, ο αέρας γεμάτος πολύχρωμο κομφετί, πλανόδιοι πουλούσαν καπελάκια και σημαίες, ένα πλήθος συνεπαρμένο. Προς το τέλος της παρέλασης κι αφού έχουν περάσει οι ένδοξοι ...«Πάτριот» ακολουθούν οι σύμμαχοι —και το τζιπ με τη σημαία της Ελλάδας βεβαίως. Άλλη μια γιορτή, άλλο ένα σώου, καμιά ουσία.

Μουσείο Αρχιτεκτονικής; Ναι, αλλά πώς;

των Σπ. Τραυλού και Δ. Φιλιππίδη

Πριν από λίγο καιρό ανακοινώθηκε από τον υπουργό Πολιτισμού, χωρίς όμως κατόπιν να δοθεί συνέχεια, ότι σχεδιάζεται η λειτουργία ενός μουσείου Ιστορίας της Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής στην περιοχή του Κεραμεικού. Σύμφωνα με πιο πρόσφατες πληροφορίες, η υπόθεση εξετάζεται από διάφορες πλευρές (και φαίνεται πως δεν είναι λίγες). Στο μεταξύ, προστέθηκε στο πρόγραμμα και ένα Κέντρο Συντήρησης για την Αρχαιολογική Υπηρεσία και προβλέπεται πως η υπόθεση θα πάρει οριστική μορφή γύρω στον Ιούλιο. Πρόθεσή μας είναι να εκθέσουμε μια σειρά σκέψεων ειδικά για το μουσείο ενισχύοντας αυτή την πρωτοβουλία που θεωρούμε εξαιρετικά ενδιαφέρονσα, αν όχι προκλητικά καινοτόμο, χάρις στις πολύπλευρες επιπτώσεις της.

Η α ξεκινούσαμε από την υπόμνηση ότι η επιλεγμένη περιοχή, μεταξύ του αρχαιολογικού χώρου του Κεραμεικού, της Πειραιώς, της Ψαρομηλίκου και της Αγίων Ασωμάτων, ανήκει σχεδόν ολόκληρη στο ΥΠΠΟ. Από τα 25 κτίσματά της τα 20 ανήκουν στο υπουργείο, άρα αυτό έχει τη δυνατότητα να ελέγχει πλήρως τις τύχες της περιοχής ως «σύνολο». Πέρα από αυτό, αρκετά από τα κτίσματα της περιοχής είναι χαρακτηρισμένα, ενώ άλλα περιμένουν το σχετικό διάταγμα. Άρα, εκτός των άλλων, μιλάμε για αξιόλογο χτισμένο περιβάλλον, δίπλα σε έναν από τους ελάχιστους αξιοποιημένους αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας, και συνάμα, μέσα σε μια ζώνη που παρουσιάζει έντονες τάσεις αναβάθμισης, τουλάχιστον σε επίπεδο πολιτικής βούλησης, τα τελευταία χρόνια (έργα Δήμου Αθηναίων στο Γκάζι, στο εργοστάσιο Πουλόπουλου· εκπόνηση μελετών αναβάθμισης σε γύρω συνοικίες Ψυρρή, Μεταξουργείου· ερευνητικό πρόγραμμα για το Εμπορικό Τρίγωνο).

Δεν υπάρχουν πολλές τέτοιες περιοχές στο κέντρο της Αθήνας, με ιδιοκτησιακό καθεστώς τόσο ευνοϊκό για κάθε επιθυμητή παρέμβαση. Από την άλλη μεριά, η μακρόχρονη «αδράνεια» του υπουργείου για το τι

ακριβώς επιφυλάσσει για την περιοχή, μαζί με την υποβάθμιση της ευρύτερης ζώνης της οδού Πειραιώς ως το Μοναστηράκι, δημιούργησαν ένα «κενό» στην περιοχή. Αποτέλεσμα είναι η αίσθηση του επισκέπτη στον Κεραμεικό πως βρίσκεται σε μια γειτονιά-φάντασμα, με πολλά κλειστά και ερειπωμένα κτίσματα στους δρόμους της.

Δύο είναι οι σημερινοί πονοκέφαλοι του υπουργείου, καθώς επιτέλους επιχειρεί να διευθετήσει τα του οίκου του στον Κεραμεικό και να αξιοποιήσει την ακίνητη περιουσία του. Από τη μια μεριά, υπάρχουν ορισμένα όχι αξιοκαταφρόνητα νομικά εμπόδια, όπως η αποδέσμευση του υπουργείου από την αποκλειστική χρήση της εκεί ιδιοκτησίας για τη διεξαγωγή ανασκαφών και επίσης η άρση των αποσπασματικών δεσμεύσεων ορισμένων ακινήτων της περιοχής, με τη μορφή των κατά καιρούς παραχωρήσεων σε διάφορους φορείς. Με άλλα λόγια, ο Κεραμεικός δεν ήταν τόσο καιρό τίποτε άλλο παρά μια «ρεζέρβα» για χρονικά απροσδιόριστες μελλοντικές ανασκαφές. Όσο για τις παραχωρήσεις ακινήτων, τώρα θα πρέπει να ανακληθούν με την προοπτική ενός γενικότερου προγράμματος παρέμβασης. Το τελευταίο βήμα μοιάζει μάλιστα να είναι συγκριτικά

απλούστερο ως διαδικασία από το πρώτο.

Από την άλλη μεριά —και αυτό εκτιμάται πως είναι το πιο μεγάλο εμπόδιο— θα πρέπει να καμφθούν οι αντιδράσεις των αρχαιολόγων στις διοικήσεις διαφόρων εφορειών που εδρεύουν στο κέντρο της Αθήνας. Αυτοί θεωρούν πως γενικά, δηλαδή όχι μόνο στην περίπτωση του Κεραμεικού, η γεινίαση μιας περιοχής με αρχαιολογικό χάρη, σημαίνει πως δεν πρέπει να γίνει τίποτ' απολύτως επάνω της. Όσο μάλιστα αυτοί οι περιοχές υπάρχουν σε αυτή τη λαθάνουσα κατάσταση, οι αρχαιολόγοι θεωρούν πως έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τα κει κτίσματα κατά την κρίση τους, ως βολικές αποθήκες για ανασκαφικά ευρήματα.

Και για να γίνουν τα πράγματα ακόμη πιο δύσκολα, η κάθε εφορεία απαιτεί να πλαισιώνεται με τέτοιους αποκλειστικής χρήσης χώρους σε κοντινή απόσταση από τη γραφεία της, ανεξάρτητα από τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει κάτι τέτοιο στη λειτουργία του ιστού της σύγχρονης πόλης. Για να προασπιστούν λοιπόν τέτοια, έσχατως εννοούμενα, συμφέροντα, οι αρχαιολόγοι γίνονται υπέρμαχοι της θέσης πως κάποτε (δεν ενδιαφέρει πότε) θα γίνουν ανασκαφές, οπότε απαγορεύεται κάθε επέμβαση, και ας είναι μόνο στην υπερδομή των κτιρίων. Γιατί φυσικά, δεν συζητούν καν δυνατότητα εκσκαφής και των πιο ρηχών θεμελίων.

Αν αρθούν τα παραπάνω εμπόδια και χαμφθούν οι αντιδράσεις, η δημιουργία ενός τέτοιου μουσείου στη συγκεκριμένη θέση του κέντρου της Αθήνας θα έχει ευεργετικές συνέπειες για ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή. Και ο λόγος είναι απλός: την κρατική παρέμβαση, εφόσον πετύχει, θα ακολουθήσουν και ιδιωτικές επενδύσεις, οπότε έτσι θα βρισκόμαστε ένα βήμα πλησιέστερα προς την τόσο διαφημιζόμενη αναβάθμιση των δυτικών συνοικιών.

Πώς τώρα διαμορφώνεται το καταρχήν πρόγραμμα του υπουργείου για το μουσείο; Οι ως τώρα προκαταρκτικές σκέψεις έχουν οδηγήσει σε μια πρώτη εκτίμηση του περιεχομένου και των αναγκών σε χώρους ενός τέτοιου μουσείου και σε μια διατύπωση αρχικών προθέσεων. Σύμφωνα με αυτές, το μουσείο μπορεί να στεγαστεί σε μια σειρά από συνεχόμενα υπάρχοντα «αξιόλογα» κτίσματα, τα οποία θα διασυνδεθούν κατάλληλα με σύγχρονες κατασκευές, ώστε να λειτουργήσουν ως ενιαίο σύνολο. Ορισμένα από τα υπάρχοντα κτίσματα, βοηθητικά ή χωρίς ιδιαίτερο χαρακτήρα, θα κατεδαφιστούν είτε για να διαμορφωθούν οι απαραίτητοι ελεύθεροι χώροι είτε για να αντικατασταθούν με νέα. Ένα τέτοιο μουσείο θα μπορούσε να στεγάσει την ενότητα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, τις ήδη υπάρχουσες συλλογές του Τμήματος Νεωτέρων Νημείων για αρχιτεκτονικά μέλη από κα-

τεδαφίσεις νεοκλασικών, τα αρχιτεκτονικά αρχεία (μακρινό όνειρο που μοιάζει τώρα να υλοποιείται από το ΣΑΔΑΣ), και μόνιμες ή παροδικές εκθέσεις με ανάλογο υλικό εκτός από τους απαραίτητους χώρους έρευνας και διοίκησης.

Προς αυτή την κατεύθυνση, το ΥΠΠΟ έχει ήδη έρθει σε επαφή με το ΣΑΔΑΣ ώστε να διαμορφωθεί μια κοινή στρατηγική μεταξύ τους. Από ό,τι επίσης φαίνεται ως τώρα, το υπουργείο, εφόσον κατοχυρωθεί η πολιτική έγκριση, προτίθεται να προκηρύξει πανελλήνιο διαγωνισμό για το μουσείο, με βάση το πρόγραμμα που θα συμφωνηθεί ανάμεσα σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Άρα, το μόνο που απομένει είναι μια μικρή... λεπτομέρεια: πώς θα προχωρήσει η υπόθεση ώστε να αποκτήσουμε κάποτε ένα τέτοιο μουσείο;

Ας μιλήσουμε πρώτα για τις καθαρά οικονομικές παραμέτρους της πρότασης. Η ανάδειξη του ιστορικού χαρακτήρα της Αθήνας μέσω της δημιουργίας του Μουσείου Αρχιτεκτονικής και η σύνδεσή του με το σημερινό ρόλο και τις λειτουργίες της αποτελεί μια αναγκαιότητα. Αν η Αθήνα δεν παρακολουθήσει τις ευρωπαϊκές τάσεις αναβάθμισης του χτισμένου περιβάλλοντος θα υποβαθμιστεί ακόμα περισσότερο η θέση της στο διεθνή καταμερισμό εργασίας ως μητρόπολη που προσελκύει όχι μόνο τουρίστες αλλά γενικά υπηρεσίες.

Στη δεκαετία του '80, μια σειρά ευρωπαϊκές πόλεις υλοποίησαν προγράμματα ανάπτυξης των ιστορικών τους κέντρων με αναπτυξιακές διαστάσεις. Η αποτελεσματικότητα αυτών των παρεμβάσεων στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στο διαχειριστικό και όχι στο σχεδιαστικό χαρακτήρα τους. Ο αστικός χώρος αντιμετωπίστηκε ως σύνθετο δυναμικό σύστημα και η όποια παρέμβαση σε αυτόν στηρίχθηκε σε γνώση και έλεγχο στη διαδικασία της αστικής εξέλιξης και ανάπτυξης. Βασικό στοιχείο αυτών των παρεμβάσεων ήταν η αναβίωση των ιστορικών πυρήνων με παράλληλο στόχο την ένταξή τους στη σύγχρονη οικονομική και κοινωνική ζωή. Μερικές, εκμεταλλευόμενες το ότι κηρύχτηκαν πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης, ανέδειξαν τη φυσιογνωμία τους με σοβαρά έργα πολιτιστικής υποδομής και αποκατάστασης, συνδέοντάς τα με πολιτιστικές εκδηλώσεις διαρκούς χαρακτήρα και με φεστιβάλ διεθνούς χαρακτήρα (π.χ. Γλασκώβη). Ας μην ξεχνάμε μάλιστα ότι η Αθήνα θα δεχτεί έντονη πίεση και από το άνοιγμα των ανατολικοευρωπαϊκών πόλεων,

όπου η αρχιτεκτονική κληρονομιά προστατεύθηκε και θα αξιοποιηθεί από ξένους επενδυτές σε ακίνητα και γη.

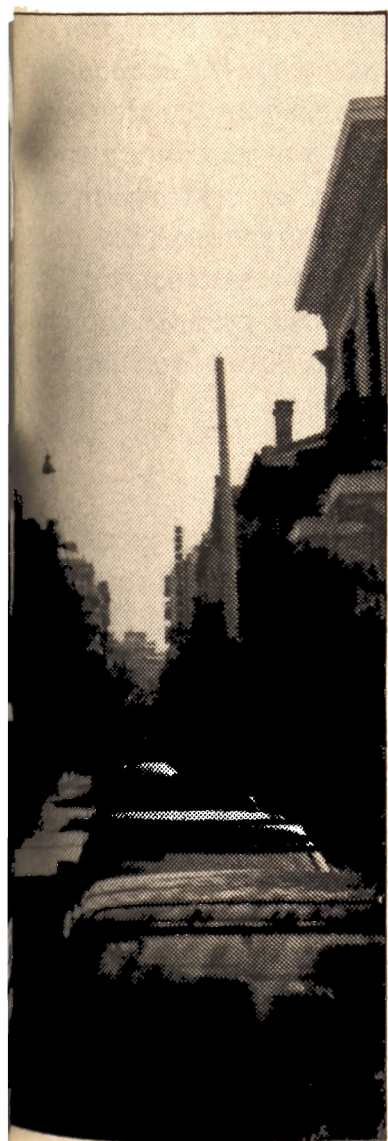
Ο «εσωτερικός» συναγωνισμός που δέχεται η Αθήνα είναι επίσης έντονος. Η εικόνα υποβάθμισης του κέντρου της Αθήνας και η μη αξιοποίηση του αρχαιολογικού - αρχιτεκτονικού της πλούτου δρουν αρνητικά για την ανάπτυξη της και τη διατήρηση της θέσης της σε σχέση με άλλες ελληνικές πόλεις.

Η δραστηριοποίηση πολλών παραγόντων (δημόσιοι φορείς, ιδιωτικοί επενδυτές, διεθνείς οργανισμοί) σε μητροπόλεις, ο συνδυασμός των κινήσεων για την ανάδειξη της ιστορικής τους διάστασης αποτελεί σήμερα κυρίαρχη τάση γιατί απαιτεί κινητοποίηση σημαντικών πόρων. Η ιταλική οικονομική εφημερίδα *Il Sole, 24 Ore* δημοσιεύει σε τακτά διαστήματα κατάλογο με ιστορικά κτίρια που χρειάζονται αποκατάσταση μαζί με τεκμηριωμένους υπολογισμούς κόστους αποκατάστασης. Απευθύνεται έτσι και στον ιδιωτικό τομέα για άντληση πόρων. Στην Ελλάδα πρέπει να αναζητήσουμε τις δυνατότητες που περιέχονται μέσα από το νόμο για τις χορηγίες.

Διεθνώς θα πρέπει να αναζητηθούν πόροι και στήριξη α) από την UNESCO μέσω του οργανισμού *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property* και β) από την ΕΟΚ που εδώ και χρόνια, με διαδοχικά προγράμματα, ενισχύει την αποκατάσταση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς των ευρωπαϊκών πόλεων.

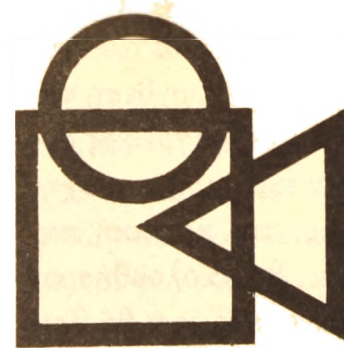
Αυτό που θα πρέπει να γίνει κατανοητό είναι ότι η αναβάθμιση του χτισμένου περιβάλλοντος και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μπορεί βραχυχρόνια να έχουν υψηλό κόστος, όμως δημιουργούν σοβαρές ενδιάμεσες ροές και έχουν θετικές επιπτώσεις για την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων.

Με αυτή την παραδοχή, το προτεινόμενο μουσείο, ακόμα και σε συνδυασμό με το εξίσου απαραίτητο κέντρο συντήρησης, παύει να είναι απλή «εγκατάσταση» για συγκεκριμένες επίσημες λειτουργίες. Μετατρέπεται σε πόλο δραστηριοτήτων που μπορεί να ανταγωνιστεί το κενό των «παγωμένων» αρχαιολογικών χώρων, ενσωματώνοντας διάφορες πλευρές του εκπαιδευτικού - πολιτιστικού τουρισμού. Που με τη σειρά του μπορεί να σημαίνει, ανάμεσα σε άλλα, τη διεύθυνση - διαχείριση του χώρου για την οργάνωση υπαιθρίων εκθέσεων και εκδηλώσεων, ζωντανεύοντας μια «νεκρή» ζώνη του κέντρου της Αθήνας. □

Η οδός Ψαρομηλίγκου, στην περιοχή του Κεραμεικού.

Νέοι, δυναμικοί και ανεξάρτητοι

27ª MOSTRA
INTERNAZIONALE
DEL NUOVO
CINEMA

Οι εταιρείες διανομής κινηματογραφικών ταινιών προτιμούν τα ανά τον κόσμο μεγάλα φεστιβάλ για να προωθήσουν το «εμπόρευμά» τους· ωστόσο στα μικρά φεστιβάλ υπάρχει περισσότερος χώρος για να δείξουν τις δυνατότητές τους μικρότερες, άγνωστες και ανεξάρτητες κινηματογραφίες. Στο Πέζαρο της Ιταλίας, φέτος, παρουσιάστηκαν ο νέος ανεξάρτητος αμερικανικός κινηματογράφος και ο κινηματογράφος των χωρών της Βαλτικής.

του Βασίλη Αποστολάκη

ΠΕΖΑΡΟ, Ιούνιος

Ο Αντριάνο Απρά, διοργανωτής της ετήσιας διεθνούς έκθεσης του νέου κινηματογράφου του Πέζαρο, αφού το 1989 παρουσίασε το σύγχρονο πρόσωπο του ινδικού κινηματογράφου και το 1990 του ιρακινού, φέτος αποφάσισε να αφήσει τις υπό ανάπτυξη χώρες και να ρίξει τον προβολέα πάνω στις δύο κατ' εξοχήν ανταγωνιστικές κοινωνίες. Έτσι η φετινή έκθεση ήταν αφιερωμένη στον ανεξάρτητο αμερικανικό κινηματογράφο και τον κινηματογράφο των χωρών της Βαλτικής.

Από τη μία πλευρά είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε την πραγματικότητα της αμερικανικής κοινωνίας —έτσι όπως δεν μας έχουν συνηθίσει τα στερεότυπα της κινηματογραφικής βιομηχανίας του Χόλλυγουντ— από την άλλη, την πραγματικότητα μιας κοινωνίας εντελώς άγνωστης στο ευρύ κοινό, που μέχρι πριν από λίγα χρόνια βρισκόταν στην απέναντι μεριά των χωρών της Ανατ. Ευρώπης, ενώ ήταν εντελώς αδύνατη οποιαδήποτε εξωτερική επικοινωνία των προβλημάτων της. Κοινό στοιχείο ανάμεσά τους: η αλλοτρίωση και η μοναχικότητα του ανθρώπου είτε αυτός ζει στην μητρόπολη του καπιταλισμού, είτε ζει σε μια μετακομμουνιστική κοινωνία. Βασική διαφορά τους, ο τρόπος που αντιμετωπίζουν τις δυνατότητες του κινηματογράφου για να προβάλουν εσωτερικές αγωνίες και κοινωνικές καταστάσεις που και στις δύο χώρες το κατεστημένο αποκρύπτει.

Οι νέοι Αμερικανοί

Οι Αμερικανοί σκηνοθέτες —ιδίως οι νέοι (Greg Watkins, Caveh Zahedi, Ross McElwee, Jay Rosenblatt, Edward Jones, Ri-

chard Linklater και άλλοι)— δεν χρειάζονται σενάρια και δράματα για να προβάλουν την πεζή πραγματικότητα, αλλά μέσα από αντι-συμβατικές τεχνικές δημιουργούν ένα σινεμά που κινείται ανάμεσα στο ντοκυμανταίρ και το φιλόν. Ειρωνικά, με χιούμορ αλλά και με πίκρα, αντιγράφουν την πραγματικότητα της αποξένωσης και της αλλοτρίωσης.

Εκπροσωπούνται και πιο παλιοί, ανάμεσα στους οποίους ξεχωρίζουν οι Jon Jost και Paul Morrissey, με ένα πιο συμβατικό στυλ, βασισμένοι στο συναισθηματικό πλησίασμα του κοινού, στην άφλογη τεχνικά φωτογραφία, αλλά και με έναν ώριμο Jost, πολύ κοντά στον Αντονιόνι, να προβάλλουν την ίδια πραγματικότητα της σύγχρονης ζούγκλας και της αποτυχίας του «ήρωα», αγγίζοντας το κοινό, ή σοκάροντάς το. Από τους μαύρους σκηνοθέτες αξίζει να σημειωθεί ο Charles Burnett, που όμοια με τον Jost, πλησιάζει το στυλ του Αντονιόνι αφηγούμενος καθημερινές, ανθρώπινες ιστορίες, με ένα πολύ αργό μοντάζ, μακρινά πλάνα και διείσδυση της κάμερας στον εσωτερικό κόσμο των ανθρώπων.

Η ταινία *Slacker* του Richard Linklater (USA, 1990, 97') απέσπασε τα περισσότερα χειροκροτήματα και, σύμφωνα με έναν από τους δημιουργούς της, στοίχισε 20.000 δολ. τα οποία μαζεύτηκαν από φίλους, πιττωτικές κάρτες, δάνεια.

«Η χρηματοδότηση και η διανομή είναι τα κύρια προβλήματα του αμερικανικού ανεξάρτητου κινηματογράφου, που όταν συγχριθεί με τον "εμπορικό underground" κινηματογράφο ενός Σπάϊκ Λη, ή, ενός Τζάρμους, έχει πολλά περισσότερα να προσφέρει». Αυτού του είδους την κριτική άσκησε

με καυστικό χιούμορ και ο Jon Jost που αναφερόμενος σε αυτούς τους αμερικανούς σκηνοθέτες (όπως οι δύο παραπάνω αναφερόμενοι) είπε ότι παίρνουν από τον ανεξάρτητο κινηματογράφο το στυλ, τις αντι-συμβατικές τεχνικές, όμως χωρίς τη στοιχειώδη πολιτική ή πολιτιστική συνειδητοποίηση, και χωρίς ουσιαστική κριτική, λόγος και για τον οποίο χρηματοδοτούνται με μεγάλα ποσά από τις εταιρείες παραγωγής. Εξάλλου ο Jost εξέφρασε την απογοήτευσή του για την πολιτιστική παρακμή της Ευρώπης, που, όπως είπε, περίμενε να προβάλλει μεγαλύτερη αντίσταση στην απάνθρωπη, εμποριοποιημένη αμερικανική κουλτούρα, την οποία αποδοκίμασε κατ' επανάληψιν στη συνέντευξη τύπου. Κατήγγειλε την αμερικανική κυβέρνηση για τα πενιχρά ποσά που διαθέτει για τις τέχνες, κάτι που επιβεβαίωσαν και οι άλλοι σκηνοθέτες.

«*Triple Bogey on a par 5 Hole*» του Amos Poe, «*Spike of Bensonhurst*» του Paul Morrissey, «*All the Vermeers in New York*» του Jon Jost, «*Short of Breath*» του Jay Rosenblatt, «*Tokyo Pop*» της Fran Rubel Kuzui, είναι μερικά από τα αξιοσημείωτα έργα που παρουσιάστηκαν σε αυτήν την έκθεση, έργα που εκφράζουν το σπάσιμο της σιωπής και της παθητικότητας, στο εσωτερικό μιας κοινωνίας όπου τα πάντα ανάγονται σε εμπόριο, μόδα και κατεύθυνση των μαζών. Ένας κινηματογράφος, που όπως είπε ο ιδεολογικός του εκπρόσωπος Jon Jost, θέλει να δώσει μια μπουνιά στο στομάχι όλων αυτών που θέλουν να πιστεύουν ότι τα πάντα πάνε καλά.

Στην Βαλτική

Από τον κινηματογράφο των χωρών της Βαλτικής, ξεχώρισε το «*Δεν είμαι τουρίστας, ζω εδώ*», του Peeter Urbla, (Εσθονία 1988, 115'), που αναφέρεται στα προβλήματα της σύγχρονης Εσθονίας και ιδιαίτερα στην γκετοποίηση των ανθρώπων στα τσιμεντένια μαγαθήρια, στην έλλειψη αγάπης στις ανθρώπινες σχέσεις, στην φιλία, ως μοναδικό μέσο σωτηρίας ή απλά βοήθειας του απεγνωσμένου. Όλα αυτά με έναν ποιητικό τρόπο, βασισμένο στην εναλλαγή διαλόγου και τον μονόλογο, ενώ η κάμερα περιπλανιέται πάνω από την πρωτεύουσα της Εσθονίας, που θα μπορούσε ταυτόχρονα να είναι η Νέα Υόρκη, ή το Λος Άντζελες. □

Να δουλεύεις ομαδικά για κάτι που ανήκει σε όλους

Σκηνή από την ταινία «Γιατί, άμα, όμως...» της Φένιας Παπαδόδημα.

Είναι μόλις 20 χρόνων. Κι όμως, η πρώτη της μικρού μήκους ταινία «Γιατί, άμα, όμως...» που πρωτοπαρουσιάστηκε στο τελευταίο φεστιβάλ της Δράμας απέσπασε το 2ο βραβείο καλύτερης ταινίας. Η σχέση της Φένιας Παπαδόδημα, ωστόσο, με τον κινηματογράφο έχει μια μικρή προϊστορία: ως ηθοποιός έχει πάρει μέρος στις ταινίες «Fragile» του Π. Καρκανεβάτου, «Αρχάγγελος του πάθους» του Ν. Βεργίτη, καθώς και στο «Oh Babylon» του Κ. Φέρρη.

Με αφορμή την παρουσίαση της ταινίας της στην πρόσφατη εκδήλωση της γκαλερί «Ωρα» που ήταν αφιερωμένη σε νέους καλλιτέχνες, το ANTI μίλησε με τη Φένια Παπαδόδημα.

— Στον κινηματογράφο δεν πήγαινα παρά σπανίως —δεν μπορείτε να με χαρακτηρίσετε φανατική. Αντίθετα, διασπασμένη στις υποχρεώσεις του σχολείου μου αλλά και στη μουσική, στο χορό με τα οποία ασχολούμαι πιο ενεργά, δεν μπορούσα να φανταστώ τον εαυτό μου να προσηλώνομαι, να αφιερώνω τη ζωή μου, να εξειδικεύομαι σε έναν τομέα. Ωστόσο, σε κάποια στιγμή αισθάνθηκα την ανάγκη να κάνω κάτι δικό μου. Και, δεν θα το πιστέψετε, ο κινηματογράφος ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσα να σκεφτώ —με δεδομένο και κάποιες πακαστάσεις που είχα από συμμετοχές μου σε κινηματογραφικές ταινίες.

● Και πώς αποφάσισες να κηνοθετήσεις ένα παραμύθι;

— Τυχαία. Απλά, συνέκλιναν οι επιθυμίες μου, οι εντυπώσεις μου, οι εμπειρίες μου που, τελικά, εκφράστηκαν μέσα από το συγκεκριμένο θέμα.

Εικόνες

● Είχες κάποιες εικόνες στο μυαλό σου, όμως, που βάρυναν στο τελικό αποτέλεσμα —έτσι δεν είναι;

— Οι πιο έγκυρες κινηματο-

γραφικές μου αναφορές, αποσπασματικές βεβαίως, είναι οι ταινίες του Ταρκόφσκι αλλά και του Γκρηναγουαίη. Ιδιαίτερα ο πρώτος με καθόριζε, τότε. Τώρα, πάντως, έχω αλλάξει: με τρομάζει το ότι ο κόσμος του Ταρκόφσκι φαντάζει κλειστός και απόλυτος...

● Η συμμετοχή σου σε κάποιες ταινίες, έστω ως ηθοποιός, δεν σε επηρέασε, δεν σε κατεύθυνε προς κάποια αισθητικά πρότυπα;

— Μάλλον όχι... Άλλωστε με τον Πάνο Καρκανεβάτο συνεργάστηκα σε ηλικία 15 χρόνων, με τον Νίκο Βεργίτη ήμουν 16... Δεν είχα μάλλον ούτε τη φυσική δυνατότητα για να αντιληφθώ τόσο σοβαρά πράγματα, όπως η αισθητική, το ύφος...

Απλώς είχα την εμπειρία του γυρίσματος.

Από τη γλώσσα, πάντως, του κινηματογράφου δεν ήξερα τίποτα —κι ούτε νομίζω ακόμα ότι ξέρω. Απλώς, απασχολούμενη με το ντεκουπάζ και, έπειτα, με τα γυρίσματα μιας ταινίας, προχωρούσα μαθαίνοντας.

Να κατασκευάζεις κάτι δικό σου

● Κι η ταινία; Τι ήταν η ταινία σε σχέση με σένα;

— Κάτι που το αισθανόμουν απόλυτα δικό μου. Βέβαια με βοήθησαν κι οι φίλοι μου που συμμετείχαν, ήταν κι οι εικόνες αυτόνομες —εγώ απλώς έπρεπε να τις επινοήσω και να τις κινηματογραφήσω, η παρέμβασή μου στα επόμενα στάδια, στο μοντάζ π.χ., ήταν ασήμαντη. Τελικά, μπορώ να πω ότι η ταινία εκφράζει ό,τι έχω καταλάβει και ό,τι έχω αισθανθεί στα 19 χρόνια που είχα ζήσει ως τότε: Αφορούσε εμένα, το πώς βλέπω τον κόσμο και το πώς βλέπω τον εαυτό μου όταν παρατηρεί τον κόσμο.

● Κι από ό,τι φάνηκε, αρκετός κόσμος έδειξε ενδιαφέρον για την προσωπική σου αυτή ματιά.

Κι από κοντά, κριτικοί, λόγιοι, ο τύπος... Αλήθεια, η αναγόμευσή σου ξαφνικά σε —ένα κάποιο έστω— δημόσιο πρόσωπο σου δημιουργεί κάποιες υποχρεώσεις;

— Η ταινία μου αποδείχθηκε λειτουργική: άγγιξε κάποιες ευαίσθητες των θεατών, κι ως μην κατάφεραν όλοι να την καταλάβουν, συγκίνησε.

Ωστόσο, τούτο δεν είναι παρά μια προσωπική ικανοποίηση. Δεν σημαίνει τίποτα για την μελλοντική μου πορεία —είμαι βεβαιωμένη γι' αυτό. Άλλωστε δεν είμαι βέβαιη ότι θα συνεχίσω να ασχολούμαι με τον κινηματογράφο, δεν ξέρω τι μέλλει γενέσθαι. Απλώς, τούτη την ώρα διαβάζω, μαθαίνω και ετοιμάζομαι για κάποιες κινηματογραφικές σπουδές στο Παρίσι.

Το πνεύμα της ομάδας

● Εκτός από το να μαθαίνεις, δεν έχεις επιθυμία να φτιάξεις κάτι καινούριο;

— Θέλω να κάνω κάτι με την μουσική. Θα μου άρεσε να κάνω ένα μουσικό συγκρότημα με νέους ανθρώπους. Είναι κάτι που θα το παλέψω με όλες τις δυνάμεις μου τούτο το καλοκαίρι...

● Παρατηρώ ότι συνέχεια επιλέγεις να βρίσκεσαι δημιουργικά με άλλους ανθρώπους.

— Πράγματι, δεν αντέχω να καταγίνομαι με κάτι μόνη μου... Είναι ωραία η αίσθηση να βρίσκεσαι με φίλους κι όλοι να θέλετε να φτιάξετε κάτι που θα ανήκει εξίσου σε όλους.

(Τη συνέντευξη πήρε ο
Ηλίας Κανέλλης)

Η σελίδα που αφιερώνει το ANTI σε νέους διανοούμενους και καλλιτέχνες συνεχίζει να φέρνει κοντά σας νέους ανθρώπους, τη δροσιά τους και τον αναγεννητικό τους λόγο. Είναι ένας λόγος ουσιαστικός που μας γεμίζει ελπίδες για το μελλοντικό πρόσωπο του πολιτισμού μας. Στο σημερινό τεύχος φιλοξενούμε την 20χρονη, μόλις, Φένια Παπαδόδημα, που πρόλαβε να παίξει στον κινηματογράφο, να κάνει μια ταινία και να βραβευθεί.

ΤΕΛΟΣ ΕΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Τέλος εποχής —με
ενδιαφέρουσες
εκπλήξεις.

Νίκος Νικολάου, Το έργο,
Εθνική Πινακοθήκη ως 30.6.

Ολόκληρο το έργο του Νικολάου (1909-1986), όπως παρουσιάζεται αριστοτεχνικά στην Πινακοθήκη με την ευαίσθητη φροντίδα της Επιμελήτριας Όλγας Μετσαφού, τη στοργική σύμπραξη της χήρας του, και του από παλιά φίλου του Γιάννη Μόραλη, επιβεβαίωσε όλες τις διαπιστώσεις που έχω καταγράψει από επιμέρους ατομικές εκθέσεις του (1948, 1965, 1979, 1984). Εδώ έχουμε μπροστά μας το συνολικό έργο ζωής ενός προικισμένου καλλιτέχνη δοσμένου ολότελα στη ζωγραφική. Σε αυτήν άρθρωνε τις σκέψεις του πιο εύγλωττα παρά με τον λόγο. Η προσωπικότητά του ίσως να βρίσκει την πιο πλέρια της έκφραση στα σχέδια που χαρακτηρίζονται από μια προϊούσα λιτότητα και οικονομία γραμμών, που αγγίζει ενίοτε τη συμπυκνωμένη έκφραση μιας αττικής ληκύθου, ενός γιαπωνέζικου σχεδίου. Δίχως φωτοσκιάσεις δίχως γραμμωτά πλασίματα, με ελάχιστες παχύνσεις της γραμμής δίνει οντότητα, όγκο και κίνηση σε ευρύτερες, στεατοπυγικές φιγούρες που ενώ είναι φανταστικές, ζωντανεύουν μπρος στα μάτια μας με όλο του υλικού τους βάρος, περιστρέφονται κι ελίσσονται μες στο χώρο τον οποίο οι ίδιες δημιουργούν γύρω τους με τις τολμηρές προοπτικές βραχύνσεις τους και τις προβολές που τους επιβάλλει ο ζωγράφος. Τα πολυπληθή αυτά σχέδια, αλλά και μια σειρά γυνών γυναικών καθισμένων ή ξαπλωμένων νωχελικά κάτω από το πλατύ φύλλωμα της συκιάς (ανάμνηση παλιότερων τοπίων του) θεμελίωσαν την αναζήτησή του μιας ζωγραφικής πολύ απλοποιημένων επίπεδων που αξιοποιούν αντί να μάχονται τις δύο διαστάσεις του πίνα-

κα. Αυτά δίνουν την κύρια και μονιμότερη σημασία στο έργο που άφησε ο Νικολάου. Αυτά ίσως περισσότερο από μαθητές που δεν μοιάζει να άφησε πολλούς από τη λιγόχρονη θητεία του στην ΑΣΚΤ, είναι τα πολυτιμότερα στοιχεία με τα οποία εμπλούτισε ο Νίκος Νικολάου τη σημερινή μας εικαστική παιδεία. Είναι καλό να τα ξαναβλέπουμε, και μαζί μας οι νεότεροι.

Κυριάκος Κατζουράκης,
Ζωγραφική, «Κρεωνίδης» ως 4.6.

Ο Κατζουράκης (γ. 1944) έχει περάσει από τη ρεαλιστική - σουρεαλιστική φάση του σε άλλη πιο «εξπρεσιονιστική» όπου γυμνές αντρικές και γυναικείες μορφές συμπλέκονται ερωτικά μέσα σε δωμάτια όχι εντελώς σκοτεινά, αφού φωτίζονται από το φως του ήλιου που μπαίνει άπλετο από των κλειστών περσίδων τις χαραματιές.

Τα πιτσιλωτά και γραμμικά φώτα διαχέονται παράγοντας μια κίνηση που ζωντανεύει τον πίνακα δίχως να αλλοιώνει ή να υπερκαλύπτει τις φόρμες που ελίσσονται μέσα στη σκιά. Σχεδιασμένα με το πινέλο κατ' ευθείαν στο χρώμα αποπνέουν όλο τον υπόκωφο ερωτισμό ενός καλοκαιριάτικου απομεσήμερου.

Προς τα πού μεταβαίνει απ' εδώ ο Κατζουράκης;

Σεζάρ «Νεκρές Φύσεις - Τιμή στον Μοράντι», «Άρτιο» ως 15.6.

Ο γλύπτης Σεζάρ (Μπαλντατσίνι, γ. 1921) πρωτοπόρησε από το 1960 με τις «Συμπιέσεις» του (*Compressions*) —παλιά αυτοκίνητα σωρευμένα το ένα πάνω στο άλλο, περασμένα από την πρέσσα μετάλλων, και συμπιεσμένα σε μεγάλους πολύχρωμους κύβους, που ζυγίζουν κάποτε κι έναν τόννο. Τώρα εφαρμόζει την ίδια τεχνική σε πολύ λεπτά υλικά, κάποτε πολύτιμα κοσμήματα, εδώ μικρές μεταλλικές κανάτες εμα-

γιέ με χτυπητά χρώματα και σχέδια που τις υποβάλλει κι αυτές στην ίδια συμπιεστική δύναμη με αποτέλεσμα να απομένουν τα λείψανά τους ισοπεδωμένα, έχοντας όμως κρατήσει το αρχικό τους σχήμα, ένα επίπεδο διαδιάστατο απεικασμα με τα θραύσματα του έγχρωμου σμάλτου σπαρμένα ολόγυρά τους σαν από έκρηξη. Προκύπτει έτσι μια σειρά από εντυπωσιακούς «πίνακες» που μοιάζουν ζωγραφισμένοι —τόσο απόλυτη η ισοπέδωση που το πάχος τους δεν ξεπερνάει τα λίγα χιλιοστά.

Νταϊάν Κατσιαφίκα «Όχι Σκουπίδια Εδώ», «Εύμαρος» ως 15.6.

Η Κατσιαφίκα (γ. 1947) Αμερικανίδα ελληνικής (;) καταγωγής, έχει δύο στόχους στη δουλειά της. Έναν εικαστικό, στην ευθεία γραμμή του Σβίτερς: να κάνει τέχνη από υλικά που βρίσκει στα απορρίμματα (χαρτόνια, ασημόχαρτο, σπάγους, σύρματα, πώματα φιαλών, κτλ.), κι έναν οικολογικό: ανακυκλώνοντας «μετ' ευτελείας» ένα σωρό απορρίμματα της καθημερινής ζωής να προσεγγίζει τις πιο παλιές ρίζες της τέχνης. Οι «κατασκευές» της έχουν χρώμα, φαντασία, ποιήση. Εδώ πραγματικά μπορεί να γίνει λόγος για *objets trouvés*, τυχαία ευρήματα που δεν παραθέτονται αυτούσια αλλά συναρμολογούνται σε σύνολα (*assemblages*) που λειτουργούν αισθητικά, μιας φτωχής τέχνης (άρτε πόβερα) ωφελμιστικής κι όχι τελείως χαριστικής (*gratuite*), που όμως παραμένει τέχνη.

Η ιστορία του έτοιμου αντικείμενου (*readymade*) και του τυχαίου ευρήματος που ξεκίνησε γύρω στα 1915 με τον Μαρσέλ Ντυσάν και τον Κούρτ Σβίτερς (μιλούσε για «την ομορφιά των σκουπιδιών») συμπληρώνει τώρα σχεδόν τον αιώνα. Δεν είναι ευθεία η πορεία της.

Περνάει και από «αιρετικούς» που δεν βρίσκουν αλλά παράγουν τα «τυχαία» τους, όπως ο Σεζάρ με τις «Συμπιέσεις» του, ο Αρμάν με τις «Συσσωρεύσεις» του (*Accumulations*), ο Ντυμπυφέ με

τις «Υφολογίες» του (*Texturologies*). Σήμερα το αντικείμενο δεν παρουσιάζεται πια αυτούσιο, χριόμενο έργο τέχνης (ή αντι-τέχνης) όπως το «Ουρητήριο» του Ντυσάν, για να μπει σε βάθρο, σε κορνίζα, σε βιτρίνα, σε μουσείο. Ανασύρεται από τα απορρίμματα ή τις αποθήκες των αζητήτων και περισσευμάτων της καταναλωτικής κοινωνίας, κομματιάζεται, σχίζεται, συμπιέζεται, ανασυντίθεται και, με την φαντασία και την εφευρετικότητα της παρέμβασης του καλλιτέχνη, αναγορεύεται σε καινούριο έργο τέχνης από το εμπόριο, τον πληροφορημένο συλλέκτη, καμιά φορά και απί τον κριτικό, και πορεύεται κι δρόμο του στη διεθνή αγορά και στο διεθνές κοινό των μεγάλων εμπορο-πανηγύρεων τέχνης. Σιγά-σιγά θα πληθύνουν τόσο τα τέτοια έργα που θα καθιερωθεί στον 21ο αιώνα ειδική ανακύκλωση των έργων τέχνης.

Η τέχνη αυτή του τυχαίου και του έτοιμου ευρήματος κάνει τώρα και στην Ελλάδα το δρόμο της. Αφού την άσκησε στο Παρίσι, στις δεκαετίες του '60 και του '70 ο Νίκος (Κεσανλής) με τις σχισμένες αφίσες του, ο Παύλος (Διονυσόπουλος) με τα φαλιδισμένα και λιανισμένα (*lacerés*) χαρτί του, ο Καραχάλιος με τα μεταλάχια του, τους ακολουθεί σήμερα στην Ελλάδα νεότεροι όπως ο Βασ. Σκυλάκος (1930) με τα υπολείμματα από το εργαστήριο ξυλουργών και από γιαπιά οικοδόμων, και πάλι τώρα στο Δώμα ως 30.6. εκθ-τει, απρόοπτα, δουλειά σε μετεχνική που έχει γίνει πια συμβατική, το κολλάζ, ο Μαρσέλ με τα σκουριασμένα παλιόσιδ-ρά του (ΑΝΤΙ 453/30.11.90) και η Ελένη Μυλωνά, Κέντ-Σύγχρο. Τέχνης Ιλεάνας Τού-τα ως 24.5. με τις μεγεθυμέ-φωτογραφικά λεπτομέρειες α-«νεκροταφείο αυτοκινήτων» πό όπου η οξυτάτη ματιά της νασύρει συνθέσεις χρωμά-μορφών και ρυθμών αντάξ-ζωγράφου που εργάζεται με-συμβατικά μέσα από τη φω-γραφική μηχανή.

21/6/

Αλέξανδρος Ξύδ

ΜΕΛΩΔΙΕΣ, ΡΥΘΜΟΣ, ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ

Ό,τι χρωματίζει
μουσικά την εποχή
μας. Δίσκοι
αντιπροσωπευτικοί
της προβληματικής
που κυριαρχεί στην
παγκόσμια
δισκογραφία.

SIMPLE MINDS: "Real Life"
(Virgin).

Υπαρξιακές αγωνίες τέλος! Αυτή είναι τελικά η «αληθινή ζωή»: οικολογικής αβρότητας φαλμωδίες στις οθόνες του MTV, εορταστικοί ναρκισσισμοί, μετά κοινωνικών προβληματισμών, στο βινύλιο. Σ' αυτή λοιπόν την υπέροχα σταθμισμένη διαδοχή του πολυσυζητημένου άλμπουμ «Street Fighting Years», ποιος θεωρεί ακόμη πως τα «απλά μυαλά» είναι και τα λιγότερο ώριμα;

ELVIS COSTELLO: "Mighty Like a Rose" (WEA)

Αφού το πήρε απόφαση πως εν πρόκειται να στεφθεί «Βασιλιάς της Αμερικής», επέστρεψε ισίως στην φαντασμαγορία της βρετανικής ευφυίας του και στα ελωδικά (μελό;) καλειδοσκοπία των συναισθηματικών του αμυνών. Και τι πιο συγκινητικό και γιορτινό από ένα μεθυλικό ταξίδι στην φαντασία της σπ, με όχημα την τραγική γωνή του Έλβις; Τι λέτε, δεν αξίζει να είναι για πάντα ο πρίγκιπας της καρδιάς μας;

CHRIS AND COSEY: "Pagan Tango" (Play it Again Sam / Penguin)

Οι βρετανικής καταγωγής ηλεκτρονικοί Sonny & Cher είναι απλώς διάδοχοι των «δριμυτηχανιστών» Throbbing Alister, είναι και απόγονοι των «πρωτοπρωτων» ηδονιστών.

Kraftwerk. Έτσι το «Παγκόσμιο Ταξικό» πριν κι από αι-

σθησιακή ποπ-καλλιτεχνία είναι μια αφροδισιακή τελετή. Ο ερωτιδεύς τεχνοκράτης Chris Carter χορογραφεί ένα θέατρο επιστημονικής φαντασίας και εθισμού, όπου ο δελεαστικά απόμακρος ψίθυρος της πρώην πορνο-σταρ Cosey Fanni Tutti, «ταχτοποιεί» τις φετιχιστικές λεπτομέρειες της τελετής. Μέθ(εξ)η!

ENNIO MORRICONE: "Hamlet" (Virgin)

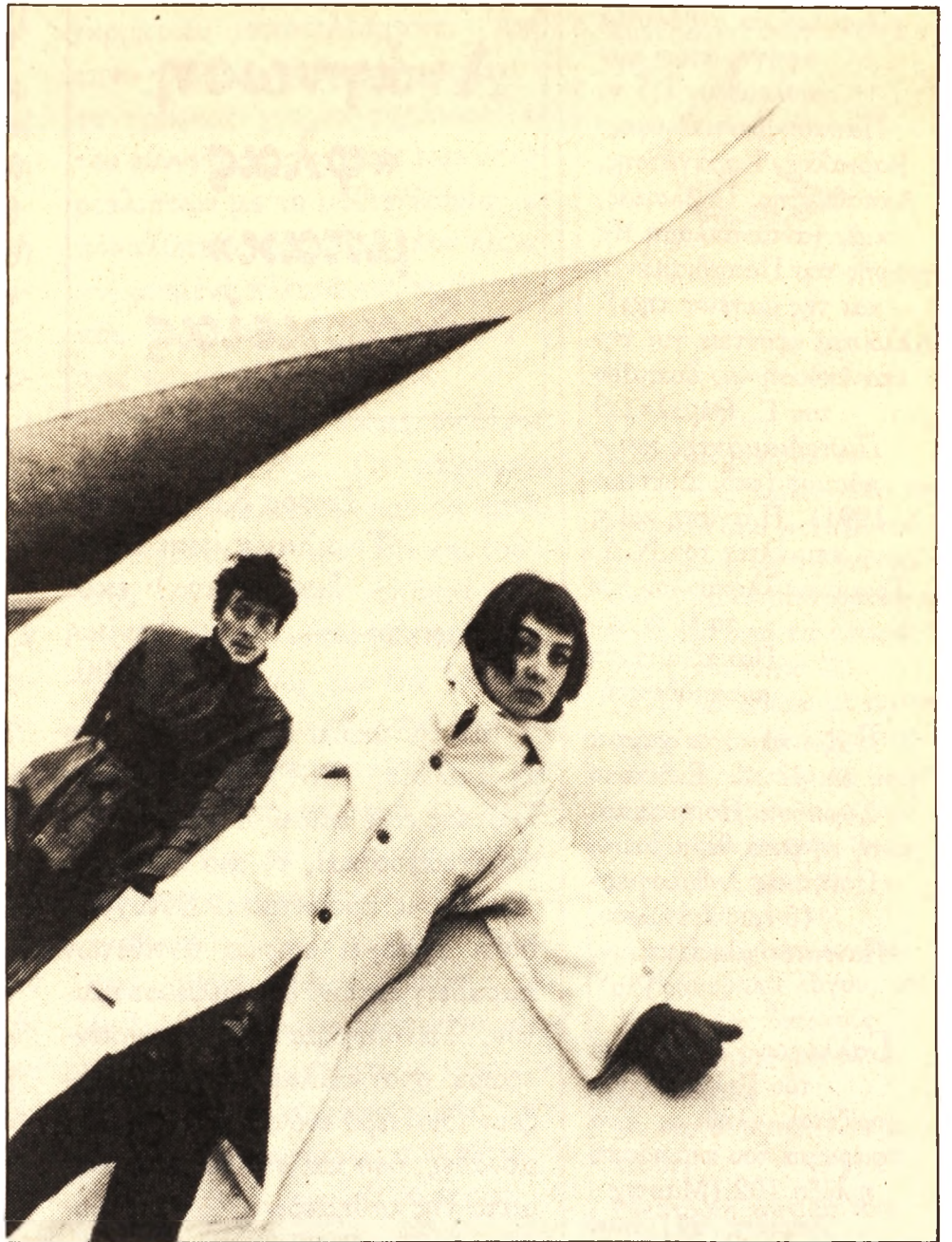
Μια χαρά τα καταφέρει ο Ennio Morricone, παρά τα εξήντα τόσα του χρόνια, όχι μόνο στο να χρωματίσει, αλλά και στο να τονίσει, τις συγχρόνως γήινες και απογειωμένες, δραματικές και λυρικές διαστάσεις του περίφημου Σαιξπηρικού μύθου. Ο σκηνοθέτης Φράνκο Τζεφιρέλλι κάθε άλλο παρά μετανιωμένος πρέπει να αισθάνεται για την απόλυτη εμπιστοσύνη που έδειξε απέναντι σε μια υπεράνω εποχών και συγκυριών ιδιοφυΐα.

WALTER W. WASHINGTON: "Sada" (Virgin)

Η «blue» νότα της δυσκοθήκης σας. Χαμηλώστε τα φώτα, βυθιστείτε στην πολυθρόνα σας, με ή χωρίς συντροφιά κι αφήστε την αύρα της μαύρης Νεο-Ορλεάνικης μέθεξης να ευλογήσει το σώμα σας...

Φάνχου μπλουζ, για τις «δύσκολες» ώρες του καλοκαιριού, από έναν βετεράνο κιθαρίστα, τροβαδούρο και τραγουδοποιό. R.E.M.: "Out of Time". (Warner)

Πήραν λοιπόν τις κιθάρες τους και έβαλαν φωτιά στον βωμό του «Μεγάλου Ρυθμού». Γι' αυτό και ηχούν προκλητικά ακμαίοι στα αυτιά όσων ουδέποτε πίστεψαν σε μια από τις κορυφαίες αμερικάνικες μπάντες του παρόντος, που δεν το έχει σκοπό της να καταντήσει παρελθόν. Ανοίξτε την ένταση! Μια φευγάτη ροκ-θύελλα βουίζει κιόλας στους γήινους αυτοκινητόδρομους... και στα ηχεία

Les Rita Mitsouko

μας! Ηλεκτρικό καρτ-ποστάλ, για «καλό καλοκαίρι».

LES RITA MITSOUKO: "RE" (Virgin)

Ποπ, είναι η τέχνη των αισθήσεων. Και το τετραπέρατο γαλλικό ντουέτο των Les Rita Mitsouko, σπρώχνει αυτή την τέχνη στα αφροδισιακά της όρια. Ψυχεδελικά χρώματα, φανφάρες και ερωτισμός, εκρήγνυνται προς κάθε κατεύθυνση, σ' αυτό το ξαναμμένο χορευτικό ριμιξ κομματιών από τα τρία προηγούμενα LP τους. Έκσταση, χωρίς χημικά.

MARNIE: "Songs Hurt Me" (PENGUIN)

Η Μάρνι, καλτ φυσιογνωμία της ανεξάρτητης καλιφορνέζικης σκηνής, σ' αυτό το απίστευ-

τα καλειδοσκοπικό ντεμπούτο υπόσχεται το όνειρο και τα πάθη της ζωής και τα προσφέρει σε απλόχερες δοσολογίες. Κουβαλώντας μαζί της το μυστήριο των συνταρακτικών PARTY BOYS, ανακαλύπτει μια Νέα Ψυχεδελία (όχι τον «νεοψυχεδελικό» τυφλοσύρτη). Και διαχέει τον αισθαντισμό, το κλίμα, το χρώμα και την έκλαμψη, εκεί που πρέπει. Σε «τραγούδια που πληγώνουν». Ο δίσκος είναι μαγικά εξωστρεφής και στοιχειωμένος απογειωμένος. Προσωπικά τον θεωρώ συλλεκτικό ΦΕΤΙΧ, από τα κορυφαία της νέας δεκαετίας. Τέτοια ταξιδιάρικη μυθολογία χρόνια είχε να μας προσφέρει κάποιος.

Χρήστος Τσανάκας

Ανθολογία αφηγημάτων
Με τον τρόπο του
Παπαδιαμάντη (εκδ.
Κέδρος, 1991). Ο Ν.Δ.
Τριανταφυλλόπουλος
επιμελήθηκε μια πολύ
ενδιαφέρουσα ανθολογία
αφηγημάτων που
ακολουθούν (;) το
Παπαδιαμαντικό ύφος:
Βάρναλης, Καραγάτσης,
Λαπαθιώτης, Παρλαμάς,
κ.ά. (αντανάκλαση της
γραφής του Παπαδιαμάντη
και της μαγείας της;).
Αλλά και φρόντισε για την
επανέκδοση του δοκιμίου
του Γ. Θέμελη, *Ο
Παπαδιαμάντης και ο
κόσμος* (εκδ. Διάττων
1991). Η αγάπη και η
επιμέλεια του Ν.Δ.
Τριανταφυλλόπουλου για
το έργο του
Παπαδιαμάντη
αυταπόδεικτη.

Βάζω κάτω τα χαρτιά
μου και μετρώ: Ενδέκατο
Συμπόσιο Ποίησης και
αυτή τη φορά θέμα του οι
«Ποιητικές Ανθολογίες»
(5 έως 7 Ιουλίου,
Πανεπιστήμιο Πατρών,
ΡΙΟ).

Γαλλόφωνη λογοτεχνία
του Βελγίου: πώς
ορίζεται, αλήθεια; Ένα
αφιέρωμα του περιοδικού
η λέξη 102 (Μάρτης -
Απρίλης '91) όπου
ανθολογούνται κείμενα
αλλά και αντιμετωπίζεται
το ευαίσθητο ζήτημα της
βελγικής λογοτεχνικής
ιδιαιτερότητας.

Δέλτα. Για την
Πηνελόπη Δέλτα, τη ζωή
και το έργο της, γράφει
στο βιβλίο του ο Χάρης
Σακελλαρίου (εκδ.
Κίνητρο -Επιθεώρηση
Παιδικής Λογοτεχνίας,
1990). Άλλη μια εργασία
με τον τρόπο της
«ανθολογίας».

Έξοδος στην κοινωνία
και την ζωή; Περιοδικό
θεολογίας και οικολογίας
(!) με αφιέρωμα:
«Ανατολική Ευρώπη:
Δύση της ιδεολογίας -
Ανατολή της
Θεολογίας;». Άλλο ένα
περιοδικό της Χριστιανικής
Ορθοδοξίας που ξέρει από
«κλίσέ». Να τα
εκατοστήσουμε...

Ανάγνωση - «φλας μπακ» διαρκείας

Τάσος Καλούτσας.
Το κλαμπ (και άλλα
διηγήματα). εκδ.
«Διαγωνίου», Θεσσαλονίκη
1990.

Με το πρώτο του βιβλίο («Το
κελεπούρι», 1987) ο Τάσος Κα-
λούτσας είχε επιδείξει καλή στόφα
πεζογράφου και, το πιο ουσιαστι-
κό, ικανές προοπτικές. Ευτυχώς,
διότι υπάρχει σωρεία αντίθετων
παραδειγμάτων, δεν διέψευσε εαυ-
τόν. Τα διηγήματα που συγκεν-
τρωσε στο «Κλαμπ» παρουσιάζ-
ουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο ως
μονάδες, όσο και στο σύνολο: Θέ-
ματα της καθημερινής ζωής (οικο-
γενειακοί καβγάδες, τα καθυστε-
ρούμενα ενοίκια ενός μικρού γρα-
φείου, μια ερωτική βραδιά στο αυ-
τοκίνητο, ο πόθος ενός τριαντα-
πεντάρη για μια μικρή) και άν-
θρωποι του κοινού μόχθου (κατά
βάσιν εργάτες και υπάλληλοι)
κρατούν πρωταγωνιστικό ρόλο
στις περισσότερες σελίδες της συλ-
λογής, αποκαλύπτοντας μικρές,
αλλά χαρακτηριστικές λεπτομέ-
ρειες της σύγχρονης αστικής ζωής.
Από αυτή την άποψη, ο Καλού-
τσας είναι ένας τυπικός ρεαλιστής.
Κανένα μαγικό στοιχείο, η παρα-
μικρή υπέρβαση της άμεσης εμπει-
ρίας (πράγματα τα οποία ως ένα
σημείο και ο καθένας με τον δικό
του τρόπο επιδιώκουν ορισμένοι
από τους ομοτέχνους του της ίδιας
γενιάς στη Θεσσαλονίκη). Ο συγ-
γραφέας μας αγνοεί από σκοπού
τη γλωσσική επιτήδευση και τα α-

φηγηματικά τεχνάσματα, λέγον-
τας απλές —αν μπορώ να τις χα-
ρακτηρίσω έτσι— ιστορίες με α-
πλά μέσα. Και όμως: αν παρακο-
λουθήσει κανείς προσεκτικά τη μέ-
θοδο που εφαρμόζει, θα διαπιστώ-
σει ότι η ρεαλιστική σύμβαση αίρε-
ται πλαγίως.

Ο Καλούτσας είναι υπέρμαχος
της αφανούς προεξαγγελίας. Κά-
νει υπαινιγμούς από τις πρώτες
κιόλας αράδες του διηγήματος για
το νόημα που έχουν τα γεγονότα
τα οποία πρόκειται να εκθέσει,
φωτίζοντας έτσι τη δράση από μια
οπτική γωνία, που αποκαλύπτε-
ται στην πλήρη έκτασή της μόνον
λίγο πριν από το τέλος. Αποτελε-
σμα; Η ανάγνωση γίνεται κάτι
σαν «φλας-μπακ» διαρκείας, που
ερεθίζει και υπό μια έννοια συναρ-
πάζει τον παραλήπτη. Νομίζω ότι
αυτή είναι η κυριότερη αρετή του
«Κλαμπ» και, ταυτόχρονα, μια
από τις καλύτερες υποθήκες του
δημιουργού του.

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου

Ασκήσεις Γραφής

Λέξεις κατασκευασμένες, άνευ
νοήματος· φράσεις με το συνταί-
ριασμα λέξεων που δεν έχουν λο-
γικό ειρμό· συνονθύλευμα φράσε-
ων σε κείμενα μεγαλύτερης έκτα-
σης που όμως στερούνται αφηγη-
ματικού ιστού· ακόμη κάποια
«πεζογραφήματα» μικρής έκτασης
που με τον καταιγισμό των εικό-
νων καταγράφουν αποπνικτική
την καθημερινότητα. Τα τελευ-

ταία δείχνουν τις ικανότητες του
συγγραφέα να πλάσει μια πιθανή
ιστορία, να μας διηγηθεί έναν μύ-
θο, αν, βέβαια, αποδεχόταν τε
ζωντανό σώμα της γλώσσας κα
τη δημιουργική της χρήση στη λο-
γοτεχνία. Αλλά ο Μ. Μήτρας εμ-
μένει σταθερά, από το 1971 πο
πρωτοεμφανίστηκε, στον πειρα-
ματισμό της γραφής.

Τα λογοτεχνικά πειράματα αν-
θισαν στο διάστημα του Α' Παγ-
κοσμίου Πολέμου και στο Μεσο-
πόλεμο ως μορφή διαμαρτυρίας
νάντια στον παραλογισμό των πι-
λέμων και του τεχνοκρατικού πι-
λιτισμού που τότε άρχισε να
δραιώνεται. Σχεδόν μισό αιώ-
αργότερα, ο φόβος και η ανησυχ-
που εμπνέει η σύγχρονη κοινων-
σίγουρα επαυξήθηκαν, όμως π-
ραμένει διαρκές ζητούμενο ποι-
τρόπος αντίστασης απομένει στο
διανοούμενους. Όσο για τα
συγγραφείς, η αφηγηματική λο-
τεχνία χάνει έδαφος αλλά και
πειραματισμοί θεωρούνται α-
τους περισσότερους παρωχημέ-
εγχείρημα.

Δύσκολο να αποφανθείς για
έργο του Μ. Μήτρα· «πειράμα-
και παιχνίδια» ή «κατακερμο-
σμένη έκφραση» που απεικον-
ρεαλιστικά τη σημερινή πραγμα-
κότητα. Μάλλον εύστοχη η πα-
τήρηση του κριτικού Ε. Αρανό
«...δεν θα μπορούσα να διατυ-
σω κάποια κρίση χωρίς την υ-
ψία ότι πιθανόν να σφάλω».

Πρόσφατα, οι φίλοι μας
Γάλλοι έχοντας απογοητευθεί
την κλασικότροπη αφήγηση α-
και τη δοκιμασία του «Νέου
θιστορήματος», αναθέρμαναν
ενδιαφέρον τους για τον πα-
της Ουλίπο, τον Ραιμόν Κι-
Όμως, ο ελληνικός χώρος, πι-
σότερο συντηρητικός, μάλλον
διαθέτει το απαιτούμενο χιού-
για να αποδεχθεί θετικά π-
μοιες καινοτομίες, τηρου-
πάντοτε των αναλογιών.

Μιχαήλ Μή-
Αόριστες λεπτομέ-
(εκδ. Απόπει-
Αθήνα
Μάρη Θεοδοσοποι

Όταν οι εικόνες «θολώνουν»

Νίκος Αντωνάτος
Αγρός Κεραμέως
(εκδ. «Θεμέλιο»)
Αθήνα, 1990

Ποιήματα κατά βάσιν ερωτικά περιλαμβάνει στο δεύτερο βιβλίο του ο Νίκος Αντωνάτος. Η προσπάθειά του συγκεντρώνεται στο να αποδώσει με υλικά ούτως ειπείν μέσα την ένταση και το πάθος που προκύπτουν από τη συνεύρεση τόσο των σωμάτων όσο και των πνευμάτων. Δεν τα καταφέρνει συχνά. Τις περισσότερες φορές οι εικόνες του «θολώνουν» από τα σύμβολα, ενώ η παραστατική του μέθοδος υποσκελίζεται από το βάρος των ιδεών, που θέλουν σώνει και καλά να «επενδύσουν» τις πράξεις των ποιητικών ηρώων. Πρόκειται για συνηθισμένο ολισθημα στο οποίο παρασύρονται οι δημιουργοί, όταν δεν έχουν ξεκαθαρίσει τη διαφορά ανάμεσα σε θεματικό περιεχόμενο και χειμενικό περιέχον. Και όμως: ο Αντωνάτος δεν δείχνει να αγνοεί παντάπασιν το πρόβλημα. Κατά τόπους, μάλιστα, το λύνει αποτελεσματικά —ιδίως όταν απεμπλέκεται από

τον καταναγκασμό της αναγωγής του έρωτα σε κάποια υπέρτερη πνευματική κατάσταση.

Σε τέτοιες περιπτώσεις η φωνή του ακούγεται πειστική και τα αισθήματα του αφηγητή αποδεικνύονται οργανικά δεμένα με τη δράση του ποιήματος. Κατά τα άλλα ο Αντωνάτος τα καταφέρει καλύτερα στην αφηγηματική φόρμα και στη ρεαλιστική ατμόσφαιρα, που δεν εκφράζουν πια την ερωτική αναταραχή και αναστάτωση, αλλά την απόκοσμη στάση του μοναχικού: «Ο τρελός νεωχόρος του Αγίου Παντελεήμονα / Διάφανος από ένα δικό του φως / Που λίκναζε στ' άδεια του μάτια / Πηγαίνοντας στην εκκλησία / Κοιτάζε πάντοτε ψηλά στον ουρανό. / Κι όταν επέστρεφε πιστός / Στο ίδιο δρομολόγιο / Κοιτάζε πάντα κάτω στη γη / Τώρα η εικόνα του πάει κι έρχεται / Στο νου μη ξεροντας / Καμμία εκκλησία. Αλλά / τα μάτια του εκείνα ευθυτενή / Κοιτάζουν πλέον εμένα». Αναρωτιέμαι μήπως αυτή είναι μια προσηροότερη κατεύθυνση.

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου

Αναμιγνύεται η πρόζα με την ποίηση;

Νίκος Βασιλάκος
Υπερρεαλισμός και
μυθιστόρημα
(Εκδ. «Ύψιλον -βιβλία»),
Αθήνα 1990

Οι υπερρεαλιστές απέρριψαν δι-

κην καταστατικής αρχής το μυθιστόρημα, θεωρώντας ότι αποτελούσε στυγνή έκφραση του λογοκρατούμενου κόσμου το οποίον ήθελαν να γκρεμίσουν. Ο Νίκος Βασιλάκος ξέρεi καλά το πρόβλημα και το ορίζει ως εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση της εργασίας του: ο υπερρεαλισμός, μας λέει στην εισαγωγή του, συγκρούστηκε από την πρώτη στιγμή με την αισθητική ιδεολογία του παραδοσιακού μυθιστοριογράφου. Ο Μπρετόν έθεσε υπό τα πυρά του τόσο την παρατακτική αφήγηση (σύμφωνα με μια γραμμική ακολουθία) όσο και την παντογνωσία του

αφηγητή (που μιλάει αυθαίρετα για τις πιο απόκρυφες λεπτομέρειες της ψυχής και του χαρακτήρα των ηρώων του). Δεν αρνήθηκε, όμως, τη δυνατότητα ανάμιξης της πρόζας και της ποίησης, που θα μπορούσε να οδηγήσει σε εκρηκτικά αποτελέσματα. Από αυτό ακριβώς το σημείο εκκινεί ο συγγραφέας για να σχολιάσει εκ του σύννεγυς τις σχέσεις των υπερρεαλιστών με το μυθιστόρημα, αποκαλύπτοντας μια μάλλον παραγνωρισμένη πλευρά του κινήματος που ανανέωσε ριζικά την τέχνη στις αρχές του αιώνα μας.

Ο σχολιασμός είναι, το δίχως άλλο, επιτυχής. Τα μανιφέστα του υπερρεαλισμού και τα μυθιστορήματα του Αραγκόν και του ίδιου του Μπρετόν γίνονται αντικείμενο διεξοδικής ανάλυσης, η οποία —ευτυχώς για τον Βασιλάκο, αλλά και για τους αναγνώστες του— ουδέποτε καταλήγει σε βαρύγδουπα ή μονομερή συμπεράσματα. Και το τελευταίο οφείλεται στους εύχαμπτους και —το κυριότερο— «ανοιχτούς» όρους που χρησιμοποιεί ο κριτικός: δεν επιδιώκει να ανακαλύψει το ανύπαρκτο υπερρεαλιστικό μυθιστόρημα, ούτε να προσδώσει στα πράγματα διαστάσεις που ούτως ή άλλως δεν έχουν. Του αρκεί να περιγράψει τη συνεύρεση των προτύπων του αστικού μυθιστορήματος με τη συνειρμική και υπερβατική μέθοδο του υπερρεαλισμού. Από κει και πέρα, η κρίση επαφίεται στον αποδέκτη, που μπορεί —και δικαιούται— να προχωρήσει μόνος του σε περαιτέρω αξιολογήσεις και ερμηνείες. Και αυτό είναι, πιστεύω, το πιο σημαντικό.

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου

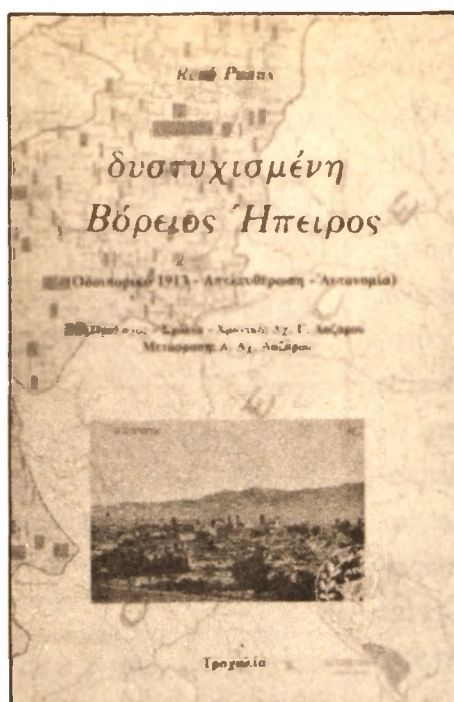
Ζαγοριανή έκδοση, ο Λιμνιώνας, τριμηνιαίο έντυπο της αυτόνομης ομάδας του Πολιτιστικού Συλλόγου Ζαγοράς (γιατί παιδιά τόση έμφαση; συμβαίνει τίποτα;). Κυκλοφορεί ήδη το διπλό τεύχος 3-4

Η Αγγελική Κλουτσινιώτη με το πρώτο της βιβλίο *Από την ευγένεια του μεταξωτού μαντηλιού ως τη γλίτσα του γαλακτομπούρεκου ή παρμένο από τα όνειρά μου* (εκδ. Βήτα 23, 1991) καταθέτει με άμεσο τρόπο την πρόσληψή της από τη ζωή. Με τη μορφή μικρών σημειώσεων που συνδέονται μεταξύ τους κυρίως ως προς την συνοπτικότητα της περιγραφής αποτυπώνει, σε θραύσματα λόγου, το βίωμα μίας διαρκούς παιδικότητας και μίας αθωότητας αποκαλυπτικής. Και τι τίτλος!

Θεατρική κριτική του ποιητή Γιάννη Βαρβέρη δημοσιευμένη στο περιοδικό *Η λέξη* από τον Οκτώβριο του 1984 μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 1989. Με τίτλο *Η κρίση του θεάτρου Β'* (έχει προηγηθεί ο Α' τόμος το 1985) ο κριτικός συγκεντρώνει το σύνολο των χειμένων του (να και ένας που δεν ανθολογεί!) και μας τα παρουσιάζει φιλοδοξώντας να δώσει συγχρόνως και ένα ιστορικό περίγραμμα του ελληνικού θεάτρου. Με τους δύο τόμους συνοφίζεται η θεατρική «εικόνα» —κατ' επιλογήν, βέβαια, του κριτικού— της περιόδου από το 1976 έως το 1989. Ο επιμένων συνθέτει, αυτό είναι φανερό!

ο Χαρτοκόπτης

Ρενέ Πυώ δυστυχισμένη βόρειος ήπειρος

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ 1913 -
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ -
ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

• Ένα εξαιρετικά επίκαιρο βιβλίο που καταγράφει με απόλυτη πιστότητα την εικόνα των κατοίκων και του χώρου της βορείου Ηπείρου την εποχή που την επισκέφτηκε ο Ρενέ Πυώ. Οι πενήντα φωτογραφίες που τράβηξε ο συγγραφέας

αποτελούν την απόδειξη των ισχυρισμών του συγγραφέα.

• Η έκδοση συμπληρώνεται με 274 σχόλια, πρόλογο και Χρονικό του βορειοηπειρωτικού αγώνα από την γέννησή του έως σήμερα.

• Τέλος εκτός κειμένου έχει προστεθεί ένας μεγάλος έγχρωμος γεωγραφικός και εθνογραφικός χάρτης (58 x 86 εκατοστά) της Βορείου Ηπείρου με το παράρτημά του όπου καταγράφονται όλες οι πόλεις και τα χωριά με τον πληθυσμό τους.

• Μετάφραση Α.Αχ. Λαζάρου, Πρόλογος-Σχόλια-Χρονικό Αχ.Γ. Λαζάρου, σελ. 258, 50 φωτογραφίες, 2.500 δρχ.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΡΟΧΑΛΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Γριβαίων 5 (Πάρδος Σκουφά 64) 106 80 Αθήνα - Τηλ. 3646426

βιβλία
αφισσες
περιοδικα

αιολος

ΣΟΛΩΝΟΣ 114 - 106 81 ΑΘΗΝΑ - ☎ 363.0214.

Ο Άρχοντας του Μπάλαντρε

Ρ. Λ. ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ

Για πρώτη φορά κυκλοφορεί
από τις εκδόσεις γκοβόστη
το αριστούργημα
του Ρ. Λ. Στήβενσον

Ο Άρχοντας του Μπάλαντρε
μαζί ο Δρ. ΤΖΕΚΙΛ και Κος ΧΑΪΝΤ

στου γκοβόστη

Ζωοδόχου Πηγής 21

Τηλ. 3615433

Αρχίστε
τις διακοπές σας
στου γκοβόστη!!!...

Και οι τιμές!!!...

Ζωοδόχου Πηγής 21, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 36,15.433

Σημειωματάριο

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΘΗΝΩΝ

□□□ Συνεχίζονται οι φεστιβαλικές εκδηλώσεις σε Ηρώδειο, Λυκαβηττό και Επίδαυρο. Στο Ηρώδειο 29 και 30 Ιουνίου τα μπαλέτα Μπολσόϊ χορεύουν σε μουσική Τσαϊκόφσκι και χορογραφία Πετιπά - Ιβάνοφ τη «Λίμνη των Κύκνων».

● Ο Ιούλιος 1 και 2 ξεκινάει με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών και τη Νανά Μούσχουρη αντίστοιχα. Στις 5, 6, και 7 Ιουλίου το Βασιλικό Μπαλέτο Φλάνδρας παρουσιάζει τον «Δον Κιχώτη» σε μουσική Μίνκους και αναβίωση Νουρέγιεφ.

● 10-11 χορός με το μπαλέτο Μοϊσέγιεφ και μουσική Ζμικώφ, Ριμπακώφ, Φέντωφ, Θεοδωράκη, Αφξέντιεφ, Γκουζί.

Στον Λυκαβηττό:

● 28 Ιουνίου εμφανίζεται στο Διεθνές Φεστιβάλ Τζαζ Αθηνών ο Έλβιν Τζόουνς και οι «Τζαζ Μασίν».

● 2 Ιουλίου η Δημοτική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης με σολίστ Δεμερτζή (βιολί), Σελχίμ (τσέλο), Μ. Αστεριάδου (πιάνο) παρουσιάζουν έργα των Βασιλειάδη, Μπετόβεν και Μότσαρτ.

● 5, 6 Ιουλίου, μουσική παράδοση με το Θαν. Μυλωνά.

● 8 Ιουλίου, μουσική με τον Λουκιανό Κηλαηδόνη, και

● 10, 11 Ιουλίου βραδιά χορού με την ομάδα Σύγχρονου χορού Χάρη Μανταφούνη. Έργα σε μουσική Μότσαρτ, Μίκους, Κορκολή.

Ενώ στο Ηρώδειο και τον Λυκαβηττό η μουσική και ο χορός μονοπωλούν το καλλιτεχνικό πρόγραμμα, το φεστιβάλ της Επίδαυρου, ξεκινάει στις 28, 29 Ιουνίου με τους «Όρνιθες» του Αριστοφάνη από το Μοντέρνο Θέατρο και σε σκηνοθεσία Γ. Μεσσάλα.

ΜΟΥΣΙΚΗ

□□□ Τελευταία νύχτα του Ιου Φεστιβάλ τζαζ, απόψε Elvis Jones Jazz Machine και πολλά κρουστά. Στον Λυκαβηττό.

□□□ Ας σας αρέσει η Tanita Tikaram σπεύσατε στο γήπεδο του Παναθηναϊκού, την επόμενη Τρίτη 2 Ιουλίου. Θα είναι εκεί —και με καινούρια τραγούδια.

□□□ Μια ...νύχτα, αργότερα, Τετάρτη 3 Ιουλίου, πάντα στο γήπεδο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, πάλι στην Ελλάδα ο Ίγκυ Ποπ. Φαίνεται ότι έχει πολλούς οπαδούς.

□□□ Την άλλη Κυριακή, στον ίδιο πάντα χώρο θα μας περιμέ-

Η Tanita Tikaram. Everybody's angel...

νει η Debbie Harry. Και την παράλλη Δευτέρα ο James Brown: Freedom. Φτού, ξελευτεριά.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

□□□ Ελάχιστες οι νέες παρουσίες στις γκαλερί της Αθήνας. Οι πιο πολλές είτε κλείνουν είτε λειτουργούν ομαδικές εκθέσεις με γνωστά έργα καλλιτεχνών που συνεργάζονται μαζί τους. Αν πά-

τε στην Πάτρα, πάντως, στο «Επίκεντρο» μπορείτε να δείτε τη νέα δουλειά του Κώστα Τσόκλη: μια έκθεση με ένα μόνο κομμάτι 160 κ.μ. Προλαβαίνετε.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

□□□ «Το πρόβλημα του πολέμου και της ειρήνης στο τέλος του εικοστού αιώνα» είναι το θέμα του συνεδρίου που διοργανώνουν στα Χανιά από σήμερα ως την 1η Ιουλίου η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, το Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του

Πανεπιστημίου Κρήτης και ο Δήμος Χανίων.

Μεταξύ των συνέδρων είναι και ο Θεόφιλος Βέηκος, Κώστας Ζουράρις, Γ. Καψής, Στ. Παπαθεμελής, Γ. Φαράκλας, Ευτ. Μπιτσάκης, Ερατ. Καψωμένος, Τ. Κυπριανίδης, Γ. Καραμπελιάς, Μ. Καβουριάρης κ.ά.

Αν και λιγότερες, φέτος, από άλλες χρονιές, οι παραστάσεις στην Επίδαυρο, αν και χωρίς «καινοτομίες» που θέλουν το αρχαίο θέατρο ...Μπροντγουάιη (θυμηθείτε πέρυσι το ...σώου της Βουγιουκλάκη ως Αντιγόνη), αν και χωρίς να ληφθούν υπόψη οι έντονες διαμαρτυρίες των καταστηματαρχών της περιοχής που έβλεπαν πτώση του τουριστικού συναλλάγματος, η κρίση του θεσμού των «Επίδαυρειών» συνεχίζεται. Για μια ακόμη χρονιά, λοιπόν, ο ΕΟΤ (ο τουρισμός δηλαδή) επιδοτεί το θέατρο (!), το ΥΠΠΟ καθεύδει και οι κορυφαίες, υποτίθεται θεατρικές εκδηλώσεις του χρόνου «ξεπετιούνται» το πολύ σε 2 μήνες. Αν λοιπόν η λογική της «αρπαχτής» και του «παραγεμίσματος» συνέχει τους υπεύθυνους των Επίδαυρειών πώς να μη νοσταλγούμε τη χρυσή εποχή των «Ορνίθων» του Κουν (και των Τσαρούχη - Χατζιδάκι - Νικολούδη), πώς να μη διαπιστώνουμε, ως ιατροδικαστές, το απόλυτο θλιβερό κενό — την πολιτιστική μας γύμνια;

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ παραπαίει και ό,τι ως σήμερα καταβαλλόταν προσπάθεια να καλυφθεί, βλέπει τώρα πια το φως της δημοσιότητας αποκαλύπτοντας έτσι το χάος που επικρατεί εκεί. Μετά την επιστολή Κουμάντου, με την οποία στοιχειοθετούσε και την παραίτησή του από μέλος του διοικητικού συμβουλίου, ο οποίος κατηγορεί ευθέως τον διευθυντή του Εθνικού κ. Αλέξη Σολομό για αδιαφάνεια στις προσλήψεις, για παράνομες διαδικασίες, για προσλήψεις ευνοουμένων, για αδιαφορία σχετικά με την φύλαξη της περιουσίας του θεάτρου, για τις διαχειριστικές ανωμαλίες όσον αφορά το «Ρεξ», ακολούθησαν οι δηλώσεις του κ. Γεωργουσόπουλου ο οποίος αναφερόταν σε όσα τον είχαν εξωθήσει σε παραίτηση, μιλούσε για όσα ανέμενε να γίνουν, τα οποία φυσικά και δεν έγιναν! Στη συνέχεια μπήκαν στο χορό του Εθνικού και οι συνδικαλιστές, οι οποίοι ούτε λίγο ούτε πολύ αποκαλύπτουν ότι υπήρχαν λίστες για τις απολύσεις και τις προσλήψεις, αναφέρονται στην συμφωνία που είχε επέλθει μεταξύ του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών και του Αλέξη Σολομού για να αναλάβει την διεύθυνση του Θεάτρου, και υπονοούν τα μύρια όσα μέλλονται να αποκαλυφθούν, ακριβώς τη

στιγμή που το θέατρο παραπαίει, έχουν κυριαρχήσει σε αυτό οι μέτριοι, με αποτελέσματα καταστροφικά τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον του. Αν παρακάμψει κανείς τα όσα πραγματικά σοβαρά συμβαίνουν στο πρώτο θέατρο της χώρας, θα διαπιστώσει πως κάτω από την μάσκα του συνδικαλισμού έγιναν διάφορες συμφωνίες, κρύφτηκαν προσωπικές φιλοδοξίες και ακυρώθηκαν τα όποια επαγγελματικά κριτήρια. Μέσα σε μια μάχη όπου τα ηθικά ερείσματα έπεσαν, τα ιδεολογικά κριτήρια υπονομεύτηκαν, η πρωτογενής καλλιτεχνική παραγωγή κατέκτησε το σημείο μηδέν, κατάφεραν να επικρατήσουν οι ανενδοίαστοι, με αποτέλεσμα να καταλυθούν τα πάντα. Το πλέον δυσοίωνο όλων είναι, πως ό,τι συμβαίνει τίθεται υπό την αιγίδα και των τριών μεγάλων συνδικαλιστικών παρατάξεων, οι οποίες κυριολεκτικά θυσίασαν τόσο τη φήμη όσο και την καλλιτεχνική ποιότητα του Εθνικού, στο βωμό της μικροπολιτικής και των μικροσυμφερόντων. Από τώρα και στο εξής ό,τι και να συμβεί στο Εθνικό δεν θα ξαφνιασει πλέον κανέναν. Γιατί, είναι δεδομένη πλέον η πτώση του, ο δρόμος στον οποίον το οδήγησαν δεν έχει επιστροφή...

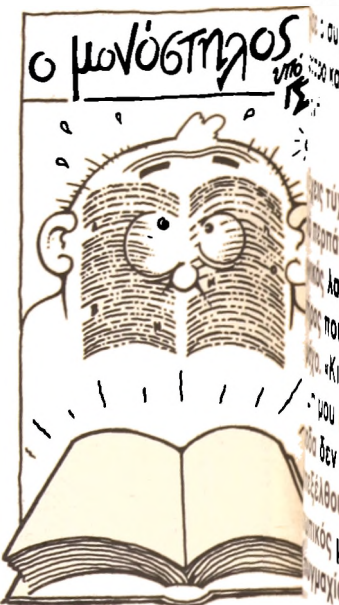
ΑΠΟΥΣΙΟΛΟΓΙΟ.

Πλήθος οι απώλειες από τον χώρο των γραμμάτων και της τέχνης τις μέρες που πέρασαν. Θα τους απαριθμήσουμε σαν ένα προσκλητήριο απουσιών: Ανδρέας Αγγελάκης: Ποιητής και μεταφραστής. Μικές Καραπιπέρης: Πολυβραβευμένος σκηνογράφος, μόνιμος συνεργάτης του Θόδωρου Αγγελόπουλου. Σταν Γκετς: Μελαγχολικός σαξοφωνίστας της τζαζ. Σωτήρης Πατατζής: Ο άνθρωπος που κατέγραφε το αδιέξοδο της γενιάς του, που βγήκε ηττημένη από την αντίσταση και τον εμφύλιο, ο συγγραφέας της Μεθυσμένης Πολιτείας αλλά και του Πένθιμου Εμβλητηρίου. Κλαούντιο Αράου: Ο Χιλανός βιρτουόζος του πιάνου. Γιώργος Δανιήλ: Ποιητής της διασποράς, γνω-

στός κυρίως για τη μελέτη του στο έργο του Νίκου Καχτίτση («Ο λεπιδόπτερολόγος της αγωνίας», «Αίγλη και άγχος»). Ρουφίνο Ταμάγιο: Ο μεγάλος ζωγράφος του Μεξικού, που συγκέρασε τη λαϊκή μεξικανική τέχνη με τον κυβισμό, το ρεαλισμό και την αφαίρεση. Ο καθένας τους με τον τρόπο του και την προσφορά του έχουν κερδίσει ένα μικρό μεράκι στη μνήμη των ανθρώπων. Κι αυτό δεν είναι λίγο... Ποιος είπε ότι ο Ιούνιος δεν είναι σκληρός μήνας; ΦΗΜΕΣ. Πολλή συζήτηση γίνεται τελευταία για κάποιο οικονομικό σκάνδαλο στο χειμαζόμενο (ακόμα) Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου. Πριν μεταφέρουμε στο χαρτί τις πληροφορίες μας, μήπως μπορούμε να έχουμε μια υπεύθυνη πληροφόρηση; Κανέναν δεν

συμφέρει να αιωρούνται φήμες. ΑΡΗΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ Μήπως, κάποιος από τους αναγνώστες μας, από αυτούς που διαθέτουν ιστορική μνήμη, μπορεί να μας διαφωτίσει για τη σχέση που μπορεί να υπάρχει μεταξύ του Άρη Βελουχιώτη και του ναού του Αγίου Λουκά στη Λαμία; Γιατί ο χαρακτηρισμός αυτού του ναού, έχει κυριολεκτικά διχάσει τόσο το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, όσο και την πόλη της Λαμίας. Επί ΠΑΣΟΚ, ο ναός είχε χαρακτηριστεί ως «ιστορικό διατηρητέο μνημείο», ενώ αργότερα, μέχρι και δημοψήφισμα έκανε ο δήμαρχος της πόλης για τον χαρακτηρισμό ή τον αποχαρακτηρισμό του. Η τοπική Μητρόπολις θέλει να γκρεμίσει τον ναό για να κτίσει, λέει, μια μεγαλύτερη εκκλησία, ενώ από τη μεριά τους, κάποιοι άλλοι θέλουν να διατηρηθεί

για χάρη της ιστορικής μνήμης. Τελικά, μόλις πρόσφατα, το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, παίνοντας υπόψη του την διαφορετικότητα των απεικονίσεων, το ανακήρυξε μνημείο με σημαντικά αρχιτεκτονικά στοιχεία. Έτσι το μεν εκκλησάκι σώθηκε, κανείς όμως δεν μπορεί να μας διαφωτίσει για τη σχέση που μπορεί να έχει με τον Άρη Βελουχιώτη...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

ΒΡΑΔΥΕΣ ΜΠΑΛΕΤΟΥ

Μυθιστόρημα

ΚΕΔΡΟΣ

ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ ΒΡΑΔΥΕΣ ΜΠΑΛΕΤΟΥ

Ο Κρις Καλλίτης και η Κάτια Γεροδήμου, δυο μάλλον άσημοι χορευτές του μπαλέτου, βρίσκονται ξαφνικά μπλεγμένοι στα δίχτυα μιας πλεκτάνης που σκοπεύει ν' αναδείξει την Κάτια από το κορ-ντε-μπαλέ σαν σολίστα. Η πλεκτάνη αποτυχαίνοντας ξετυλίγει ένα κουβάρι από αλυσσιδωτές αντιδράσεις, που φτάνει ίσαμε τα Δεκεμβριανά κι από κει, πίσω πάλι στη δεκαετία του '50, στην εποχή της Χούντας και στη σύγχρονη Ελλάδα. Η αδυναμία των νεότερων γενιών να συνδέσουν τα σημερινά προβλήματά τους με την προϊστορία του τόπου στις δεκαετίες που πέρασαν, αποτελεί το κύριο θέμα του βιβλίου. Δυο παλιοί αριστεροί ανακαλύπτουν την άσχημη αλήθεια για τον εαυτό τους στο πρόσωπο ενός δεξιού, κοινού τους φίλου, κι εκείνος τη δική του ομορφιά στα πρόσωπα των παλιών συντρόφων της νεότητάς του. Οι δυο χορευτές συμβιβάζονται με την πραγματικότητα, ενώ ένα νέο αστέρι γεννιέται στο χώρο του ελληνικού Θεάτρου. Κέρδη και ζημίες από την όλη ιστορία, μένει να εκτιμηθούν στο τέλος του βιβλίου, καθώς ο αναγνώστης μια μουσκέυει στο βυθό της θάλασσας και μια στεγνώνει κάτω από τις ακτίνες του αττικού ήλιου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ

ΠΥΓΜΑΧΟΣ

ΛΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ – ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ

Ο ΔΡΟΜΟΣ είναι η χαρά

ΚΕΔΡΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ: Ο ΠΥΓΜΑΧΟΣ

Η τρίτη νουβέλα της σειράς **ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΚΡΟΝΟΥ** που άρχισε ο συγγραφέας με τον *Ιαγουάρο* και συνέχισε με τη *Μηχανή*.

«Αν έχεις τύχη διάβαινε και ριζικό περπάτει» πιστεύει ο Ελληνικός λαός και ο κλητήρας που αφηγείται τον *Πυγμαχό*. «Κι έτσι που όλα στη ζωή μου έρχονται ανάποδα δεν απομένει για ν' ανταπεξέλθουμε παρά ο προσωπικός μου δυναμισμός – η πυγμαχία –» σε τούτο

έχει καταλήξει ο κακότυχος αφηγητής έπειτα από τις «διδασχές» ενός δυναμικού δημοσιογράφου στην εφημερίδα όπου κι οι δυό εργάζονται. Και καθώς τις δικές του αναποδιές και αντιξοότητες αφηγείται ο νεαρός απόκληρος της τύχης, στην πραγματικότητα ξετυλίγει, χωρίς να τη λέει και χωρίς να τη γνωρίζει, την κατά πολύ συναρπαστικότερη ιστορία του «διδάχου» του, ενός αυθεντικού *Πυγμαχού*.

ΛΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ- ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ: Ο ΔΡΟΜΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΧΑΡΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μέσα στη δίνη της μικρασιατικής καταστροφής ένα βρέφος φυγαδεύεται, για να βρει καινούργια πατρίδα και οικογένεια σ' ένα νησί του Αιγαίου. Αυτή είναι η Ελένη, μιά αγράμματη νησιώτισσα, που κατέχει τη δυσκολότερη απ' όλες τις τέχνες: την τέχνη της ζωής. Το «ιαματικό» αυτό βιβλίο εξιστορεί το βίο της, βίο παράλληλο με εκείνον της νεότερης Ελλάδας.

Καλό σας ταξίδι

